mircea horia simionescu

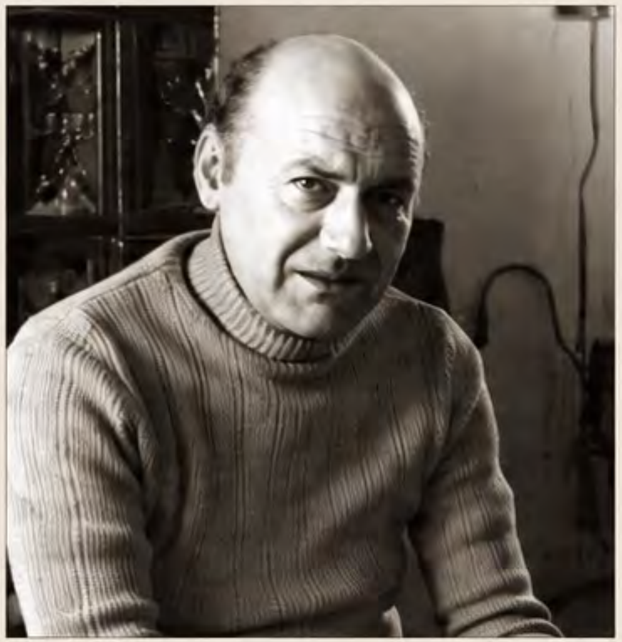

ISBN 973-21-0421-X

1417

800 lei

editura minerva

Scrierile lui Mircea Horia Simionescu ne famecă atăt de toate prin formula lor, prin amestecul de grațios, de ironie şi de fantastic, de grotesc şi real, prin ambiguităţile calculate ale autorului. Ne amuză, apoi, aranjarea materialului însuşi, pe fişe de dicţionar sau bibliografice şi, implicit, modul în care se scad diferitele texte, cu alte cuvinte ingeniozztatea prezentelor. N sfărşit, ne alintă unda de poezie care pluteşte asupra paginilor, fie că este melancolică, fie că ne stropeşte şi ne înviorează în clipe neaşteptate.

VIRGIL NEMOIANU

1417

fondată în 1895 bpt serie nouă

mircea horia simionescu

povestiri galante

mircea horia simionescu

bpt

CLUBUL CĂRȚII DIGITALE

BIBLIOTECA ALEPH

Ilustrația copertei:
reproducere după Marc Chagall „*Aniversarea*"

Sumarul volumului a fost alcătuit de autor,
care a revăzut și textele pentru prezenta ediție.

mircea horia simionescu

povestiri galante

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1994
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

ISBN 973 - 21 - 0421 - X

TABEL CRONOLOGIC

1928 23 ianuarie. Se naşte la Târgovişte (str. Maior Brezişanu, la 150 de metri de casa natală a lui Grigore Alexandrescu şi 300 de metri de cea a lui Ion Heliade Rădulescu) Mircea Horia, ca prim fiu al lui Stelian Simionescu, ofiţer de infanterie, şi al Irinei, născută Popescu, oficiantă P.T.T.

Bunicii din partea tatălui au fost Atanasie Simion Băcanu, mai târziu Tănase Simionescu (1857-1938), şi Maria, fiică a lui Ioan şi Ecaterina I. Brătianu, născută la Ştefăneşti-Argeş (1875), rudă cu Istrate Micescu şi Ion Pillat, decedată în 1954. Au avut cinci copii.

Bunici materni: Ştefan Popescu (1870-1931), fiu de ţărani din Găieşti, mulţi ani diriginte al Poştei din Târgovişte, şi Paraschiva (Venera) Căciulescu, din Bucureşti (1873-1951), institutoare. Naşi, la căsătorie, le-au fost Ana şi Titu Maiorescu. Au avut şapte copii.

Ascendenţa i se pare viitorului prozator importantă, numeroasele nume ale rudelor devin, încă în primele scrieri, figuri mitologice ale unei copilării fabuloase şi fericite, paradis niciodată pierdut. De aici, predilecţia scriitorului pentru autobiografie, pentru confesiunea la persoana întâi, unul din motivele pentru care, în perioada literaturii realiste, „obiective", prelungită până în

deceniul şase, producţiile sale nu aveau şansa de-a fi publicate.

1929 15 octombrie Se naşte fratele său Constantin Crişan, numit în cărţi Tityre; vocativul vergilianului Tityrus, dăruit de Dumnezeu cu geniu tehnic, constructor de maşinării şi mecanisme ingenioase, un înzestrat povestitor ironic şi satiric.

1936-1948 Mircea Horia învaţă scrisul, cititul şi, mai cu seamă, caligrafia, la Şcoala nr. 1 şi apoi, cu puţină tragere de inimă şi imensă plictiseală, cursurile liceului „Ienăchiţă Văcărescu", absolvind printre primii (Promoţia Centenarului 1848).
În anii 1943-1948, împreună cu Radu Petrescu, Costache Olăreanu şi alţii redactează numeroase reviste-manuscris „ Carnet literar", „Cântece noi", „Spada", „Cloşca cu pui", „Oraşul de nikel", „Colorado", „Metru cub", "Mogador" etc. plachete de versuri, cultivând avangardismul şi înjghebând ceea ce criticii au numit mai târziu „Şcoala de la Târgovişte".

1948 toamna. Susţine concursul de admitere la Facultatea de Filologie a Universităţii Bucureşti, înaintea unei comisii formate din G. Călinescu, Andrei Oţetea, Iorgu Iordan, Alexandru Graur, H.H. Stahl; obţine nota maximă la literatura română, schiţând - la liberă alegere, la oral - portretul lui Calistrat Hogaş. Este nevoit să părăsească facultatea după doi ani (odată cu plecarea lui G. Călinescu şi definitiva deteriorare a vieţii universitare - „reforma Voitec") şi să se angajeze reporter la „Scânteia". Va absolvi facultatea abia în 1964, cu lucrarea de diplomă *Lirica lui G. Călinescu*.

1950 — 1969 Lucrează ziua şi noaptea la gazetă, publică 26 de articole şi reportaje, o duzină de cronichete muzicale, se dovedeşte nechemat pentru gazetărie (pentru

muzicologie ceva mai mult), întârzie timp de 9 ani să intre în partid; în timpul liber scrie în taină cărţile pe care le va putea publica abia după relaxarea ideologică marcată de „Primăvara de la Praga".

1968 Debutează în revista „Luceafărul" cu povestirea *Cum l-am trădat pe Pascal.* Editura de stat pentru literatură şi artă îi solicită primele două volume (*Dicţionar onomastic* şi *Bibliografia generală*) din tetralogia *Ingeniosul bine temperat,* despre existenţa cărora se auzise datorită unor indiscreţii ale prietenilor.

1969 ianuarie. Redactorul-şef al ziarului, numit secretar al C.C. în toamna dinainte, care îl cunoştea foarte puţin (de unde numeroase decepţii din parte-i, mai apoi), îl „promovează" şeful său de cabinet. Prozatorul se prezintă la serviciu călare pe scuterul său „Manet", îl parchează între Mercedesurile intrării C, scandalizează paza şi cancelaria, deschide larg uşa mulţimii de solicitanţi pentru care secretarul nu are timp. Neavând „obiect al muncii", inventează o ocupaţie şi, astfel, devine „un lucrător ilegalist într-o instituţie pretins legală". Se face curând indezirabil (e vremea când uşile se închid din nou, „Primăvara" uitată), şi mai indezirabil după...

1969 când îi apare *Dicţionar onomastic* (primul volum din *Ingeniosul bine temperat*), lucrare nonconformistă ce va fi înţeleasă de unii, dată fiind poziţia autorului ei, model de cum trebuie să se scrie literatură. O serie de proze din al doilea volum al *Ingeniosului* se publică în „România literară". E momentul când şeful său, exasperat, „îl sfătuieşte" să înceteze să mai scrie „prostii cu îngeri". Răspunsul scriitorului a fost apariţia, în...

1970 decembrie, a volumului *Bibliografia generală* (tot în 8000 de exemplare, ca şi primul).
Mai înainte, la 16 octombrie, din motive ce s-ar putea numi „gidiene", prozatorul se proiectează cu scuterul său sub roţile unei maşini, îşi fracturează clavicula şi piciorul

drept. Moment de acută luciditate, exploatat în mai multe povestiri ulterioare.

1971 Juriul premiilor C.S.C.A. îi acordă scriitorului o distincţie pentru proză (reziduu al Premiilor de stat dinainte); este şters de pe listă de şeful său, după care, în toamnă, este trimis la nou înfiinţatul Consiliu al Culturii..., director adjunct al... Muzicii.

1972 ianuarie. Criză de directorat la Opera Română. Prin neştiute operaţiuni de culise la primăria municipiului, patronul instituţiei, propunerea se opreşte asupra scriitorului, care, luat prin surprindere, primeşte fără a clipi, dar ştie că preşedintele Consiliului Culturii se va opune (acelaşi şef). Un fericit prilej de-a ieşi din mecanismele înţepenite în care intrase. „Argumentele" primarului Capitalei obţin asentimentul, candidatul este chemat de preşedintele-secretar şi i se pune în vedere că „îşi va frânge gâtul". Decis să-şi frângă gâtul - ceea ce s-a şi întâmplat după aproape doi ani - ia directoratul Operei şi se ocupă aproape exclusiv de treburi administrative, proiectele sale artistice fiind continuu dinamitate de acelaşi şef, care îi indica apăsat să monteze „opere şi balete revoluţionare, mobilizatoare, înflăcărate".

1974 Sparge, într-un moment de eclipsă a umorului (sau poate tocmai datorită lui), un fastuos candelabru al Operei şi îşi înaintează demisia.
Adună 20 de proze în volumul *După 1900, pe la amiază*, cuprinzând multe din experienţele trăite. Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor. Se internează în spitale de psihiatrie şi îşi regăseşte acolo libertatea.

1975 Publică *Răpirea lui Ganymede*, jurnal-eseu de călătorie. Afişează pe canatul uşii camerei sale de mizantrop fraza lui Mateiu Caragiale: *„Pentru mine alternativa era*

simplă: trebuia să am ori energia de a sta pe poziţie ferm până la fine – şi, înşelându-mă singur, să consimt astfel ca falimentul moral al vieţii mele să fie şi fraudulos – ori eleganţa de a-mi suna retragerea. Eleganţa aceasta am avut-o".

Se retrage la Pietroşiţa (la 30 de km de oraşul natal), reînvaţă scrisul, cititul şi vorbitul firesc, dereglate de diversele tratamente, îndeosebi cu neuroleptice. Desface sertare, reia cărţi proiectate în tinereţe şi îşi scrie, cu infinite precauţii, jurnalul. Ca să-şi împingă volumele spre tipar, inventează o „teorie a preşului" şi, înainte de fiecare nouă apariţie in volum, publică în presă articole conformiste - în total o duzină -, utilizând (niciodată prea inspirat) comoda limbă de lemn.

Fără a face în literatura sa nici o concesie, continuă jocul funambulesc şi satira la adresa smintelii generale şi scoate pe rând volumele:

1976 *Jumătate plus unu* (completare până la *z* a *Dicţionarului onomastic*). Premiul „Ion Creangă" al Academiei.

1978 *Nesfârşitele primejdii* („roman cu geometrie variabilă", „roman al unor romane", cum l-a numit critica).

1979 *Învăţături pentru Delfin* (roman).

1980 *Breviarul (Historia calamitatum)*, al treilea volum din tetralogia *Ingeniosul bine temperat*, nemarcat cu titlul ciclului, din motive lesne de înţeles.

1982 *Banchetul* (13 povestiri), în care încearcă să reabiliteze farsa şi epica picarescă.

Ulise şi Umbra (note de călătorie).

Pierde pe cel mai bun prieten al său, scriitorul Radu Petrescu.

1983 *Toxicologia sau Dincolo de bine şi dincoace de rău* (al patrulea volum al Tetralogiei), în care elemente

autobiografice nude sunt camuflate în serii de „fabule", ca să fie citite de cenzură, ca pure ficţiuni.

1984 *Redingota* (roman).

1985 *Licitaţia* (roman).

1987 *Trei oglinzi*, transcriere „prudentă" a primului caiet de jurnal, cel al anului 1946.

1988 *Asediul locului comun* (roman), despre ciudatul obicei al locuitorilor unei cetăţi de a-şi strica propriile aşezări.

1992 *Îngerul cu şorţ de bucătărie* (şapte povestiri ce continuă să reabiliteze farsa şi picarescul).
Se retipăreşte *Bibliografia generală* (cu o postfaţă a autorului, care comentează datele biografice de mai sus şi explică de ce rămâne fanatic frecventator al ficţiunii). Vinde scuterul cu care a făcut atâtea ocolişuri şi a înfruntat nesfârşite primejdii. Autorul se întreabă, împreună cu prietenii şi cititorii săi, ce rost mai are să prelungească exilul său liber ales la Pietroşiţa.

M.H.S.

POVESTE DE IARNĂ

Nu e o zi obişnuită, asta poate s-o înţeleagă până şi mintea sclerozată a bătătorului de covoare, din ungherul unde a fost atârnat cu capul în jos, de vreme ce întregul apartament este traversat din timp în timp de ţipete scurte de sonerie, iar pretutindeni pluteşte un parfum tare şi răcoros de cetină. Cineva se tot duce să deschidă, casa se umple cu pachete foşnitoare, într-un răgaz s-a zărit în cadrul uşii de la intrare chipul festiv al unui comisionar. Lumina pare mai strălucitoare, radioul murmură în surdină o muzică subţire de flaut şi clopoţei.

În bucătărie, nedumerirea, aşteptarea fac ca robinetul chiuvetei să bâzâie prelung, nervos. Margareta, grăsuna oală de supă, cu braţele în şold, legănându-se, ţine să observe:

– Pe mine, să vă spun sincer, toată foiala asta mă indispune. Martor îmi este Straton, frigiderul; zgomotele tari, însăşi bucuria gălăgioasă, mă deprimă. N-am suferit niciodată de astenie, dar pun mâna în foc că de data asta n-o să mai rezist. Decadenţa este evidentă. Astăzi, din motive de economie sau mai ştiu eu din ce altă raţiune, sunt preferate petrecerile violente, cu băuturi aprinse, cu ciorbe groase, din ciolane şi zgârciuri. Vremurile domoale de altădată s-au stins pentru totdeauna. Să fi trăit încântarea pe care ţi-o oferă o supă fină cu găluşti...

– Supă cu găluşti? făcu ironic Licurg, grătarul de fripturi, trosnindu-şi degetele subţiri. Ce gusturi! Ce moravuri! Îşi umflau pântecele cu lichidul acela dubios şi se minţeau cu cocă ferfeniţită. Nevasta unui locotenent, la care am slujit prin '912, a făcut încurcătură de maţe de la nişte găluşti.

În sprijinul coanei Margareta, schiţă o mişcare decisă Dorofteia, maşina de tocat carne. Ea se adresă grătarului vindicativă, înţeleaptă:

– Mai slăbeşte-mă cu părerile tale fistichii! Ai gustat cinstita, aşezata ciorbă de perişoare? Doamne, ce minunăţie! Satisfacţii indicibile: carnea frăgezită de gingăşia orezului bine înflorit, ameţitoarea suculenţă a zarzavaturilor date prin strecurătoare, esenţa şi tăria lichidului, care îţi răscoleşte toate simţurile... Cu ce vrei dumneata să le înlocuieşti? Cu mititeii ordinari, puţind a usturoi? Cu îndrăciţii, extremiştii ardei iuţi? Fanteziile astea ale tinerilor îmi produc o angoasă iremediabilă.

– Carnea friptă e, de când lumea, hrana săracului, ca şi a bogatului, decretă de pe policioară meditativul pisălog Matei. Adeseori obiceiurile vechi, abandonate pentru un timp, ne apar de o noutate ameţitoare. Obiceiurile vechi sunt, categoric, cele mai bune, au girul atâtor generaţii.

– Într-adevăr, cu carnea friptă se hrănesc din vremuri imemoriale oamenii, indiferent de locul aşezării lor pe glob sau de gradul de cultură. În răcoroasele păduri nordice, ca şi la tropice, în evul mediu ca şi în războiul trecut, la cârciumă sau în sălile fastuoase pentru recepţii, oamenii se hrănesc cu carne friptă, dată prin cimbru, pipărată, unsă cu un strop de unt proaspăt. Se serveşte de pe foc, cu câteva fire de pătrunjel pe marginea farfuriei încălzite...

Cine vorbise?

– Visez zilele fericite ale viitorului, continuă Matei ideea lui, când oamenii vor găsi la fiecare colţ de stradă grătare uriaşe cu fleici, momiţe, pastramă... Secolul îndestulării va veni, fiţi fără grijă. Fiecare va mânca atunci cât îi va pofti inima.

– Citeam undeva, intră în discuţie Titi, paharul ştirb cu frunze de dafin, că vremea pe care o visezi dumneata, nene Matei, şi pentru care te ironizează unii, se va lipsi de mâncările indigeste, care, din păcate, ne mai stau astăzi pe masă: oamenii se vor hrăni numai cu arome, cu condensate, cu esenţe...

– Da, da, cu mici pilule aromate, din acelea în care natura a concentrat principiile vieţii: cafeaua, enibaharul, caperele... aprobă cutia Nuţi, roşcata, zornăindu-şi salba din boabe de piper.

– Pilule şi concentrate înghit cu toptanul cosmonauţii, dar lumea nu a devenit cu nimic mai fericită, replică Margareta.

– În schimb, fasolea, cea producătoare de furtuni... interveni cineva.

Se glumea. În acest fel, discuţia nu mai putea continua, din moment ce se renunţa la eleganţa principiilor...

Se făcu o clipă linişte. De alături se auziră prin uşă frânturi de cuvinte aspre, aruncate tăios: ora de ceartă a stăpânilor.

– Uite, aici i-a adus moda neroadă a sosurilor! oftă insinuant Margareta, hotărâtă să nu lase discuţia fără o concluzie.

– Dumneata ai chef de sfadă, madam Margareta? sări Bibi, ibricul sosurilor picante. Nu-ţi mai tace gura. De-ar şti istoria câţi comentatori are în femeile de seama dumitale! Şi ne mai miră de unde scot doctorii tot felul de vorbe împotriva sosurilor! Eu am fost întotdeauna o persoană fără prejudecăţi, ştii bine, imparţial şi abstract ca funia de rufe, nu m-am dat nici cu cratiţele turbulente, care au pregătit scandalul mazărei din toamna trecută, nici n-am luat partea anarhistului Soté de Morkoff, care ştim cu toţii cum a sfârşit. Nu mă poţi bănui că simpatizez cu secta nefericitului ăstuia de grătar, usturoiul lui producându-mi alergie. Dar de ce nu vrei să recunoşti că sunt sosuri şi sosuri; cele albe, nobile, complementau fericit savoarea sparanghelului, a ciupercilor şi, fără exagerare, sosurile puţin picante au însoţit întotdeauna admirabil coaja rumenă a fripturilor la cuptor. În zilele noastre, sosurile continuă să-şi aducă contribuţia discretă la reuşita meselor de prestigiu. Condimentul, pentru mâncare, are funcţia cernelii tipografice faţă de litera de plumb: îi conferă relief şi actualitate.

În preajma înfumuratei Margareta au început să se strângă, iată, cei care, nu prima dată, îi împărtăşesc vederile: Nicolae, starostele polonicelor, Mietta, solniţa de zile mari, Norbert, morarul neamţ, meşter iscusit al condimentelor şi al pulberilor lăcrămoase, strecurătoarea Niculina (cam tâmpă, cam indiscretă), Gică Smaltz, şmecherul colţos, spărgătorul infailibil al cutiilor de conserve, seducătorul grăsuţelor borcănaşe cu sfeclă roşie, Maria Lena, Maria Jana şi Maria Roza, graţioasele farfurii de prăjituri, în slujba suavei maestre Diana, sticla de cristal pentru vin roşu. În tabăra adversă, sub flamurile unui

şervet mural reprezentând un vânător ce nu izbuteşte să zărească, printre brazi, un cerb uriaş şi agresiv, şi-au strâns rândurile, încruntaţi şi ameninţători, Licurg, grătarul subit spiritualizat, Marin, tocătorul de zarzavat, Leonte cârnăţarul, Leontin satârul, Dionisie, fundul de lemn, Tanţi (destrăbălata!), care-şi oferă patul Mujdeiului, Hreanului, Usturoiului, şi Mădălin, prostănacul borcan cu untură. Se strecură printre rânduri şi un agent provocator, Vasile Clapă, cârlig de rufe, intelectual rafinat şi impotent.

Interese vagi, meschine, niciodată lămurite îi aruncaseră într-o tabără sau alta, opţiunea având explicaţii poate numai în gradul de uzură şi în aspiraţiile la cultură.

Atmosfera era încărcată. Oalele fierbeau înăbuşit. Cratiţele tremurau indignate. Satârul îşi muşca buza însetată de sânge. Maşinile de cârnaţi şi de măcinat nucile îşi pipăiau într-ascuns cuţitele.

Într-o clipă, se adună în jur o mulţime pestriţă şi murdară de gură-cască — pahare stinghere, unele duhnind a ţuică, scrumiere pătate, sticluţe de oţet şi untdelemn, salatiere cu resturi alterate, linguriţe de tort (midinete bune de palavre) şi un degetar, turist rătăcit, gata să fotografieze şi să se facă nevăzut. Un cuţit de serviciu, cu linie clasică, citi o proclamaţie lungă, din care nu se putea reţine nimic, fiind scrisă în limba criptică a lui Solingen. Se aştepta un cuvânt răstit, un chiot imprudent, o mişcare de nerăbdare, pentru ca măcelul să se dezlănţuie.

Din cui, ibricul Bibi, cel imparţial, privea înspăimântat. I se alăturase sita de mălai, Floarea, clorotică şi spăimoasă.

– Se va încinge din nou bătaia...

– Un conflict mai presus de înţelegerea mea.

– Da, e o luptă între viziuni diferite asupra rosturilor, un conflict ce îşi are originea însă în locuri mai îndepărtate: e la mijloc rivalitatea înverşunată dintre lampa cu picior din sufragerie şi oglinda de Murano, care îi supraveghează până şi cel mai mărunt gest. Spiritele sunt atât de iritate, încât şi o vorbă nevinovată poate dezlănţui iremediabilul. Măsurile de disicplină impuse de trăsnita de bucătăreasă n-au făcut decât

să asmută pasiunile. Ce ne-a folosit că Ugolino, amatorul de rântaşuri, a sfârşit la spânzurătoare? Bucătăria noastră, cândva unită, e acum dezmembrată de pricini josnice.

– Aici n-ai dreptate. Dispute au fost întotdeauna, şi ele sunt, în realitate, necesare. Pentru ca treburile să meargă bine, iar sosurile să fie gustoase, avem nevoie de principii, de competiţie, numai aşa rămânem treji şi putem spera că vom atinge perfecţiunea; apropo, ce părere ai despre noul tip de combină de curăţat cartofi şi de înstelat morcovi? Dar despre maşina electrică de frecat maioneză?

– Vai de noi, oftă cineva cu glasul lemnos.

– Şi când văd că, în timp ce noi ne frământăm să aflăm o soluţie, tirbuşonul ăsta fluşturatic stă la dragoste cu un dop, mă cuprinde o indignare ce-mi provoacă scârba, spuse scuipând bărbăteşte Calistrat, sifonul străveziu de sub masă.

În acel moment, uşa se deschise brusc. O femeie tânără intră în bucătărie. Plângea. Mâinile îi tremurau.

– Alta care nu trăieşte pe lumea asta! observă cu ironie Calistrat, fâsâind din nasul lui acvilin. Balta stătută a apolitismului!

Femeia tânără răscoli într-un sertar, luă cu sine un plic de bicarbonat, dar în grabă îşi prinse fusta în colţul mesei. Şi-o trase cu ciudă. Paharele de deasupra zornăiră într-o mişcare de masă care l-ar fi entuziasmat pe Delacroix.

– Şi mai duceţi-vă dracului! strigă ea.

Ridică ameninţător mâna. Diana, sticla de vin roşu, se trase instinctiv înapoi. Un singur pas. Era pierdută.

Acum zace fără suflare, palidă şi ascuţită. Maşina de călcat, îmbrobodită, o veghează. Pe podeaua de mozaic, câteva picături roşii stau mărturie tragicului deznodământ.

– A curs iarăşi sânge nevinovat, şopti înfiorată sita de mălai.

Bibi, purtătorul de sosuri, îi răspunse:

– Fii înţeleaptă! Ideea de puritate, pe care ne-o lasă ca amintire, nu va pieri.

Oalele, cratiţele, ustensilele, maşinile, paharele se retraseră în tăcere, impresionate.

– Se duc să-şi ascundă şi să-şi realimenteze ura, observă Vera, solniţa de boia, pentru prima oară semnalându-şi prezenţa insipidă. Vor ieşi să se înfrunte din nou mâine, la prima oră. Smintiţii!

– Neîndoios, fiecare va mesteca până atunci noi argumente pentru propriul punct de vedere, adăugă sentenţios Polonic, hidropicul.

Tânăra femeie strânse cioburile, îşi şterse lacrimile şi ieşi. Înainte de a închide uşa, se întoarse şi stinse lumina.

1962

SOMNUL LUI MARTE

16 ianuarie 1903. Scumpă Solange, gândul meu e cu tine întotdeauna. În orele tale de somn, ore pentru mine de veghe, gândul acesta te răpeşte şi mi te aduce în preajmă. Simt mângâierea ta, respiraţia ta parfumată, şoaptele tale. Încep lucrul la proiecte. Le las îndată. Sunt omul unei singure pasiuni. Uneori, îmi este ruşine că eu, doctor în aerodinamică, mă las copleşit de o dragoste atât de fierbinte. Îmi găsesc consolarea în gândul că, fiind tânăr, ştiu să închin vârstei ceea ce este al vârstei. Îţi trimit sărutări din inima Parisului etc., etc., Luca.

25 ianuarie 1903... şi n-are rost să te ruşinezi. Ţi-aş repeta de sute de ori că te iubesc, că eşti lumina mea... etc., etc., Solange.

P.S. Bucureştiul e în sărbătoare: 24 ianuar a scos lumea pe străzi.

30 august 1906, Paris... Încerc acum să construiesc un motor cu explozie fără supape, pe principiul proiectului premiat, anul trecut, în institut. Largi aplicaţii la carele de luptă. Invenţia, dacă va reuşi, îţi va fi dedicată, scumpă Solange. Pe curând, Luca.

8 septembrie 1906... Eşti lumina mea, ţi-aş repeta de sute de ori că te iubesc etc., etc., Solange.

19 februarie 1908. Ura! Pe baza brevetului obţinut pentru invenţia mea *Dispozitiv simplu de ochire precisă cu arma în semiobscuritate,* am fost invitat la Atelierele Centrale ale Aviaţiei din localitatea S.P., la 16 kilometri depărtare de Lyon. Ştii cât mă gândesc la tine... Luca.

24 februarie 1908. Sunt fericită. Îţi repet de sute de ori, de mii de ori că te iubesc. Tu eşti etc., etc., Solange.

P.S. Tata a fost ieri de o absurditate colosală. Pentru prima dată l-am auzit că vrea să mă mărite. A susţinut tot timpul mesei tâmpenia asta. Mama a plâns. Bănuiesc că are în vedere o persoană anume – pe Filionescu, procurorul, sau pe Blănaru de la Banca Naţională. Fii încredinţat...

30 martie 1908. Nu înţeleg. Despre ce căsătorie e vorba? Tatăl tău doar ştie despre dragostea noastră. Sunt contrariat. Scrie-mi degrabă...

8 aprilie 1908. Fii liniştit! Solange.

26 mai 1910, Rouen... Ce rost ar mai fi avut corespondenţa noastră? Am suferit mult, desigur.

Cum ai putut face căsătoria asta nepotrivită? M-a emoţionat nespus că i-ai dat băiatului numele meu. E o consolare,

într-adevăr. Dar ce spune *el* despre această idee? În ceea ce mă priveşte, îţi rămân etern credincios. Am inventat un proiectil de mitralieră cu traseu fumigen pe ultima jumătate a traiectoriei. Premiul Consiliului de Război al Franţei etc., etc., Luca.

21 august 1910, Bucureşti... Ţi-aş repeta de sute de ori că te iubesc. Ai înţeles exact împrejurările. Îţi rămân şi eu, în fundul sufletului, credincioasă. M-a bucurat atât de mult fotografia... Cum rămâne cu călătoria în America? N-am înţeles, proasta de mine, ce e cu proiectilul-sfredel. Scrie-mi pe noua adresă, în Cotroceni.

2 iulie 1912 ... în faţa cărora am făcut demonstraţii foarte interesante, dar obositoare. Generalul Tylor m-a asigurat că tancul sferic cu şenile suprapuse va intra în fabricaţie încă în toamna acestui an. Felicitări pentru mica Lucia. Cum văd, te învârteşti în jurul numelui meu. Te sărută, Luca.

16 decembrie 1912. Eram la Găieşti la tanti Marie când am citit în *Universul* despre călătoria ta în Bolivia. Mi se pare riscantă experienţa, de aceea sunt îngrijorată şi adesea nu izbutesc să închid ochii şi să-mi liniştesc gândurile. Visez de multe ori explozii îngrozitoare, iar tu, înotând sub cascadele de flăcări... Dacă bombardamentul nu va avea precizia pe care ai imaginat-o? Luca şi Lucia ştiu mai multe poveşti cu tunuri şi poligoane de foc decât cu zmei şi Cosânzene etc. Solange.

15 iulie 1915. Cu greu ţi-aş putea descrie farmecul coastei californiene. (Urmează o descriere în poşta viitoare.) Nu-mi pot ţine cuvântul de-a sta liniştit. Am scris colonelului Herbert Kopf rugându-l să începem neîntârziat experienţele. Proteza nu va constitui o piedică în activitatea mea viitoare. Am gata o „aripă cu fantă", pe care Handley-Page a şi introdus-o în experiment. Mă bucură că urmăreşti ziarele pariziene. Da: iată-mă şi laureat al Societăţii Regale de Astronautică! Etc., etc., Luca.

1 octombrie 1915. Războiul mă înfricoşează nespus! Ai să-mi faci mustrări: „Suflet de femeie!" O mamă se gândeşte însă la copii. Luca, Lucia şi Lucan te sărută odată cu credincioasa ta Solange.

6 noiembrie 1915. Călătorie admirabilă în Mexic şi Anglia. Turnul Londrei, cu cheltuieli nu prea mari, ar putea fi transformat în rampă de catapultare a navelor pentru bombardamente de intimidare. Cu dragoste, Luca.

1 martie 1916... Ştii cât de mult te iubesc... etc. Solange.

21 decembrie 1916, Salt Lake-City, Statele Unite... Apoi succesul biplanului Potez 13! A fost un triumf. Decoraţii, onoruri. Uzina mea primeşte comenzi fabuloase. Te sărută, Directorul tău. (Dedesubt e desenată o floare sub o elice de avion.)

P.S. Fii înţeleaptă! Ne vom revedea. Vom fi fericiţi. Copiii sunt ca şi ai mei. De ce mânii pe Dumnezeu?

18 septembrie 1926, Paris... Nu ştiu, dragă Solange, dacă vânzarea caselor mele de pe Polonă te va putea scoate din nesfârşitele tale încurcături băneşti. Dispune de ele cum vrei. Îţi trimit actele necesare vânzării. Uzinele sunt ameninţate să se închidă. Pe toţi i-a apucat din senin o grijă exagerată pentru pace. Deocamdată un icter. Sunt mai îngrijorat de piciorul drept în care, după toate suferinţele lui, a mai intrat, la ultimul experiment cu bombe fuzante, o schijă de 15 milimetri. Prietenii mei François Rateau, membru al Academiei de Ştiinţe din Stockholm, R. Katzmayer, directorul laboratorului aerodinamic din Frankfurt, Maxime Toussaint de la „Magnificum" şi alţii, au făcut propuneri pentru Academie. Intru, după cum vezi, în familia nemuritorilor...

26 mai 1929... Sunt lucruri pe care le-am aflat prin bunăvoinţa domnului Ernest Barbete, reîntors de la Paris. Am rezolvat problema caselor. Îţi mulţumesc din suflet. Ţi-ai explicat. Stam prost: venituri nesigure. George e mereu suferind. Nu ştiu cum o vom scoate la capăt. Guvernanta şi şoferul au cerut sporirea salariului. Îţi repet de o sută de ori că te iubesc, dar nu fi ridicol! Dragostea mea e mare şi statornică. Solange.

2 octombrie 1930. E o minune cum de am putut scăpa dintr-o explozie care a desfăcut în fărâme fiecare obiect din laborator. A dispărut fără urmă şi peştişorul roşu care împletea nevăzute traiectorii în acvariu. Racheta proiectată de mine *zboară!* Combustibil ideal. Rănile, nu grave, m-au ţinut totuşi la pat. Suferinţa a trecut. Proiectez acum un sistem teleghidat de conducere a avioanelor de asalt la mare înălţime. Nu înţeleg de ce-ai mai acceptat sarcina... Şase copii, Doamne, e o cifră! O răspundere! Te rog, urmăreşte în ziare experimentarea proiectilelor „Solange", la St. Cyr...

6 mai 1935, Bucureşti... Aşa a murit bietul George! Fireşte, am suferit. Au suferit alături de mine şi copiii şi cei trei câini de vânătoare, statornica lui pasiune. Am fost legată de el. Fii înţelept! Dragostea ce ţi-o port este curată şi neştirbită. Dar, vezi, depărtarea... Uneori, nici nu-mi pot aminti cum arăţi. Mama regretă acum: să fi mers cu tine, îmi spune, să fi fost alături de tine, în toate încercările. Ce complicată, de neînţeles este viaţa!... Nu te sfătuiesc să accepţi proba de încercare a gazelor asfixiante. Nu poate fi angajat pentru asta un om oarecare, un şomer? Scrie-mi degrabă. Solange.

2 octombrie 1935. Numai o lună de zile de răgaz, te implor! Mă gândesc cu gingăşie la tine. Urmează să experimentez la Hamburg acceleratorul cu eter. Lucrarea îmi dă bătaie de cap. În orele mele de reverie am gândit la construcţia unei grenade

minunate, minunate. Ne vom revedea curând, eu glorios, tu fericită.

26 mai 1939. Cine ar fi crezut că vor mai trece patru ani de la revederea noastră, la Bucureşti! Cât am putut vorbi atunci?! De câte ori ai venit la noi, copiii te-au asurzit cu nebuniile lor, încât n-am putut schimba măcar câteva cuvinte despre fericirea noastră. A dispărut vânătaia pe care dracul de Licurg ţi-a făcut-o cu pistolul lui? Sper că în curând vei reveni acasă, pentru totdeauna... Câte lucruri admirabile ne vom povesti atunci! Solange.

30 mai 1939 (Par avion). Acelor zile fericite le vom adăuga altele, vom fi alături, minunea mea. Lucrări urgente mă reţin momentan la Paris. Imaginez acum aparate de război din metale uşoare, superdure. Patentul rachetei-ferăstrău, furat de nemţi! Dă-mi veşti despre copii. Luca.

8 iunie 1939... Se vorbeşte de război. Ne gândim cu grijă la tine. Părerea mea (ai să zici că sunt plicticoasă) este să te înapoiezi în ţară, să nu te prindă evenimente neaşteptate acolo. La Bucureşti vei fi mai adăpostit. M-a revoltat impertinenţa nemţilor de a propune să te cumpere ca pe o plantaţie oarecare. Să nu primeşti! Fii român demn de Tache Ionescu! Inteligenţa ta nu se cumpără! Luca are iarăşi neplăceri pentru situaţia militară. Lucia, Lucan, Lilica, Licurg, Lenţi şi micuţul *tău* Paul-Luca, sunt mereu cu gândul la tine, Solange.

11 septembrie 1939, Paris... Scumpă doamnă, soţul meu, Luca, avea multă stimă pentru dumneata, de aceea îţi scriu ca unei vechi amice. Pe cât ştiu, familiile voastre au fost prietene. Înainte de a încerca ultima şi fatala lui experienţă cu combustibil solid la Chalais-Meudon, mi-a vorbit într-o seară de dumneata, informându-mă cât de gentilă ai fost luându-ţi obositoarea îndatorire de-a ne vinde casele din Polonă şi de-a investi banii într-un imobil central. Sunt încredinţată că toate

actele sunt în regulă şi îmi pot fi comunicate, împreună cu cecurile de chirie, care totalizează, după calculele avocatului meu, peste 600 de mii lei...

Mi se pare că afacerea s-a încheiat cam pe vremea când noi ne aflam în California. Cine ar fi crezut atunci că acesta va fi sfârşitul? Eram fericiţi. Luca mă iubea ca un fanatic, mă adora. Am fost unica, marea lui pasiune, bineînţeles fără a socoti ştiinţa căreia i-a sacrificat viaţa. Băieţii îi seamănă. Cel mare e student excepţional la St. Cyr. Studiază balistica.

În aşteptarea răspunsului, cu multă afecţiune pentru dumneata şi domnul George Blănaru, pe care, sper, rândurile mele îl vor găsi complet restabilit, *Marie-Louise de Lucas Zamphiresco.*

1965

OAMENI, ÎNTOARCEŢI-VĂ ACASĂ!

Piaţa Sfântul Patrulater este în general pustie în orele dimineţii. După ce, pe la şapte şi jumătate, câţiva militari şi funcţionari o traversează grăbiţi, iar grupuri de elevi o încarcă pentru un sfert de oră de larmă, piaţa rămâne goală, parcă tot afundându-se în pământ, pe măsură ce catedrala îşi înalţă în nori săgeata turlei gotice. O muzică învăluitoare de orgă răzbate uneori în acest vast spaţiu, dar nu vibrează nici măcar umbrele la curgerea ei.

În ziua în care începe povestirea noastră, ca niciodată piaţa era plină de o mulţime pestriţă, gălăgioasă; era abia ora nouă dimineaţa şi soarele bătea pieziş. Dar chipurile oamenilor se desprindeau destul de bine din pasta umbrei dese şi anumite profiluri erau, într-adevăr, interesante, unele trăsături

emoţionau. Aceasta poate pentru că, în ochi, pe frunţi, în colţul buzelor flutura, într-o expresie uşor lizibilă, beteala speranţei. Mulţi veniseră, se pare, de departe. Nici o osteneală nu descopereai în înfăţişarea lor şi, dacă nu le-ai fi văzut încălţările pline de praf, ai fi jurat că au coborât din prima casă învecinată. Necunoscuţi unii altora, cei ce se învârteau prin piaţă îşi adresau cu prietenie saluturi, cuvinte de surpriză şi urări de bine, se întrebau şi-şi răspundeau, râdeau împreună. Uneori, un cerc de oameni se desfăcea, lăsând cale liberă unui personaj important, după cum îl arătau hainele şi severitatea obrazului.

În turnul catedralei ciocanul lovi de zece ori. Întotdeauna zumzetul risipindu-se în nevăzute serpentine a furişat în suflete o anumită mişcare tainică, voluptoasă şi neliniştitoare. Acum însă, cele zece bătăi loviră parcă nu aerul, ci caldarâmul pieţei, comunicând oamenilor neastâmpărul pe care ţi-l dă intrarea în gară a trenului.

În clipa următoare, cineva strigă:

– Uite-l! Acela mic cu părul roşu! Da, acela cu haină albastră şi cu cravată de catifea. El e!

Îl recunoscuseră şi alţii, astfel că noul venit fu primit cu urale, cu saluturi rostite cu glasul tremurător, cu fluturări de batiste. În urma lui, un băiat de vreo optsprezece ani ducea de căpăstru un căluţ negru, foarte păros, trăgând o cărioară cu decoruri de teatru, scândurele, cartoane, panouri din pânză de sac. Făcură un ocol, aleseră din ochi un loc ferit de soare – ce răcoroasă era umbra catedralei! – şi începură descărcarea. Mai mulţi bărbaţi săriră să dea o mână de ajutor.

Spre ora prânzului, în preajma vechiului monument din piaţa Sfântul Patrulater, în umbra lui chiar, era gata instalată o gheretă cu pereţi de pânză groasă, cu un ghişeu spre care conducea o balustradă bine fixată în caldarâm. În spatele ghişeului se afla o masă acoperită cu postav roşu, cam uzat, pe care se vedeau o călimară de cristal ciobită în două locuri, câteva creioane chimice, un vraf de foiţe indigo. Un scaun jerpelit stătea lângă un fel de dulap hodorogit, o piesă care nu fusese urâtă cândva.

Individul cu părul roşu controlă dintr-un ochi instalaţia, apoi, în văzul tuturor, cu o importanţă imposibil de descris, veni în faţa gheretei şi, ajutat de un ciocan, bătu deasupra ghişeului o placă albastră pe care se aflau, scrise de mână, nişte slove ce începură să fie imediat descifrate de toţi cei prezenţi.

Pe placă scria:

PRIMIM ORICE FEL DE CERERI

Dintr-o mişcare, în dreptul balustradei se şi formă o lungă coadă de oameni, fiecare purtând în mână câte o foaie de hârtie. Cum priveam cu interes întreaga operaţie, patronul mă observă şi-mi făcu semn să mă apropii. M-a întrebat dacă aş vrea să-l ajut. Am primit bucuros, mai cu seamă că muream de curiozitate să ştiu ce se întâmplă aici. Patronul — am aflat îndată că era din Banat şi se numea domnul Ferenţ — s-a aşezat la biroul gheretei, a deschis un registru (avea o ladă plină cu asemenea registre) şi m-a rugat să pun în ordine hârtiile ce ni se aduceau. Trase uşiţa fără geam a ghişeului şi strigă:

– Începem înregistrările. Poftiţi!

Pe măsură ce oamenii ofereau cererile lor, domnul Ferenţ le înregistra, punându-le număr şi dată, şi apoi mi le dădea mie, spre a le aşeza în ordine. În acelaşi timp, domnul Ferenţ scria în registrul său liniat rezumatul cererii, mai precis ce solicita fiecare. Registrul era un document extrem de interesant. Urmăresc scrisul lui Ferenţ şi mi-e uşor să citesc peste umărul lui:

Un copil cere lapte
O mamă cere lumină
Un ofiţer cere petarde

Îndată, după ei:

Un bătrân cere ziarul de ieri
Un croitor cere aţă de cusut
Un scriitor cere peniţe şi coniac
O fată cere rochie de stambă

Ferenţ notează, după aceea, alte câteva cereri, pe care eu mă grăbesc să le încopciez după regulile indicate cândva de Müller A. Müller, tipograf şi legător, prieten cu tata:

Un soldat cere pat de dormit
Şase sute de soldaţi cer de mâncare
O femeie uşoară cere violenţe
O femeie grea cere audienţe
Un senator cere focoase
Petru G. Ion cere să doarmă
Petru P. Ion cere să doarmă
Un amiral cere submarine

Printre cei care au lăsat petiţiile lor era şi un bătrân profesor universitar din Galaţi. Probabil cere, ca orice intelectual o slujbă pentru altul. În continuare:

Un general cere grenade
Un poet cere grenade din hârtie şi pap
Un preşedinte cere alocaţii suplimentare
Petru A. Ion cere o gamelă cu arpacaş
Petru S. Ion cere o gamelă cu arpacaş
Un militar cere tunuri uşoare...

– Vă rog insistent — strigă Ferenţ — nu vă înghesuiţi. Avem răbdare pentru fiecare, primim cu grijă toate cererile. Nimeni nu va pleca nemulţumit! Vă rog, păstraţi ordinea!

Un ostrogot cere suveică
O madonă cere un verb la supin
Un mecanic cere un suport moral
Un sublocotenent cere un pişcot
O regină cere un termometru
Un vânzător de neam cere o salată

Un iezuit cere revizuirea motorului „Ford" 63
Un muribund cere pătianjenii de prin colţuri
Un lacedemonian cere lacedemoniene
Un corupător de minore cere peniţe „Klaps"
Un carabinier cere soldaţi de plumb.

Îi atrăsei atenţia domnului Ferenţ că doi indivizi s-au vârât din nou la coadă, cu toate că au mai fost la ghişeu.

– Într-adevăr, e nedrept ca unii să dea două cereri în paguba altora, care nu reuşesc să ajungă la timp în faţa biroului, îmi răspunse Ferenţ.

Apoi, cu voce puternică:

– Stimaţi cetăţeni, spuse el, primim cereri numai o dată, o singură dată. Aşadar, n-are rost să vă aşezaţi de două ori la coadă. Vom recunoaşte pe cei necinstiţi şi-i vom mustra. De pildă, dumnealor din rândul trei au mai fost o dată. Ce doriţi dumneavoastră, vă rog?

– Cerem ceva foarte important, răspunseră cei doi.

– Bine, dar aţi mai cerut, spuse Ferenţ.

– Dar este ceva extrem de important, insistară.

Fui de părere ca, în mod excepţional, să primim cererile lor extrem de importante. Ferenţ cedă. Şi nu numai că cedă, dar dădu celor doi întâietatea. Citii peste un minut:

Un senator cere focoase
Un general cere grenade

Apoi înregistrările continuară normal:

O laponă cere bilet de voie
Doi domni în alb cer reziduuri industriale
Opt pompieri cer o cisternă cu lapte
Un pompier cu frate-său cer iaurt
Un capuţin cere societate aleasă şi publicitate
Un cultivator de portocali cere bile de rulmenţi
Un arab cere o bicicletă

Un academician cere titirez
Un panglicar cere foarfecă

Apărură câţiva indivizi cu bărbi şi favoriţi, cu haine ciudate ce păreau de operetă. Ferenţ tresări, se indispuse, dar continuă să scrie ca şi cum nimic nu se întâmplase:

Generalul de est cere blindate
Generalul de vest cere aruncătoare „Brandt"
Generalul de nord cere un capot de casă
Un necunoscut cere o mitralieră
Un olar cere Cvintetul cu pian de Brahms
O septuagenară cere o mitralieră
O cântăreaţă de bar cere jurăminte
Un curier cere o trecătoare în Carpaţii răsăriteni
Un precupeţ cere o doică
Un bun ţintaş cere o oaie
Un miner cere foi de dafin
O femeie albă cere un crocodil viu
Un dansator cere linii de decovil
Un magistrat cere trotil
O delincventă minoră cere avion de vânătoare
Un general cere hârtie pentru discurs
Un fizician cere lopată pentru tranşee
Doi nemţi cer ace de siguranţă

– Pentru ce-or fi cerând nemţii ăştia ace de siguranţă? întrebai la un moment dat.

– Nu e treaba noastră, îmi răspunse scurt, prea atent cu înregistrările, domnul Ferenţ.

O grădinăreasă cere un muşuroi de termite
Preşedintele Boliviei cere bulion
Un necunoscut cere irigator
Trei mătuşi cer opt mănuşi

Un scenograf cere contoar electric şi fapte
Un căpitan de vapor cere piuneze
Un bărbat grăbit cere recipise
Un băiat violent cere cântece de dor
O primadonă cere „Joc secund"
Un anxios cere coborâri de pe cruce
O blondă cere subtilităţi stilistice
Un superior cere căderi de stele
Un general cere puteri depline
Un senator cere să poată da puteri depline
O directoare de şcoală cere rachete balistice
Un cântăreţ cere perdele de fum
Doi poeţi cer raniţă şi centiron
Un profesor cere să se repete istoria
O văduvă cere post de radio clandestin
Şase sute de băieţi cer să înfiinţeze „Corul mitraliorilor"
Un impiegat de mişcare cere să scrie un marş eroic
Un popă cere să intre în horă
Un mic funcţionar cere generalizarea gargarei
O verişoară cere mănuşi de box
Un plutonier de jandarmi cere jocuri de apă
O spectatoare cere mutarea Capitalei la mare
Un papă cere esenţe
O fată anemică cere o escadrilă de avioane
Un călău cere spectacole cu caracter religios
O bunică cere mostre geologice
Petru A. Ion cere să fie îngropat acasă
Petru B. Ion cere să moară acasă
Petru C. Ion cere să i se aducă flori
Petru D. Ion cere să nu i se aducă flori
Un incendiator cere cântece patriotice
Un alt incendiator cere vitamina C
Un ministru cere resemnare
O fată cere ceas deşteptător şi logodnic deştept

Un specialist cere bromură în tablete
Petru F. Ion cere fluier de poliţai
Petru G. Ion cere fluturi de noapte

Mă aplecai către urechea lui Ferenţ şi-i şoptii:

– Ar fi timpul să facem o pauză. Am obosit.

– Du-te şi te recreează printre oameni, îmi spuse cu bunăvoinţă, ia o ţigară din buzunarul hainei mele. În ce mă priveşte, eu continuu treaba. E foarte mult de muncit şi vreau ca până diseară să termin tot. Mâine trebuie să fiu la Iaşi. Am avion de dimineaţă...

Făcui o ţigară. Cea mai gustoasă ţigară din viaţa mea. Pentru că... Pentru că viaţa mea, ştearsă, lipsită de probleme mari se aduna, în sfârşit, în faţa unei idei generoase, de o nobleţe gravă ce-ţi tăia respiraţia. Să te faci purtătorul de cuvânt al oamenilor, să le colecţionezi, să le selecţionezi, să le formulezi cererile, să lupţi pentru fericirea lor, care de multe ori constă în obţinerea unei maşini de cusut sau unui ibric, mi se părea o misiune mai importantă decât scrierea celui mai frumos poem din lume.

Aruncai ţigara înainte de a o fi fumat toată şi reintrai în gheretă. Fără un cuvânt, trecui la treabă cu un entuziasm sporit. Mai înainte de a strânge în copci al zecelea dosar, citii peste umărul bunului, minunatului domn Ferenţ:

O englezoaică cere petreceri cu lăutari
Un sacerdot cere filtru spectral
Un surdomut cere un incident de graniţă
Un sans-culotte cere un San Francisco
O şpicheriţă cere tărâţe
O fată modestă cere un Montaigne
Un diabetic cere invadarea Alsaciei
O leneşă cere colecţii de şnururi şi atacarea Lorenei
O subretă cere administrarea de lecţii francezilor
O altă subretă cere ser fiziologic
Un salahor cere un Van Gogh

Un superior cere o superioară
Un copil cere proiectile fumigene

– Scuză-mă că te întrerup, spusei, adresându-mă domnului Ferenţ. Mi se pare ceva straniu în toate aceste cereri, mai ales astea din urmă. Se întâmplă ceva necinstit în afacerea noastră — departe de mine gândul că dumneata... — dar afară, printre solicitanţi, cred că s-au strecurat oameni cu interese murdare.

– Ce-ţi veni? mă puse la punct Ferenţ. Oamenii cer ceea ce le dictează năzuinţele lor, preferinţele...

– Tocmai, dacă e vorba de preferinţe, nu văd ce interes are un diabetic de-a cere invadarea Alsaciei?

– E un capricios.

– Şi tot capriciu este cererea de proiectile fumigene din partea unui copil?

– Poate. Dar, la urma urmei, eu am luat iniţiativa de-a cunoaşte şi transmite cererile oamenilor, şi nu de a le şi cerceta. Sunt alţii care vor avea grija asta...

– Dacă-i aşa, totul e în regulă, domnu' Ferenţ.

Continuarăm admirabila dar obositoarea noastră operaţie. Înregistram cereri într-o viteză care ar fi înciudat şi uimit pe cel mai bun arhivar.

Un paşoptist cere pantofi cu toc înalt
Un gelos cere vin tonic şi aspirină
Un înţelept cere ordine şi medalii
Un gazetar cere fosile veritabile
Un contabil cere căderea unor piese de teatru
Un plăpumar cere o jartieră
Un naturalist cere depuneri calcaroase
O vorbăreaţă cere să i se ia pulsul
Un tanchist cere fineţe
Un impotent cere o togă virilă
Un rabin cere curele de transmisie
Un academician cere acadele
Un ceasornicar cere turtă dulce

Un gropar cere vase de liber
Un împărat cere un tacâm la masa săracilor
Un blestemat cere poze cu îngeri
Un suflet singuratic cere crenvurşti
Un ateu cere introducerea clismei la popoarele civilizate
Un catolic cere introducerea clismei la atei
O fată cere să fie dezbrăcată
Un dezertor cere o bormaşină
Doi domni cumsecade cer bomba atomică

– Domnule Ferenţ, tresării alarmat, ce ţi-am spus? Aceşti doi domni cumsecade au cerut bomba atomică.

– Ei, şi ce-i cu asta? Nu cred că o vor obţine.

– Dar dacă, cine ştie?...

– Fii liniştit. La rezolvarea cererilor, câteva vor fi respinse. Am să aranjez cu frate-meu, care se ocupă de acest capitol, să aibă grijă...

– Domnule Ferenţ, mă tem că facem o treabă îngrozitoare.

– Îţi interzic să mai vorbeşti în timpul lucrului, mă avertiză Ferenţ. Dacă nu-ţi place această afacere, pentru care mureai de curiozitate şi plăcere, pe-aici ţi-e drumul...

Tăcui. Urmează deci:

O căpitănească cere ocheade
O familie de argaţi cere să meargă la lupte de cocoşi
Un sufleur cere o sticlă cu tuş
O soprană cere să ia masa în Galeria Naţională
Un pescuitor de perle cere căsătorie corespunzătoare
O fată cere pâine
O altă fată cere soare
Un farmacist cere căderea Tyrului şi Sidonului
O midinetă cere hârtie de China
Un reformator cere o linguriţă cu miere
Un sportiv cere să i se vorbească în latina târzie

– Războaiele se fac pentru că, în timp ce oamenii, ca să-şi potolească nevoile vitale, au trebuinţă de o sumedenie de lucruri, unele chiar extravagante, războinicii nu cer decât arme, care, dacă se numesc în fel şi chip, au o singură finalitate, foarte concentrată şi exactă, observai cu voce perfect auzibilă.

Domnul Ferenţ se întoarse, mă privi pe deasupra ochelarilor şi-mi ceru să fiu corect:

– Un funcţionar conştiincios îşi face meseria fără a emite observaţii banale, pe care nu i le cere nimeni.

– Dar...

– Te rog!...

O sectă religioasă cere jocuri de noroc
O bunică îndoliată cere Malagueña
Un necrofil cere concerte brandenburgice
O fată orfană cere schimbători de ioni
O fată modestă cere schimbător de viteze
Un pălărier cere certificat medical

– Asta nu se poate, spuse Ferenţ. Ca pălărier, dumneata lucrezi când vrei şi când poţi. Nu poţi? N-ai nevoie să te justifici. De altfel, un pălărier trebuie să fie un exemplu, nu să umble cu chestii d-astea...

O copilă (Ana Maria Fuchs) cere numere de garderobă
Un amant cere poteci tainice şi un bici
Un cal cere întreţinere atentă şi fân
Un dansator cere dinam şi dinamită
Un andaluz cere urări de bine
Un andaluz (II) cere urcări de preţuri şi bombe
Un individ cere tunuri
Un individ cere tunuri
Un individ cere tunuri

– Porcii! strigai.

Ferenţ se făcu că nu mă aude. Scria ca în vis, mecanic şi egal. Poate că era prea obosit.

Un individ cere porci

– Domnu' Ferenţ, vezi că ai greşit!

El se scutură, şterse cuvântul şi-l înlocui cu „tunuri".

– Ai greşit din nou! Nimeni n-a mai cerut tunuri.

– Nu-i nimic. De tunuri, oricum, va fi nevoie...

Privind tot timpul peste umărul patronului, mă copleşi oboseala şi începui să citesc anapoda. Mi s-a părut că

Un astronaut cere foiţă de ţigare
Un jandarm cere fraţi siamezi
Un naufragiat cere ridichi de lună
Un anglican cere zgomot de motor
Un vânător cere (indescifrabil)
Un alt vânător cere bujii
Anita Belciugăţeanu, prof. univ., cere elastic
Un pădurar cere o trusă de machiaj
Un copil cere o carabină
Zece copii cer carabine

– Nu este exclus, spusei, ca anumite cercuri războinice (un şofer cere să fie buricul pământului; un grec cere o sulfamidă; un sperjur cere o basculă) să încerce pe căi mai puţin controlate să împingă omenirea într-o nouă conflagraţie. Germania dinaintea lui Hitler era o Germanie tot atât de hitleristă (un maharadjah cere vizite în familii cu fete de măritat; un filo-englez cere un joc în patru; o bunică cere un burghiu; un descendent al lui Balzac cere o sărbătoare cu artificii; un gondolier...) cât era şi în 1943, când băteau tobele la Don... (cere mâna sorei sale; un satrap cere o întâlnire între şefii de guverne; un politician cere o pereche de cercei; o babă cere

hârtie de turnesol; un spaniol cere limbi de moarte; un dentist cere clopote...)

– Am jurat să servesc deopotrivă pe toţi aceşti oameni care ne încredinţează cererile lor (un pilot cere o fustă). Asupra bunei lor credinţe (un general cere atacuri prin surprindere; un băiat de prăvălie cere informaţii asupra instalaţiilor portuare din Gdansk; un director de bancă cere ce nu se vede; o milostivă cere să crească plante tehnice; un general cere un tun...) nu mă îndoiesc. De altfel...

– De altfel, reluai, mi se pare că este târziu.

– Asta încep să cred şi eu...

– N-ar fi timpul să închidem şi să ne ducem pe la casele noastre?

Un scit cere fantezii muzicale
Un bătrân cere pistoale

– Nu putem face asta, răspunse Ferenţ, atâta timp cât omenirea suferă încă de lipsuri, de foame, de frig.

– N-am prea observat să fi cerut cineva lemne!

– Oamenii au trebuinţe şi trebuinţe. Şi nu mă mai ţine de vorbă! Mai bine ia şi tu un registru şi hai să facem operaţia paralel. Sau, după ce termin pagina asta, scriem fiecare pe o jumătate de coală...

Un desenator cere o servitoare
Un servitor cere un portret în tuş
Un mitralior cere un dentist
Un salahor cere un crucifix
Un cleptoman cere o sintagmă
Un ţigan cere un ferăstrău
Un general cere un tun
Arhimede cere un dirijor
Un orb cere arii pe coarda sol

Am înregistrat – mai repede decât înainte – fel de fel de cereri. N-are rost să le mai amintesc pe toate. E destul să spun că un limfatic cerea o tobă; un general cerea alinierea; o telefonistă cerea Galaţii; un halterofil cerea luminal; un aghiotant cerea un târnăcop; un inginer cerea o sarailie; un curier cerea o curea; o spălătoreasă cerea un salvconduct; un colonel cerea aruncătoare de flăcări; soţia colonelului cerea un căţel; un compozitor clasic cerea sifoane; un misionar cerea pocnet de bici pe lângă boi...

Îl convinsei pe domnul Ferenţ să tragă oblonul. Îndată însă ce făcu aceasta, o larmă cumplită se produse afară. Câţiva protestară. Mai mulţi fluierară. Se auziră în scândura barăcii lovituri de bolovani. Era două noaptea.

– Se pare că au mai rămas destui dintre cei care n-au reuşit să ne înmâneze cererile, spusei.

– Nu cred că atât de mulţi. În orice caz, ar trebui să aflăm câţi sunt. Du-te, îmi porunci, strecoară-te printre ei şi încearcă să le apreciezi numărul.

Mă strecurai în piaţă prin mulţimea de oameni. Erau aici câteva mii. Dar mai erau încă multe mii pe străzile lăturalnice. Trecui pe lângă fântâna din marmură, pe care o străjuieşte Sfântul Patrulater, şi mă aflai la poarta catedralei. Uşa era deschisă. Alunecai pe lângă zid şi păşii voiniceşte pe primele trepte întâlnite. Scara, îngustă, ducea în clopotniţă. Gâfâind, urcam împins de frică şi curiozitate, dar, pe măsură ce urcam, simţeam că scap de o mare şi apăsătoare responsabilitate. Respiram greu, dar cât de uşor respiram!

În turn era răcoare, fluturau prin ferestrele ogivale primele gene ale dimineţii. Privii jos, printre acoperişurile caselor, şi mă îngrozii. Mulţimea înecase toate străzile, poposea prin curţi, unii îşi făcuseră loc pe acoperişuri. Cea mai grandioasă coadă de cometă rămânea mică şi neînsemnată pe lângă fluviul de oameni care-şi risipea ramificaţiile în afara oraşului, pe drumurile şerpuind sub dealurile din jur, pe lângă ape şi păduri. Se vedeau până departe spre răsărit convoaie întregi de oameni în religioasă aşteptare. În negura orizontului, se desluşeau

valuri înalte de praf, pe care le ridicau probabil carele, caii şi automobilele ce încercau să se apropie de oraş. Era un spectacol care uluia.

Coborâi în salturi treptele şi alergai într-un suflet la ghereta domnului Ferenţ.

– E lată, spusei, în oraş e pe cale să sosească întreaga omenire. Nu m-ar mira să iasă din mormânt şi morţii, etern nemulţumiţii, să ne adreseze cererile lor.

– Nu mă înnebuni! strigă Ferenţ pălind. Crezi într-adevăr că n-ai avut halucinaţii?

– Haida-de! Am văzut mai bine decât văd acum chipul ăsta înspăimântat al dumitale! Erau milioane...

La asemenea cuvinte, Ferenţ avu intenţia să redeschidă ghişeul şi să continue înregistrările.

– Faci de-a dreptul o nebunie, urlai ţinându-i braţul. Vei muri de oboseală şi nu vei rezolva nimic. Mai bine s-o ştergem!

Cum începuse să nu mai gândească, Ferenţ scoase dintr-un sertar al mesei un steag pestriţ, îl desfăşură şi, trecându-l printr-o spărtură a acoperişului, îl fixă deasupra gheretei. Apoi, în timp ce mulţimea urla, bătea din palme, striga injurii, ne furişarăm printre cartoane, prin spatele cărioarei, dându-ne aspectul unor oameni oarecare. Ca să nu fie bănuit, Ferenţ strigă:

– Daţi-ne pâine, unt şi tunuri.

– Daţi-ne pâine şi tunuri, repetară câţiva.

– Daţi-ne tunuri, reluară oamenii.

– Tunuri, tunuri! scandară alţii.

Faptul că ici şi colo un escroc cerea insistent albumul Mariei Magdalena Bach, un reporter cerea rafinării de petrol, o droaie de copii cerea emanciparea eschimoşilor, un soldat cerea lupte locale, un alt soldat cerea bideuri şi convorbiri literare, o coloană în marş cerea cartea tinerei mame, un agricultor cerea povestiri deocheate, un artizan cerea lămâi şi portocale, fratele artizanului cerea tenacitate şi nisip, un francmason cerea sulfat de cupru, un pozeur cerea sucursale autofinanţate, o regină cerea o gâscă îndopată şi o puşculiţă,

un bigam cerea o tocătoare de nutreţ, un domn bine cerea sfinţirea apelor, un domn sărman cerea Libanul şi Antilibanul, Greta Garbo cerea o cheie franceză, un invalid cerea motor electric asincron (ca al lui taică-su), un hermafrodit cerea ieşire la mare, un poliglot cerea răşinoase, un preot cerea duşuri reci, o divă brună cerea o şaretă, un oarecare cerea *unde* şi *când*, o actriţă cerea să fie violentată, o altă actriţă să nu fie violentată, un moş cerea o seringă, o croitoreasă cerea emisfere Magdeburg, sentinele la tot pasul, confetti, convorbiri cu Parerga şi Paralipomena, sarcofag şi *o persona non grata*, ceai de tei, aparat de măsurat, aparat de mărit şi aparat respirator, bătălii napoleoniene, deşeuri lemnoase, mărturii false, muşama, discreţie, sacrificii şi bani – în fond, nu ne mira.

– E mult prea mult, sări revoltat Ferenţ.

– Haide, îl trăsei cu brutalitate. Ce rost mai are să pui ordine în această harababură? Mai repede!

În colţul dinspre Bulevardul Cordonierilor, un bancher cerea un balon, un alt bancher cerea acelaşi balon, un al treilea bancher cerea acelaşi balon.

– Se poate aşa ceva? mă întrebă Ferenţ. Cred că nu-i este îngăduit unuia să ceară balonul celuilalt...

– Dacă ţii la viaţă, îi şoptii printre dinţi, lasă pentru Dumnezeu aceste probleme idioate.

– Nu te supăra... Mă interesează ca principiu...

Înaintam cu greutate. Luptam cu cei care ne stăteau împotrivă, dădeam şi primeam ghionţi din toate părţile.

Ajunserăm într-o grădină. Bărbaţi şi femei se odihneau sub pomii subţiratici. Îşi aşteptau rândul. Se discuta despre cererile fiecăruia. Urmăream încă o dată dorinţele, deşi eram sătui până peste cap de năzuinţe, preferinţe, cereri şi alte asemenea expresii. Am fost atras de data aceasta de unele fapte care-mi confirmau îngrijorarea. Deşi plătită cu neodihnă, cu eforturi şi cheltuieli, călătoria fiecăruia păruse până mai adineaori o pornire entuziastă şi febrilă. Acum, oamenii începeau să se întunece şi să scape din când în când cuvinte aspre ce ascundeau o adâncă nemulţumire. Nu putea fi pusă nemulţumirea

lor în legătură cu închiderea ghişeului. Nici nu ştiau de asta. Din discuţiile oamenilor căutam să înţeleg ce se întâmplă.

U n g r a s : Doream pastile pentru virilitate. Am să cer însă o mască de gaze.

U n l u s t r a g i u : Doream o goeletă. Voi cere însă o vedetă rapidă torpiloare.

U n p r e f e c t : Aş fi vrut sfeclă; voi solicita steaguri.

U n p e t r e c ă r e ţ : În loc de coniac, voi cere o scară de pompieri.

O s u r a t ă : Cedez cerceii şi oglinda în schimbul unei căşti de oţel.

U n c i u d a t : În loc de scuipătoare, voi cere paraşută.

U n p r e ş e d i n t e : În loc de fasole servită cu tacâmuri de argint, voi cere arpacaş (pe cât posibil însă, tot cu tacâmuri de argint).

U n p r o f e s o r : În loc de coordonate majore, voi cere cordoane de majordom.

U n a c t o r : În loc de o corabie cu pinguini, voi solicita un cronometru militar.

O g ă i n ă : Voi renunţa la *tot* şi voi cere doar o *parte*.

– Găinile au fost întotdeauna foarte lucide când interesele superioare ale patriei au cerut sacrificii, observă, dus pe gânduri, domnul Ferenţ.

– Într-adevăr, răspunsei imediat.

U n c a l : Voi renunţa de a mai pune piedici găinii în aspiraţiile sale de dreptate şi-i voi procura un ouar, postament pentru albele-i, brâncuşienele-i statui.

U n c h i r u r g : Voi cere să mi se dea calul spre a-l mâna spre marile conflicte.

U n m o r t : Nu voi mai cere nimic altceva decât dragoste eternă.

– E cam trist pe-aici, îndrăznii să-i spun însoţitorului meu.

– E trist atâta timp cât cererile acestora (arătă cu mâna jur-împrejur), dorinţele lor modeste n-au fost împlinite, spuse Ferenţ.

– Fapt de necontestat este că toţi nefericiţii pământului, în lupta pentru o viaţă omenească, degajă o energie imensă. Această energie, în unele momente de răscruce, este uşor captabilă. E suficient să umble printre însetaţii din pustiu un profet mincinos, pentru ca oamenii să-i creadă basmele şi să-l urmeze în prăpastie. Sunt în măsură să dezvălui adevăruri amare pentru un om generos ca dumneata: speculând nevoile oamenilor, câţiva dementi au transformat dorinţele fiecăruia într-o uriaşă nebunie belicoasă. Iată-i acum pe nefericiţi cerând mijloace de luptă. Necinstiţii cunosc psihologia!

Parcă vrând să confirme spusele mele, dincolo, într-o vale se-auziră strigăte:

– Daţi-ne tunuri, aruncătoare de flăcări!

Ţinui să adaug:

– Atâta timp cât capetele noastre nu vor fi perfect lucide şi în clipele de foame şi în cele de dorinţă aprinsă, va fi foarte uşor să fim traşi pe sfoară. De altfel, nu te supăra, aici ideea dumitale cu cererile nu-mi place. Lasă-i pe oameni să-şi realizeze singuri dorinţele, nu veni cu daruri miraculoase.

– Ehei, mai e încă până la daruri, spuse domnul Ferenţ. Asta este abia operaţia nr. 1. După adunarea tuturor cererilor, treabă care va dura 10-15 ani, urmează să plec în lume în căutarea unuia care să treacă la înfăptuirea cererilor adunate. Sunt sigur c-am să-l aflu...

– Dar ziceai de fratele dumitale...

– Eh, săracul, el ar vrea să se ocupe de treaba asta, dar n-are mijloace: e dulgher, construieşte coteţe de păsări şi poduri, n-are un picior şi ţine o casă plină de copii.

Discutarăm încă mult despre război şi despre prepararea saramurei de peşte, despre lăcomia popândăului şi despre proclamaţia drepturilor omului. Într-un târziu ne despărţirăm. El plecă spre gară, încredinţat că eu voi pune în ordine cererile rămase în gheretă.

Dar nu eram, ca el, nebun. În piaţa Sfântul Patrulater nu m-am mai înapoiat. Ar fi fost şi foarte greu: de pe toate străzile se îndreptau spre piaţă coloane militare, tancuri, eşaloane de

tunuri şi aruncătoare de flăcări. Recunoscui în mulţime pe cultivatorul de portocale care ceruse bile de rulmenţi. Mă recunoscu şi el. Îşi dădu casca de oţel pe ceafă, îşi sălţă automatul şi-mi strigă:

– Salve! Totul e-n regulă! După ce jumătate din continent va sări în aer, se vor găsi bile de rulmenţi pentru toată lumea...

1965

NORUL DE ARGINT

Lucram de mai bine de doi ani la Biblioteca Academiei. Nu făceam o treabă prea importantă, dar, pentru salariul pe care-l primeam, începusem să mă conving că măcar aduceam unele foloase, scutind pe custodele depozitului de căutări foarte obositoare în acele hârţoage cărora nu le venise încă rândul inventarierii. Răscoleam cu multă tragere de inimă în vrafurile de scrisori ale artiştilor. Mulţi îşi încredinţaseră bibliotecii hârtiile lor intime, în nădejdea unei cercetări postume. Zăboveam adesea cu emoţie asupra corespondenţei dintre Luchian şi Cecilia Gavrilescu, fremătam pe rândurile lui Ion Călugăru adresate unui corespondent voluntar al ziarului *Clopotul* şi cercetam cu lupa urmele lacrimilor gravate pe hârtia satinată a scrisorilor lui Matei Protopopescu către logodnica lui, în cele din urmă trădătoare. Mâna mea punea în ordine desăvârşită numeroasele acte ce aparţinuseră marilor noştri oameni de cultură. De la un timp, încercam chiar abile incursiuni în domeniul ingrat al cercetării. Pe marginea unei corespondenţe dintre Vasilescu-Trifeşti şi Fabrica de mezeluri din Sibiu, publicasem un studiu ce a stârnit interesul istoriei noastre literare, contribuţia mea lămurind unele necunoscute ale vieţii

marelui critic, printre altele explicaţia gastritei sale, maladie ce i-a produs, în ultimii ani ai vieţii, o schimbare de atitudine faţă de fenomenul simbolist.

Aş fi dus o viaţă liniştită şi nu lipsită de perspective, dacă într-o zi n-aş fi aflat, într-un pachet pe care îl aruncasem până atunci de ici-colo, o scrisoare ce m-a tulburat în chip deosebit. Scrisă foarte îngrijit, hârtia era, de fapt, un semnal oficial şi fusese adresată preşedintelui Academiei, pe atunci profesorul Ion Simionescu. Cele relatate acolo, pe numai câteva pagini, semnalau o descoperire de-a dreptul uluitoare, în stare să scoată din minţi pe oricine nu este obişnuit cu marile revelaţii ale ştiinţei. Acest petic de hârtie m-a hotărât să-mi revizuiesc convingerile, să-mi părăsesc neîntârziat slujba şi să mă dedic unor cercetări cu totul noi. Dar, înainte de-a povesti în ce direcţie s-a îndreptat viaţa mea, cred potrivit să reproduc întocmai textul scrisorii cu pricina:

„Stimate domnule preşedinte, mă numesc Charles Ressort şi domiciliez de câţiva ani în Bucureşti, în strada Dionisie Lupu 62, unde m-am stabilit prin căsătorie cu principesa Aneta Brâncoveanu. Numele meu vă este desigur cunoscut, pentru că în 1942 am avut marea cinste de-a primi din partea Academiei suedeze de ştiinţe Premiul Nobel pentru fizică. De altfel, sunt autorul şi al altor descoperiri, în numeroase ramuri ale cercetării. Dar nu despre meritele mele trecute intenţionez să vă reţin atenţia, ci despre o descoperire recentă, care deschide perspective incalculabile ştiinţei mondiale, după cum veţi înţelege de îndată. Este vorba despre insecta *Brachylopea dorsata-Ressort*, descoperită şi descrisă de mine, şi ale cărei caracteristici vi le înfăţişez în continuare:

Masculul are lungimea corpului de 6-7 mm, culoare cenuşie-roşcată. Fruntea şi antenele sunt în întregime galbene, de nuanţa florii de păpădie. Ochii – indistinct păroşi. Mesonotul, cenuşiu, cu trei dungi întunecate. Picioarele: roşii-argintii, femurele şi tarsele întunecate. Aripile cafenii, la partea anterioară şi la extremitate mai fumurii. Nervurile negre, vena spurie este către partea terminală îngroşată şi tivită cu

cafeniu; nervura transversală apicală, arcuită în unghi obtuz, se continuă în linie dreaptă şi atinge nervura radială. Abdomenul este galben, iar dungile de la marginea posterioară a segmentelor sunt negre, tivite cu argint. Trăieşte frecvent pe flori de umbelifere, pe platourile înalte din Europa Centrală, Asia şi America de Sud.

În 1912, pe când vânam, alături de câţiva buni prieteni, într-o pădure din Boemia, unul dintre pădurarii care ne însoţeau ne atrase atenţia că deasupra, la o înălţime de circa cincizeci de metri, zboară, însoţit de un zumzet uniform ca de motor de mic litraj, un roi de albine sau buzguroi numiţi de localnici *scamici* sau cam aşa ceva. „Are să se cutremure pământul la noapte!" – spuse pădurarul îngrozit. N-am dat importanţa pe care el o da acestei întâmplări, până seara târziu, când, aflându-mă la hotel gata de culcare, lucrurile din casă începură prin clătinatul lor să indice într-adevăr un cutremur de pământ. Doi ani mai târziu, încă preocupat de ciudata înlănţuire de întâmplări căreia nu-i puteam recunoaşte nici cea mai mică legătură cauzală, am aflat undeva, pe malul lacului Trasimene, din centrul Italiei, un sat întreg îngrozit de ideea că a doua zi urma să revină în localitate fostul proprietar al pădurii învecinate, un om de o răutate sălbatică, plecat în America de mai bine de zece ani. Omul făcuse afaceri grandioase, îşi uitase pământul natal şi, după spusele unora, murise, în cele din urmă, într-un accident de cale ferată. Am întrebat îndată pe cei înspăimântati *când anume* primiseră vestea înapoierii proprietarului. Nimeni nu mi-a putut indica vreo telegramă, scrisoare sau persoană care să fi adus vestea. Faptul era însă cert – spuneau oamenii – de vreme ce un roi aducător de nenorociri se rotise deasupra satului. Italienii numesc insecta *papaduli* sau ceva aproximativ asemănător. În ciuda îndoielilor mele, privite duşmănos de cei cu care stătusem de vorbă şi care păreau uimiţi de incredulitatea mea faţă de faptul iminent, a doua zi temutul, sălbaticul proprietar sosi.

Nimeni nu mai ignoră astăzi adevărul după care diferitele fenomene ale lumii se află într-o strânsă interdependenţă.

Evidenţa unor legături cauzale îndepărtate a fost subliniată de ştiinţă prin cele mai felurite mijloace şi experienţe. Pot afirma, în ceea ce priveşte descoperirea mea, că *Brachylopea dorsata-Ressort* – căci acesta este numele ei adevărat – se înfăţişează ca o insectă înzestrată cu o inteligenţă excepţională şi cu o disciplină colectivă nemaicunoscută. Migraţiile ei au o înrâurire covârşitoare asupra destinului planetei noastre, provocând fenomene naturale şi sociale cu totul extraordinare: revărsări de fluvii, nelinişti ale popoarelor, invenţii tehnice şi, nu rareori, războaie. Există o legătură telepatică între diferitele colonii, astfel că ele acţionează mai întotdeauna coordonat, solicitându-şi reciproc ajutorul.

Am întreprins îndelungi şi obositoare cercetări asupra acestei specii. Am observat cu acest prilej coincidenţe extrem de elocvente. De pildă, întotdeauna după ce roieşte în zonele dense ale pădurilor de fag, în viaţa internaţională, până atunci liniştită, se produc tulburări neaşteptate ce obligă pe primminiştri să-şi întrerupă vacanţele, pe marii comandanţi să declare starea de asediu. Dacă roiurile se deplasează spre nord, conflictele nu pot fi soluţionate decât cu armele. După rotirea unei colonii imense deasupra Madagascarului (singurul caz în care insectele au fost semnalate şi în Africa), în toamna lui 1914 a izbucnit primul război mondial. O roire asemănătoare a fost observată în vara anului 1939. Când marile mişcări ale coloniilor se leagănă cu lungimi de undă foarte mari şi se aşază în două până la patru zile, conflictele şi litigiile se sting pe cale diplomatică.

Am mai observat că, atunci când *Brachylopea dorsata-Ressort* îşi schimbă sunetul bâzâitului (fenomen periodic), concepţiile oamenilor vădesc un scepticism progresiv chiar şi în cele mai mici afaceri; persistenţa sunetului timp de câteva săptămâni provoacă o saturaţie de idealism în lume, oamenii îndreptându-se atunci foarte rapid către curentele filozofice pozitiviste. Dimpotrivă, când insecta zbârnâie aproape neauzit, înălţându-se tot mai mult, se semnalează afirmarea, în adunări şi simpozioane, în principalele publicaţii, a unor con-

vingeri şi curente mistice. Oameni binecunoscuţi ca susţinători ai unei cauze pentru care au militat cu pasiune, îşi schimbă dintr-o dată purtarea, sar spectaculos pe poziţiile pe care până atunci le atacaseră, neobosindu-se măcar să-şi motiveze schimbarea.

Unii dintre colaboratorii mei au notat şi alte fapte: insistenţa roirii în jurul unor oraşe intens populate produce în acele localităţi o vie activitate editorială, cu apariţii de albume de artă şi alte publicaţii foarte elegante, nu numai înzestrate cu un bine întocmit aparat critic, cu prefeţe, note şi trimiteri, dar chiar cu legături solide şi la un preţ de vânzare accesibil categoriilor celor mai largi de amatori. Probabil că cercetările noastre viitoare vor stabili mai precis aceste aspecte, ca şi legătura, semnalată de un corespondent din Danemarca, dintre migraţiile spontane şi anumite neînţelegeri din parlamentul japonez, când deputaţii dovedesc o patimă iraţională în susţinerea sau combaterea unor propuneri de o importanţă cu totul minoră.

Pe baza observaţiei că, în împrejurări rămase neexplicate, sute de mii de exemplare ale speciei sunt găsite moarte, în timp ce în ţara respectivă se înregistrează reforme şcolare şi reale îmbunătăţiri în domeniul educaţiei fizice, colaboratorii mei au emis ipoteza că această insectă nobilă ar aduce uneori servicii umanităţii, mergând până la sacrificiul vieţii lor. Naţionalizarea înfăptuită de laburişti acum trei ani a fost plătită, se pare, cu moartea eroică a câtorva mii de *Brachylopea dorsata-Ressort*. Experimentele făcute de mine, ajutat de regretatul dr. Alessandro Nautico, de la Institutul de biologie din Bologna, au pus în evidenţă intenţionalitatea virtuală benefică a acestor insecte nu numai inteligente, dar şi generoase. Dr. Nautico, studiind în laborator un exemplar izolat, presupus a fi suferit o diminuare apreciabilă a sentimentelor sale (din moment ce a fost despărţit de colectivitate), a observat că, de fiecare dată când trata insecta cu substanţe nutritive, în diferite părţi ale Europei se făceau cunoscute emoţionante gesturi de filantropie din partea unor persoane bogate şi a unor asociaţii. În momentul în care, dimpotrivă, insectei i-au fost administrate acid

tartric şi un derivat al nicotinei, asupra marilor centre aglomerate s-au abătut valuri de crime şi bestialităţi, paginile ziarelor devenind neîncăpătoare pentru relatările lor.

Bazându-se pe comunicările noastre, unii savanţi, cum au fost regretaţii Felix Barnabé de la Institutul filozofic al Franţei, Piotr Pavelici Morozov de la Universitatea din Tenessee, Bernard Pinot din Viena şi colaboratorii, au mers chiar atât de departe (cf. *Bulletin mensuel du Congrès des Sciences, nr. 7, 1940)*, încât au exprimat părerea că aproape toate actele noastre, toate funcţiile noastre organice, în sfârşit, întreaga noastră viaţă sufletească sunt direct programate de *Brachylopea dorsata-Ressort*. După cum se ştie, părerea lor n-a putut să fie dezvoltată din cauza sfârşitului celor trei savanţi într-un accident de avion.

Legat de sfârşitul lor tragic, aş vrea să mai adaug încă un aspect: anumite cercetări ale noastre au scos în evidenţă faptul că *Brachylopea dorsata-Ressort,* al cărei sistem informaţional pare să fie excepţional şi care foloseşte cu inteligenţă înspăimântătoare datele obţinute (pe baza acestora, de altfel, şi acţionează), se pare că a simţit amploarea cercetărilor noastre şi intenţia de a face publice rezultatele la care am ajuns. Posedăm probe sigure care arată că specia nu doreşte şi nu va accepta niciodată să-i fie dezvăluită activitatea. Altfel, cum s-ar putea interpreta întâmplarea nenorocită prin care am trecut personal acum un an, când, pregătindu-mă să expun la un congres american stadiul lucrărilor noastre, îndată ce am început să vorbesc, o paralizie facială penibilă m-a împiedicat să pronunţ măcar un singur cuvânt inteligibil? N-a fost întâmplătoare nici tragedia prin care dr. Alessandro Nautico şi-a pierdut viaţa, n-au trecut nici cinci luni de atunci. Era tocmai pe punctul de a-şi ţine în Congresul de la Berna comunicarea despre legătura dintre perioada de fecundaţie a insectei şi unele insuccese ale verismului italian în proza scurtă, când, picioarele cedându-i, a căzut de la tribună, fracturându-şi fatal baza craniului.

Cu toate acestea, cercetări mai delicate, efectuate sub directa mea conducere, vădesc că discreţia insectei pe care o studiem nu este absolută, nici categorică. Două comunicări elaborate de mine n-au fost urmate de nici un accident important, în afară de o nevralgie trecătoare a dactilografei care îmi reproducea textele. Mai mult, recent am primit din partea Fundaţiei Rockefeller o sumă importantă de bani pentru continuarea cercetărilor, gest pe care îl atribui atât bunăvoinţei instituţiei, cât mai ales sprijinului de care cred că mă bucur din partea coloniilor de *Brachylopea* din Carpaţii orientali. Însăşi posibilitatea de a vă scrie aceste rânduri, conţinând o sinteză aproape completă a cercetărilor mele, ca şi starea perfectă a sănătăţii mele actuale, mă încredinţează că *Brachylopea dorsata-Ressort* caută să fie favorabilă celui mai sincer prieten al ei, încurajându-i strădaniile de a o face cunoscută.

Am ţinut să vă comunic cele de mai sus, în dorinţa ca descoperirea pe care am făcut-o să fie înregistrată ca atare de Academia ţării natale a soţiei mele, căreia înţeleg să-i fiu într-un mod atât de modest recunoscător".

Scrisoarea este semnată: Charles Ressort, laureat al Premiului Nobel pentru fizică, 1942, şi datată la 18 ianuarie 1943.

Primul gând care mi-a luminat mintea, îndată ce am încheiat lectura acestei scrisori tulburătoare, a fost acela de a afla neîntârziat în ce stadiu se aflau cercetările – desigur, întrerupte de război – şi de a-l găsi pe autorul lor. Am făcut investigaţii amănunţite în Capitală şi, neaflând altceva decât că Ch. Ressort şi soţia lui au părăsit ţara în vara lui 1946, am vândut tot ce aveam şi-am plecat la Paris. Mi-au trebuit câteva luni pentru a afla, printre supravieţuitorii războiului, un bătrân care-l cunoscuse şi, după bănuielile mele, lucrase cu el. Mi-a vorbit cu mare prudenţă despre *Brachylopea dorsata*, a refuzat categoric să-mi dea vreo relaţie privind cercetările. Astfel, am aflat cum savantul s-a îmbolnăvit, la început de o maladie necunoscută, care-i provoca un spasm al gâtului ce semăna cu o tresărire la atingerea curentului electric, apoi de o boală care-l îndemna să bată darabana în masă servindu-se de de-

getele ambelor mâini, obicei oribil ce-l împiedica de la orice contact mai îndelungat cu oamenii. În momentul când şi-a părăsit laboratorul şi a venit în Franţa, spre a se angaja ca şofer pe linia de autobuze Rouen-Verdurin, bolile de care suferea au dispărut dintr-o dată. Numai că starea lui de sănătate nu i-a fost de nici un folos, povestea bătrânul, pentru că, într-o duminică, şi-a părăsit autobuzul, a urcat într-o maşină străină şi a dispărut într-o viteză ameţitoare spre Grenoble. Acolo, în munţi, l-a ajuns moartea. A fost găsit întins, fără nici o urmă de lovitură, într-o pajişte de pe masivul Saint-Rose. Autopsia n-a descoperit ceva precis, aşa că actul de deces a notat doar o simplă şi banală congestie cerebrală. Asupra cadavrului n-au fost găsite decât două hârtii de o sută de franci şi un aparat de fotografiat.

L-am descusut atunci şi mai mult pe bătrân. Se lăsa greu convins să vorbească, neputând să înţeleagă că informaţiile sale preţuiau cât aurul, pe care eram gata în orice moment să-l cheltuiesc spre a dezlega misterul acestui sfârşit. Într-un târziu, mai cu vorba bună, mai cu promisiunea că n-am intenţia să mă ocup de descoperirile lui Ressort, pentru care bătrânul exprima un dispreţ gălăgios, parcă spre a fi auzit de departe, l-am înduplecat să-mi scoată dintr-un cufăraş (vai, cu câtă prudenţă!) o scrisoare pe două pagini de la marele om de ştiinţă. Îi fusese adresată cu o zi înaintea morţii şi în ea era scris:

„Scumpe doctore, nebunia de a lăsa totul spre a mai vedea o dată măcar coloniile de *Br. dr. Ress.* o vei înţelege lesne. Nu mai puteam trăi în situaţia care mi-a fost impusă. Nevoia de a cunoaşte, sunt deplin conştient, trebuie plătită cu viaţa. Mă aflu de trei zile în munţi şi am avut ocazia unică de-a vedea ieri, de aproape, roiurile fantastice învârtindu-se deasupra capului la mai puţin de o sută şi cincizeci de metri. Am crezut că-mi ies din minţi. Mă aflam în preajma pădurii Beauville, când am zărit în marginea orizontului un imens nor de argint, revărsându-şi strălucirea rece asupra stâncilor sălbatice de la Perrigot. Am alergat preţ de un ceas în acea direcţie şi am izbutit să mă strecor neobservat într-una din acele fisuri ce se adân-

cesc în trupul stâncilor. Norul era fantastic, plutea la câteva zeci de metri deasupra mea. Nu emitea nici un fel de zumzet, în schimb sclipirile sale, probabil datorate bătăii rapide a aripilor, produceau un curent de aer rece în toată zona, urmat de îndată de un suflu fierbinte, sulfuros, foarte spurcat, ce făcea respiraţia imposibilă. M-am afundat cât mai adânc în şanţul în care-mi aflasem adăpost, spre a mă feri de dogoarea ce creştea şi care începuse să mă chinuie, în căutarea câtorva fire de apă proaspătă. A trebuit să mă tăvălesc într-o mocirlă, aflată sub un parapet, spre a putea respira. De acolo mi-a fost mai uşor să urmăresc spectacolul oribil al ofilirii, al degradării tuturor celor dimprejur. Norul cernea o cenuşă verzuie, ca o muşiţă lipicioasă; sub ploaia ei, copacii urcând coasta dimpotrivă se topeau văzând cu ochii, ca lumânările de ceară. Pajiştea răcoroasă din vecinătate devenea cu fiecare secundă ce trecea o zgură, o leşie, un puroi fierbând mocnit. Nu se scurse mult timp şi înseşi stâncile falnice începură să bufnească surd, răscoapte de fierbinţeală, răscolite de frământarea morţii. Păsările încetaseră de mult să mai salte în aer, acum se târau muribunde, mânate orbeşte de spasmele sfârşitului, iar ici-colo ieşeau din afundurile pământului crustacee şi reptile năucite de lumină, ca să-şi ardă neîntârziat fiinţa în marile combustii ale aerului. Curând peisajul se întunecă în asemenea măsură din cauza scrumului şi a acelei muşiţe otrăvite, încât crezui că şi soarele a fost măcinat de rugina morţii. Spectacolul era îngrozitor, mintea nu-l poate cuprinde, dacă vrea să rămână întreagă, iar cuvintele nu pot nici pe departe să înfăţişeze proporţiile concrete ale acelei morţi definitive.

Ne-a plăcut să credem şi, vai! cât ne-am putut înşela, că insectele acestea pot fi inteligente, animate de unele intenţii bune. Nimic raţional şi nimic bun nu poate fi aşteptat de la activitatea lor. Un dezastru de proporţiile celui pe care-l produseseră sub ochii mei nu poate lăsa să se înfiripe nici o iluzie, nici o speranţă. Forţă blestemată şi oarbă, ea va ucide şi va preface în scrum, fără şovăire, dacă nu vom şti să-i opunem voinţa noastră, tot ceea ce este viu pe suprafaţa pământului.

Sunt convins. Toate caracteristicile pe care le-am descris în studiile noastre sunt doar amănunte înşelătoare. *Brachylopea dorsata-Ressort* e lipsită de orice caracter care s-o pună în rândul fiinţelor. Ea este Moartea însăşi. Dar pentru a te apăra de ea, trebuie s-o cunoşti îndeaproape, să o descrii, să-i poţi reconstitui imaginea. Cum voi putea să descriu Moartea, prin ce diabolice experienţe aş putea încerca să-i stabilesc însuşirile, comportarea? Dar acest lucru *trebuie făcut neapărat*, deşi este o întreprindere aproape imposibilă şi, pentru că simt cum otrava mi-a pătruns în sânge, stingând în mine orice speranţă de a supravieţui, vă implor pe voi, pe toţi colaboratorii mei, să continuaţi, cu orice preţ, cercetările începute.

Am reuşit, cu eforturi de neimaginat, să cobor. Fără îndoială, sunt contaminat. Probabil că nu voi mai putea supravieţui nici până mâine seară. Îţi trimit aceste rânduri pentru a te determina să reiei lucrările de la capăt. De voi putea supravieţui ascensiunii mele de mâine (pentru că voi mai urca din nou la stâncile din Perrigot), îţi voi scrie în continuare. Adio."

Încercările mele de a-l convinge pe bătrânul ramolit să mă ajute, au eşuat. E plin de prejudecăţi şi de spaimă, ca de altfel şi alţi cercetători ce se preocupaseră cândva de influenţa coloniilor de *Brachylopea dorsata* asupra planetei noastre şi care sunt mai curând înclinaţi să facă literatură pe marginea subiectului decât investigaţii ştiinţifice.

Am încercat să continuu singur, pe baza informaţiilor pe care le posed, puţine şi incomplete, lucrările marelui, nobilului Charles Ressort. Dar îmi lipsesc mijloacele, sunt privit de mulţi cu neîncredere şi adesea cu inconştientă indiferenţă. Singurul rezultat la care am ajuns este de a fi descoperit în colţul unui tablou al lui Jeronimus Bosch, aflat la Muzeul Naţional de artă antică din Lisabona (*Tripticul tentaţiilor*), imaginea clară a unei insecte ce mi se pare a fi *Brachylopea dorsata-Ressort*.

În ciuda unei paralizii a braţului drept, survenită îndată după întoarcerea mea din Franţa, sunt hotărât să-mi consacru tot restul zilelor studiului acestei probleme de mare impor-

tanţă. Spre a putea găsi şi mijloacele adecvate de cercetare, am solicitat reintrarea mea la Biblioteca Academiei, în postul pe care l-am mai deţinut, unde cândva am aflat scrisoarea lui Ch. Ressort, cea care mi-a schimbat pentru totdeauna nu numai cursul vieţii, dar şi ţelul ei.

1966

CUM L-AM TRĂDAT PE PASCAL

Sunt deplin convins că Pascal, asupra meditaţiilor căruia zăbovesc adeseori, are dreptate atunci când spune: *„În preocupările noastre zgomotoase şi în toate aşa-numitele desfătări sau treceri de timp, unicul scop este de a face să se scurgă vremea fără a simţi sau, mai bine zis, fără a ne simţi pe noi înşine şi a evita, prin trecerea vremii şi cu ea a vieţii, amărăciunea şi dezgustul, care ar însoţi neapărat atenţia ce am îndrepta asupra noastră. Sufletul nu găseşte în el nimic care să-l mulţumească; şi nu vede nimic care să nu-l amărască atunci când se gândeşte la sine, fapt ce-l constrânge a se răspândi în afară şi-a căuta ca, prin lucrurile exterioare, să uite amintirea adevăratei sale stări." (Pensées, VI*, 1). Îmi place să cred, şi cercetarea zilelor şi nopţilor mele îmi confirmă aceasta, că sunt un om curajos, scutit de temerile, neliniştile şi panica singurătăţii camerei mele. Sunt de acord, de asemenea, cu Pascal care, ceva mai departe (*VI*, 2) spune: *„...Am ajuns la concluzia că toată nenorocirea oamenilor vine de la aceea că nu se ştiu reţine în tihna unei camere".*

Iubesc singurătatea, o prefer multor spectacole. Cu toate acestea, n-am putut rezista tentaţiei de a merge la meciul dintre Juventus-Torino şi Rapid-Bucureşti, contând pentru Cupa

campionilor europeni. Dacă nu încerci, din timp în timp, şi clipe de depersonalizare, de rătăcire printre oameni, nu poţi înţelege voluptatea reîntâlnirii cu tine, ulterioară, albă şi neaşteptată de fiecare dată, generatoare de solilocvii definitorii. Dar nu numai atât; neraportându-ţi, uneori, măsurile, neîmplinirile, suferinţele – la măsurile, neîmplinirea şi suferinţele altora, nu înţeleg ce soliditate pot avea cercetările, bucuriile tale pregătite laborios. Ca să nu mai spun despre recomandarea medicilor, aceea că omului modern, buimăcit de impresii egale, de griji constante, îi este utilă ieşirea neprevăzută din mecanismul vieţii de fiecare zi, spre a se deconecta.

Am luat bilet la tribuna I şi m-am dus.

Spectacolul mulţimii avide de emoţii violente nu mi se pare, pe cuvântul meu, de dispreţuit, chiar dacă eşti lămurit că oamenii, nefericiţi, caută cu înfrigurare să nu rămână singuri. Acest spectacol ar fi, de bună seamă, foarte trist, dacă n-am bănui totuşi că mulţi dintre indivizii care se aşază în tribune şi la peluze vin la meci cu aceleaşi gânduri şi dacă nu le-am presupune destule precauţii, dacă n-am şti că, de fapt, sunt avertizaţi asupra pericolului pe care-l denunţă Pascal şi, în consecinţă, privesc contactul cu balaurul cu o sută de mii de capete – stadionul – ca pe un prilej de a se clarifica, în vederea singurătăţii şi eternei confruntări cu propriile tristeţi, cu propriile orgolii.

Fluier şi urlu alături de tine, băiat de prăvălie, care te-ai zbuciumat o săptămână întreagă să-ţi procuri un bilet, îmi alătur inimii tale inima mea, sărmane profesoraş de şcoală, spre a te dărui cu totul vrajei şi pasiunii celor nouăzeci de minute de febră şi iluzii, şi încerc să reduc distanţa apreciabilă ce ne desparte. Îmi închipui stadionul privit de sus: ne aflăm între fagurii lui ca gâzele într-un insectar. Dacă n-am fi alături, înghesuiţi pe o bancă de lemn, am putea percepe poate mai elocvent că unul e fluture cu aripile azurii, iar altul un banal greier de bucătărie, cu toate că zbârnâim cu toţii, la urma urmei, la fel. Îţi încredinţez (e, desigur, un fel de a spune) tristeţile mele, tu îmi dai coate. Suntem fraţi.

Soarele cădea pieziş, împrumutând aerului acelei după-amiezi o materialitate sticloasă, pe alocuri suprasaturată de polen. Stadionul, cu aproape optzeci de mii de persoane, vibra de nelinişti şi îşi căuta respiraţia unică, ce avea să vină odată cu prima lovitură în balon. Băieţaşi neastâmpăraţi se hârjoneau pe gazonul proaspăt, urmăriţi de frecvente mustrări din partea oamenilor de ordine. Undeva, în faţa porţii din stânga, câţiva jucători plictisiţi, în tricouri portocalii, trăgeau şuturi cam prea studiate în plasa unui portar leneş în mişcări, preocupat mai curând să-şi întindă pe picior jambierele dungate decât să pareze. Un individ în tricou negru, purtând pe braţul stâng o banderolă galbenă, cerceta cu palma deschisă întinderea plaselor. Două femei sprintene, în halate albe, sub guler purtând însemnele *Crucii roşii*, însoţeau un bărbat cărunt, cu chip de oţel, agitându-şi trusa. Era medicul oficial al partidei. În tribune, ţigănuşii gălăgioşi împărţeau *Informaţia*, numărul de ieri. Cumpărat, ziarul devenea prin câteva împăturiri coif semeţ, şi astfel, curând, puteai vedea pretutindeni capete acoperite cu chivăre albe, înfruntând soarele insistent. Vânzători de seminţe, de limonadă, de bomboane, se strecurau pe intervale, îşi ofereau marfa cu strigăte versificate, provocând hazul tuturor. Cei de la televiziune erau gata în spatele aparatelor de luat imagini, superbi ca prestidigitatorii, siguri de ei, cu cheia succesului în buzunar.

Ora se apropia. Spectatorii începeau să se aşeze, foiala de mai înainte să se liniştească. Un ropot de aplauze însoţi intrarea pe teren a celor două echipe. Şirurile de jucători şerpuiau acum către cercul de cretă din centrul terenului. Se aruncă banul, doi parteneri îşi explicară ceva, un fluierat scurt, şi jocul începu.

Cei de la Juventus loviră primii. Înaintară pe extrema dreaptă, dialogară – Galotti cu Surdu, Surdu cu Pepsi, Florea cu fundaşul italian. Pasa lui Enzo fu lapidară, cu perioade scurte, cu rare perifraze şi trimiteri la Aristot. Galotti reluă ideea, fentă eliptic pe Pascu, care se bâlbâia, apoi îşi desfăşură peroraţia, însă cu prea multe figuri de stil. Nino reluă, îl depăşi pe Mielu, acesta cu o logică strânsă împinse silogismul până

la paradox. Acum balonul e în posesia lui Forli, Forli insistă pe argument, elimină judecăţile apriorice, şutează către Galotti care, reţinut, emite prima ipoteză. Arbitrul, atent la înlănţuirea judecăţilor, sancţionează diferenţa specifică şi indică lovitura de la şaisprezece metri. Primeşte Bertoni, face sofistică la Tudor, atent la minge, şi fixează balonul în termenii iniţiali, apoi driblează cu o afirmaţie implicită, trage prima concluzie. Mingea se află acum în terenul echipei noastre. Pepsi intervine prompt cu raţionamentul prin analize, trimite lui Giambattista Vico, Vico se lansează într-un atac cu noţiuni corelate, îşi depăşeşte adversarul prin negarea negaţiei, driblează pe Peneş, apoi pe Mitu. Crăciun deduce corect din analize, dar pierde la Dante şi, printr-un *ignoratio elenchi*, Banchieri trage la poartă. Roman plonjează şi culege spectaculos. Repune maieutic Paraschivescu.

Aplaud frenetic şi, cu mâinile făcute pâlnie, strig, alături de ceilalţi: „Hai, băieţii!"

Privii pe cei din tribune, mulţimea de coifuri strălucind în soare. Cum jocul reîncepuse şi acum contraatacau cei de la Rapid, văzui lângă mine un bărbat între două vârste scoţându-şi haina şi călcând-o în picioare, mai încolo un tânăr brunet, care mai înainte îmi păruse cuminte, dar care acum îşi lovea vecinul din faţa lui cu pumnii, cu mişcări dezordonate ce se voiau precise. Vecinul ripostă, anarhic, cu palma. Când Pepsi şută lung, urmărind un raport de subordonare, unul de lângă mine îmi trimise un pumn între ochi. Cum Peneş interceptase şi pregătea o judecată de predicaţie, sării de pe banca mea şi făcui un arc în aer cu piciorul bine repezit, neîntâlnind în bombeu altceva decât o sacoşă aşezată dedesubt. Sacoşa era poşetă, ceea ce n-o împiedică să zboare cât colo, pe trepte. Simţeam cum mişcările jucătorilor de pe teren zvâcnesc în trupul meu. Săream ca un iepure, îmi destindeam braţele în dreapta şi-n stânga, asemenea unei păsări în zbor, mă legănam, mă aplecam, înghionteam o doamnă din preajmă şi ţineam de gât pe un militar care încerca zadarnic să-mi scape. Când Peneş respinse cu un cap formidabil, izbutii dintr-o singură smucire

să culc la pământ un lungan voinic ce până atunci strigase cât îl ţinea gura şi care acum, ridicându-se anevoie, părea nedumerit. Şutam, combinam, driblam, stopam, fentam cu pasiune şi evidentă pricepere. Şi urlam din toată fiinţa pentru victoria alor noştri, pentru raportul de sfere încrucişate. Ceilalţi urmăreau jocul cu acelaşi interes, plesnindu-se şi înghiontindu-se unul pe altul, însoţindu-şi entuziasmul cu lovituri precise de picioare, nemaicunoscându-se cine pe cine înghesuia. La înscrierea primului gol se tăvăliră pe jos, deodată, trei spectatori şi rămaseră acolo în nesimţire până la enunţul conceptului următor, până la repunerea balonului la centrul terenului.

Privirea mi se înceţoşase puţin. Undeva, către fundul peluzei, sub tabela de marcaj, între doi indivizi care tocmai se urcaseră în picioare pe bănci şi îşi agitau mâinile deasupra capetelor, zării un bărbat care stătea liniştit. Urmărea partida nemişcat, aproape indiferent şi, în primul moment, imobilitatea lui mă făcu să cred că doarme în capul oaselor. Dar ochii îi erau deschişi, aţintiţi înainte. Tresării. Omul acela potolit îmi atrăsese luarea aminte şi pentru că mi se păruse cunoscut. Trăsăturile chipului său le mai văzusem undeva. Acel păr negru, puţin ondulat, mişcarea aceea aproape maşinală pe care o făcea mâna cu degete lungi, ducând ţigara la gură, clipirea deasă a pleoapelor, abia perceptibilă de la distanţă, îmi erau ştiute de când lumea. Ah, ce zăpăcit pot să fiu: bărbatul acela, nu încape nici o îndoială, era tatăl meu.

Ce întâmplare ciudată! Tata nu era amator de întreceri sportive, el accepta, dintre toate, numai ecvitaţia. Fusese cândva chiar campion judeţean. Fotbalul, mai cu seamă, îl irita. Îl considera spectacol gălăgios, lipsit de eleganţă, brutal mai mult decât oricare altul. Ce să-i fi schimbat oare gusturile, ca să părăsească superba lui indiferenţă şi să se amestece aici cu toată lumea? Renunţarea la principii mi-a displăcut întotdeauna, îndeosebi la oamenii care au însemnat pentru mine modele de comportare. Compromisul îl explicăm numai când ne aparţine, la alţii îl privim nu cu intoleranţă, ci cu amărăciune sau chiar cu dezgust. Tata n-a citit niciodată pe Pascal, dar a

ajuns la concluziile filozofului privind alcătuirea lumii, condus poate de instinct sau de bunul simţ. Integritatea personalităţii în raport cu nebunia secolului îi era scumpă ca şi tabachera sau ceasul de buzunar. Îl privesc şi, cu toate că distanţa nu-mi îngăduie să-l studiez, îi pot recunoaşte uşor atitudinea de totdeauna, acea distanţă dispreţuitoare faţă de realităţi, un spirit critic incoruptibil, care aşază judecăţile în cea mai bună rânduială. Omul acesta a refuzat să-şi dea coate cu indivizii dubioşi, să se integreze în serie; în schimb, a preţuit prietenia, raporturile de sinceritate, chiar cu oamenii foarte simpli, dar cărora le-a recunoscut cinstea, omenia. Am iubit în persoana lui exemplară îmbinarea fericită de luciditate şi tandreţe măsurată, ce au răspândit între cei care l-au cunoscut farmecul unei fiinţe calde şi apropiate. De altfel, se şi vede, partida de fotbal nu l-a acaparat, nu i-a stins liniile conduitei: stă liniştit pe locul său, îşi lasă fruntea liberă în faţa invaziei razelor încă puternice ale soarelui, se reţine de la orice exaltare. Gândesc că a venit să mă caute, nu ne-am văzut de mult timp, ştie că uneori frecventez meciurile, măcar pe cele decisive pentru campionat, m-a sunat la telefon acasă şi i s-a comunicat unde îmi petrec după-amiaza. O fi având ceva important să-mi spună? Sau, la vârsta lui, l-au cuprins, aşa, deodată, neliniştile oamenilor şi acum încearcă să se lămurească, să se convingă nemijlocit în ce constă febra vremii? Şi cum de l-a lăsat mama să plece de-acasă (ea care i-a urmărit îndeaproape fiecare tentativă de evadare) prea uşor îmbrăcat, fără ceva pe cap şi, sunt sigur, fără bani de buzunar măcar pentru un ziar?

Întrebări de prisos, îmi dau prea bine seama, inactuale şi chiar deplasate: de la moartea lui au trecut aproape treizeci de ani, mama nu numai că nu-i poate preveni încercările de a-i scăpa de sub supraveghere, dar la drept vorbind, cred că i-a uitat până şi trăsăturile chipului, mai ales după aventura ei nefericită cu şeful gărzii financiare, acum câţiva ani. Şi, de altfel, aspectele pe care le evoc şi-au schimbat demult datele, viaţa s-a complicat, mai ales în ultimele două decenii, după războiul pe care el, bietul, nu l-a mai apucat.

Simţii în inimă un junghi puternic, o pâlpâire neobişnuită a sângelui în venele gâtului, urmate de sufocare. Tatăl meu, omul acesta drag pe care o boală cumplită ni l-a răpit pe când încă nu împlinise patruzeci de ani, se afla acolo, la câţiva zeci de metri de mine, aşezat liniştit pe locul lui, iar eu continuam să rămân nemişcat, nehotărât, priponit de consideraţii nesărate, chit că unele încercau să lămurească apariţia lui la partida Juventus-Rapid. Eram tulburat, şi cititorul va înţelege aceasta, pentru că din toate sentimentele omeneşti, multe puternice, răscolitoare, cel mai dureros persistent ni-l produce dispariţia pentru totdeauna a fiinţelor dragi, a celor ce reprezentau stâlpii de susţinere ai însuşi rostului nostru aici, pe pământ, sentiment dublat de-o necurmată speranţă că, o dată şi-odată, le vom revedea, şi alături de care vom depăna atunci amintiri comune şi, chiar mai mult, întâmplările care au urmat după ceea, în absenţa lor.

Sării imediat de pe locul meu, neslăbind din ochi fiinţa scumpă, care continua să privească fără mişcare, fără izbucniri, desfăşurarea meciului, liniştit şi imperturbabil, ca şi cum vederea i-ar fi fost învăluită de o ceaţă sau ar fi gândit atât de frumos, încât tot vacarmul din jur şi-ar fi pierdut consistenţa.

Ne este întotdeauna destul de greu să vorbim despre morţii noştri, pentru că ei sunt cu toţii egali, minunaţi în întunericul în care au fost scufundaţi, unii de o boală nenorocită, alţii de un accident, la vârste felurite. Unchiul Titu era solemn şi misterios, viaţa lui se bănuia aventuroasă dar, învăluită în discreţie, nu se descoperea şi nu da prilej anecdotei să se înnoade. Acum, privit de pe înălţimea anului în care ne aflăm, solemnitatea lui s-a dezgheţat simplu, neaşteptat, şi seamănă întrutotul, strecurată prin site de nisip şi polizoare, cu pălăvrăgelile mătuşă-mii Francisca, o femeie rece, care, pe cât mi-aduc aminte, fusese dimpotrivă o curtezană. Alătur aici figura nobilă a vărului Cornel, as al aviaţiei, doborât într-o bătălie aeriană deasupra oraşului Constanţa. Mişcările lui vioaie, lumina aceea stranie din ochi, vorba plină de culoare, de

o muzicalitate ce mi se contopea în urechi cu zumzetul de motoare, s-au stins, astfel că astăzi, când îl evoc, aduc în amintire doar un manechin ce seamănă leit cu ceilalţi doi. Toate calităţile lor particulare au rămas simplă cronică, ei sunt despuiaţi de ele, se mişcă şi vorbesc ca într-o baie de abur şi, îngrozitor lucru, şi-au curmat evoluţia într-o vârstă neutră, de piatră. Nuţa, Jeanetta, Mişu, Jean, Alecu stau în jurul tatălui meu, imobili şi lipsiţi de sânge, ridiculi în insensibilitatea lor, privind străini la toate minunăţiile vieţii. Războiul, cu toate bombardamentele, cu spaimele sale, anii de secetă şi încordare au trecut pe sub privirea lor albă ca vagoanele unui tren pe lângă un semafor stins. Iată-i orbecăind în ceaţă – Mişu aleargă la Francisca, Jean trage la Alecu, Alecu, ezitând, la Jeanetta, Jeanetta la Nuţa. Cornel trage la tanti Francisca, un moment de derută, apoi jocul se reia, se îngrămădesc cu toţii la poarta noastră, cineva fentează pe unchiul Titu. Acum plutesc în grup în jurul casei bunicii, se bulucesc, îşi ating umerii, urcă până sub streaşină, se înghesuie pe ramurile bătrânului măr, îşi iau zborul îndată ce adie cât de puţin vântul, ocolesc din nou grădina şi din nou îşi caută un loc spre a-şi strânge aripile înfrigurate. Poate că n-aş mai încerca nici o frică dacă nu i-aş simţi, scăpaţi cum sunt din lanţurile grele ale pământului, unde îi ştiam imobilizaţi, ca o forţă ce poate tulbura, cine ştie cu ce motiv, sau mai curând fără motiv, cursul evenimentelor vieţii noastre, a celor rămaşi stingheri în viaţă. Sunt mult mai mulţi ei decât suntem, şi o singură mişcare pe care s-ar hotărî s-o facă ne-ar da cu siguranţă peste cap. Sunt convins că nu ne-ar mai rămâne multe speranţe după un asemenea act. Dar ei sunt buni, nu ştiu dacă zâmbesc sau se încruntă şi, iată-i, tac.

Dar nu despre spaimă vreau să vorbesc, ci despre dorul care ne încearcă, în multe clipe ale vieţii, în toate clipele vieţii, pentru fiinţa lor care s-a risipit. Caut o carte în bibliotecă, deschid o pagină îndoită la colţ şi-mi simt inima că tresare, strângându-se amarnic: acea pagină era însoţită de câteva cuvinte, de o mângâiere pe creştet. Venea imediat o farfurioară cu pâine prăjită cu unt, peste care se presăra, subţire, un praf

de sare. Desfac un sertar; câteva cartuşe goale, printre hârtii. Alături, se află o maşină de încărcat pulberea, alice de plumb, câteva bure. Din spate îmi mângâie faţa şi vârful nasului un parfum fără seamăn, amestec ideal de lavandă şi tutun. Şifonierul, cămara, binoclul acesta fabricat la Leipzig, scrumiera, perdeaua, fereastra care dă spre grădina lui Diaconescu, cireşul încărcat de flori, funia de rufe dintre magazie şi gard, pe care atârnă o pereche de ciorapi de mătase, balustrada de fier şi piatra rotundă din faţa scării nu trăiesc decât în raport cu el, cu tatăl meu, şi fiecare obiect, abia atins, ridică în suflet regrete şi dor, aşa cum fundul mării se zbârleşte ca o blană vie la apropierea scafandrului. Penarul înseamnă Nuţa, primul volum din Eminescu înseamnă Jeanetta, iedera de pe acest zid creşte din palmele unchiului Titu. Bunica, cu o uşoară atingere, face să ţiuie paharul de cristal din care beau, Jean zâmbeşte din mijlocul jucăriilor unei vitrine, când plouă, Cornel deschide fereastra şi afirmă că pe o asemenea vreme n-ar zbura nici să-l tai. Şi nu sunt numai acestea: mai trăiesc şuba de vânătoare, molidul din ungherul curţii, mai trec primăvara stoluri de coţofene spre grădina lui Balaban şi se cântă fără întrerupere acel vals trist şi sentimental pe care ele îl cântau la patru mâini, pe când ei îl ascultau fumând în tăcere.

Tata a fost un om exemplar, un auster, cu toate că îşi permitea, şi mama îi îngăduia, să meargă o dată pe iarnă la Nucet, la vânătoare, pe care ea n-o considera o patimă, ci o îndeletnicire spirituală aleasă, legătură rituală cu morţii lui, mulţi şi necunoscuţi – şi amintirea mi-l aduce înapoi, oricât de departe ar fi, printre lucrurile ce i-au fost dragi. Poate că este mai puţin important faptul că îi semăn la ochi şi în unele gesturi, decât că multe dintre aceste lucruri ale casei continuă să respire parfumul acela tulburător de levănţică şi tutun...

Trăim cu iluzia că suntem cetăţeni liberi ai universului. Dacă cercetăm însă lucrurile mai de-aproape, cu un ochi limpede, ne lămurim cum stăm: o mie de lucruri care au aparţinut morţilor dragi formează în juru-ne o plasă deasă şi destul de apropiată de epiderma noastră, ce nu ne permite nici

măcar a respira ca lumea. Lucrurile care le-au fost utile ne fac servicii, în continuare; anume obişnuinţe ale lor s-au prelungit în mişcările noastre, indicându-ne precizia şi complicaţiile luxului. Vrem să petrecem de capul nostru, să uităm, vorba lui Pascal, fiinţa noastră ce ne cam plictiseşte: bem însă, plescăind, ca bunicul (şi ştim asta), spunem anecdote piperate ca unchiul (e sigur că aşa le spunea şi el), dansăm ca vărul Cornel, legănându-ne trupul şi dându-ne capul pe spate la fiecare întoarcere (ştim, fireşte, că aşa făcea el în asemenea împrejurări), râdem cu poftă întocmai cum râdeau, în zilele lor bune, Jeanetta şi Nuţa... Şi nu mai vorbesc despre situaţiile neruşinate, pe care cine le mai ştie cum au fost, dar care – nimeni nu se îndoieşte – au fost asemănătoare. Încerc să domin veselia şi zgomotul, îmi iau un aer independent, şi definitiv, şi superb, şi mai ales inimitabil: din fotografia de deasupra şemineului mă priveşte tata, are acelaşi aer independent şi definitiv, ceva îmi spune că mijloacele mele sunt, de fapt, ale lui, decalchiate fără voie, şi nu ştiu dacă eu sunt cel ce priveşte cu uimire fotografia sau el îmi aminteşte poza fixată în câteva mişcări, încremenită în clişee vetuste. „Staţi pe loc! – strig; panica e de prisos, nu fugiţi; e zadarnic, e caraghios, nu vom putea ieşi niciodată! În jurul nostru sunt reţele groase, printre noi trec sfori. Fiecare dintre noi atârnă de una dintre ele, nici o mişcare nu ne aparţine, facem exact numai ce ni se comandă de la capete, unde manevrează, cu destulă abilitate, mâinile aspre, reci, ale morţilor. Râdem şi plângem la trasul sforii, iubim şi inventăm situaţii când sfoara e mai largă. Acel tip original, îndrăgostit de fiinţa lui reflectată în oglindă şi care face atâta scandal, mimează, de fapt, pe câţiva dintre înaintaşii săi. Acea femeie frumoasă îşi poartă mâna pe umărul partenerului. Ea repetă întocmai mângâierea unei mănuşi albe a bunicii, de mult risipită, uitată pentru totdeauna, prezentă. Am impresia că vă spun nişte noutăţi teribile, însă toate cuvintele mele sunt ale celor care le-au folosit altădată, toate descoperirile mele de ultim moment sunt vechi de multe generaţii, în sfârşit, îmi este atât de uşor să vin cu argumente şi să vă

conving, pentru că marile adevăruri pe care vi le revelez acum sunt de foarte mult timp spuse, iar voi le-aţi purtat în carne, le-aţi mai auzit de sute de mii de ori, dar le-aţi uitat. Istoria, ştiinţele, cunoştinţele, senzaţionalele descoperiri care vă uimesc sunt nişte vechituri de dinaintea potopului, şi ele se reconstituie în fiece clipă, sub ochii noştri, noi şi tulburătoare, prăfuite şi aşezate în straturile pământului, de o veşnicie. Ne este dor de strămoşii noştri, de fiinţa lor suavă şi bună, pentru că suntem solidari cu aceleaşi mişcări şi mecanisme, cărora ei le-au slujit, repetând la rându- le servituţi, şi ele străvechi.

Vrând să smulg secretul lucrurilor, desprind din cui cureaua tatii pentru ascuţit briciul, cureaua neagră cu care m-a bătut odată pentru că am întârziat în oraş peste ora îngăduită, şi şfichiuiesc cu înverşunare, fără alegere, obiectele din încăpere, încercând să le cuminţesc şi să le împing înapoi, în starea lor de dinainte de confesiune. Obiectele se retrag ca fiarele în faţa îndrăzneţului îmblânzitor din arenă, dar tac, ca morţii.

Dau un ţipăt de deznădejde, spre a ieşi din plasa în care n-am făcut decât să mă încurc mai rău, pentru a-mi dovedi că îndrăznesc, că nu-mi este teamă să îndrăznesc. Din toate ungherele, din tuburi şi pâlnii ascunse, din spaţiul boltit de dinapoi, ţipă alte o sută de voci la fel, şi nu ţipă ca un ecou, ci anticipat, ca un model de ţipăt, răsfrânt în oglinzi concave sintetizatoare. Ţipătul meu devine repede efect, un efect cunoscut de toţi, şi este atât de ascuţit, încât noutatea lui ajunge în urechi acoperită de rugina vechimii, alterată de rezistenţa straturilor tectonice înghesuite unele într-altele.

E o amară iluzie şi o simplă sminteală să tot căutăm, să tot consumăm grabnic timpul, să ajungem. Să ajungem unde? Ne înşelăm crezând că, dacă spargem cu îndrăzneală carapacele spaţiului, undeva, dincolo, ne aşteaptă o soluţie. Călătorim. Fugim de locul unde ne-am născut şi ne-am alcătuit, străbatem drumuri şi ne dăruim imprudenţi lor şi oamenilor, alergând de la un capăt la altul al pământului, străbătând mulţime de confesiuni şi acte, renunţând chiar la logică, şi ne încântă ideea

că ne vom întâlni, după atâtea coincidenţe, cu propria fiinţă, cea autentică, proiectată mai demult în Norvegia sau în Grecia. Ne furnică, nu ştiu datorită cărei febre, dorinţa şi curiozitatea de a ne surprinde, în cele din urmă, la un capăt de pod sau într-o cabană cocoţată pe-un Everest, goi puşcă şi cu sufletul în palmă. În această goană nebună, dispreţuim virtuţile alcătuite de o experienţă milenară, uităm adesea de omenie. Ni se pare că uităm îndeosebi că trebuie să le plătim morţilor datoria.

Scurtăm termenele, sărim într-un picior scadenţele, ne amăgim fotografiind peisaje exotice şi clădiri, evitând să vibrăm sincer, liber şi naiv în faţa frumuseţii lor. Ratăm prin câteva extravaganţe legătura dintre propria noastră fiinţă şi spaţiile noi pe care ni le apropiem. În loc să ne mai minunăm de necunoscutul căruia îi atingem pragul, ne preocupă cum să ne risipim în senzaţional, cu singura grijă de a fi interesanţi, ca şi cum cineva ar sta să ne laude la fiecare pas îndrăzneala. Nu oferim nimic, dar nici nu reţinem ceva. Vânturăm lumea, convinşi că o descoperim. Avionul, automobilul, care ne fac, fireşte, şi servicii, neînţelegându-le încă, le utilizăm spre a fugi mereu de noi. De aceea suntem trişti. Iar ca să ne întâlnim undeva, la capătul unor fugi nebune, cu noi înşine, goi sau îmbrăcaţi, superbi sau numai zâmbitori, repet, este o iluzie. Atunci de ce ne grăbim şi, mai cu seamă, de ce călcăm în calea noastră pe ceilalţi?

Mi-am sacrificat orele de somn cele mai bune spre a-mi complica relaţiile cu contemporanii, n-am vrut să ştiu ce înseamnă renunţarea, condus numai de plăcerea alergăturii dementiale. Aceeaşi tristeţe m-a întâmpinat şi în faţa coloşilor lui Michelangelo din Capella Laurentină, şi în preajma Bisericii Sfântului Toma din Leipzig. Mă minţisem că cele două spirite exemplare, întâlnite acolo, mă vor învăţa, sau îmi vor sugera numai, o direcţie nouă, o altă modalitate de a înţelege lucrurile. Cu funii groase, morţii, pământul mă trăgeau înapoi. La poarta Capellei florentine mă aşteptau bunicul şi bunica, sub orga de la Thomaskirche stăteau cuminţi (de câtă vreme?) mătuşile mele Nuţa şi Jeanetta, unchiul Mişu, vărul

Cornel. Am călătorit cu vaporul pe Adriatica între insulele dalmatine, m-am simţit minunat, şi-am crezut că intru într-un vârtej fantastic de lumină în care nu se mai zăresc chipurile amintirii, dar de urmărirea sau aşteptarea îndelungată şi docilă a unchiului Titu şi a bunului Jean n-am scăpat. Am vorbit cu primul, pe puntea vaporului, se prefăcea că e originar din Mozambic şi că se ocupă cu comerţul de stridii, dar plescăitul gurii, când savura biftecul, l-a trădat. Jean mi-a zâmbit, în schimb, la prima vedere, era paznic al Institutului oceanografic din Split şi era preocupat acum să-şi confecţioneze singur o barcă cu motor. În pensiunea doamnei Bandelli din Fiesole, un domn citea ziarul pe terasă, în şezlong. Când l-a lăsat, spre a urmări pe cer zborul unor avioane supersonice, am observat că nu era altul decât unchiul George, baritonul. Curios lucru, pe unchiul George îl mai întâlnisem şi la Praga, cu câţiva ani mai înainte, dându-şi aere de cunoscător în faţa acelui delicios Douanier-Rousseau de la Hradciani, pe care îmi venea să-l smulg din perete şi să-l ascund sub haină. Spunea prostii, ca întotdeauna, aşa l-am şi cunoscut. Într-un parc din Sibiu sau în patul unei curtezane florentine, în tren sau pe terasele cetăţii Dubrovnik, mereu, am întâlnit aceleaşi cunoştinţe. Am rămas acasă, cuminţit şi temător, dar Montaigne, Cantemir, Rabelais, Jules Renard şi Călinescu stau familiari în jurul meu, mă dojenesc sau îmi povestesc întâmplări despre unchi, mătuşi, veri şi cumnaţi. Toţi, ei şi cei despre care vorbesc, seamănă între ei, toţi fac aceleaşi gesturi, aceleaşi grimase. Iar eu, păşind în spaţiul îngust al camerei mele, în care am înghesuit lumea, iată, repet întocmai gesturile şi grimasele lor.

Să întrerup zbaterea aceasta nefericită. Cu un zgomot neobişnuit, cu o mişcare violentă, definitivă, să ies din reţeaua în care m-am prins ca o muscă împăienjenită. Să alerg din nou. Undeva poate să se afle, totuşi, un capăt, o ieşire.

Mă ridic grabnic de la locul meu, fixând persoana descoperită a tatii. Meciul continuă (e ridicol, e exasperant, dar jocul continuă), ies din rândul meu şi cobor vijelios la primul şir de spectatori. Oamenii urlă, fluieră. Se pare că arbitrul a dat o decizie

nejustă la un ofsaid, pentru că stadionul e în picioare şi se protestează de peste tot cu răcnete şi fluierături. Câţiva oameni aruncă sticle de limonadă, care se rostogolesc pe gazon.

Tata e acolo, îl zăresc. Aşezat jos, cu părul său negru şi ondulat, stă nemişcat, parcă refuzând să înţeleagă ceea ce se petrece. Priveşte în gol şi privirea lui, acum, nu mă mai doare. Superioritatea lui în mijlocul larmei este evidentă. Zgomotul, agitaţia, tot ce reprezintă manifestare a freneziei colective îl lasă rece.

Calc în grabă picioare, lovesc o falcă. Cineva mă trage de mână:

– Stai jos! Dă-te la o parte, lunganule!

Mă strecor printre doi indivizi care agită pumnii, dau în lături cu brutalitate umărul unuia ce-mi taie drumul. Bietul om, sărmanul om, îmi spun înaintând cu greu, cât de mult a avut de suferit în ultimele luni de boală! Abia mai putea vorbi, scrumoasa tuberculoză îi arsese nu numai plămânii, dar şi laringele. Scria, ca să-l înţelegem, pe un caiet. Avea temperatură, după o noapte de febră s-a trezit foarte schimbat; era convins că prinţul Cantacuzino, cu care începuse să se creadă rubedenie, i-a lăsat o moştenire fabuloasă. A scris atunci pe foaia albă că intenţionează să construiască, îndată ce se va tămădui, o vilă la ţară. Mie îmi va cumpăra un automobil sport, roşu şi decapotabil, iar lui frate-meu un poney, pentru că un poney dorise. Expectora foarte des, căuta o poziţie mai comodă pe pernă. Zâmbea, privind ca acum în gol, urmărindu-şi iluziile.

Mama spune că a făcut mari imprudenţe, că era un *hop-odată*, ceea ce voia să însemne că n-avea răbdare să trăiască întâmplările vieţii pe îndelete. E drept, de la vânătoare a revenit uneori frânt de oboseală, îngheţat şi fără sânge în obraji. Dar era de o rezistenţă fantastică. Când ftiziologul Teodoreanu i-a aflat trei caverne în plămâni, i-a spus mamei că va mai trăi numai câteva săptămâni. Organismul său viguros a rezistat însă bolii trei luni. Dacă a făcut o imprudenţă, a fost în timpul manevrelor regale din '34, când a contractat o pneumonie. S-a vindecat relativ uşor atunci sau poate că nu s-a vindecat, pentru

că altfel ce rost ar fi avut să meargă la Ocna Sibiului, într-o vară? Medicul îi interzisese să înoate, mai ales în apă sărată, el însă a insistat şi l-am însoţit cu toţii. I-a fost rău atunci, o fotografie îl arată la restaurant, în parc, abătut, desfigurat. Şi i-a fost rău şi în anul următor, când am fost la Techirghiol, de unde a trebuit să plece acasă numai după cinci zile. Poate mama se referă, când vorbeşte despre imprudenţe, la agitaţia lui neobosită, la neastâmpărul febril care-l însoţea. Mişcări iuţi, de o precizie ce uimea, o nelinişte de a depăşi pe alţii şi a nu fi uitat de nimeni – da, aceste detalii îmi sunt vii în amintire. Bărbaţii sunt mai imprudenţi şi mai neliniştiţi decât noi, femeile, spunea mama. Ard mai repede.

În ultimele luni ardea ca o sobă, îi simţeam respiraţia fierbinte pe pielea gâtului meu. Mă chema să mă sărute şi apoi mama îmi freca obrajii cu sublimat, care mirosea îngrozitor. A trecut luna mai, el a zăcut tot timpul, medicul se minuna că nu are hemoptizii. În iunie a murit.

Mă bucură neînchipuit de mult că îl regăsesc sănătos, cu pielea feţei pigmentată, cu ochii strălucitori, ca înainte de febra cea mare. Stă pe bancă, flancat de doi indivizi care-şi agită şepcile deasupra capetelor. Stă liniştit pe locul lui, dovedindumi încă o dată că nu şi-a pierdut minţile. Îl voi afla, îl voi îmbrăţişa, îi voi povesti cum procesul pe care îl pierduse şi pentru care mama a plătit câteva sute de mii tot timpul războiului se rejudecase, cum câştigase, deşi despăgubirea venise tocmai în momentul în care începuse nebunia inflaţiei, aşa că mama abia putuse cumpăra cu ea doar doi litri de ulei şi o pâine. Îi voi spune pe nerăsuflate cum s-au risipit lucrurile lui, cum sabia lui de Toledo a fost împrumutată unui ofiţer care a murit pe front, cum eu însumi îi pierdusem servieta, cum frate-meu şi-a părăsit şcoala şi, luându-şi serviciu, ne-a ţinut pe toţi, cum am plecat la facultate cu reglanul lui, cum au murit, în anii următori, Corbea şi Sărsăilă. Îi voi face negreşit mustrări, numindu-l, ca altădată, tată bun, tată năzdrăvan, tată copil, tată imprudent, tată curajos, tată nefericit, tată sărac, tată bogat, tată cuminte, tată darnic, tată curajos, tată fricos, tată

minunat, tată sfânt, tată răutăcios, tată aiurit, tată meschin, tată urât, tată bun şi sfânt. Îi voi cuprinde grumazul cu braţele mele, să rămânem împreună pentru tot restul timpului ce va să vie.

Înaintez foarte greu. Un imbecil îmi apasă umărul şi mă obligă să mă aşez. „Dă-te în lături sau aşază-te, dobitocule", îmi strigă cineva din spate. Alunec, nu ştiu cum, în braţele unei femei neastâmpărate. Îi simt sânii lipindu-se de cămaşa mea, îi cuprind, încercând să mă sprijin, genunchii. E o femeie veselă, nepotrivit de agitată, cu o voce piţigăiată, care-i susţine pe italieni. Mă încurc, smucindu-mă într-o pelerină de catifea, calc un basc căzut sub bancă, lovesc un copil şi tatăl lui mă înjură. Cobor câteva trepte prin spaţiul liber, un bărbat îmi trimite un pumn zdravăn în plex, cad peste un grilaj. Cu toată greaţa care mă cuprinde, înaintez plin de speranţe şi fără să-l pierd nici o clipă din ochi. Părăsesc sectorul tribunei.

Un om dintre cei care îşi fac o plăcere din a procura bucurii altora, acesta a fost tatăl meu. Vânatul pe care-l aducea era imediat împărţit pe la rude şi prieteni şi toate neamurile nu mai aveau la masă zile întregi decât sitari, potârnichi, prepeliţe, iepuri, fazani. Petrecerile în familie aveau un farmec neînchipuit, pentru că ştia să glumească, să-i facă pe toţi să se simtă bine. Evita spiritele grosolane, povestea cu un har pe care, după aceea, nu l-am mai întâlnit la nimeni altul. Avea şi unele porniri donchijoteşti. Voia să reformeze armata, visa să i se încredinţeze un regiment pentru a introduce raporturi de egalitate între ofiţeri şi soldaţi. Făcuse şi un memoriu însoţit de regulamente în acest scop, şi-l trimisese Marelui Stat-Major. Intrase într-o combinaţie cu unchiu-meu Mişu, pentru cumpărarea unor terenuri petrolifere. Afacerea putea să fie extraordinară, concesiunile făcuseră deja milionari. Cu banii obţinuţi de aici se gândea să construiască un conac în care să adune copii orfani, să întemeieze o fundaţie, un fel de falanster, în care să crească primii oameni liberi într-o societate nedreaptă ca aceea. A pierdut partea sa de investiţii, sondele n-au produs nici un strop de ţiţei, în timp ce altele, la numai opt sute de metri, erupeau de la sine.

Stadionul era în picioare şi urla. Echipa noastră înscrisese, desigur, un gol. Tata se afla la locul său. Călcai piciorul unui tânăr care tocmai îl încuraja pe Mielu, sării peste o bancă, trecui printre doi bărbaţi care îşi disputau o sticlă de limonadă. Ajunsei în spatele unei femei ce ţipa din toată fiinţa. Cum sta în picioare, trupul ei tânăr îmi păru cu totul excepţional. Purta o rochie verde cu un decolteu larg, din care pielea albă strălucea fermecător. Cu totul ocupată să-şi încurajeze favoriţii de pe teren, nu-şi da seama că pe gât, sub părul negru strâns într-un coc înalt, se târa leneş o omidă. Simţii, la început, că-mi revine greaţa de mai înainte, dar îndată fui cuprins de o caldă voluptate şi cercetai cu atenţie părosul vierme alunecându-i pe piele. Era extraordinar. Pentru acel miriapod, târâşul pe pielea albă şi netedă trebuie să fi fost o orgie, pentru că îmi închipuiam plăcerea mângâierii, multiplicată de o sută de ori în mica scamă cenuşie. Femeia era frumoasă şi merita să fie mângâiată, iar pielea ei întinsă, albă, cu o aluniţă în partea dreaptă în apropierea gâtului, avea o netezime din care buzele ar fi putut sorbi o răceală fierbinte.

Vai mie! Ridicai ochii, tulburat: tata nu se mai afla la locul său. Urcai treptele în grabă. Sărindu-le, traversai un spaţiu liber, şi căzui într-un gol. Mă ridicai. Neatent, înfiorat de plăcerile acelui vierme, călcasem într-o trapă, dincolo de ultimele gradene ale peluzei. Îndată fu pauza.

Tata dispăruse. Mă lăsai împins de torentul de spectatori care cobora. Alergai în spatele zidurilor de beton, străbătui gâfâind aleile, privind şi cercetând disperat toate chipurile oamenilor. Unde dispăruse? De ce dispăruse?

La vestiare, jucătorii intraseră sub duşuri sau se răcoreau mestecând miez de lămâie. Unii se lăsau loviţi uşor pe spate de maseuri. Tata nu se vedea nicăieri. Trecui în hol, cu greutate, pentru că publicul se îmbulzea să-şi vadă de aproape zeii, şi intrai la closete. Aici era un du-te-vino. Cercetai chipurile şi mersul acelora care intrau sau ieşeau. Mă săltai în mâini până la ferestruica unei cabine spre a privi înăuntru. O clipă, inima îmi bătu cu putere. Credeam a-l recunoaşte în cel care stătea

pe vine, congestionat. Înciudat (persoana era prea grasă pentru a fi el), ieşii în spatele tribunelor. Un miliţian avea statura lui, tenul lui, dar confuzia nu-mi spori decât nefericirea. Nu puteam suporta gândul de a-l fi pierdut. Nu puteam suferi lipsa lui, abia acum definitivă, ireparabilă. Probabil că a rămas dincolo. Trecui printre grupurile de oameni, dincolo. Tata nu se vedea nicăieri.

Mă aşezai pe-o piatră şi-mi amintii protestul mamei când doamna Mumuianu, văduvă de mai mulţi ani, îi propusese să-l cheme la masa de spiritism, deşi el încă nu murise, aşa cum aceea aflase de pe la cucoanele din târg. Auzeam clopotele care i-au însoţit drumul prin oraş către cimitir. Şi bangătul armelor care dăduseră onorul atunci când fusese coborât în groapă, şi strigătul ascuţit al mamei, care parcă nu mai era al ei, când am fugit înspăimântat să mă arunc pe bancheta unei trăsuri din stradă, urmărit de mustrările mătuşă-mii care-mi tot repeta că nu ştiu să mă port, pentru că trebuia să arunc cu mâna mea ţărână deasupra, mătuşă care a murit şi ea acum zece ani.

Rămăsei pe piatră, frânt de oboseală, chinuit de crampe istovitoare. Neîndrăznind să-mi înalţ privirea, să mă ridic măcar, să-mi reiau căutarea, îmi lăsai ochii să alerge peste braţul de beton al stadionului, să mângâie silueta unor plopi ce se înălţau pe cerul roşietic al înserării, dincoace de coşul fumegând al fabricii de ciment.

Plopii erau tot atât de înalţi ca şi cei din faţa casei noastre, dar mai puţin frumoşi. Pe-ai noştri, tata îi săpa de câteva ori pe vară şi îngrijirea lui se cunoştea, pentru că bogăţia frunzişului şi sănătatea cojii tinere nu sufereau nici o comparaţie.

1967

FURIA LUI LYRIPLICK

În ciuda faptului că toată lumea cunoaşte adevărul, Institutul central de geofizică şi microseismologie comparată, cu sediul la Brăneşti, continuă încă şi astăzi să ignore că marele cutremur de pământ din toamna lui 1940 a fost declanşat de către Panait Lyriplick, tehnician dentar din Bucureşti, strada Vulturi numărul 14.

Nu ştiu cine are interesul, într-un secol al expansiunii teribile a informaţiilor, ca acest institut modern, ce se bucură de reputaţie mondială, să rămână în urma vieţii, să dispreţuiască cu atâta îndărătnicie evidenţa şi să susţină morţiş o versiune cu totul falsă asupra cauzelor cataclismului. Este dăunător pentru noi toţi, pentru preocupările noastre complexe, de oameni universali, printre care agricultura îşi ocupă locul binemeritat, ca o instituţie de la care se aşteaptă atât de mult să dea atât de puţin. Nici un cuvânt lămuritor nu s-a adăugat comunicatului oferit acum treizeci de ani, cu toate că ştiinţa a evoluat între timp spectaculos, tinzând să depăşească într-o zi plăsmuirile fanteziei, basmele străvechi, depozitare de mari adevăruri. Cum să explicăm copiilor noştri, care au o reprezentare anecdotică a fenomenului, că încercarea la care am fost supuşi în dimineaţa acelui noiembrie ceţos n-a avut precisamente nici un rost pedagogic, nici n-a urmărit să demonstreze rezistenţa aşezărilor oraşului, aşa cum s-a spus. Dacă generaţia noastră este hotărâtă să nu mai ascundă adevărul, după cum s-a angajat, este de datoria celor care cunosc împrejurările să mărturisească integral ceea ce ştiu, şi anume că epicentrul moral al criminalei tremurături s-a aflat la numai câţiva kilometri de Piaţa Sf. Gheorghe, într-o casă vagon, construită înaintea primului război mondial, cu ferestre înalte vopsite în verde, cu o boltă de viţă peste curtea lungă şi pietruită, în fund cu un garaj transformat în atelier de dărăcit lână.

Principala menire a unui institut care-şi obţine fondurile de pe urma exploatării raţionale a cutremurelor de pământ şi care nu-şi dovedeşte raţiunea de-a fi decât după ce cutremurul a dărâmat un oraş-două este de a-şi însuşi cât mai repede părerea generală, ipotezele oamenilor de bine. Simplii muritori, ori de câte ori îşi formulează presupunerile sau înaintează o explicaţie, n-o fac zadarnic şi nici în necunoştinţă de cauză, ci întemeiaţi pe fapte trăite, pe intenţiile cele mai constructive pentru mersul înainte al ştiinţei şi al speţei omeneşti.

Panait Lyriplick îşi aminteşte foarte bine cum s-au petrecut lucrurile. Cu două săptămâni înainte de îngrozitoarea întâmplare se plimbase o seară întreagă cu Marieta Diaconescu, lenjereasa de lux de pe Dudeşti, căreia îi vorbise despre intenţiile sale serioase, despre convingerea lui că părinţii, mici negustori în provincie, nu vor avea nimic împotriva unei eventuale căsătorii, mai cu seamă dacă li se vor comunica date exacte despre talia, farmecele şi veniturile nostimei lenjerese. Marieta Diaconescu mărturisise sincer că ea fusese păţită, lucru firesc pentru o tânără fără experienţă, de aceea nu o interesează atât ce vor spune părinţii lui, cât mai ales dacă intenţiile tânărului se bazează pe sentimente reale, statornice şi lucrative, şi aceste sentimente, dacă există, trebuie să fie puse în mişcare şi exprimate lămurit, pentru că ea, după trista decepţie, se consideră asemenea unei cetăţi, nu mai cedează decât în faţa asalturilor fundamentate. Căsnicia poate fi comparată cu o butonieră, declarase cetatea, te poate prinde la larg, totul ţi se pare la început minunat, dar foarte curând îţi poate deveni stânjenitoare şi, oricum te-ai smuci atunci, nu vei reuşi decât să te imobilizezi la colţuri strâmte şi fără perspectivă, ca un nasture.

Traversaseră pe la Sfânta Vineri, ferindu-se de tramvaiul care se năpustea asupră-le, când Panait simţise în capul pieptului, la lingurică, sfredelul delicat al sentimentelor pe care ea i le ceruse. Se grăbise să-i semnaleze pe loc existenţa acelora, căutând să descrie cu precizie unde şi ce simţea. El explicase cum îl gâdilă şi cum i se răsucesc în burtă macaroanele

dragostei curate, chestiunea veniturilor prăvăliei nu era interesantă decât spre a cunoaşte că tânăra pereche nu se azvârle ca orbeţii în viaţă, ci că are o bază, esenţiale fiind însă legământul şi simpatia, tocmai înţelegerea de care ea nu avusese până atunci parte.

Tăcuseră o vreme amândoi. Spre Piaţă, ea se oprise puţin la vitrina unui aurar, să admire mulţimea sclipitoare a bijuteriilor de tinichea, pietrele preţioase cu preţuri reduse. Spre a-i confirma simţămintele sale alese, Panait îi propusese cu mare entuziasm să intre la cinematograf. La Crângaşi, citise în gazetă, jucau Deana Durbin şi Gary Cooper, i se povestise filmul în de-amănunt, era grozav, pasiuni descătuşate, suspens, mii de morţi. Marieta refuzase cu un mersi îmbujorat, anunţând că nu va putea întârzia după ora 8, fiindcă de când a început războiul maică-sa rămâne deşteaptă până când o vede din nou acasă. Îi răspunsese cinstit, deschis, ca o lenjereasă fără prejudecăţi. Dovadă că nu făcea fasoane, când se pomeniseră în faţa unei gherete cu gogoşi calde, îl rugase să-i ofere una, şi-o mâncase cu plăcere.

În Piaţa de Flori aflaseră o bancă sub un zarzăr prăfuit, departe de privirile trecătorilor. Se aşezaseră. Marieta începuse să povestească cum tatăl său fusese apreciat, Dumnezeu să-l odihnească, pentru formidabila lui pricepere de-a despuia pielea de pe mieii sacrificaţi, în timp ce mama ei, de o hărnicie cum nu s-a văzut, ştie să prepare papricaş cu ceapă, pentru că a fost măritată prima oară cu un plutonier din Trei Scaune, om de viaţă.

– Nu ştiu dacă îţi place papricaşul cu ceapă, spusese Marieta, dar când ne vom cunoaşte mai bine vei veni la noi să serveşti.

Îl pregătea şi ea destul de corect, numai că maică-sa era o adevărată maestră. De altfel au şi grădină, vara poţi mânca cireşe şi căpşuni proaspete, totul depindea de sentimentele lui – spusese.

Femeia aceasta este minunată – gândea Panait Lyriplick, stând alături pe o bancă – îmi oferă o viaţă plină de promisiuni şi nu încape îndoială că împreună am alcătui o pereche ideală.

– Nu ştiu ce părere ai despre Colecţia celor 15 lei? – o întrebase pe neaşteptate Panait, spre a-i sonda cultura.

Nu citise şi nu reţinuse, dar asta nu făcea nimic. În realitate, nici lui nu-i plăceau cărţile, alea şi celelalte, numai povestea cu urangutanul care şi-a omorât stăpânul îl amuzase întrucâtva. Nu înţelegea de ce dentistul la care lucra se dădea în vânt pentru colecţia asta cu care îşi burduşise dulăpioarele, de nu mai putea să scoată dinţii de ghips pentru comandă.

– Dar tiribomba îţi dă ameţeli? continuase Panait.

– Fără îndoială. Tiribomba îmi produce în cap o ameţeală nemaipomenită, spusese ea. M-am dat în lanţuri, în Obor, chiar săptămâna trecută, când o prietenă cu logodnicul ei m-a invitat să ieşim împreună. Minunată descoperire! exclamase Marieta, căzând în visare. Când maşinăria îşi dă drumul cu toată forţa şi policioarele se urcă până în slăvi, parcă tot oraşul se desface în mii de bucăţi, acoperişurile zboară cât colo, oamenii aleargă dedesubt ca suveicile.

Un băiat de liceu încercase chiar s-o învârtească în lanţ, dar ea ţipase şi cei de jos făcuseră haz.

– E minunat, e minunat! spusese în încheiere, şi încheiase.

În duminica următoare, se duseseră împreună să se dea în căluşei, Panait mărturisind că, în ce-l priveşte, nu suportă vitezele mari, la înălţime, şi suferind în sinea lui pentru că descoperă în şirul de asemănări un punct de nepotrivire. Căluşeii mergeau fără motor, motiv de decepţie pentru tânăra pereche, căruţelele trase de cai albi fiind acţionate de câţiva ţigani voinici. Se aşezaseră într-o caretă vopsită în albastru-scrobeală şi, îndată ce drăcovenia începuse să se învârtească, Panait redeschise chestiunea. Era hotărât să nu mai întârzie, războiul din lume, ştia el bine, urcă mereu preţurile. Se pot face afaceri bune, pentru că pericolul măcelului care ameninţă Europa îndeamnă pe tot mai mulţi oameni să-şi pună dantură de aur. Nu mai pridideşte cu comenzile. Un ţăran cu o gură de

perle suferise şlefuiri îngrozitoare ca să se poată bucura în cele din urmă de o garnitură întreagă – ce crezi! de optsprezece carate! Nu crede că e o coincidenţă, intervenise Marieta, dar şi comenzile de lenjerie de pat au sporit. Dacă ar lucra pe cont propriu, adăugase, era sigură că ar fi făcut avere.

Căluşeii, după aceste spuse, se opriră. Deciseră să se mai dea o dată. Plătiră. El spuse că e momentul, ce să mai întârziem, nunţile se fac toamna, chit că a căzut bruma, şi că, dacă şi ea simte acelaşi lucru, toate amănuntele se rezumă la găsirea naşilor. Marieta păru stânjenită. Căluşeii porniră. Neprimind un răspuns la propunerea sa foarte lămurită, Panait rămase tăcut pe banca lui, mulţumindu-se să admire panorama Oborului, răsturnată, recompusă, din nou răsturnată.

Se despărţiră târziu, către zece seara, neştiind ce să-şi spună, bolnavi de dragoste şi stânjeniţi de propria lor tăcere. Panait era acum convins că ea, în sfârşit, se hotărâse, că dragostea învinsese şi că cetatea era cucerită, dar nu-şi explica de ce femeia iubită nu-i sare în braţe să-i mulţumească şi să-l sărute. Probabil, mai mult ca sigur, Marieta nu voia să pară nici în asemenea clipe uşuratică. Îi reţinu chipul transfigurat, ochii mari şi frumoşi, palpitul bluzei sub care se simţeau sânii tari, şi merse cu acest dulce bagaj pe Ştefan cel Mare şi încă pe Dorobanţi, până la prăvălia unui grec, căruia îi comandă o ciorbă de burtă. I se făcuse foame şi era fericit.

Dragostea este cel mai frumos cadou pe care ni-l face natura, la vârsta când ea trebuie să vină, gândea Panait, şlefuind cu pricepere caninul unui avocat. Tocmai îşi închipuia cum va arăta dintele în gura maestrului, când va fi plantat acolo cu şurub, că uşa se deschise şi un puşti întinse un bilet. Era de la Marieta, care-l ruga s-o ierte, nu vrusese să se angajeze, pentru că mai ţinea încă la celălalt, la cel dintâi, la Mitică, contrar voinţei părinţilor, dar că aceia se învoiseră în cele din urmă, cedaseră, viaţa e ca o butonieră, îi doreşte toată fericirea, Mitică se înapoiase, se bucură că rămăsese cinstită şi nu-l amăgise, mersi pentru căluşei, în sfârşit, se mută cu omul care o decepţionase la Găieşti, iartă-mă.

Panait rămase paralizat. Nu înţelegea, pentru că totul era de neînţeles. Îngrozitor! Îşi făcuse atâtea vise, chiar le visase întocmai, adio speranţe. *La donna e mobile,* vorba lui Caruso. Simţi că pământul se cutremură sub tălpile lui şi că avocatul nu-şi va putea vedea caninul în oglindă înainte de două săptămâni.

Cine îşi închipuie că mânia, şi durerea, şi decepţia, şi celelalte ale unui tehnician dentist (strada Vulturi 14) sunt superflue şi trecătoare se înşală amarnic. Panait Lyriplick alergă într-un suflet acasă, îşi desfăcu grăbit halatul alb şi îşi spălă mâinile şi din acel moment mintea lui răvăşită căută răzbunarea. (Răzbunarea unui tehnician dentist poate fi, depinde fireşte de împrejurări, mai cumplită decât cea a unui războinic căruia i-a fost ucis prietenul.)

Mai întâi răsturnă patul. Călcă în picioare aşternutul în care femeia iubită nu va înnopta niciodată, dând gestului său înţelesuri simbolice, terfeli astfel într-o clipă întreaga lenjerie de pat a lumii, inclusiv ideea de lenjerie cu feston. Lovi cu putere uşa până o scoase din ţâţâni, desfăcând-o cu tălpile pantofilor în fibre şi ţăndări. Ridică cu violenţă scândura de călcat şi sparse cu ea oglinda şifonierului şi măsuţa de la fereastră. Trase cu răutate şi neîmpăcată furie perdelele din galeriile lor, răscolind praful de prin unghere şi dărâmând policioara pe care avea un bust al Minervei, de autor necunoscut, câştigat la o tombolă. În sfârşit, prăpădi prin lovituri repetate un cufăr, tezaurul personal ce-l însoţise timp de doi ani în armată, la infanterie, blestemă aprig (din nou, în sfârşit) viaţa, fericirea, căsnicia, gogoşile, tiribomba, strada Vulturi şi străzile vecine până în Dudeşti-Cioplea, meseria brăţară de aur, dinţii de aur, lucrările complete, protezele, viitorul lui şi infidelitatea femeilor. Dispreţui într-o supremă sforţare a înţelepciunii dentare femeile şi Femeia, părinţii care despică magistral mieii şi prepară papricaş cu ceapă, căluşeii, lenjeresele de pe tot globul, plăpumăresele, vânzătoarele de la magazine, atelierele de dărăcit lână, avocatura, croitoresele, cizmăresele, mani-

chiuristele, tâmplăresele, apoi pe tâmplari, pe fierari, pe voiajorii comerciali şi banca pe care au stat amăgindu-se.

Căzu în genunchi şi se rugă cerului ca pământul să nu rabde o asemenea mişelie. Să se zbată, să se cutremure, să crape şi să fiarbă. Să se aleagă praful de tot ce stă în picioare şi mai are pretenţia să se fudulească!

La 4 şi 32 de minute, ora Bucureştiului, un puternic cutremur de pământ avu loc, într-adevăr.

1967

IMOBILUL DE LA NR. 40

A fost îngrozitor, a fost cumplit. N-aş vrea să-mi mai amintesc. Îndeosebi căderea bârnelor, vuietul acela înfundat, însoţit de trâmbele de praf, care umpleau imediat încăperile, de trebuia să ducem batistele la gură şi la nas, şi urletele optimiste ale bătrânului, din care răzbăteau, sau mi se părea numai, ascunzişurile disperării, inconştienţa, încăpăţânarea, aş vrea să le uit pentru totdeauna. Locuim acum într-o singură cameră, totul este modest, resimţim lipsa spaţiului, singurătatea şi senzaţia de izolare ne dau unele clipe de nelinişte. Ernest, mai mult decât mine, suferă din pricina asta, dar poate şi din cauză că-l urmăresc şi pe el amintirile şi, mai ştii, un fir de speranţă că ceva s-ar mai putea îndrepta. Suntem în schimb liniştiţi, eliberaţi de teama oribilă a degradării fără remediu. Era destul de greu să ne desprindem odată de acea stare hipnotică în care trăisem câţiva ani, care ne cuprinsese treptat, ca să ne ucidă orice putinţă de a vedea limpede cât de nebunească era rezistenţa zadarnică a bătrânului şi a-i opune o altă soluţie. Ceilalţi din familie erau poate mai de mult

înveninaţi de otrava iluziei, mie însă, care intrasem între ei de mai puţină vreme, îmi fusese de la început spaimă şi, dacă n-aş fi avut de partea mea tinereţea şi dragostea lui Ernest, desigur aş fi înnebunit.

Lucrurile îmi erau clare încă de la început, din prima seară, atunci când am acceptat să-l însoţesc pe Ernest în strada Dumbrava Roşie, să-i cunosc tatăl. Îmi descrisese, desigur, casa lor, starea în care se afla de la un timp. Avusesem însă bănuiala că el fabulează şi chiar că fabula, îmi dau acum bine seama; temerile mele s-au văzut confirmate încă din momentul în care am deschis poarta de metal şi am păşit în curtea inospitalieră. Un dulău răguşit ne-a lătrat de undeva, din adâncul curţii, Ernest mi-a strâns braţul, m-a asigurat că Fingal era legat şi că, de altfel, nu cunoscuse niciodată libertatea şi, ca atare, n-am de ce să mă tem.

Pentru cei optsprezece ani ai mei, lipsiţi de mari bucurii şi, fireşte, de experienţa vieţii, numai cunoştinţa, de ce să n-o mărturisesc, numai contactul cu lumea aleasă, reprezentată deocamdată de clădirea impunătoare, cu ferestrele mai totdeauna, vara şi iarna, ferecate, prin faţa căreia ne plimbasem de atâtea ori, trecând din Grădina Icoanei în Parcul Ioanid, mă umplea deopotrivă de nelinişti plăcute, înrudite cu speranţa şi promisiunile. Casa aceea devenea, cu fiecare reintrare în umbra ei, *casa noastră*, în care aveam odată şi-odată să pătrund, pe care nădăjduiam s-o domesticesc şi s-o înţeleg. Faptul că tatăl lui era un om ciudat, că principiile lui de viaţă erau singura lege, de neatins deocamdată, nu-mi spunea mare lucru şi, oricum, chiar dacă n-aveam pentru moment o idee care să promită schimbarea lucrurilor, eram sigură că ea îmi va răsări în minte şi că Ernest o va sprijini.

Vorbeam de spaima pe care o încercasem, cu toate acestea, intrând pe poarta de metal. Ea era sporită de prima imagine întâlnită: uşa de la intrare, deasupra câtorva trepte de marmură, arăta jalnic. Bucăţi de tablă, prost fixate cu ţinte, acopereau spărturi urâte, pricinuite de putregaiul avansat, de trântituri ulterioare, violente. Nimeni nu şi-ar fi putut închipui, trecând

pe trotuar, că acel imobil – dar ce spun! – acel palat în stil neoclasic, de gustul şi vârsta începutului de veac, putea să arate mai de aproape atât de degradat. Am împins uşa eu, mai temerară decât Ernest, care, ştiind ce este dincolo, ezita să înainteze. Un scârţâit, urmat de un foşnet aproape imperceptibil în întunericul scării, mă întâmpină cu un fior.

– Nu înainta! îmi spuse imediat Ernest. Va trebui să aprind un chibrit.

Îmi explică îndată că tatăl său nu acceptă să fie reparată lumina de la intrare, stricată încă înainte de război. Flacăra chibritului îmi descoperi în bolta scării o mulţime de obiecte, de toate felurile, înghesuite claie peste grămadă. Se aflau acolo câteva stive de cărămizi, scânduri înnegrite de vreme, o grămadă de var solidificat, saci de ciment sparţi în multe locuri. Scara, pe care urcarăm cu prudenţă, n-avea balustradă, o stinghie de care îmi sprijinii mâna se clătină şi observai în momentul următor că era fixată la capătul superior cu o sârmă răsucită după un piron.

– Materialele, îmi explică Ernest, ridicând chibritul aprins deasupra capului, sunt pentru reparaţiile pe care tata vrea să le înceapă la primăvară.

– Dar nu cred că mai sunt utilizabile, observai eu, par degradate.

– Va recupera ce se va mai putea. Stau aici de la moartea mamei, în '38. Atunci a vrut să schimbe întreaga înfăţişare a casei, imposibil de suportat aidoma după dispariţia ei, dar a amânat de la un an la altul, afacerile mergându-i mereu mai prost, îmi dădu explicaţii Ernest, ţinându-mi braţul.

Îmi vorbise despre nenorocul bătrânului. După îndelungata suferinţă a mamei, purtată câţiva ani în şir prin sanatorii din Elveţia, bolnavă de plămâni, venise nenorocirea cu Camil, fratele mai mare al lui Ernest, accidentat grav la un concurs de schi, la Predeal. Îşi fracturase coloana vertebrală. Deşi încercările de a-l vindeca se soldau cu cheltuieli fantastice, speranţele de însănătoşire animau întreaga familie. Când a murit, prin 1939, datoriile bătrânului crescuseră la peste cinci

sute de mii şi ele aveau să crească în continuare, pentru că, neglijându-şi afacerile, lăsând moşia de la Slobozia pe seama unui cumnat necinstit, veniturile se împuţinaseră. După cearta dintre fraţii bătrânului, care ridicaseră nu ştiu câte pretenţii la averea rămasă, procesele îl şicanau şi-l oboseau peste puterile lui. Venise apoi războiul. În '44, blocul de pe Mihai Bravu, cu prăvăliile ce aduceau venituri frumoase, căzuse pradă bombelor. În conacul de la Străuleşti se instalaseră observatoarele antiaeriene nemţeşti, iar de pe cele patruzeci de hectare, răscolite de cazmalele soldaţilor, de instalaţiile bateriilor de artilerie, nu era nimic de recoltat. Încercase să obţină prin relaţii evacuarea domeniului, dar obţinuse numai promisiuni.

Grăbirăm pasul pe scări, Ernest îşi epuizase stocul său de chibrituri, şi ajunserăm, în sfârşit, în faţa unei uşi ce mai păstra pe alocuri urmele unei vopsele albe. Intrarăm.

Bătrânul era agreabil. Ne-a întâmpinat cu bucurie, făcând exces de cuvinte plăcute, sărutându-mă pe frunte, părinteşte. Îl felicită pe Ernest pentru alegere, mă împinse cu un gest tineresc şi, depărtându-se câţiva paşi ca să mă studieze, insistă cu explicaţii amabile asupra importanţei acestui ceremonial.

– Foarte bine, Ernest, foarte bine, repeta bucuros, învârtindu-se în jurul măsuţei din încăperea spaţioasă.

Ne aşezarăm. Fotoliul de piele pe care mi-l oferi nu opuse acea rezistenţă dulce, cunoscută, a arcurilor. Căzui în adânc, înfundându-mă în pernele sale flasce. Un praf înţepător urcă în nări. Pe undeva, în preajmă, foşni sub o mobilă veche un şoarece, dintre aceia pe care i-am cunoscut bine mai târziu, răi şi imprudenţi, un miros de igrasie mă năpădi.

Nici Sanda, nici Dinu nu sosiseră încă. Bătrânul sta în faţa mea, rezemat de şemineu, şi-mi vorbea despre Ernest. Mă asigura că e un băiat destoinic, deosebit de înzestrat în ce priveşte meseria lui, arhitectura. Era încredinţat că va face o carieră strălucită şi-mi spuse de îndată că nimănui altcuiva nu i-ar încredinţa refacerea casei decât lui. Are gustul lucrurilor statornice şi priceperea de-a înţelege exigenţele beneficiarului, condiţie esenţială în profesiunea aleasă. Îmi adresă o grămadă

de complimente, mă considera o colaboratoare virtuală a planurilor sale.

– Vă veţi căsători şi vă veţi simţi bine în această casă, casa copilăriei mele, adăugă, arătând tavanul.

În timp ce-mi vorbea despre anii copilăriei sale, când toate treburile mergeau bine iar tatăl lui făcea dese călătorii în Franţa, cercetam curioasă încăperea, despre care Ernest îmi vorbise de multe ori. Era un salon aproape circular, larg şi foarte împodobit. Tavanul, pe care mi-l indicase mai înainte, arăta îngrozitor: grinzile aparente erau în multe locuri mâncate, ghirlandele de ghips de prin colţuri fuseseră sparte, din golurile lor ieşeau smocuri de papură, fire de sârmă subţire, semn că mişcări violente le scoseseră din făgaşurile lor. O crăpătură profundă, sinistră, traversa casetoanele ce încadrau scene pictate în maniera lui Mirea. Deasupra uşilor înalte, frontoanele şi lambriurile fuseseră smulse, şi urmele lor închipuiau pe pereţi desene groteşti. Peretele din spatele meu nu semăna cu ceilalţi pereţi, de pe el tapiseria fusese desfăcută în câteva locuri, în jurul unui mare tablou în ulei se căscau găuri negre, încărcate de praf şi pânze de păianjeni. Uşile trebuie să fi fost cândva frumoase; acum, sticla colorată care le împodobise abia mai lăsa în unele locuri să se înţeleagă că fusese întreagă şi curată. Carii distruseseră fără milă lemnăria. Parchetul, alcătuit din mari panouri, era şubred şi culoarea abia i se mai distingea sub molozul înnegrit ce zăcea pretutindeni. În faţă, un mare glasvand lăsa să se vadă, înspre terasa cunoscută de mine din zilele când treceam pe stradă (aici era şi intrarea principală, astăzi blocată), un larg vestibul copleşit de plante aproape sălbăticite. De acolo ieşiră, ca să se gudure, doi căţeluşi, ce se repeziră îndată ce li se deschise uşa în braţele mele.

Mobila era veche, lipsită de orice urmă a frumuseţii trecute. Un mare bufet părea salvat de la o inundaţie. Decoraţiile de lemn erau degradate şi albite, câteva podoabe fanteziste se ţineau ca prin minune în partea superioară. O cărămidă înlocuia un picior, ajutată de câteva cărţi ce umpleau spaţiul gol

dintre podea şi latura lui de jos. Scaunele erau roase de o folosinţă îndelungată, tapiţeria lor, ca de altfel şi a canapelei vieneze de alături, suferise lovituri care le spărsese, jupuieli necruţătoare. O panoplie veche, descompletată, abia se ţinea pe un perete.

La sosirea Sandei şi a lui Dinu, curentul de aer care se făcu provocă o desprindere neaşteptată a tencuielii peretelui din spatele meu; molozul bufni pe parchet şi căţeii lătrară.

Prezenţa gălăgioasă a tinerilor aduse în încăpere un moment de bucurie. Voioşi, cu înfăţişare sportivă, fraţii mai mici ai lui Ernest povestiră ce făcuseră la facultate, cum evitaseră să se lase racolaţi la o manifestaţie studenţească. Seara s-a încheiat agreabil, în cele din urmă venise şi mătuşa Flora, care i-a făcut mustrări bătrânului pentru că nu mă tratase cu nimic. Avusese ea grijă că cumpere bomboane şi, ronţăind, ne împrieteniram cu toţii; cu ezitări tot mai rare, ne spuserăm, în sfârşit, pe nume.

În chiar ziua nunţii mele cu Ernest m-am mutat la ei, în Dumbrava Roşie. Casa avea multe încăperi şi am ales una, mai bine păstrată, de la etaj, cu fereastra spre Parcul Ioanid. Aveam cel puţin aer proaspăt, acolo sus praful urca mai greu şi nici şoarecii nu se înmulţiseră ca în alte camere. Zidurile purtau urme de igrasie, Ernest mi-a explicat că după bombardamente, când tavanul fusese prăpădit de o bombă incendiară, se formaseră câteva fisuri prin care apa ploilor pătrundea în casă. Încercase să repare singur tabla şi podul, bătrânul însă spusese că e treabă de cârpaci, îl invitase să se abţină de la cheltuieli. Va face reparaţii capitale, va renova foarte curând totul. Mai neplăcute erau urcarea şi coborârea pe scara interioară, pentru că lemnăria, supusă umezelii, era acum atât de stricată, încât nu trecea o zi fără să se desprindă din eşafodaj vreo parte a balustradei şi, de la un timp, chiar treptele. Când sosea ora retragerii în camera noastră, simţeam cum mă cuprind teama şi dezgustul, şi chiar un început de răzvrătire, ştiind că va trebui să urc acele trepte ce jucau sub paşi sau să mă prind de-o şipcă

a balustradei cu riscul de-a rămâne cu ea, obosită şi nesigură, în mână.

Bătrânul dovedea o rezistenţă mereu mai manifestă la orice încercare de a îmbunătăţi soarta lucrurilor, destinate parcă să alcătuiască cu timpul un cimitir de ciudăţenii. Încercasem să repar un prag, bătând, când bătrânul îşi făcea plimbarea în parcul vecin, cele câteva cuie aduse de pe şantier. Reuşisem de asemenea să completez ochiurile sparte ale ferestrelor şi să maschez o crăpătură a zidului cu lapte de ipsos. Putregaiul şi rugina erau însă mult mai grăbite şi, abia mă bucuram că uşa se poate închide, că, de dedesubt, o tăblie se desprindea invitând aerul să se strecoare. Recurgeam la plăci de carton, la placaj. Cu puţină vopsea s-ar fi rezolvat şi chestiunea aspectului, dar bătrânul făcuse un întreg tapaj la mărturisirea intenţiei mele. Printr-o minune, instalaţiile de apă şi de canalizare se menţineau în funcţiune, aşa că nu duceam grija băii, mai ales că, din cauza prafului şi a şoarecilor, trebuia să ne spălăm de mai multe ori pe zi.

Bătrânul era deplin conştient, în zilele acelea de lipsuri de după război, că nu se puteau face lucrări importante. El ne povestea zilnic că intenţionează să renoveze totul, să readucă la lumină casa şi gloria ei de odinioară. Avea gânduri deosebit de frumoase şi felul în care concepea refacerea bunurilor noastre era perfect gospodăresc, cu grijă pentru principalele funcţiuni ale imobilului, cu deosebită înţelegere pentru nevoile ce urmau să apară când şi ceilalţi copii aveau să-şi întemeieze căminul, în spaţiul suficient al casei, cu precizări privind detaliile, care îmi stârneau admiraţie pentru mintea lui sănătoasă. Dar lipseau banii şi, în lipsa lor, el nu accepta, cu o îndărătnicie de copil, nici cea mai mică reparaţie, văzând în ea un compromis cu spiritul rău al descompunerii. Ori renovare generală, ori nimic, spunea, şi ne înfăţişa, cu un remarcabil talent, cum vede el desfăşurarea lucrărilor.

– Nici nu vă închipuiţi ce splendoare de casă a fost asta, ne spunea adesea. Ernest poate îşi mai aminteşte cât de frumoase erau oglinzile aşezate pe acel perete, în care se reflectau la ora

prânzului luminile soarelui strecurate prin glasvand. Aici se afla o consolă, iar dincolo, sub acea panoplie, un splendid biedermeier. Covoarele persiene protejau parchetul, care avea o strălucire de cristal. Aici, în salon, se adunau în jurul bătrânilor, înainte de război, toţi copiii, toate rubedeniile. Se asculta muzică, Elvira cânta excelent la pian. Îl însoţea cu neîntrecută spontaneitate pe Enescu în sonatele lui Beethoven şi nu de puţine ori întârziam cu toţii după miezul nopţii, respirând aerul intim şi plăcut al unei familiale şi continue sărbători. Alteori se juca loton sau bridge, veneau la noi miniştri. Scaunul acela înalt de lângă tine era locul preferat al lui Titulescu. Candelabrele se aprindeau pe la ora cinci şi nu se mai stingeau până foarte târziu. Când copiii s-au făcut mai mărişori, în serile de iarnă, se organizau aici serbări. Îşi aduceau colegii de şcoală, se juca teatru. De Crăciun, bradul urca până în tavan şi se împărţeau daruri tuturora. Sau, după vânătoare, îngheţaţi de atâta umblet prin pădurile de la Scroviştea şi Ghimpaţi, ne adunam la ţuică şi castane coapte, se făceau adevărate serate haiduceşti, bietul Vintilă Praporgescu cânta, cu vocea lui de bas, vechi balade de prin Dobrogea, făcând să răsune cristalele prin bufet şi ţurţurii candelabrelor. Apoi aici au fost nunta lui Calistrat, la care a venit însuşi Duca, şi botezurile copiilor, şi întâlnirea secretă între Goga şi Averescu, înainte de coaliţia guvernamentală. Aveam un câine-lup care nu accepta să doarmă afară, locul lui era aici, lângă uşă, se aşternea jos ca un şal viu, cu urechile întotdeauna ciulite. Nu-l putea suferi pe Averescu; sigur, nu se repezea la el, dar, când venea la noi, câinele se strecura dincolo, în sufragerie, şi-l simţeam agitându-se până ce mareşalul pleca, însoţit de ofiţerii suitei sale. În camera lui Ernest s-a născut Camil. Tot acolo a zăcut el după operaţie. Era iatacul meu preferat, mă retrăgeam acolo printre cărţi şi, când făceam corespondenţă, nu-i era îngăduit nici măcar Elvirei să mă tulbure. Cafeaua neagră mi se aducea pe un scăunaş, la uşă. Timp de o săptămână am găzduit şi pe generalii care conduceau comisia de

armistiţiu. S-au mutat însă repede, începuse toamna şi ploile se scurgeau prin tavan...

Mai bine de trei ani am ascultat, aproape seară de seară, discursurile bătrânului. De la un timp, cuvintele lui încetaseră de-a mai evoca gloria casei, insistând pe proiectele de renovare. N-aveam nici acum bani, fiecare dintre noi câştiga atât cât să ne îngăduim o viaţă modestă, cu rare escapade la sfârşit de săptămână, la Predeal sau, vara, la Vulcana-Băi. Ieşeam uneori la teatru, Sanda făcea, când timpul îi permitea, partide de tenis, la Herăstrău. Casa se deteriora tot mai mult, dar căderea unei bârne din acoperiş sau surparea din senin a unei sobe nu erau motive ca bătrânul să cedeze; el interzicea categoric orice reparaţie, oricât de mică.

Într-o seară, ne aflam ca de obicei strânşi în jurul măsuţei din salon; era ora cafelei, singura noastră reuniune din timpul unei zile. Natalia, sora bătrânului, venise mai târziu. M-am ridicat să-i pregătesc o cafea. Cum ea o preferă, spre deosebire de noi ceilalţi, cu rom, am urcat la mine să aduc sticla. La înapoiere am făcut pe scară un pas greşit şi am dat să mă sprijin de balustradă. Probabil că şocul a zguduit puternic scara, astfel că în momentul următor m-am pomenit tocmai jos, pe podea, cu lemnăria putredă după mine. Scara se surpase ca un joc de cărţi.

Noroc că m-am ales doar cu sperietura, pentru că în cădere ştiusem să-mi apăr, din instinct, capul şi pieptul. În timp ce mi se dădeau îngrijiri şi eram consolată, bătrânul ne ţinu unul dintre cele mai pasionate discursuri.

Vom construi o scară mult mai largă decât cea prăbuşită, spunea el, înclinarea ei trebuia să permită transportul mobilierului, pe care urma să ni-l cumpărăm îndată ce vom avea bani. (Avea oarecare speranţe în recolta anului următor.) O vom monta în aşa fel, ca să rămână dedesubt destul spaţiu pentru un bar. Astăzi aşa ceva se foloseşte, şi tinerii au dreptate, este nevoie în casă de un loc sigur pentru băuturile tari, pentru ţigările fine. Şi, pentru că vom aduce această inovaţie,

vom sparge şi peretele din spate, făcând o legătură mai bună cu bucătăria.

Ernest fu de părere ca, deocamdată, să chemăm un dulgher de la întreprinderea lui să cioplească o scară provizorie. Bătrânul se opuse categoric. Ne-am resemnat instalând, până la treapta care se ţinea în partea superioară, două mari lăzi ţărăneşti, aduse din magazie.

Într-altă zi, tocmai ne pregăteam să mergem la cinematograf, Sanda ne anunţă că pe culoar şi la cămară s-a întrerupt lumina electrică. Curând, Ernest, care se bărbierea, a venit să ne spună că ţeava de la baie a început să curgă. Bătrânul a refuzat, şi în acea seară şi în cele următoare, să accepte un meşter: aceste neajunsuri nu trebuiau să ne impresioneze. Dacă ne-am putea noi închipui ce trist a fost atunci când a ars acoperişul, spunea el, în urma unui bombardament englez, şi cum se obişnuise şi cu ideea, şi cu ploile...

După ce într-o noapte, era în august anul trecut, căzuse cu totul tavanul cu luminator de la etaj, bătrânul ne convocă în camera lui să ne desfăşoare planurile amănunţite ale renovării. Nimeni nu bănuise până atunci că avusese prevederea să întocmească, fără ajutorul nimănui şi cu deosebită pricepere, toate calculele tehnice. Ne explică detaliat (a câta oară?) cum vor arăta parterul, vestibulul, glasvandul refăcute. Pe foaia de calc erau aşezate chiar şi mobilele, cele pe care nu le aveam, dar care trebuia să fie procurate de la Viena. Era ora două după miezul nopţii, dar până ce nu ne-a descris cu lux de amănunte şi cu vădită încântare toate aranjamentele, nu ne-a îngăduit să mergem la culcare.

În săptămânile următoare a fost inundat subsolul, s-a prăbuşit zidul culoarului dinspre W.C. Apă nu mai aveam de mult, făceam baie pe la prieteni. Pe scara improvizată era tot mai anevoios să urcăm, pentru că palierul se înclinase şi el şi ameninţa să cadă.

Împins de mine şi exasperat de privaţiunile unei asemenea vieţi, Ernest a izbucnit într-o zi. Bătrânul l-a reprimat cu multă asprime. I-a dat exemplu pe Sanda şi pe Dinu, deopotrivă

lipsiţi de bucuriile confortului, dar care nu-şi îngăduiseră niciodată să facă în casa părintească vreo observaţie, impunându-şi răbdarea pe care el însuşi o are. Ne-a convocat pe toţi în salonul de jos şi-am ascultat atunci cel mai patetic discurs pe care l-a rostit vreodată. În cuvinte precise, cu un simţ neobişnuit al situaţiei, ne-a descris mâhnirea lui că ne aflăm într-o asemenea stare. Dar se ştie prea bine că n-avem bani, că orice cheltuială pentru reparaţii parţiale ar fi echivalentă cu risipa, că el veghează ca lucrurile care au rămas în bună stare să nu se degradeze şi mai rău.

Atunci, chiar în timpul explicaţiilor sale, am fost zguduiţi de o bubuitură înfricoşătoare. Dinu a fost singurul care a avut curajul să deschidă uşa alăturată şi să vadă ce se petrece în spatele ei. Zidurile camerei în care dormea bătrânul se surpaseră, prăbuşirea tavanului atrăsese după sine acest nou dezastru. În clipa următoare, un val gros de fum năvăli în încăpere. Undeva ardea. Ne-am dumirit îndată: candela mereu aprinsă la fotografia mamei lui Ernest răspândise în lemnăria veche flacăra ei subtilă. Acum totul era numai pară. Alergarăm în vecini să chemăm pompierii şi să aducem găleţi cu apă.

A doua zi, apreciind greutatea pagubelor, bătrânul ne-a şi prezentat planul noii distribuiri a spaţiului. Lucrase toată noaptea, nemaiavând unde să doarmă, dar nu era obosit. Cuvintele lui erau pătrunse de înţelegerea situaţiei nou create, vibrau de emoţie, îndeosebi atunci când a trecut la înfăţişarea modificărilor de construcţie pe care le impunea viitoarelor lucrări pierderea unei aripi a clădirii. El era de părere că în acea zonă, acum numai scrum şi dărâmături, să ridicăm un turn asemănător unuia văzut de el pe valea Loarei, cu patruzeci de ani în urmă. Ne îndemnă să fim cuminţi, să nu ne lăsăm impresionaţi de starea dezagreabilă a casei. Mă luă deoparte, văzându-mă că plâng, şi mă sfătui să-mi păstrez firea, sunt în lume situaţii cu mult mai grave, aveam unde să locuim, slavă Domnului, şi unde să degustăm satisfacţiile, confortul... Renovarea nu va întârzia mult, simţea că se apropie ziua în care proiectele sale vor prinde viaţă. În acest sens, i-ar face o

mare bucurie dacă ne-am hotărî să-i dăruim un nepot. Trebuie să ne gândim, spunea el, că viaţa se scurge mult prea repede, egoismul nostru va spori şi căldura sufletească nu-şi va mai găsi mulţumire numai în mângâierile bunurilor mărunte. Ideea era de o noutate atât de mare, că nu putui să-mi reţin emoţia. A fost singura dată, atunci, când i-am luat mâna şi i-am sărutat-o.

Trăiam mai liniştiţi în camerele rămase. Sanda şi Dinu îşi terminaseră studiile şi fuseseră încadraţi în Capitală. Cu toate acestea, banii continuau să ne lipsească, era prea curând după război, nu aveam întotdeauna de lucru, preţurile creşteau, instabilitatea politică ne îngrijora.

Într-o zi, stăteam la masă, cred că era duminică, pentru că eram cu toţii în jurul ei, ascultam ultimele proiecte ale bătrânului privitoare la reconstrucţie. Deodată, cu un vuiet pe care îl mai păstrez şi acum în urechi, se despînse din tavan uriaşul candelabru cu ciucuri de sticlă. Căzu peste oala de supă, fiertura îl stropi pe Ernest pe faţă. Sanda leşină.

Bătrânul a înregistrat evenimentul cu sânge rece şi a observat îndată că era şi timpul. Nu se mai poartă de pe vremea tinereţii lui asemenea candelabre înzorzonate, el nu se va mulţumi nici măcar cu plafoniere obişnuite, ci cu lumină indirectă, cu corpuri electrice de neon, îngropate la stinghia laterală, cum a văzut într-o revistă.

Nu mai putui suporta. Mă ridicai de la masă, de altfel îmi fusese greaţă încă de la prima oră a dimineţii, şi alergai să-mi fac bagajele. Împachetam şi plângeam. Cu ajutorul unei frânghii şi având înţelegerea speriată a lui Dinu, am coborât pe fereastră geamantanul cu care venisem, şezlongul pe care-l adusesem, paltonul. Mă întorsei apoi pe scara improvizată, alunecând din nou pe lada foarte instabilă, şi mă îndreptai spre uşă.

Ernest nu înţelegea ce se întâmplă cu mine. În tot acest răstimp, el continuase să asculte cuvintele însufleţite ale tatălui său, să-i aprobe intenţiile, să-i verifice aprecierile, calculând

cantităţile necesare de materiale. Când mă văzu îmbrăcată şi hotărâtă să ies, se ridică palid, vădit tulburat:

– Ce e cu tine? îmi spuse.

– Plec imediat, spusei.

– Unde? spuse.

– La ai mei, spusei.

Avu nevoie de câteva minute să se dumirească, să priceapă că nu glumesc.

– Bine, dar bătrânul este foarte hotărât să...

Drept alte explicaţii, deschisei uşa şi ieşii. Din mijlocul verandei, înlăturând nervoasă labele căţeilor de pe fusta mea, spusei:

– Dacă vrei să mă însoţeşti, hotărăşte-te repede!

Întoarse capul spre bătrân. Acela înţelegea mai bine ce se întâmpla. Avea chiar intenţia să-mi explice ceva.

Mă grăbii să întorc capul, lacrimile îmi veneau în ochi. Le adresai tuturor, cu voce aproape ţipăt:

– Sunt sigură că voi avea un copil. Plec la părinţi, trebuie să mă înţelegeţi!

Bătrânul se lumină de fericire. Îmi dădu binecuvântarea sa, îl sfătui grabnic pe Ernest să mă însoţească, lăudând prevederea care mă trimitea, oricum, sub o mai bună supraveghere.

Traserăm poarta de fier, prin care cândva pătrunsesem cu atâta emoţie, spaimă şi curiozitate şi, după noi, poarta căzu zăngănind pe trotuar, odată cu întreg grilajul de care stătuse prinsă.

Din urmă se auzi un lătrat răguşit. Nu ştiu nici azi dacă fusese câinele Fingal, ce nu cunoscuse niciodată libertatea, sau bătrânul, care mai adăugase în urma noastră câteva cuvinte binecuvântării sale...

1967

AMINTIREA TEKLEI

Cel care a trecut vreodată prin oraşul G. şi a avut prilejul să rămână acolo măcar o noapte şi o zi, nu va uita întreaga lui viaţă minunatul spectacol al cerului înstelat, uriaşă tapiserie închipuind caravana Căii Laptelui coborând spre o mare de smaragd, şi neobişnuita ascuţime a limbii locuitorilor lui, ca nici o alta pricepută să guste vinul bun, să reînvie, numai din câteva cuvinte, o mie de întâmplări emoţionante ale trecutului, şi să spurce până la al şaptelea neam pe oricine îndrăzneşte să atingă, fie chiar cu vârful arătătorului, statornicele rânduieli ale cetăţii.

Într-un dulap ghintuit din subsolul prefecturii se mai păstrează încă două hrisoave, descoperite la începutul secolului de un inginer austriac în trecere prin oraş, care mărturisesc că, în timpul epidemiei de variolă din 1843, târgoveţii se comportaseră exemplar în faţa morţii. Monumentul din grădina publică aminteşte mândru că în luptele de la Gorizia din timpul primului război mondial, un detaşament de infanterişti decimat acolo număra câţiva vrednici fii ai oraşului, florile uscate de pe soclul lui fiind dovada recunoştinţei mereu proaspete a obştii pentru eroii săi.

De câteva decenii oraşul îşi trăia zilele în pace şi înţelepciune, locuitorii lui îşi ţineau casele şi grădinile bine udate şi frumos văruite, pe strada principală se înşiruiau magazine cu vitrine atrăgătoare, un bazar în care găseai dantele, trotinete, patefoane şi hârtie albastră, o casă de mode ce etala pe-un manechin copia identică a hainei aviatorului Lindberg după traversarea Atlanticului, când se prezentase la Casa Albă, în sfârşit prăvălia fraţilor Motrun, unde o dată pe săptămână se făcea vânzarea excepţională de ţâri, caracatiţe, halva veritabilă, ciocolată-baton, candel, rodii şi mandarine.

Nu trecea duminică sau altă sfântă sărbătoare fără ca Mitropolia să nu fie scăldată în lumină: se oficiau nunţi cu trei

popi, botezuri de copii iluştri, uneori sosea la ceremonie câte un fost ministru din Capitală, onoarea pe care o făcea familiei emoţionate se revărsa asupra întregului oraş, în cinstea lui se organizau recepţii şi conferinţe de presă, dezveliri de busturi şi chiolhanuri. Se petrecea minunat şi la terminarea cursului de croitorie al şcolii de menaj, laureatele defilau atunci o dimineaţă întreagă în căruţe trase de boi, împodobite cu ghirlande de flori, pe bulevardul cu castani care se înviora de culoarea patriotică a costumelor populare şi se înfiora la trecerea atâtor frumuseţi. În august, odată cu manevrele de toamnă, târgul era inundat de uniforme militare, căciulile de iepure cu pampon făceau senzaţie, săbiile strălucitoare străpungeau inimile estetice, eghileţii unui locotenent de roşiori iscau aprige dispute între familiile cu fete de măritat, de la tentativele de învăluire ajungându-se repede la adevărate asalturi şi asedii.

De obicei, oamenii porneau la serviciile lor târziu după răsăritul soarelui. Mersul la slujbă fiind o veche îndeletnicire prin partea locului, ei porneau agale, se salutau cu sinceră bucurie, schimbau câteva cuvinte pe trotuarul lui Dănescu sau la Angelica Georgescu, în faţa Poştei, grăbeau apoi pasul ca să prindă momentul când nevasta lui Dacos scotea pateurile calde de la cuptor. Intelectualii oraşului, şeful administraţiei financiare, comisarii poliţiei, grăsuţul Ionescu Pielaru, mai pretenţioşi, îşi ocupau locurile obişnuite la mesele din cofetăria Zwirner, treceau pe la frizeria „Mişu" de pe ulicioară sau discutau despre filmul săptămânii, în faţa vitrinei cu poze a cinematografului *Gloria*. Câte un tanc fioros al regimentului izbucnea gălăgios pe strada Regală, ocolea primăria şi eşua fie în gardul lui Irimescu-Cândeşti, fie pe străduţa potcovăriilor.

Pe la 10 erau cu toţii la serviciu, unde îşi desfăceau tacticos sertarele şi mapele, îşi împărtăşeau noutăţile privitoare la sonda în flăcări de la Moreni sau citeau în *Universul* despre tulburările din Irlanda, procesul Sile Constantinescu, inaugurarea căii ferate Crasna-Huşi şi grandiosul turneu al Elenei

Zamora la Monte Carlo. După expedierea câtorva imprimate şi o convorbire la telefon cu Ploieştiul, personalul făcea o binemeritată pauză, în răgazul căreia cineva anunţa reapariţia lui Terente în Deltă şi scăderea cotelor societăţii „Concordia". În nici un caz gratificaţiile promise nu vor fi diminuate din această cauză – observa o dactilografă cu ochelari.

Un tren sosea în gară, câţiva ţărani erau daţi la o parte de vardist spre a face loc domnului Maricescu. Negustorul, purtând cu distincţie pălăria tare şi valijoara cu parfumuri franţuzeşti aduse de la Viena, lua birja, iar când ajungea la Statuie, soarele era deja în creştet, ora mesei aproape. La poştă se mai trânteau câteva ştampile pe felicitările întârziate, undeva către Teiş suna îndelung o goarnă, domnul Iuteş îşi descărca, cu plesnet apocaliptic, puşca de vânătoare în ciorile de pe creştetul de marmură al lui Heliade Rădulescu, undeva îşi începea cântecul melancolic caterinca lui Ivanovici.

Mai întâi ieşeau şcolarii, strada se umplea de ţipetele lor voioase, apoi dinspre Tribunal apăreau judecătorii, avocaţii, funcţionarii de la Revizorat. Grăbeau cu toţii să prindă locuri libere la mesele bodegilor lui Pitiş, să comande un aperitiv şi câţiva mititei. În sfârşit, îşi făceau apariţia impiegaţii, grefierii şi câteva grade inferioare de la Cercul de recrutare, cu servietele lor lustruite, din care ieşeau fie coada unui peşte, fie fuştile unei legături de praz. Atunci trecea şi maşina penitenciarului, printre grătarul ferestrelor priveau trist cei doi anarhişti de la Arsenal, orologiul din turnul primăriei bătea de opt ori, ca întotdeauna, mecanismul lui se defectase fără remediu în ziua morţii reginei Elisabeta.

Evenimente deosebite nu se prea înregistrau, sau dacă se semnalau totuşi, ca sinuciderea unei casieriţe de la pompa de benzină sau greva de trei zile a petroliştilor de la Gura Ocniţei, ele nu aveau desigur alt rost decât să sporească tensiunea arterială a doamnei Bianu, văduva colonelului, şi să-l scoată două zile din amorţeală pe Iosifescu, cunoscutul ziarist local, cel care, la Telefoane, lăsa receptorul să atârne în plină convorbire cu redacţia bucureşteană, ca să iasă în stradă şi să

capteze ultimele ecouri ale faptului divers. Evenimentul tulburător era repede uitat, în favoarea celorlalte veşti, mai agreabile, mai domoale. Doamnei Bianu i se administrau injecţii preparate pe loc de farmacistul Greff, ele îşi făceau îndată efectul, astfel că văduva colonelului, deplin restabilită, nu întârzia nici un minut de la obişnuitul joc de cărţi pe care Manoleasca îl organiza marţea, vinerea şi duminica seara, foarte precis.

După-amiezile, câţiva funcţionari îşi întrerupeau somnul mai devreme, ca să mai treacă o oră pe la birou, fericit prilej pentru Marcel Ianculescu-Tebecistu de-a scăpa de sub controlul scorpiei de nevastă-sa şi a-i face o vizită Filomelei Pack, modista. Cei mai mulţi mergeau la cinematograf s-o vadă pe Greta Garbo, îşi stropeau grădinile, în care, printre aracii cu pătlăgele, creştea superb regina nopţii, ascultau la *Sala de Arme* o conferinţă despre războiul civil din Spania, prilej pentru inginerul Garabet de la Salubritate de-a repeta informaţiile ascultate în ajun la galenă. Conferinţa lui acorda o importanţă minimă luptelor din peninsulă, pericolul real după opinia sa era şovăiala grupului liberal din parlamentul britanic. Seara cădea repede, oraşul fiind aşezat între dealuri, lumina topindu-se repede, absorbită de viile din împrejurimi. Străzile devenite pustii se înviorau pentru un sfert de ceas: cei ieşiţi de la cinematograf se jurau să meargă data viitoare în Capitală spre a o vedea pe Greta Garbo întreagă: filmul se întrerupsese la jumătate, din lipsă de curent. Cu excepţia câtorva case de pe strada Comăneanu, unde jocul de cărţi continua la lampa de petrol, ferestrele rămâneau întunecate. Târgoveţii adormeau repede, cu casca radioului la ureche, visând câştigul de un milion al colecturii Gheorghe Stănoiu, noi mişcări în magistratură, un guvern averescan şi aparatul de radio cu difuzor *Columbia*, care prinde chiar şi Budapesta.

Viaţa şi-ar fi desfăşurat în linişte şi bună înţelegere cursul dacă, într-o zi, domnul Dinu, spiritul diabolic al târgului şi rivalul sentimental al lui Iosifescu, n-ar fi obţinut de la tribunal

autorizaţia de a scoate o gazetă proprie. Curând după apariţia *Breslei*, tipărită pe-o hârtie mătăsoasă, directorul şi manufacturierul universal al ziarului iniţie o serie de interviuri care provocară scandal. Astfel, fără nici un menajament, turbulentul gazetar îndrepta atacul asupra stării sănătăţii oraşului, şi îndeosebi împotriva doctorului Spiridonescu, bunul doctor Spiridonescu, care visa să devină medic pe-un transatlantic şi i se sfâşia inima în faţa unui furuncul. În nota care însoţea primul interviu, se insinua că, din cauza tembelismului administraţiei, un tânăr avusese halucinaţii, Tudose de la bancă îşi bătuse nevasta, o doamnă al cărei nume din pudoare nu-l divulga făcuse istericale în timpul unui film cu Stan şi Bran. După aprecierile ziarului, primarul şi consilierii comunali nu erau străini de această situaţie: fondurile destinate sănătăţii publice fuseseră deturnate spre a se cumpăra acea tulumbă cu care fuseseră împroşcaţi pe stradă, la ora promenadei, doi cetăţeni apreciaţi ai urbei. Ba mai mult, în zilele care au urmat, un articol de fond, semnat de un căpitan de la Şcoala de cavalerie, făcea reproşuri părinţilor oraşului pentru lipsa de solicitudine faţă de automobilişti, arătându-se concret că domnul Predan întâmpinase enorme dificultăţi când, intenţionând să parcheze Fordul său în faţa primăriei, un funcţionar de la cadastru îi ceruse să „tragă mai încolo, lângă gardul lui Diaconu". Maşinismul, tehnica sunt dispreţuite. Mentalitatea retrogradă se vădise şi din felul cum fusese întâmpinată, cu o săptămână în urmă, invenţia unui inginer de la fabrica de magiun din Răzvad, care construise o maşină de tocat carne mult superioară celor importate de Listuzzi din Germania.

Lucrurile nu puteau rămâne aşa. Ziarul întreprinse noi anchete, insistă, consultă specialişti, publică intervenţiile cititorilor. Spiritele întrunite la cafeneaua din grădina publică luară foc. După dezbaterile şi confruntările multilaterale, urmară întruniri publice, vizite nocturne, scrisori anonime şi cifrate. Se lăţi în târg opinia că noile condiţii ale dezvoltării oraşului cer o administraţie mai decisă şi, oricum, mai înţelegătoare la cerinţele momentului. Opinia oglindea o tendinţă,

astfel că scandalul ajunse repede la urechile guvernului, în Cameră avură loc interpelări şi schimburi violente de cuvinte, un deputat primi două palme în plin Cişmigiu, la Buturugă. O vreme se vorbi în oraş că însăşi încercarea de atentat de la Peleş ar avea legătură cu întâmplările din G., unde administraţia încalcă, paragraf cu paragraf, sfânta Constituţie.

Când trăieşti în tinereţe într-o singură cameră, cu soţia şi doi copii, duci, desigur, o viaţă incomodă, dar o scoţi la capăt, n-ai ce face. Te muţi însă, într-o bună zi, într-un apartament larg şi binecuvântezi norocul de a avea cu ce plăti chiria. Fiecare are camera lui, lucrurile dragi stau frumos aşezate la locurile lor, totul este proaspăt şi pare aşezat pe vecie. Dar nu trec nici trei săptămâni şi fiecare începe să simtă distanţele între el şi ceilalţi ca pe o înstrăinare. Soţia îţi pare ostilă, pierdută undeva în bucătărie printre oalele şi polonicele ei, copiii se retrag în camera lor cu colegii şi încep prea de timpuriu să ducă o viaţă independentă, obraznică şi zgomotoasă. Apoi obiectele, lucrurile tale intime încep să se simtă dezlegate de obligaţiile lor şi le regăseşti străine şi colţoase. Lasă că de multe ori nici nu le afli la vreme, dar când le descoperi, ascunse prin cine ştie ce colţ, îţi strâmbă în nas, neruşinate, ştirbenia, ciufuleala, răutatea. Ce să mai vorbim despre distanţe: oglinda nu mai cuprinde sufrageria largă, scaunele stau pieziş, răzleţite faţă de masa din mijloc, între şifonier şi canapea se cască un gol ce-ţi produce ameţeală. Ai vrea să le laşi pe toate în soarta lor, dar te îndârjeşte această haotică indiferenţă, sau acest război nedeclarat al lucrurilor tale, care au divorţat peste noapte şi, cum în lumea pe care ţi-a dăruit-o confortul nu poţi să te porţi decât ca un om civilizat, eziţi să sancţionezi obrăzniciile cu violenţa pe care ele o merită şi atunci te mulţumeşti să arunci câte un ghiont unei perne, să scuipi pe neobservate mozaicul băii, să scuturi înfundat, vindicativ, momâia fotoliilor şi perfidia cristalelor din salon. Robinetul îţi zdrobeşte degetul, apoi tot el bâzâie şi zgâlţâie peretele, covorul îţi pune piedică. Şi, după toate astea, nevasta,

aducându-ţi cafeaua, te deprimă cu vestea că tutungioaica din colţ, cea cu care conversezi la ora înserării, a făcut colibacili.

Aveai frumosul obicei să sorbi cafeaua întorcând manivela patefonului, să asculţi pe Moscopol şi *Cavalleria rusticana*. Acum patefonul îţi împuie urechile cu cicăleli ininteligibile, cu plesnete scurte şi gâfâieli. Moscopol cântă ca un barbar, iar orchestra îl acompaniază cu trompeţi de eşapament. Din drojdia cafelei scoţi o aşchie de chibrit.

Dar neajunsurile confortului iau dimensiuni catastrofale când se ridică la scara unui oraş întreg. De ele se loviseră şi cetăţenii târgului şi, asemenea celui ce se lăfăieşte, duşmănit, într-o casă mare, nu-şi mai aflau acum liniştea. Renunţaseră să se mai preocupe de jocurile norocoase de cărţi, de creşterea grădinilor cu regina nopţii, de pescuitul duminical. Se retrăgeau devreme acasă, ca şi mai înainte, dar se trânteau pe-o canapea sau într-un şezlong, urmăriţi de gânduri întunecate, de chipurile părelnice ale unei soluţii. Apoi ieşeau: făceau o plimbare prin cartier, bombănind pavajul spart în multe locuri, becurile chioare şi lătrăturile câinilor. Câte unul se oprea la cafenea, dădea pe gât în grabă câte un şnaps, saluta scârbit mutra nesuferită a unui impiegat, se oprea în faţa unui pom:

– Ce fructe splendide făcea cândva caisul ăsta! Nimeni nu-l mai îngrijeşte...

În faţa vitrinelor lui Motrun, judecătorul Chiran sau Mişu Bercovici cercetau îndelung coşurile cu stafide şi cafea. Scârba, indignarea şi ruşinea îi îndepărtau şi, supremă decepţie, dădeau din cap:

– Ţî-ţî!

Procesul de decădere a oraşului trebuia imediat oprit. Nemulţumirile erau generale şi puteau duce la violenţe, în grădina publică sau chiar pe strada Regală. Soluţia preconizată de semnatarii articolelor din gazetă părea într-adevăr salvatoare. Schimbarea administraţiei era unica ieşire.

Se schimbă primarul şi fură aleşi în şedinţă extraordinară alţi consilieri comunali. Dar alegerea fusese parţial falsificată,

acceptându-se votul unuia dintre membri care lipsea, buletinul fiind adus de-acasă de curierul prefecturii, un servil capabil de orice. Ziarul publică chiar a doua zi după alegeri o caricatură a noii formaţii din rândul căreia nu lipsea, zâmbind, curierul. Primarul ca şi consilierii erau oameni înăcriţi, scria pe pagina întâi bătăiosul Dinu, interesaţi să-şi sporească mai curând propriul avut decât să vegheze la binele public. Apoi unii dintre ei erau implicaţi în afacerea monumentului. Primarul era un individ pătimaş, viciat până în măduva oaselor de cursele de cai. Îşi părăsea familia în fiecare duminică spre a merge la întrecerile din Capitală, târgul neavând hipodrom.

Caricatura şi textul demascator publicate în *Breasla* fură primite cu destulă răceală de cititori, dar cei vizaţi trecură la represalii. Singura tipografie a oraşului fu rechiziţionată de primărie pentru imprimarea deciziilor oficiale. Noul ziar fu nevoit să-şi înceteze apariţia. În următoarele zile, apăru în oraş un buletin oficial, care publica în primul său număr decretul numărul 1 al primăriei: în oraş, şi anume în spaţiul ocupat până în prezent de piaţa de mărfuri, între bulevardul Carol şi şoseaua Tudor Vladimirescu, se va construi un hipodrom. Vânzarea buletinului, însoţită de o manifestaţie de entuziasm a câtorva cetăţeni în sprijinul măsurii, avu loc chiar în piaţă, printre precupeţii care, invitaţi să sprijine oficialitatea, începură să-şi strângă marfa.

Un domn în vârstă cumpără un exemplar şi, fără să-l deschidă, într-un elocvent gest demonstrativ, îl ridică deasupra capului şi, cu flacăra brichetei, îl aprinse. Torţa aceasta ar fi putut schimba cursul evenimentelor, numai că lumina ei trădă chipul bătrânelului: era un fost administrator la o fabrică de sifoane, cunoscut pentru vederile sale retrograd-meşteşugăreşti, cu ajutorul cărora de altfel îşi şi cultiva o vie la Aninoasa, sustrăgându-se impozitelor. Despre solidarizarea cu acest om nu putea fi vorba. Îl fluierară şi-l obligară să plece neîntârziat din mijlocul mulţimii entuziaste. Primarul învinsese.

Arestarea, a doua zi, a bătrânului protestatar era o măsură de igienă socială. Faptul fu comentat în fiecare cămin, dat ca

subiect la extemporalele celor două şcoli, ramolitul care se pusese de-a curmezişul unei acţiuni de asanare morală intră în discuţia comitetelor cetăţeneşti.

– Bine, dar de ce să înceapă tocmai cu un hipodrom? Vedeţi, primarul nu se gândeşte decât la interesele şi pasiunile sale!

– Ca să dovedeşti că ai idei generoase, începi cu ce te pricepi mai bine. E o chestie de probitate.

– Ne va duce la cursele de cai şi vom pierde şi banii pe care-i mai avem...

– Dar dacă vom câştiga?...

Ca să dovedească oamenilor că primăria este hotărâtă să-şi respecte cuvântul, lucrările începură imediat. Mai întâi au fost sacrificate tarabele zarzavagiilor, apoi casele dimprejur, dispensarul. Se trecu la demolarea halei de alimente.

– Va fi o construcţie impunătoare. Ne mândrim pentru generoasa idee şi pentru uriaşa lucrare ce-i va da viaţă cu entuziasmul şi sprijinul tuturor cetăţenilor oraşului, declară din toată inima primarul în auzul mulţimii care asistă la aşezarea pietrei fundamentale. Prima lovitură de târnăcop tot el o dădu, în uralele participanţilor la această emoţionantă sărbătoare, onorată în ultima parte (trenul având întârziere în acea zi) de sosirea unui înalt delegat de la Bucureşti.

Se joacă tabinet. A-ţi încolţi adversarul e delicios, e o chestie de ambiţie, însemnează să-i retezi poftele de mărire. Şi, cu cât te ameninţă mai veninos, cu atât eşecul către care îl împing cărţile tale favorabile e mai exemplar. Câştigi doi franci, suma e neînsemnată, dar ea îţi confirmă inteligenţa, în ciuda destinului tău neajutorat. Se joacă ruletă, adversari îţi sunt acum toţi cei ce-şi ţin eroic respiraţia în jurul mesei, e o duşmănie aşezată pe stâlpi numeroşi, în tavan se desface o boltă largă şi simţi cu fiecare lovitură cum, bieţii, se chircesc lângă sumele lor de bani, în timp ce tu tresalţi, te ridici superb deasupra capetelor lor transpirate şi, ca şi cum ţi-ar fi crescut aripi, faci în aer tumbe capricioase, smulgându-le cu mână

sigură, la fiecare rotire, câte un fulg din penajul pestriţ de bufniţe încăpăţânate.

Jocul devine însă formidabil pe hipodrom. O mulţime imensă de oameni necunoscuţi se strânge în jurul unei mârţoage şi te sfidează, pe tine, om cinstit şi harnic, stimat pentru că nimeni altul nu coase mai bine cizme atât de frumoase, îţi contestă orice posibilitate de a le fi egal. Dar joci pe iapa roşcată, în care urmăreşti nu fuga îndrăcită, ci însăşi ideea, şi, când animalul se îndreaptă spre potou, ochiul tău descifrează în desenul paşilor lui schiţa sumară, definitivă a propriului destin: vei învinge împotriva tuturor şi vei răzbuna nu numai umilinţele meseriei tale, ocaziile nenumărate când şeful gărzii financiare, mai tânăr, ţi-a aşteptat salutul, iar nevasta colonelului ţi-a privit consoarta cu superioritate, dar şi faptul că ai făcut doar două clase primare, că tatăl ţi-a fost zdrobit, erai încă mic, de batoza unui cârciumar, că înainte de a te fi născut, când nu se jucau decât titirez, loton sau domino, bunicii tăi fuseseră fluieraţi de consătenii lor pentru că refuzaseră să-şi boteze feciorii la biserica din sat, popa fiind de-o stricăciune notorie. Iapa roşcată sau calul gălbui cu pată neagră la ureche sunt trimişii Raţiunii supreme spre a aduce dreptatea pe pământ, printre atâtea neajunsuri şi ocări. Jocul strică orice logică, te poartă în vârtejuri pe deasupra oricărei aşezări înţepenite a lucrurilor. Contează inspiraţia, contează numele calului, şi te aşezi dintr-o dată în rând cu oamenii spre a-i putea şi tu înghesui când ţi-o veni pe plac.

La început, puţini înţelegeau misterioasele chemări ale jocului. Se întâlneau pe hipodrom de două ori pe săptămână, îşi completau buletinele şi, în răgazul pe care-l ofereau două curse, îşi trimiteau saluturi înţepate, însoţite în răstimpuri de înjurături electrice. „Aş vrea să-l prind la înghesuială, Dumnezeul lui de măgar, spunea câte unul, să-l văd minunându-se că mi-a ieşit Austriacul." „Îmi cumpăr automobil şi-l stropesc ori de câte ori mi-o apărea în drum", gândea altul. Cumpărau

buletine, se aşezau turceşte pe treptele de jos ale tribunei şi aşteptau.

Că jocul reproduce viaţa, dar corectează prin hazard nedreptăţile şi neajunsurile, de asta îşi dădură curând seama cetăţenii târgului, şi tribunele erau acum pline nu numai joia şi duminica, ci în fiecare zi. Se organizau curse întregi şi sferturi, se puneau pariuri obişnuite şi mize excepţionale. Se dădeau premii mereu mai mari. După orele de serviciu, oamenii nu se mai întorceau la casele lor. Cu un sandviş în buzunar, cu mărunţiş pregătit pentru joc, dar şi pentru o limonadă, în pauză, ei se grăbeau să-şi afle locul în tribună sau, cei mai mulţi, în peluze. Vremea era bună. Se vorbea că, în curând, vor participa la curse şi câţiva alergători nemţi, dintre cei instalaţi în cazarma fostului regiment *22 Infanterie*, ceea ce era categoric un eveniment.

Pe hipodrom se simţeau bine şi pentru că scăpau de necazurile de acasă. Întreprinderea hipică prospera, în schimb oraşul începuse să sufere din cauza dezinteresului primăriei pentru gospodărirea lui. Bombele incendiare, care cădeau în fiecare noapte, umpleau cartiere întregi cu fum şi ruine. Cei veniţi în permisie de pe front, unii răniţi în convalescenţă, erau arţăgoşi, răspândeau veşti prăpăstioase, ridicau pretenţii pentru moştenirea unei grădini, a unei case, a unui căţel de rasă. Digul râului din vecinătate se prăbuşise (se bănuia o mână criminală) şi inundase un întreg cartier. Uzina electrică nu mai distribuia curent decât în anumite ore, niciodată prevăzute, atunci tensiunea era capricioasă şi reşourile la care îşi fierbeau gospodinele ciorba se răceau dintr-o dată. Un doctor lăsase în priză aparatul Röntgen şi când curentul revenise, transformatorul luase foc şi aprinsese un bloc cu etaj. Tot mai mulţi se plângeau că piaţa şi-a dublat preţurile. Roşiile se găseau rar, cartofii erau piperniciţi şi, mai toţi, mâncaţi de coropişniţe. Cel mai mult se scumpise îmbrăcămintea. Peste tot vedeai cozi cu oameni necăjiţi, aşteptând să primească un pachet de biscuiţi sau sperând să încalţe o pereche de bocanci cu talpă de cauciuc. Lemne nu se găseau de mult. Gospodinele, vremea încetând

să se menţină frumoasă, făceau focul cu ulucile smulse din garduri. Curţile ajunseseră să se confunde unele cu altele, şi găinile şi câinii, câţi mai erau, hoinăreau prin gospodării fără oprelişti. Motiv de certuri şi bătăi. Începură procesele. Judecătoriile nu puteau face faţă pricinilor, programul lor era, de altfel, şi mai scurt, pentru că instituţiile principale ale târgului închideau devreme: o dispoziţie municipală dăduse înlesniri funcţionarilor publici să meargă la hipodrom şi dimineaţa, contându-se pe spiritul inventiv al contabililor, judecătorilor, tehnicienilor în alcătuirea marilor combinaţii. În unele cartiere periferice, exasperarea luă forme mai acute, o femeie se sinucise, un paznic de noapte îşi părăsi familia şi plecă să traverseze marea. Neajunsurile nu erau însă prea supărătoare în comparaţie cu satisfacţiile pe care le procurau cursele de cai. Iar pe hipodrom era întotdeauna bună dispoziţie şi însuşi comandamentul nemţesc patrona unele curse, pe cele mai spectaculoase.

Noaptea o petrecem, de obicei, într-o lume de haos şi groază. Visele, se ştie de când lumea, ne întorc fiinţa pe toate părţile: ne zbatem în gropi şi plase, atingem epiderme îmbăloşate şi plutim în abur de pucioasă, mâna apucă o funie care se rupe, un monstru ne urmăreşte prin desişuri şi ne salvăm aruncându-ne într-o mocirlă care ne îngreţoşează respiraţia. Dacă scăpăm de rafalele unui avion inamic ce ne urmăreşte, cădem într-un gater harnic şi ne simţim îndată oasele sfărâmate de ferăstraiele lui. Jucăm hora cu părinţii morţi de zece ani, şi ne culcăm pătimaş cu profesoara de desen, şchioapă şi pedantă, bem sânge şi surprindem pe cel mai bun prieten cum ne buzunăreşte de ultimii douăzeci de franci. Când se face lumină, sărim din pat cutremurându-ne, bucuroşi că germenii răului de care ne contaminasem au rămas în aşternut. Nici nu ne uităm în urmă, facem repede baia şi ieşim în stradă eliberaţi, bucuroşi că viaţa e frumoasă şi că haosul şi scârba din somn se risipesc. Norocul nostru e că dormim puţin şi că ne petrecem orele zilei printre oameni. Conversaţia, confruntarea, dorinţa de afir-

mare, îndărătnică la majoritatea dintre noi, ne salvează. Oricum, revenirea la viaţă, la lumină, e mult mai plăcută când ştii că la agenţie te aşteaptă buletinul tău de curse, de această dată cu siguranţă câştigător.

Pe hipodrom, în timpul competiţiilor, locuitorii oraşului redeveneau voioşi, uitau de necazurile de acasă. Acreala, sila, plictiseala se topeau dintr-o dată din suflete şi energiile sufleteşti îşi găseau răgazul de-a se descărca în aplauze, fluierături şi, uneori, în inspirate huiduieli. Era minunat. La urma urmei, viaţa oferă clipe albe şi clipe negre, le şi vezi cum se înşiruie ca mărgelele pe firul neîntrerupt. Principalul este să stabileşti un echilibru între alb şi negru. În trăirile cetăţenilor micului târg provincial, pestriţul inunda totul. În plus, uneori se şi câştiga, motiv de speranţe îndreptăţite.

Maşina îi făcea mari necazuri. Îi pornise de dimineaţă motorul, după ce o lustruise. O încălzi puţin, apoi, comod aşezat la volan, porni. Dar chiar la prima intersecţie, motorul, care bătea zgomotos, dădu rateuri şi se opri. Constată că jiglerul carburatorului se rupsese. Mecanicul îi făcuse reparaţia de mântuială. De altfel fusese sincer când îi spusese că se grăbeşte să prindă Marele austriac de la ora 4. Motivarea fusese serioasă. Plecă pe jos. Ajunse la serviciu obosit, chinuit de o bătătură ieşită încă cu două zile înainte: bocancii îi deformaseră un deget. Şeful îl întâmpină cu o noutate: va abandona proiectul pentru noua hală de peşte. Va proiecta hangare, e mai mult ca sigur că nemţii vor construi în apropiere un aerodrom. Un coleg îl înştiinţă că începând de săptămâna viitoare desenele vor fi lucrate cu condeiul pe tăbliţe şcolare, nemaigăsindu-se tuş. Bufetiera îi aduse ceaiul. Era o poşircă cu gust de naftalină. Află că mirosul urât se datora zaharinei, recomandată expres de guvern. Îşi aprinse o ţigară. Niciodată nu fumase un tutun mai prost. Când încercă să-şi fixeze planşeta, constată că îi lipseşte becul de la lampă. Colegii ridicară din umeri. În sfârşit, într-un târziu se apucă de lucru.

Toate îi mergeau însă pe dos. Un telefon: vecinul care-i datora nişte bani îi ceru scuze şi o nouă amânare.

– Te-am căutat acasă. Nu mi-a răspuns nimeni, îi spuse.

– Cum n-a răspuns nimeni? se supără.

– Am sunat insistent, am bătut în uşă.

– Dar nevastă-mea are un picior în ghips şi nu iese nicăieri.

Îl cuprinse neliniştea. Schimbă pentru o clipă şirul gândurilor, închipuindu-şi cam la ce sumă se va ridica premiul Rudolf, răsfoi programul curselor finale şi încercă să se apuce din nou de treabă. Dar fiorul neliniştii îi reveni. Se învoi şi porni, încărcat de presimţiri, spre casă.

În uşă, portarul îi spuse aproape confidenţial că preţul cartofilor s-a dublat, dar că Tekla va concura negreşit...

Odată cu dezvoltarea activităţii competiţionale, hipodromul fusese modernizat. Se construiseră aici nouă terase, cu bufete şi cafenele. Locul era ideal pentru întâlniri între prieteni, pentru conversaţii. Toată dimineaţa, în birouri, în atelierele micilor meşteşugari, în şcoli se răsfoiau programele zilei. Telefoanele zbârnâiau continuu. Se lansau invitaţii, se încheiau pariuri. Către amiază, coloane de oameni se îndreptau către hipodrom. La început, direcţiunile instituţiilor se cam opuseseră. Mai apoi, cedaseră la presiunea corporaţiilor, ai căror lideri fuseseră ei înşişi cuprinşi de pasiunea jocurilor. De altfel, nu se mai putea desfăşura nici un fel de activitate, pentru că, după trecerea primelor valuri de avioane americane către Ploieşti, la ora dinainte stabilită, telefoanele îşi stingeau tonul. Lucrătorii particulari, câte o croitoreasă buimăcită, câte un poet însingurat ieşeau din casă şi se alăturau, întârziaţi, bucuriilor oraşului, lângă concetăţenii lor.

Pe hipodrom era sărbătoare. În faţa tribunelor principale se întâlneau notabilităţile. Directorii de bancă, proprietarii, profesorii, preoţii înconjurau pe primar, îşi împărtăşeau gândurile, relatau ultimele lor succese şi îşi comunicau anecdotele. Se povestea mult, dar pe scurt, cu sufletul la gură, pe rând şi

într-un limbaj colorat, percutant. Într-o latură se adunau în cercuri mari meşterii, ca altădată breslele în stranele bisericii. Se râdea mult, se încheiau primele pariuri. Când jocheii îşi prezentau caii, observau voioşi calităţile fiecăruia, virtuţile erau descifrate cu ochi sigur, ca şi defectele. Desigur, se spuneau şi aici anecdote, expresiile vulgare erau însă evitate. Oriunde întorceai privirea, zăreai pretutindeni figuri cunoscute – căci acum toţi cetăţenii oraşului se cunoşteau între ei – şi toţi erau veseli şi lumina veseliei era sinceră pe chipurile lor.

Frecventa întâlnire şi zilnicul amestec de oameni crease cu timpul noi convenţii şi raporturi: aici pe hipodrom nu erau îngăduite nici tristeţea, nici îngrijorarea. Poate că asta îi şi atrăgea pe mulţi dintre cei care nu iubiseră în viaţa lor sportul cu copite: să participe. La curse omul trăia o altă realitate şi era o înţelegere între spectatori ca nimic din viaţa nefericită de acasă să nu fie amintit. Visele lor chinuite, coşmarele trebuiau să rămână între cei patru pereţi. Trăiau în aer liber, senini şi fericiţi ca grecii antichităţii.

Cursa a doua se terminase. Grupurile desfăcute un timp de exploziile gesturilor şi vociferărilor se refăcură. Firul povestirilor picante se reînnodă. Un hohot de râsete vioaie în tribune. Un altul, în tabăra meşteşugarilor. Cei de la finanţe organizaseră o galerie voioasă şi acum strigau versuri însufleţitoare, presărate cu aluzii cavalereşti. Le răspundeau în răstimpuri râsete batjocoritoare de vizavi, chiuituri. Liceenii nu se lăsau mai prejos, chirăind şi nechezând cu haz.

Sosi mai târziu. Era îmbujorat, voios şi întreprinzător.

– A treia? întrebă el.

– Urmează. E caldă.

– Vezi să nu mergi din nou pe Tekla...

Un hohot de râs, însoţit de fluierături, izbucni în apropiere. Tekla se făcuse de baftă a nu ştiu câta oară.

Se strecură vesel printre oamenii însufleţiţi de partida care urma. Înaintă către grupul arhitecţilor, în care îşi avea loc rezervat. Colegii îl întâmpinară cu urale. Strânse mâini care i

se întindeau. Îşi descheie nasturele de la gât şi, scoţându-şi haina, se aşează.

– Pe care mergi? îl întrebă careva.

– Ca şi ieri, pe Scaraoschi.

– Eşti copil! Scaraoschi a avut insomnie!

Din nou râsete.

Cursa a treia se alinia acum la start. Un coleg îl întrebă de ce întârziase.

– A trebuit să trec pe-acasă. Un vecin mă anunţase la telefon...

– Ionescu iar ne face figura, îl întrerupse colegul. Merge la descalificare sigură!

Cineva din preajmă observă:

– Azi va trage tare: i-au pus ardei sub coadă.

Râseră cu poftă.

– Ei, continuă! S-a întâmplat ceva?

– Da, răspunse. Nevastă-mea era în ghips, poate ai aflat. Fata mai mare i-a pregătit ceaiul şi a uitat primusul cu benzină deschis...

– Ce spui? Ai chemat Salvarea?

– Fireşte, dar sunt puţine speranţe.

– Aşa?

Observară că Ionescu, contrar pronosticurilor, merge corect, dar că n-avea totuşi şanse.

– Îţi iese Scaraoschi, diavole! îi strigă cineva. Ai baftă!

Într-adevăr, Scaraoschi ieşea.

– Ce-ar fi să mizăm la următoarea pe Tekla?

– E o idee formidabilă! Te pup.

Şi râseră amândoi cu voioşie, odată cu râsetele celor din jur, care urmăriseră cu interes întreaga lor conversaţie.

Printre uralele, vociferările şi fluierul asurzitor al spectatorilor înfierbântaţi se auziră bufnituri grave, repetate. Cineva zise:

– Cred că au nimerit în sfârşit gara. S-a dat alarma de o jumătate de ceas. Uite acolo, printre nori, bombardierele...

– Sper că vor cruţa şi de data asta populaţia civilă. Au scris în afişe, am găsit două în grădină...

– Indiscutabil.

Se ridicară în picioare. Penultima cursă era tocmai pe sfârşite, faza trebuia urmărită cu cea mai mare atenţie, caii nemţeşti puteau să rezerve o surpriză chiar acum, la o sută de metri de potou, pentru că erau de cea mai pură rasă şi ceva mai bine hrăniţi, iar şcoala lor de galop se bucura de o faimă europeană, pe care puţine accidente o dezminţiseră până atunci.

1968

DATORII RECIPROCE

În ciuda faptului că fiecare om prezintă o personalitate care nu poate avea seamăn în lume, că nu pot fi închipuiţi doi oameni identici pe suprafaţa pământului, ne sunt prezentaţi în această carte doi indivizi foarte asemănători, creaţi de natură în aşa fel încât oricine i-ar întâlni e tentat să-i îndemne să se cunoască, să se cerceteze, să se stimeze şi să se ajute. Mario Suck, purtătorul unui admirabil nume european, era originar din Mozambic şi nici prin gând nu-i trecea că Mario Puck, cel identic cu el, trăia în Danemarca. Mario Puck se născuse foarte sărac, în timp ce Mario Suck era frizer şi perfora în orele libere benzi neperforate pentru o fabrică automatizată. O nelinişte oarecare, desigur, îi stăpânea pe cei doi eroi, pe motiv că văzuseră lumina zilei la aceeaşi oră a lui ianuarie 1928 – unul mai devreme, iar altul mai târziu, dacă ţinem seama de fusele orare. Dar ca să-şi închipuie vreunul din ei că undeva în lume trăieşte un exemplar care reproduce întru totul propria sa alcătuire organică şi funcţională – nici vorbă. Lucrurile nu puteau rămâne aşa. Ar fi fost nedrept.

Se căutară câţiva ani. Dădură la ziar. În cele din urmă se aflară. Îşi fixară întâlnire în Italia, în faţa gării din Arezzo, locul fiind deschis, lumina propice unei confruntări multilaterale. Se recunoscură imediat, îndată ce se văzură şi se pipăiră puţin. Descoperiră cu deliciu că aveau nu numai organe croite la fel, dar că sufereau deopotrivă de o transpiraţie excesivă, de o deviere de sept, de unele complexe, de o contracţie musculară ce le altera uneori, pe nepregătite, mersul drept şi le destindea sfincterul. Relativ la ultimul neajuns, făcură haz amândoi, când constatară efectul olfactiv.

Îşi jurară să se ajute. Cum identitatea nu-l împiedicase pe Mario Suck să progreseze ceva mai rapid la limba germană decât prietenul său, care cunoştea limba aceasta perfect, similul său învăţând mai greu din cauza asemănării germanei cu daneza, fenomen de altfel cunoscut, unul începu de îndată să-l mediteze pe celălalt, urmând să se lămurească ulterior care pe care. Ca să-l răsplătească pentru strădania sa şi spre a nu produce un dezechilibru somatic perechii pe care o alcătuiau, cel meditat înţelese să-l iniţieze pe celălalt în exerciţiile yoga, cu care el era din copilărie antrenat, care-l şi ajutaseră să dobândească faţă de alţii, de prietenul său în primul rând, o statură impunătoare, o agilitate deosebită, o dexteritate rar întâlnită în trecerea picioarelor peste umăr, urmată de izbucnirea sângelui pe nas şi pierderea cunoştinţei. Exerciţiile reuşiră din capul locului, dară uşor sânge pe nas împreună, la aceasta contribuind şi faptul că, în ciuda diferenţei de înălţime, cei doi erau perfect egali.

Când mai crescuseră puţin, iar prietenia lor se consolidă şi mai mult, îşi oferiră unul altuia prilejul de a iubi. Mario Suck remarcă o grecoaică de o frumuseţe deosebită. Nu surprinse pe nimeni când Mario Puck, evocând frumuseţea mamei sale, o frumuseţe specific mozambicană, remarcă aceeaşi grecoaică. Se felicitară, îşi dădură întâlnire cu femeia iubită la aceeaşi oră, în acelaşi parc, îi scriseră scrisori identice, cu aceeaşi hârtie indigo. Realizară din asta ceva economii, permiţându-şi să-i trimită acelaşi cadou, un frumos binoclu,

apoi întreprinseră o călătorie alături de femeia iubită, prin strâmtorile Cattegat şi Skagerak. Grecoaica se simţea fericită în compania lor, apreciind la unul spiritul viu, spontan, firea optimistă, sinceritatea şi cultura, iar la celălalt cultura, sinceritatea, firea optimistă, spiritul viu, spontan. Erau admirabili: unul era mai gras decât celălalt care, la rândul său era ceva mai gras decât primul. O adevărată plăcere să discuţi cu ei, să pălăvrăgeşti cu ei. Mario Suck remarca la un moment dat un vapor care deşira pe cer, ca într-un tablou de Turner, o panglică neagră de fum; Mario Puck remarca şi el, în acelaşi moment, un vapor care scotea fum, deşi vasul era o corabie cu pânze, părea pictată de Turner, cu toate că mai curând amintea de un pictor olandez pe care-l cunoscuse la Hamburg. Băieţii povesteau atunci din amintirile lor, unul îşi evoca copilăria, suferinţele în urma unui accident de bicicletă, celălalt dădea amănunte mărturisind cât de greu i-a fost să stea două săptămâni în ghips şi să repare roata din faţă. Grecoaica era vrăjită, recunoscând în faţa tuturor că n-a mai întâlnit aşa ceva, că în genere accidentele de bicicletă sunt nepericuloase. Ea mai relata cum unul dintre prietenii săi identici se dovedea un matematician de forţă, era net superior celuilalt în această materie, făcând înmulţiri şi împărţiri cu şase cifre, fără ajutorul condeiului, şi cum îi este imposibil ei, care îi cunoaşte şi îi deosebeşte, să afle care e de fapt matematicianul, într-atât de bine îl secondează celălalt şi îl concurează. Oricum, comportarea lor nu îngăduie nici un reproş, cu toate că Puck e mai calin decât Suck, care e doar drăgăstos.

La întoarcere, Italia i se înfăţişa lui Suck asemănătoare Mozambicului; Puck remarcă numeroase peisaje daneze. Aceasta, desigur, le spori dorul de casa părintească. Prietenia şi identitatea de vederi îi ţinură împreună. Trecură cu bine şocul produs de plecarea definitivă a grecoaicei în America, unde spera să-şi întâlnească o prietenă descoperită prin corespondenţă, şi care, după toate datele, era dublura ei perfectă, trecură câteva examene la facultate – unul urma istoria, celălalt politehnica – şi, în sfârşit, ieşiră medici veterinari. Fură

bucuroşi că destinul lor face meandre scurte şi se ajutară reciproc să-şi completeze fiecare cunoştinţele, cel ce studiase istoria deprinzând elementele politehnicii, celălalt învăţămintele istoriei. Aceste cunoştinţe îi entuziasmară atât de mult, încât descoperiră în cele din urmă o metodă proprie cu ajutorul căreia să evalueze şeptelul şi istoria ţărilor lor de origine. Constatară că Danemarca e, sub un anume aspect, Mozambicul leit, că Mozambicul e, de fapt, populat cu danezi, că regii primei ţări poartă nume identice cu ale celei de-a doua, că luna şi soarele din Danemarca sunt identice cu astrele ce răsar şi apun în Mozambic. Îşi propuseră, fiind la vârsta gândirii mature, să lupte pentru unificarea celor două ţări.

Aveau nevoie de fonduri pentru propagandă. Învăţară rapid unul vioara şi altul pianul, dădură recitaluri de sonate, având avantajul de a nu obosi niciodată, căci evitau epuizarea prin schimbarea locurilor, trecând Suck la vioară şi Puck la pian, publicul neobservând substituirea.

Erau aproape gata cu preparativele, când sosiră la Arezzo două doamne elegante, între două vârste, în două haine croite la aceeaşi casă de mode din Paris, care se grăbiră să declare ziariştilor că ele sunt mamele celor doi tineri talentaţi, că vin de la capătul pământului şi că fiii lor, stăpâniţi de o idee fixă, pretind zadarnic că sunt identici. Mamele semănau ca două picături de apă, fotografiile lor, publicate pe pagina întâi a cotidianului *Corriere de la settimana* păreau trucate cu ajutorul oglinzii. Femeile se duseră la hotelul unde se aflau cei doi Mario, cerură explicaţii, primiră omagii, nu luară în seamă jurămintele tinerilor precum că prietenia le este nevinovată, că se ajută admirabil unul pe altul şi că nu se vor despărţi nici în mormânt. Doamna Suck smuci violent pe tânărul Puck, încredinţată că are de-a face cu fiul ei, doamna Puck îl îmbrânci puternic pe tânărul Suck, convinsă că îşi tratează propriul copil, ţipând la unison că n-ar permite nimănui să se atingă de odraslele lor. Dojana degeneră în bătaie, tinerii fură bine chelfăniţi, popourile lor se dovediră de asemenea identice, hotărâtele mame servindu-le o lecţie bună, adesea descum-

pănite de ideea că cel păruit s-ar putea să nu fie chiar propriul copil, dar pătrunse de utilitatea aplicării străvechii pedagogii mozambicane, respectiv daneze.

Băieţii plânseră egal, paralel, cu sughiţuri alternate, pe acelaşi ton, apoi îşi cerură iertare. În mintea lor, asemănarea – fenomen cu totul superficial şi neconcludent – îi purtase pe căi rătăcite. În fond, şi ei, ca toţi oamenii, se străduiau să devină personalităţi distincte, chiar dacă voiseră să facă acest lucru împreună şi în acelaşi sens.

Recunoscură că simpla similitudine nu le putea conferi dreptul de a se separa de familiile lor. Regretară cu atât mai mult cu cât argumentele celor două doamne erau inatacabile: era o tristă iluzie că între istoria Danemarcei şi cea a Mozambicului ar fi existat vreo identitate. Aceste două ţări n-avuseseră decât o dinastie comună, restul de regi şi împăraţi care domniseră acolo fiind băştinaşi danezi sau mozambicani. Nu se preciza în aceste explicaţii materne de ce, totuşi, cele două ţări trecuseră prin aceleaşi războaie, prin aceleaşi frământări sociale. Argumentele fură înţelese foarte diferit, dar identic, de către cei doi prieteni.

Se ajunse la înţelegerea să se înapoieze cu toţii acasă. Dar ce însemna acest *acasă*? Părerile erau împărţite, pentru că daneza Puck se jura că fusese născută în Mozambic, iar mozambicana doamnă Suck nu accepta nici măcar ideea de a merge în altă parte decât la familia ei din Danemarca, unde îşi avea rosturile şi trăise până atunci fericită. Sosiră, în aceeaşi zi, la aceeaşi oră şi în acelaşi minut, două avioane speciale, din ele descinseră doi bărbaţi mai în vârstă, dar foarte distinşi, în ciuda faptului că purtau redingote asemănătoare, fulare şi pălării asemănătoare, monocluri identice, însemnaţi pe gât de câte o aluniţă foarte vizibilă. Amândoi graseiau, arătau un obiect în acelaşi timp, îşi suflau nasul cu zgomot, simultan. Se remarcau printr-un aer distins, prin gesturi care corespundeau întocmai, îşi mângâiau în răstimpuri bărbia cu aceeaşi detaşare, ca într-o oglindă. Spuseră aceleaşi cuvinte (în mozambicană fraza era mai molâie, mai imprecisă, mai lungă,

spre deosebire de daneză, în care aceeaşi idee se exprima redundant, difuz, echivoc), îşi sărutară fiii şi soţiile, le comunicară volubili mersul bursei de la Londra şi situaţia pe frontul din Borneo, apoi, după ce luară cafeaua, dădură semnalul de plecare.

Se urcară în cele două avioane identice şi îşi luară zborul.

Suck, mozambicanul, cu mama şi tatăl său mozambicani, se îndreptară, după o scurtă manevră, spre Danemarca, iar Puck, danezul, însoţit de tatăl şi mama sa, danezi sută în sută, spre Mozambic, tot după o scurtă manevră.

În timpul zborului lor spre patrie, ascultară cu plăcere radiojurnalele, care transmiteau reportaje despre aventura celor doi Mario, lăudau fermitatea părinţilor, înţelepciunea finală a tinerilor. Ascultară cu interes şi reclamele care urmară, în care se vorbea extrem de entuziast despre performanţele noului tip de Rolls Royce, identic cu tipul de acum doi ani.

1968

CĂLĂTORIE ÎN BATERYA
(Note de drum)

Baterya – principat brazilian cu statut special – este singura zonă de pe glob unde, în epoca turismului, ai posibilitatea să vizitezi întreprinderi, locuri, oraşe, fără ca ghizii să-ţi impună cu orice preţ să remarci realizări, să admiri minunăţii. Învăţând din faptul că Anglia, Spania, Italia şi-au pierdut turiştii străini şi din cauză că ţineau cu tot dinadinsul să le arate ce grad de perfecţiune a atins civilizaţia lor, plictisindu-i nespus în timpul concediului, principii Bateryei şi-au propus din capul locului un sistem diferit.

După o călătorie de două zile, incomodă şi extrem de plictisitoare, printr-un peisaj dezolant, ajungem în sfârşit în capitală. Trenul trage în faţa unei băltoace. Un miros greu pătrunde prin ferestrele compartimentului. Cineva ne arată cu degetul câţiva porci urâţi şi cinci raţe care se bălăcesc în mocirla sulfuroasă de lângă terasament. Nici urmă de peron. Ne întâmpină o bătrână cerşetoare. Dăm să-i punem în palmă câţiva franci. Mulţumeşte şi refuză. Ne lămureşte, sâsâind cuvintele, că este reprezentanta societăţii locale de turism şi că a primit dispoziţii de la direcţie să ne însoţească prin oraş. O face cu plăcere, deşi e într-o proastă dispoziţie, din cauză că acum o oră i-a murit soţul într-un accident. Îi prezentăm sincerele noastre condoleanţe.

Printre linii, nimeni care să ne ajute la bagaje. Trecem printr-o magazie plină de călători zdrenţăroşi, de copii palizi, îngrămădiţi pe saci de făină, după cum indică pospaiul alb de pe chipul tuturor.

– Este principala noastră gară, explică, morocănoasă, bătrână. Dintre călătorii care aşteaptă aici, puţini vor reuşi să ia trenul în următoarele zile. Traficul nostru feroviar este foarte modest, două vagoane în douăzeci şi patru de ore, dar sperăm că în anul care vine să punem capăt spectacolului. Industria feroviară nu rentează. Mulţi dintre cei ce aşteaptă sunt tuberculoşi sau victime ale subnutriţiei cronice. Oraşul nostru, de altfel, bate recordul deceselor din cauza subnutriţiei.

În timp ce ascultam atent cuvintele ghidesei, un individ cu şapcă se apropie de mine şi-mi şopţi: „Feriţi-vă, domnule. După ce vă arată sala de aşteptare, bătrâna vă va conduce în restaurant!"

N-am înţeles nimic din povestea asta, astfel că nu-i luai în seamă cuvintele. Mai apoi, când ne-am aflat în restaurant, mi-am dat seama că fusese un om de bunăcredinţă. Ghidesa ne aşează la mese şi ne oferi din partea societăţii de turism câte o sticlă cu o băutură acrişoară. Abia o dădurăm pe gât, că şi simţirăm crampe violente în stomac.

– Face o purgaţie rapidă şi zgomotoasă, ne spuse ea cu mândrie. Vom avea grijă de tot ce e nevoie în continuare.

Nu era nici un moment de aşteptat. Rugarăm gazda să ne indice locul potrivit pentru ca călătorii să-şi refacă capitalul de bună dispoziţie. Ne scoase printr-un culoar într-o grădină şi ne arătă amabil nişte tufişuri. Cu multă gentileţe ne oferi fiecăruia exemplare proaspete din ziarul *L'Aurore*.

Aşteptarăm două ceasuri până sosi autocarul. Era un Chevrolet de vârsta însoţitoarei, cu două geamuri sparte, plin de praf. Ne instalarăm bagajele unele peste altele, iar deasupra lor ne aruncarăm şi noi, încă chinuiţi de efectele limonadei.

La prima întretăiere de străzi, furăm victimele unui accident. Roata din dreapta a autocarului se sparse din nu ştiu ce cauză şi furăm răsturnaţi, cu chiote şi icnituri, într-un şanţ. Ni se aduse la cunoştinţă că până la hotel mai sunt doar trei kilometri, că drumul trece printr-o groapă şi urcă apoi un deal cu pantă pronunţată. Peisajul este superb şi putem merge voioşi prin aerul curat al serii.

– Am avut noroc că accidentul ne-a scutit de acest traseu periculos. Am însoţit mulţi turişti. Niciodată n-am scăpat pe această pantă. O dată am avut şi morţi. Pe jos e mai sigur. Am ajuns la hotel rupţi de oboseală, prăfuiţi şi tuşind să ne rupem plămânii. Groapa prin care ne-am târât geamantanele era plină de moloz. Mi-am încheiat seara în camera mea, pansându-mi genunchiul în care intrase un cui la a treia căzătură.

Dimineaţa – splendidă. Soarele intră pe fereastră optimist, o adiere parfumată învăluie lucrurile din cameră. Asta mă mai consolează pentru noaptea nedormită, agitată. Ploşniţele din Baterya sunt cele mai active din lume şi lasă pe piele o mâncărime dureroasă, difuză. Asupra acestui aspect va trebui să revin într-un articol.

Suntem primiţi la Ministerul Ştirilor Îndoielnice. Însoţitoarea ne prezintă ministrului, care a dorit să ne cunoască. E un bărbat urât, cu un nas foarte turtit, ochii îi stau în permanenţă încrucişaţi. Ne strânge mâna schiţând un tic ca o tresărire, ca un spasm:

– Am ţinut să vă prezint personal realizările noastre, îşi începu el discursul. Avem un principat sărac, slavă Domnului, oamenii sunt leneşi, duşmănoşi, în schimb foarte murdari. Baterya, capitala principatului, pe care o veţi cunoaşte în zilele următoare mai deaproape, are 20.000 de locuitori: 5% sunt tătari, 3% francezi, 2% spanioli, 8% brazilieni, 3% columbieni, 2% eschimoşi... (Nu mai notez: reţin numai că trăiesc aici circa 500 de naţionalităţi). Fiecare neam – continuă ministrul, ştergându-şi nasul cu mâneca – se duşmăneşte cumplit cu celelalte. Convieţuirea lor ajunge adesea la conflicte armate, la masacre. Iată cum se explică scăderea populaţiei, de la 300.000, cât era în 1912, la cifra de astăzi. Desigur, într-o bună măsură, la această dinamică au contribuit şi bolile, numeroase.

Ministrul ne conduce într-un cabinet alăturat. La intrarea noastră, un funcţionar, surprins parcă, ieşi în grabă printr-o uşă secretă. Mi-a făcut impresia – dar se poate să mă fi înşelat – că se încheia la nasturii pantalonului. Observai îndată pe perete o udătură cunoscută şi, după mirosul din încăpere, ca şi după umbrele de umezeală de pe covor şi de pe luciul biroului, se pare că personalul ministrului... Repet: poate să fi fost o simplă impresie. Ministrul ne conduse în faţa unei hărţi în relief, spartă la mijloc.

– După cum se poate observa, principatul nostru este alcătuit în proporţie de două treimi din terenuri mlăştinoase şi din câţiva munţi. Mlaştinile sunt neproductive, în schimb munţii se caracterizează printr-o vie activitate vulcanică. Avem în fiecare an circa (aici ministrul consultă un index) 30 de cutremure de gradul 8. După fiecare zguduire mai serioasă se înregistrează nu numai prăbuşiri spectaculoase, dar şi inundaţii năvalnice. Cu ocazia ultimului cutremur, acum trei săptămâni, au dispărut de pe faţa pământului şase sate. Un incendiu a pârjolit singura pădure pe care o aveam. Printre efectele pe care le produc de asemenea cutremurele, trebuie să notăm şi epidemiile. Ţara noastră bate recordul cazurilor de holeră, de bubă-verde şi de sminteală. Prin vaccinări periodice,

am reuşit să introducem pe o scară largă şi icterul virotic, fapt ce a făcut organizaţia mondială de sănătate să ne citeze de două ori în buletinele sale anuale.

Principala îndeletnicire a locuitorilor, în afara încăierărilor zilnice despre care vorbeam şi care se datoresc nu atât varietăţii neamurilor, cât mai ales neînţelegerii limbilor — se vorbesc peste 800 de limbi, dialecte şi graiuri – principala îndeletnicire, zic, este extracţia mâlului din băltoace şi mlaştini. Mâlul acesta are calităţi recunoscute: este mirositor (are un înalt procent de sulf), e moale şi extrem de lipicios. Oamenii îl scot din fundul apei cu mare greutate, uneori scufundându-se cu capul în mocirlă. Ei reuşesc să extragă 100 până la 200 de litri pe zi şi să-l depoziteze în ţarcuri special amenajate din scânduri şi tablă de bidoane. Important de reţinut este că savanţii noştri se preocupă să-i afle o folosinţă, trecând tema, an de an, în programele lor. Producţia e în continuă creştere. Dacă în 1950 aveam anual o cantitate de 8.000 de tone, astăzi ne mândrim cu o producţie ce trece de 6.000.000 de tone, în condiţii în care populaţia ţării a scăzut simţitor.

Industria noastră este concentrată în două mari oraşe. (Aveam trei oraşe industriale, unul a fost însă înecat acum cinci ani de apele fluviului, după un cutremur.) La Ragona, în munţi, se construiesc poduri rulante. Aceste poduri nu întârzie niciodată să se înţepenească la prima manevră. La cea de-a doua, se prăbuşesc definitiv. Succesul constructorilor, realizările lor au ocupat săptămâni în şir primele pagini ale ziarelor. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. A început curând lupta pentru reducerea dimensiunilor. De la 20 de tone, greutatea a scăzut tot mai mult. Astăzi fabricăm poduri de 10-15 kilograme, extrem de fragile. Există chiar un proiect de pod super care să-şi reducă partea metalică la o şipcă. În acest fel vom atinge normele de fineţe ale japonezilor.

În cel de-al doilea oraş, aici, la Baterya, avem o mare uzină de capace. O veţi vizita; despre ea nu vreau să vă spun decât atât: exportă în 20 de ţări capace de diferite mărimi şi profile. Este uzina care a primit reclamaţii din peste 40 de ţări.

Agricultura. Plantăm pomi fructiferi şi cultivăm porumb. Producţia întregii ţări se ridică în acest an la 8 kilograme de cireşe, 10 kilograme de mere şi câteva pere de Bergamo. Porumb scoatem două baniţe pe an în fermele marilor latifundiari. Fermierii mai mărunţi completează golurile din hambare cu încă trei baniţe. Cum populaţia practică abstinenţa alimentară, exportăm în Argentina întreaga cantitate. Cumpărăm, în schimb, fluturi pentru insectare – ocupaţie a unei alte părţi a populaţiei.

În timp ce ne vorbea, ministrul ronţăia un pesmet ce nu se mai consuma. Ghidesa ne explică îndată că este un biscuit confecţionat din material plastic, având aroma cuvenită, produs al unor artizani din localitate.

Ora 13. Vizităm uzina de capace. Producţia într-o singură zi este de 5 capace perforate şi 2 bune. Cei 8.000 de muncitori ne întâmpină cu băştile fluturând, cu urale.

– Ce operaţie faceţi? mă adresez unui tânăr care conduce un strung uriaş.

– Transform capacele făcute de colegul meu de alături într-o făină subţire. Noi îi spunem şpan.

– Şi apoi?

– Şpanul este aglomerat dincolo, cu clei şi alamă. După aceea îl punem în cutii şi-l trecem la pierderi. E rentabil.

– Asta este echipa specială de rebuturi, intervine inginerul şef, care ne însoţeşte. Sunt douăzeci de muncitori de înaltă calificare. Sarcina lor este să distrugă capacele pe care le fac cei de la conveierul I. Acolo se lucrează încă manual.

– Se întâmplă să scape vreun capac întreg?

– Exclus. Băieţii noştri sunt extrem de atenţi, iar calificarea, repet, deosebit de înaltă.

Ni se explică, în continuare, cum funcţionează un ceainic pus pe foc.

– Ştiţi că temperatura apei la fierbere este de 100 de grade. Noi obţinem această temperatură cu ghemotoace de ziar şi vreascuri. Ceainicul este pus pe pirostrii. Aşteptăm circa o jumătate de oră şi apa începe să fiarbă. Atunci aruncăm în

interior, cu multă grijă, flori de tei, o plantă care creşte la noi fără a fi cultivată. Este nevoie de capac. Aici e problema: capacele noastre sunt extrem de scumpe, revine cam la 40 de dolari unul. Nimeni nu-şi închipuie că poate folosi aşa ceva.

Atunci vărsăm ceaiul în acest canal şi reluăm operaţiunea. Vedeţi, această muncitoare n-are altă sarcină decât să verse ceaiul...

– De când faci meseria aceasta? întreabă unul dintre noi.

– De la doisprezece ani. Pot să vă spun c-o fac şi azi cu aceeaşi plăcere ca atunci, în prima zi. Dau numai lucru de calitate.

Ne luăm rămas bun de la muncitorii, tehnicienii şi inginerii uzinei. Directorul ne însoţeşte până la ieşire, ne strânge mâna şi ne oferă fiecăruia, dar din partea consiliului, câte un căpăcel pentru sticle de bere, găurit frumos la mijloc.

În timpul şederii noastre în Baterya am mai vizitat un spital de tuberculoşi (unde, ni s-a spus, de câteva luni s-a reuşit accelerarea deceselor printr-o nouă metodă chirurgicală), o şcoală de preoţi, un muzeu. O scurtă relatare a istoriei care ne-a fost prezentată în muzeu este necesară.

Baterya a fost întemeiată de Baterya I la 1720. După el au urmat 40 de alţi regi, cu acelaşi nume, toţi succedându-se în serie. Astăzi, ţara este principat de gradul I, cu drept de împrumuturi din partea Băncii Angliei. După ce a făcut o pauză de trei săptămâni, principele actual, Batty Actualul, şi-a reluat activitatea. N-are decât două clase primare. Principesa a fost actriţă de varieteu. Toţi membrii familiei princiare sunt analfabeţi. Strămoşii au purtat războaie. Câte două în fiecare iarnă, câte patru în timpul verii. Toamna făceau vânători şi escapade de cules de vii (pe vremea aceea erau vii, astăzi distruse). Au câştigat două războaie. 80 le-au pierdut. Bugetul ţării e deficitar. Se fac în prezent multe călătorii în străinătate, foarte costisitoare. Locuitorii ţării vizitează în special Lima şi Bogota, ca să cerceteze întrucât cutremurele de pământ de acolo sunt mai interesante decât ale lor. Au un consiliu de miniştri format din 3 membri, care se otrăvesc sau se înjunghie

pe rând, astfel că la fiecare început de trimestru principatul porneşte la treabă cu un guvern nou.

Am părăsit Baterya cu un avion special, primul avion care a aterizat în această ţară. Ce se întâmplase? Trimisesem prima parte a acestui reportaj la ziarul pentru care scriu, *Morning Post*; relatările au părut alarmante, iar sindicatul ziariştilor britanici a trimis avionul să mă scoată cu orice preţ din această zonă ciudată. N-au procedat rău colegii mei de breaslă. Cei care făceau parte, alături de mine, din grupul turiştilor, au plecat cu o zi mai târziu, cu vaporul, un vapor adaptat la condiţiile mlaştinilor, au rătăcit trei săptămâni şi se află acum naufragiaţi pe o coastă în Peru. Crucea Roşie le-a trimis alimente, medicamente şi perii de haine.

Acum, când scriu în continuare notele de drum despre Baterya, mă gândesc ce perspective clare are acest principat în care, nu peste mulţi ani, se va introduce şi febra tifoidă, iar podurile rulante vor atinge performanţele unei funii de întins rufele. Cât de ruşinaţi ne vom simţi noi, englezii, cei ce avem pretenţii la dominaţia lumii, convinşi că deţinem secretele civilizaţiei, când o fâşie de pământ ca Baterya va atinge procente nemaiîntâlnite de morbiditate şi erupţii vulcanice!

1969

AGENTUL DE CIRCULAŢIE
(Cronică literară)

Cartea aceasta l-a consacrat pe italianul Fontanarosa drept „o personalitate literară stranie şi, totodată, foarte pătrunzătoare", „excelent psiholog şi militar" (Boisdeffre). Câteva sute de pagini, din care extragem spre exemplificare prima

piesă – un jurnal intim despre daunele inerţiei – ne atrage luarea aminte asupra complicării circulaţiei într-un mare oraş, susţinând că pietonul devine în acest secol una dintre victimele maşinismului:

„Noiembrie 19... Nu numai să traversez, dar să şi înţeleg mişcarea, asta doresc şi nimic mai mult, pentru că şi mâine voi trece tot pe aici şi, desigur, şi altă dată. Notez intersecţia: strada colonel Penalthy, colţ cu Bulevardul Curcubeului. Aici s-a produs anul trecut, sau acum doi ani, mi se pare că într-o marţi spre prânz, ştiu că era soare puternic, cam nefiresc pentru primăvara care începuse, un oribil accident.

Mi s-a spus că agentul de circulaţie adus atunci ar fi venit de la întretăierea Căii Spaniolilor cu strada Balzac, că are aşadar experienţă, e un tip. Într-adevăr, accidente n-au mai avut loc de atunci. Figura lui îmi inspiră încredere.

Mă preocupă acum ideea de a traversa cât se poate de corect.

Noiembrie 19... Las la o parte întârzierea. Nu înţeleg însă de ce, când am pornit totuşi să străbat partea carosabilă, a făcut mişcarea aceea neprevăzută. M-a fluierat.

Decembrie 19... M-a fluierat din nou. A trebuit să revin pe trotuar. Am privit ceasul ca să-mi explic de ce n-am reuşit: se răsuceşte pe călcâie o dată la o jumătate de minut.

Decembrie 19... Nu. Se răsuceşte exact la 40 de secunde. Poartă un chipiu foarte arătos, seamănă întrucâtva cu văru-meu George, are însă o statură mai impunătoare. Mănuşile albe le poartă ca un conte. Dacă n-ar fi blestemata asta de oră fixă, aş zăbovi să-l admir.

Decembrie 19... Am întârziat pe trotuar mai bine de o jumătate de ceas. Întâi a dat liber unui camion cu băuturi, printre sticle am observat şi lichiorul de cacao ce-i plăcea atât de mult Magdalenei. Într-o dimineaţă, îmi amintesc bine, cursurile se anunţau plicticoase. Magdalena mi-a propus să ne plimbăm, promiţându-mi că-mi va împrumuta ea gramatica lui Brandt; mai mult decât ce scrie acolo, cu scheme şi rezumate, nici tatăl profesorului nu ne poate preda. Am ocolit parcul

şi-am rămas pe o bancă, sub un castan desfrunzit, până după ora prânzului. Ne-am aşezat la o masă, într-una din acele crâşme ce se înşiră pe străduţa Poştei, şi-am băut lichior de cacao. Magdalena a râs mult şi, într-un târziu, a acceptat să urce la mine. Apoi a deschis calea unui convoi de autoturisme – unul purta număr de Milano, Mi 2626, cred, sau 27. Am încercat să cobor spre stânga. Dar tocmai atunci s-a întors din nou, dând liber unui biciclist.

Decembrie 19... Nu mai demult decât noaptea trecută gândeam că, de fapt, în schimbările lui ar trebui să existe oarecare logică. Dar întoarcerile sale sunt foarte inegale. De pildă, azi a stat mai mult de două minute cu faţa spre Balzac. I-au trecut pe sub nas două Renault-uri şi un Mercedes tip 42. Am dat să traversez în sensul indicat de panoul albastru. Era tocmai timpul să schimbe. N-a schimbat. M-a fluierat.

Mi-a venit ideea de a-l înşela. Când am coborât bordura, era să dea peste mine o căruţă cu sifoane.

Ianuarie 19... Prietenul meu R., foarte îndatoritor, a calculat toate şansele pe care le am (e un matematician excelent) şi a precizat că s-ar putea să nu corespundă totul exact. Dacă ar fi el la faţa locului... M-a asigurat că, în orice caz, se poate traversa fără teamă.

Mă aflu de la şase dimineaţa la întretăierea ce mi-a devenit familiară; încerc traversarea pe dreapta. Mă vede. Cunoştinţele celor doi ani de teatru pe care i-am urmat mă ajută să transform mişcarea derutată într-o plimbare liniştită, de-a lungul bordurii. Fac puţin echilibristică sub teii bulevardului, admir clădirea din faţă. E un imobil care încă se ţine bine, cu toate că trebuie să fi fost construit înainte de primul război. Una dintre casele bătrâneşti, cu camere înalte, cu ferestre largi, în care bănuieşti mobilierul greoi, încărcat, preferinţă a negustorimii înavuţite, şi două-trei uşi albe în lături, apoi două holuri, cu scări interioare şi dependinţe. În general, oamenii dinainte aveau nevoie de multe anticamere, toate aceste încăperi-tampon dădeau proprietarului iluzia unei gogoşi de mătase, greu de străpuns. Nepoftiţii, insistenţii trebuiau să

eşueze într-un vestibul, într-o verandă, într-o curte interioară. Pe partea opusă, iată, s-a deschis un culoar liber, dar traversarea e mai periculoasă pe acolo, pentru că din spate mă poate surprinde o maşină ce vine din dreapta. Nu pot încerca necunoscutul. Îmi vine să mă las în voia întâmplării. Agentul de circulaţie şi-a scos o mănuşă, cu cealaltă face semne insistente unui tramvai.

Ianuarie 19... Un progres: când am încercat să-i dau ocol, nu m-a văzut. Întoarcerile sale sunt mereu pe stânga şi eu pot aluneca nevăzut, odată cu mişcarea lui, ca Venus faţă de Jupiter, evitând conjuncţia. M-a surprins foarte târziu, eu deja traversam şi, cu gulerul ridicat şi pălăria pe ochi, îmi vedeam acum de drum. Sunt mulţumit.

Ianuarie 19... Exact vizavi e o cutie de scrisori. Alături, un telefon public. Deoarece n-am ales momentul optim, pe care însă am început să-l presimt, cu toate că nu-mi fac iluzii, m-a surprins şi m-a fluierat. Am dat buzna printre un tractor şi o motocicletă, m-am prefăcut că n-am auzit înjurătura motociclistului şi-am sărit, speriat dar încrezător, ca să mă prind de cablul telefonului. Cum venea spre mine să mă sancţioneze, am strigat în receptor cât am putut de tare: „Spitalul de copii? Puştiul meu are nu mai puţin de 40 de grade! Spuneţi-mi, domnule doctor, pot avea speranţa unei internări?" S-a întors încurcat la postul lui din mijlocul străzii, şi-a reluat importanta funcţie şi a dat liber pe dreapta. Să fi băgat de seamă că nu pusesem nici o fisă în aparat?

Ianuarie 19... O jumătate de bulevard am traversat-o. Mă aflu de câteva ore la mijloc, pe refugiu, între o gură de canal şi un coş de hârtii. De aici, printre tei şi castani, se vede întreg bulevardul, până la Arsenal. E minunat. La început am crezut că, din cauza ezitării mele, mişcarea lui nu pare perfect coordonată cu fluxul de autovehicule. Dar acum m-am lămurit: nu-i de vină ezitarea mea, ci faptul aparent straniu că se răsuceşte nu pe stânga, cum ştiam. Întoarcerile le-a schimbat pe dreapta. În cazul acesta va trebui să mă reîntorc pe trotuarul de pe care am plecat, nici o manevră în direcţia atacată nemaiavând şanse.

De fapt, îi dau dreptate, pentru situaţia lui e preferabil să alterneze întoarcerile. Evită ameţelile. Evită ridicolul. Nici un agent de circulaţie nu poate risca să fie ridicol. În timp ce prin Penalthy trece un camion uriaş ce trage după el o remorcă cu ţevi, gândesc cu gingăşie la Mondrian, la schemele lui colorate ce trădează o anume experienţă. Pe partea cealaltă e însă mai puţin periculos. O doamnă în vârstă traversează. O fluieră cu disperare. Doamna e surdă.

Februarie 19... Cu ziarul deschis e mai bine. Am cumpărat *Il Progresso* care, în afară de faptul că publică întotdeauna cele mai bune comentarii externe, inspiră şi mai multă stimă, fiind condus de Marcel Herimée, sociologul. Cu ochii aţintiţi în pagina ultimelor ştiri, păşesc hotărât înainte. Agentul se întoarce. Un val de vehicule mă asaltează, cauciucul unuia îmi atinge uşor călcâiul. Dau să ies printre copacii rondului, dar calea îmi este închisă de un tramvai. O ambulanţă în viteză îmi smulge ziarul. Când încerc să ies din vârtej, el se întoarce (din nou pe stânga!) şi dă drumul coloanei oprite dinspre Curcubeului.

Februarie 19... Emil mi-a spus aseară o anecdotă despre un căţel care scapă de la stăpâni. Nu ştiu poanta, n-am fost atent la ea, pentru că povestea mi-a sugerat ideea de-a traversa în patru labe. Sunt destul de lucid ca să mă abţin de la asemenea trăsnaie, deşi îmi închipui că ar avea un efect moral formidabil când s-ar prinde, mai târziu. O întoarcere pe dreapta. O goană scurtă printre picioarele pietonilor până la cutia poştală. Un răgaz la un copac, apoi o goană nouă peste peluză, până la gardul roşu. De acolo, trecând linia tramvaiului, până pe trotuarul celălalt şi gata.

Martie 19... Pe Cornelia Drăghicescu a lăsat-o adineauri să traverseze liniştită, pe semnalul roşu, interzis. Are scuzele ei: e nostimă. Dumnezeu ştie cum se poate menţine încă tânără. E de vârsta Lianei. Indiscutabil, greşelile i se iartă de la început: are picioare splendide. Am coborât bordura pe lângă chioşc, preferând să ocolesc decât să mă aibă sub nas. Am trecut repede pe refugiul tramvaiului. El era preocupat să facă

loc unui autobuz cu copii, care se înţepenise la intrarea în curbă. Copiii cântau cântece voioase, cu vocile lor cristaline. După ce s-a întors pe dreapta, solemn şi energic, a dezlegat coloanele de pe bulevard. Am sărit îndată pe bordura alăturată, am înaintat paralel cu ea şi am urmărit să mă adăpostesc pentru o clipă în colţul vecin. S-a întors din nou. M-a zărit. A fluierat. Din bunăvoinţă, ca să-mi recunosc umil greşeala, am dat înapoi; imposibil însă de atins refugiul, un taxi aşezându-mi-se tocmai atunci în cale. Nu ştiu cum m-am zăpăcit, am alergat în direcţia chioşcului, apoi în cea a cutiei poştale. M-am pomenit pe peluză. Începuse să ningă, se lăsase o umezeală pătrunzătoare, cobora seara. Mă avea la mână, situaţie de care m-a făcut atent cu degetul ridicat. De pe peluză până în colţul din faţă e o distanţă de două ori mai mare decât între un trotuar şi celălalt. Am încercat o evadare peste canal, dincolo, unde se găseşte o potecă printre tei, peste peluză. M-am înapoiat însă prudent lângă cutia poştală, parcurgând distanţa prin şanţ, ghemuindu-mă, şchiopătând uneori ca să-i inspir compasiunea. Un pieton mai temerar mi-a cuprins umărul. Cum ajunsese lângă mine? Era probabil din alt cartier, necunoştinţa îi era prielnică: nu-l inhiba. M-a scos din încurcătură, conducându-mă pe trotuar. I-am mulţumit, cu toate că îmi venea să-l gâtui: de pe acest trotuar evadasem mai înainte...

Martie 19... Mihai mi-a făcut cunoştinţă cu domnişoara G. E o femeie inteligentă, spirituală, cu o înfăţişare ce inspiră neobosit optimismul. Cred că-l iubeşte pe Mihai şi alegerea reciprocă denotă afinităţi reale. Căsătoriile cele mai reuşite se realizează printr-o îndelungată frecventare. O vizităm. Locuieşte într-o garsonieră destul de confortabilă, cu o bucătărioară de păpuşi, cu gaze şi toate cele necesare. Balconul dă spre bulevard şi, din momentul în care Mihai i-a explicat ce mă preocupă, a fost extrem de drăguţă, instalând imediat un scaun, ca din el să pot studia mişcările agentului de circulaţie în vederea unei concluzii.

Niciodată nu face mai mult de cinci paşi la dreapta. La stânga ajunge să facă şi opt, dar niciodată nu se îndepărtează

de punctul fix: caseta vopsită în dungi albe şi negre, din mijlocul răspântiei. Sensurile le schimbă la intervale relativ egale: 40 de secunde. Sunt adesea şi excepţii: 6 minute. E adevărat că atunci, din cauza unei pane de curent, un troleibuz rămăsese pe linie în mijlocul străzii, circulaţia nefiind posibilă decât pe o parte. Nu fluieră întotdeauna. La cinci pietoni care traversează incorect fluieră o singură dată. Dar fluieră de cinci ori pentru un pieton care traversează corect. În răstimpuri admonestează şi verbal, dă amenzi şi se răsteşte la unii. Când circulaţia este foarte intensă, are momente de inspiraţie şi atunci dă drumul dintr-o dată ambelor coloane, care se întretaie, se învălmăşesc, se amestecă de asemenea manieră că un automobil venind dinspre Arsenal, după câteva scurte viraje, îşi continuă cursa nu înainte, ci înapoi, spre Arsenal. Şoferul protestează, fireşte, dar treaba merge. Tramvaiele au un regim mai sigur: ele îşi continuă drumul, dar adesea ies din răspântie cu câte un Fiat 600 în bot. Agentul fluieră în special după ce s-a desfăcut nodul coloanelor, dar şi la început şi chiar şi atunci când încep să se încurce sensurile. Nu fluieră niciodată stropitoarea primăriei, care împroşcă pietonii cu apă galbenă, de regulă foarte rece: iubeşte florile.

Are o concepţie bine fundamentată asupra circulaţiei rutiere. Semnalele sale sunt plastice şi elocvente: când ridică mâna dreaptă, dă prioritate celor dinspre strada Florilor. Când ridică mâna stângă, dă liber celor de pe bulevard. Este adevărat că ridică mâna dreaptă când se întoarce de-a curmezişul căii libere, şi pe cea stângă în poziţia contrară, astfel că se întâmplă ceva neprevăzut în toată treaba asta, dovadă frecventele coliziuni (Ford cu BMW, Fiat 1300 cu tractor, Volkswagen cu tomberonul unui gunoier etc.) Am văzut multe de astea în ultimele luni, de când cercetez răspântia cu speranţa de a traversa.

Aprilie 19... Ceva-ceva a început să meargă. Plecând de la ideea lui Bergson potrivit căreia raţiunea este stânjenitoare când este vorba să surprinzi devenirea, am închis ochii şi-am păşit cu îndrăzneală înainte. Ca prin minune, m-am trezit lângă

cutia de scrisori. Acolo m-a cuprins panica, pentru că raţiunea m-a ajuns din urmă şi mi-am dat seama că mă lăsasem condus de întâmplare, în timp ce posedam destule cunoştinţe utile despre mecanismul logic al schimbărilor de sens. A trebuit să meditez asupra conflictului etern dintre haos şi organizare. Dacă eram consecvent şi traversam şi bulevardul cu ochii închişi, puteam ajunge în două situaţii: 1. să ating trotuarul de vizavi victorios; 2. să fiu lovit de un automobil, prilej de-a relua critic studiul lui Bergson, filozof vinovat de multe accidente.

Mai 19... Schimbările nu sunt determinate de inspiraţia momentului. Agentul modifică şi înnoieşte mijloacele sale de semnalizare atât din oră în oră, cât şi din zi în zi şi de la o săptămână la alta. Azi a făcut un gest inedit. Şi-a dat şapca pe spate, tamponându-şi fruntea cu batista. Am fost inundat de un sentiment de înţelegere faţă de răspunderile lui. Am traversat lejer. Eram pe sensul interzis. Nu m-a fluierat. Reciprocitate?

Iunie 19... De dimineaţă s-au tamponat oribil acolo, pe culoarul unu, două camioane încărcate. Se pare că şoferii, transportaţi la spital, nu vor supravieţui. Pe la 10 (eram la peluză), un biciclist a fost aruncat de un Ford în gardul policlinicii de alături. Cineva a observat că gardul, de altfel şi policlinica, nu respectă alinierea bulevardului. Este curios cum o asemenea clădire a rămas în afara rândului, pe acest bulevard unde nu demult s-a ridicat şi o statuie, ceea ce vădeşte din partea edililor o consideraţie aparte. De fapt, grija pentru monumentele oraşului nu este prea consecventă. Sper că, aprobându-mi-se transferul, să mă pot ocupa cât de curând de sistematizarea pieţei centrale, agentul de circulaţie de acolo meritând realmente un decor mai potrivit.

Coloanele pornite din capătul străzii Penalthy ar fi reuşit să traverseze, dacă nu schimba. Cele de pe bulevard le-au interceptat. Acum, în învălmăşeala care s-a creat, profit de ocazie să traversez. Agentul mă fluieră. Îl văd cum se apropie de mine, şi n-am unde să mă retrag. Mă plantez lângă peluză. Amenda pe care mi-o pretinde nu este exagerată, dar n-am bani

nici de ţigări. Chiar dacă aş avea, n-aş lua cu mine de-acasă nici cinci franci, din prudenţă, tocmai pentru a fi constrâns să traversez corect. Agentul îmi încheie acte de dare în judecată.

Iulie 19... Perseverez prin acelaşi vad, încurajat de faptul că, ieri, un funcţionar de la aeroport, a izbutit. Am ajuns la convingerea că este totuşi posibil. Până la farmacie n-ar fi de parcurs decât două sute de metri, altă cale nu există. Mintea mi-a obosit, ochii mi-au slăbit tot urmărind schimbările agentului din colţ, întâlnirile mele cu soţia au devenit obositoare, mereu mai triste. Când ne reîntâlnim, nu fac decât să-i povestesc cum am încercat să-l înşel, cum m-a surprins, la cât se ridică suma amenzilor. Până la urmă, simt că nu mai are nici o dispoziţie, se ridică de la masă şi îmi întoarce spatele.

Îi convine. Ca să ajungă la lucru, ea utilizează pasajul subteran, n-o fluieră nimeni, n-o sancţionează nimeni. Pasajul subteran conduce din vestibul până la bucătărie, se diversifică la un moment dat spre cămară. Rareori o împiedică la intersecţie vreun sac sau un curcan, acolo unde colocatarul de la parter îşi depozitează de obicei proviziile.

1969

CONCURSUL DE FRUMUSEŢE

Sigur, lucrurile nu pot rămâne pentru totdeauna astfel... provizorii, echivoce..., mormăi consilierul Herbert Rops, turnându-şi ceaiul preferat în ceaşca albă de porţelan de Saxa. Nu e bine, evident. Şi asta pentru că... omenirea are nevoie de ordine şi netezime, măcar sâmbăta şi duminica..., încercă el să-şi dezvolte ideea. E chestie de stil şi, dacă vreţi, de igienă... Vezi dumneata, continentul transpiră excesiv, miroase urât...

Ca să nu mai vorbesc despre haina lustruită în coate – Portugalia – cu nasturii ei desfăcuţi... Imperiul britanic fără căptuşeală... Doamne, cine şi-ar fi închipuit?... Generaţia nouă, spuse consilierul, talentată, preocupată să... Maşinismul... Expansiunea telegrafului... Unele mutaţii indiscutabile... Cromozomii şi sferele de influenţă... Anul 1928 va fi decisiv, decretă consilierul, şi se ridică de la biroul său. Omul providenţial va veni, sau evenimentul major...

Toate acestea, pentru simplul motiv că..., explică limpede consilierul, îndreptându-se spre fereastră. Afară ploua mărunt. Doi domni cu umbrelele deschise tocmai traversau către magazinul bijutierului. Istoria se poate lipsi, la urma urmei, de consideraţiile noastre chiar şi de cele mai pătrunzătoare, declară iluminat consilierul Rops, esenţial este că evenimentele se derulează independent de opinia noastră. Uite, firma negustorului şi-a cam pierdut culorile... Nefericitul, nici nu se sinchiseşte, preocupat şi el de viitorul omenirii... În spatele tuturor zidurilor cenuşii, îşi spuse Herbert Rops, sunt tot oameni, care aşteaptă să se petreacă ceva important, ceva definitiv...

Se aşeză în fotoliu, îşi trase peste urechi căştile aparatului de radio şi ascultă. Auzi o muzică monotonă, vag solemnă, în care crezu că recunoaşte geniul lui Mozart. Ar fi preferat un radiojurnal...

Evenimentul major era tocmai pe cale de a se înfăptui. Undeva, nu departe de micul orăşel în care domnul Rops şi stimaţii săi cetăţeni se nelinişteau (după cum s-a văzut), se pregătea marele concurs mondial de frumuseţe şi preparativele anunţau o competiţie dintre cele mai pasionante, cu puternice repercusiuni pentru destinul omenirii.

Cu câteva luni înainte, ziarele şi revistele publicaseră numele participantelor, fotografiile lor. O irlandeză cu breton, Robertina Wattsworth, se pozase într-un costum de baie, alături de mândra ei mamă – o aprigă militantă pentru cauza

catolică; progenitura unui armator grec putred de bogat, o brunetă oacheşă şi focoasă, declara sub fotografia care o înfăţişa suspendată într-un hamac, că va încerca să demonstreze, de i se vor recunoaşte calităţile, cât de nobile erau trăsăturile morale ale eroinelor lui Euripide; în sfârşit, o belgiană cu o uitătură duşmănoasă, dar cu un trup de sirenă, se lăfăia pe prima pagină a revistei *Marie Claire* lăsând să se înţeleagă în explicaţia imprimată pe sânul ei drept (superb) că, deşi prinţesă pur-sânge, acceptă să intre în competiţie numai spre a descuraja pregătirile de război ale Germaniei, rivala ei de moarte. Era îmbrăcată într-un capot înflorat, din cutele căruia se distingea coapsa frumos arcuită, expresie a hotărârii ei nestrămutate de a învinge.

Se publicară, de asemenea, pronosticuri. Un farmacist din Magdeburg miza pe surâsul spaniol, susţinând că fineţea lui întrece cu două grade Fahrenheit pe cel al Giocondei; îl sprijinea în această convingere un medic fiziolog din Ploieşti, cu studii temeinice la Paris, care în timpul studenţiei zăbovise o oră întreagă în faţa celebrului tablou şi era pregătit să-şi susţină până dincolo de moarte teoria potrivit căreia surâsul autentic era migratoriu, deplasându-se de-a lungul veacurilor din ţara faraonilor spre vest, atingând în cele din urmă cetăţile italiene, Provenţa, coastele Atlanticului şi buzele frumoaselor ce practică baia de soare pe nisipul de-acolo. Nu lipsit de şanse era un dalmaţian, crescător de porumbei, de altfel câştigându-şi existenţa din schimburile de ciorapi de mătase cu negustorii veneţieni; el *mergea* la sigur pe o blondă americană, actriţă de cinematograf mut, fecioară tulburătoare datorită gropiţelor din obraz, timidităţii umede şi revolverului de la şold, calităţi pe care ştiuse să şi le etaleze în câteva conferinţe de presă organizate la hotelurile din Tahiti, pe unde trecuse drumul său către arena gloriei.

Marie-Françoise-Robertine Gâţă, fiică de pescari din Deltă, se născuse la 5 aprilie 1910 într-un sat de oameni harnici, întreprinzători, aspriţi de călătoriile primejdioase pe

mare şi de grijile neiertătoare ale stivuirii peştelui în butoaie, cu multă sare, bine închise. Fusese botezată de consulul fluvial francez, căruia întreprinzătorul Gâţă îi aducea în fiecare zi scoici şi raci, după gustul său galic foarte ales, şi crescuse în aerul şi tufişurile bălţii ca în cele mai pufoase scutece. După afirmaţiile diferiţilor angrosişti venetici, care, tot comparând şi expediind peşte, îşi rafinaseră simţitor gusturile pentru ceea ce se numea frumosul din natură, nici un bărbat cu mintea întreagă nu-şi putea opri vreodată privirea pe chipul unei femei din micul sat dunărean, asprimea trăsăturilor şi vigoarea oamenilor de acolo descurajând orice speranţă, şi nimeni n-ar fi putut gândi măcar că vreuna dintre fetele ce lipăiau pe chei ar fi avut alte pretenţii decât de-a rămâne etern nebăgată în seamă. Primarul localităţii citise la timp *Universul*, în care se publicase anunţul despre organizarea concursului mondial şi, ambiţios, se grăbise să trimită la Brăila pe tânăra Marie-Françoise-Robertine, cunoscută drept o fată harnică şi dintr-o bucată, preţuită de toată lumea pentru iscusinţa cu care, orfană de mamă, ţinea o casă cu mulţi fraţi şi surori, ajutându-l şi pe bătrânul Gâţă să-şi împlinească la timp datoriile de mic producător. Fata se opusese la început cu mare îndărătnicie, dar, îndemnată stăruitor de primarul şi soţia lui, ajunsese în cele din urmă în faţa comisiei de selecţie a districtului şi, apoi, în faţa juriului naţional de la Bucureşti.

Nu înţelesese nici o clipă de ce trebuie să fie convocată atât de grabnic în faţa unor bărbaţi, ba chiar să se dezbrace în văzul lor, ca atunci când avusese friguri şi o transportaseră cu şareta la circa medicală din satul vecin, fapt este că se auzise deodată strigată pe numele său întreg şi că primise curând după aceea o medalie de argint, cu inscripţie aurită. Abia încheiată toată povestea asta, primarul şi nevasta lui o numiseră *miss* şi o sărutaseră în văzul tuturor celor care o aclamau în rotonda Ateneului Român, printre ziarişti şi fotografi. Cuvântul *miss* o impresionase prin sonoritatea lui pisicească şi-i înfrânsese orice rezistenţă reziduală.

Fata era de o simplitate ce ar fi exasperat şi pe un porcar: avea toate calităţile de-a se plasa pe primele locuri într-o eventuală întrecere de sfinte zonale, ocrotitoare de livezi şi de ciumă, nu avusese timp să-şi termine niciodată şcoala primară; farmecul ei (ca să fim amabili) era stângaci şi liniar, şi nimeni, văzând-o, n-ar fi cerut-o nicicând de nevastă, când putea fi mai curând luată de bărbat. Numai că bătrânul Gâţă adunase ceva bani pe carnetul ei de economii şi se lăuda peste tot că îi dă ca zestre o barcă de şase persoane, reparată de mâna lui, călăfătuită în regulă, de două ori unsă cu cel mai bun catran, argumente ce stinseseră orice rivalitate locală. Avantajul fetei era că nu semăna cu nici una dintre concurentele ce se prezentaseră – şi fuseseră cel puţin treizeci! Avea o privire melancolică, derutantă şi distributivă, pe jumătate uimită, un rictus neterminat i se schiţa pe un obraz, trupul masiv, pietros, călit îndelung de spălatul rufelor şi de rostogolirea butoaielor, era drept, bine proporţionat. În ansamblu, făptura ei se remarca printr-o vulgaritate descurajantă, ca a tuturor fiinţelor care cresc sub bătaia violentă a soarelui şi a vânturilor şi îşi cer, intempestiv, dreptul la viaţă. Robusteţea ei te îndemna să o înhami neîntârziat la o cotigă cu bolovani de râu sau s-o împingi să se lupte cu o roată dinţată, care să o obosească până la sleire, dar din care să iasă întotdeauna învingătoare, dându-i şi răgazul după aceea de-a curăţa angrenajele şi a o pregăti pentru lupta următoare, mai aprigă, mai spectaculoasă, pe măsura tinereţii ei neşovăielnice.

Un fel de luptă cu roata dinţată fusese, de fapt, şi concursul mondial de la Paris pentru câştigarea titlului suprem de *Miss Terra 29*, deşi nu i se oferise nici un prilej să strângă în braţe şi să trântească pe careva, dimpotrivă, se lăsase împinsă de la spate, mereu nedumerită, de primar şi soţia acestuia, foarte decişi să se întoarcă în ţară cu trofeul cel mare.

I se ceruse să se dezbrace aproape de tot, să rămână într-un fel de chiloţi scârboşi, croiţi dintr-o tafta argintie ce i se lipea de burtă şi de pulpe, într-un maiou foarte decoltat, în croiala

căruia un individ cu aere de expert îşi şi vârâse mâna, prinzându-i sânul şi trăgându-l afară, spre a fi apreciat şi el la numărătoarea voturilor. Desigur, necunoscându-i intenţiile, pentru că individul începuse cu ea, fata îl pocnise zdravăn peste faţă, motiv pentru care primăreasa o mustrase energic, explicându-i că treaba asta e obligatorie, prevăzută în regulament. Fata cedase. Trebuise să se încreadă în cuvântul acelei femei serioase, cu frica lui Dumnezeu, ce dracu!

În încăperea unde fusese înghesuită printre altele, Marie-Françoise-Robertine Gâţă avea acum ocazia să cunoască pentru prima oară ce însemnează o societate aleasă, despre care îi schiţase o idee generală o prietenă din sat ce slujise cândva într-o familie din Focşani, unde izbutise să-l citească pe Bassarabescu. Soţia primarului asista la toate amănuntele pregătirii şi n-o slăbea din atenţie nici o clipă (în realitate, se temea ca malaca să nu iasă pe uşa care da spre scări şi s-o şteargă fără urmă, stricând totul), o iniţia acum în toate tainele, cărora, cu o intuiţie de sălbăticiune, fata le presimţea adâncimea. „O vezi pe aia cu buricul ca o cheutoare? îi şoptea primăreasa. E o crescătoare de păsări din Danemarca. Se zice că pentru ea un marinar a ucis un băiat de liceu. Cel puţin aşa au scris ziarele... Are, după părerea mea, genunchii prea butucănoşi, asta se va observa din primul moment, fii pe pace, păcat că în rest e destul de bine zidită. Ce zici de scândura aia de nemţoaică, numai piele şi os, aia din stânga, gălbejită ca mălaiul, care îşi trage acum ciorapii? Negresa e într-adevăr nostimă, cu ochii ei de vulturoaică, dar ia priveşte ce călcătură de iapă i-a dat Dumnezeu!" Cât despre englezoaică, n-avea nici o şansă, asta era sigur: bine alcătuită, înaltă, cu umeri delicaţi şi rotunzi, avea în schimb un chip respingător, era destul să zâmbească, aşa cum se străduia să-i arate expertul organizator, că ţi se făcea lehamite şi greaţă de pretinsa ei frumuseţe: gura i se deschidea larg, dinţii i se descopereau ca fasolea sub capac, turtiţi şi vineţi, nasul i se coroia, paradindu-i profilul şi speranţele. Frumoasa ştia că acolo, sub buza groasă, îi aşezase soarta

călcâiul lui Achile, de aceea încerca să zâmbească exact atât cât îi îngăduiau recomandările. Un pericol real ar fi reprezentat o puştoaică din Spania, o plătică perfect proporţionată, cu umeri drepţi care răsturnau, la o cercetare mai atentă, orice înţelegere. Acolo, în acea zonă a pieptului, se petrecuse, la împlinirea puberală, un cataclism care-i exaltase proeminenţele şi le îmbogăţise în aşa fel, încât privirea îţi era de-a dreptul confiscată de fericita anomalie, ce tulbura şi îndemna la revizuirea tuturor cunoştinţelor de anatomie.

Ca să-şi poată etala fiecare calităţile în faţa juriului, explica acum un domn în vârstă îmbrăcat într-o haină neagră, cu o cravată viu colorată, candidatele trebuiau să se urce pe un postament, să arate o deplină stăpânire de sine („ca şi cum te-ai afla într-o barcă în larg şi furtuna ar scrie pe cer, la orizont, fulgere ameninţătoare" – îi tălmăcise Mariei-Françoise-Robertine neobositul primar) şi să aştepte. Când felinarele din tavan îşi vor schimba culoarea, fetele vor trebui să coboare de pe cubul lor şi să facă câţiva paşi în dreapta şi în stânga, la început prin faţa primului rând de scaune, unde se află şi juriul, apoi printre ceilalţi spectatori, mergând ca pe stradă când din spate priveşte un flăcău şi flăcăul trebuie să-şi piardă neîntârziat minţile. Să păşească mândre, drepte, destul de legănat însă, nu ca la biserică. Să nu care cumva să se scarpine sau să-şi vâre degetul în nas – asta atrage descalificarea! În mână să-şi poarte fiecare tăbliţa cu numărul propriu, explica domnul elegant, în aşa fel ca toţi spectatorii să distingă bine... După toate astea, vor trebui să se încoloneze una în spatele celeilalte, pentru a se face poze, şi, în sfârşit, vor putea trece în salonul de alături ca să primească fiecare câte un pişcot şi o oranjadă.

La concursurile precedente, la Brăila şi apoi în capitală, Marie-Françoise-Robertine Gâţă n-avusese probleme: i se ceruse doar să stea pe o măsuţă şi să mănânce îngheţată sau să schimbe câteva vorbe cu o cucoană. Nici nu ştiuse când se încheiaseră operaţiunile. Primise felicitările şi gata. Acum toate se complicau, lucru destul de neplăcut. Apoi se vorbea

despre public, nu numai despre niște persoane oarecare ce ar fi vrut s-o evalueze. O neliniștea mai ales gândul că, la proba supremă, nu se cerea ceva deosebit, suplimentar, ca să-și dovedească vrednicia sau iuțeala de mână, de pildă să ridice în brațe un butoi de douăzeci de kilograme, sau să despice cu securea un ciot cu noduri, sau să se cațere într-un copac, sau să rânească bălegarul cu lopata, într-un timp dat. Când se dumiri asupra precarității probei se întristă puțin, apoi își ieși de-a dreptul din răbdări și-i declară bunei sale protectoare, care împreună cu primarul o însoțea în călătoria în Franța, că refuză să se mai prezinte. Doamna primar îngălbeni la o asemenea idee tâmpită, o luă repede, dându-i de exemplu pe Venera, fie-sa, apoi, simțind că e neconvingătoare, o amenință că, odată întorși acasă, are soțul ei, primarul, ac de cojocul Gâților, trecuți cu vederea ori de câte ori fierb țuică fără să-și plătească taxele. Lucrurile nu stăteau chiar așa, bătrânul Tănase Gâță nu fiersese niciodată țuică în șopronul său dar primăreasa știa bine că niciodată argumentul taxelor nu dă greș. O smuci puternic de mână, ca să o scoale de pe canapeaua din colț, unde se retrăsese, o împinse în rândul fetelor ce se încolonau și o dădu în grija uneia mai voinică decât ea, o mulatră ce apăra culorile Boliviei și se tot scărpina la subțioară. Nu mai avu timp să mai protesteze, pentru că tocmai atunci bătu un gong și coloana se puse în mișcare.

Trecură printr-un gang destul de întunecos, unde le întâmpină un curent de aer umed ce le înfioră pielea, se regrupară într-o cameră goală, destul de lungă, ca o sală de așteptare a unui spital. Marie-Françoise-Robertine Gâță văzu cum din partea cealaltă a încăperii, printr-o ușă asemănătoare celei prin care intrase, veneau alte fete, sumar îmbrăcate ca și ele, nici mai frumoase, nici mai urâte decât ele, chicotind și îmbrâncindu-se ca nebunele. Prima ei părere fu că acelea erau niște nerușinate și întrecuseră măsura în goliciune și în mers deșucheat. Privirea i se opri asupra uneia cu o căutătură mălăioasă, cu o piele de capră care i se zbârlise toată și i se roșise. Parcă își amintea s-o mai fi văzut cândva pe

obrăznicătura aia pe la răstoacă sau la albit cânepa. O alta, şi ea cunoscută parcă, o mutră imposibilă de butie desfăcută, râdea ca o apucată, gura i se lăţea de i se vedeau toate măselele. O ştia, desigur, tot de la gârlă, de la ostrov, de la scăldat. În sfârşit, zări dincolo, înghesuită printre fete, o individă voinică asemenea unui soldat, o namilă cu umerii înalţi, mergând mândru, cocoşeşte, privind cu ochii mari, speriaţi la tot ce se întâmplă. Vlăjgana era oribilă, părul îi stătea lins pe frunte, despărţit de o cărare strâmbă, obrajii prea îmbujoraţi îi dădeau un aer de obrăznicie. Marie-Françoise-Robertine se simţi ofensată de sănătatea şi robusteţea individei şi, dacă celelalte fete nu puteau fi luate nici o clipă drept rivale – aşa cum arătau fandosite, subţiratice, cu picioarele şi braţele ca nişte fuse – asta se înfăţişa singura în măsură să-i ameninţe ei, Mariei-Françoise, întâietatea. Noroc că arăta aşa de rău la chip încât aveau s-o elimine din primul moment. Dar, mai ştii de ce e în stare o vacă nesimţită ca asta? O cuprinse turbarea, vru să-i strige ceva, ca s-o înveţe minte, dar coloana se refăcuse, iar cineva anunţa printr-un cornet: „Domnişoarelor, fiţi gata, concursul începe!"

Fu împinsă înainte, se împiedică într-un preş şi era cât pe ce să cadă, dacă n-ar fi întâlnit palma rece a celeilalte, urâta, vaca nesimţită pe care o ştia potrivnică, şi care se grăbise s-o sprijine. Îşi retrase scârbită mâna. Aceea şi-o retrase şi ea. Îşi drese părul desfăcut din coc. Cealaltă, pocita, făcu acelaşi gest. Îşi strânse costumul pe umăr pentru ca pieptul să nu-şi mai dezvăluie rotunjimile. Rivala îi imită întocmai gestul.

Cum era înciudată de căzătură şi de politeţea răutăcioasă a celei care n-o mai slăbea din ochi, simţi o poftă nebună de a-i prinde carnea între degete şi de a o strânge zdravăn, aşa cum făceau fetele din satul ei când voiau să pedepsească la jocul de trei, la balul de la şcoală, îndrăzneala vreunei nou venite ce încerca să le sufle băieţii.

Întinse mâna spre duşmana ei, dar în loc de moliciuni, întâlni luciul rece al unei oglinzi. Fu de-a dreptul zdruncinată. Sticla străvezie urca până la tavan, dublând acolo sus cele trei

braţe strălucitoare ale candelabrului. Cineva din spate îi şopti în ureche: „Căscato!"

Nu se lămuri când pătrunse în sală. La început, nici nu-şi dăduse seama că este privită de sute de ochi, din cauza reflectoarelor care puneau între ea şi ceilalţi o pânză albă. Se prinse însă repede că în preajmă trebuie să se fi aflat foarte multe persoane, după aplauzele care umpleau încăperea, după exclamaţiile izolate mai apropiate, mai depărtate. Auzi ca prin vis în limba ei de-acasă: „Aia roşcată, ca o iepşoară bună de alergat", apoi: „Ce zici de 26?" şi se simţi încurajată.

Marie-Françoise-Robertine urcă pe cubul cu numărul ei şi rămase nemişcată. „E greoaie ca un omnibuz", spuse cineva din rândul întâi. „E subţire şi suplă ca o trestie, faci din ea o zbârnâitoare, dacă vrei." Cineva râse. Un glas bărbătesc dogit anunţă schimbarea şi, într-adevăr, luminile îşi schimbară culoarea. Coborî de pe postament, păşi aproape orbeşte pe câteva trepte, văzu o jumătate de obraz împodobită cu mustăţi lungi, negre, trecu printre nişte spectatori, simţi pe coapsă o mână care o pipăia, apoi o ciupitură strânsă în partea mai rotundă a coapsei. Când se întoarse, friptă de ciupitură, o respiraţie caldă îi suflă în ureche: *„Chère 33, le professeur docteur Robert Mayer sera heureux de vous féliciter, après le concours"*.[1] Nu înţelesese ce i se şoptise, totuşi cuvintele o tulburară, pentru că veneau din partea unui domn extrem de distins. Trebui să-şi împlinească până la sfârşit întregul program, inclusiv fotografierea în grup, să mestece pişcotul, să-şi bea oranjada.

Tocmai se îmbrăca, copleşită de laudele doamnei primărese, care nu mai isprăvea, „ai fost, indiscutabil, superbă! ai adus onoare ţării şi satului natal, bravo, drăguţă mică! nici nu-ţi închipui ce minunat te-ai prezentat!" când, nemaiţinând seama de interdicţii, o mulţime de bărbaţi izbucni pe uşă şi

1 Dragă 33, profesorul doctor Robert Mayer va fi fericit să te felicite, după concurs (fr.).

printre ei primarul, înfierbântat şi entuziasmat la culme: „Îţi mulţumesc din suflet, regina frumuseţii, strigă el, strângându-i mâna, sunt convins că panglica de aur îţi va încununa neîntârziat bustul. Ai demonstrat în ochii lumii întregi că femeia dunăreană nu poate fi întrecută. Să fi auzit ce cuvinte s-au spus despre frumuseţea ta! Ce bucurie!" Domnul primar îşi pierduse măsura, acum o strângea pe fată la pieptul său, ba, mai mult, profitând de învălmăşeală, o atrase într-un ungher şi-i depuse pe colţul buzelor un sărut rotund, lipicios. „Mulţumesc, domnule", îi spuse Marie-Françoise-Robertine Gâţă, care încă nu se dezmeticea după toate cele întâmplate. Îşi dădea şi ea seama că realizase ceva cu totul deosebit, continua însă să fie nesigură dacă fusese o treabă cinstită sau dimpotrivă, acum mai mult decât înainte era nedumerită în această chestiune, după ce necunoscutul din sală o ciupise şi-i vorbise insinuant, iar primarul, stimatul primar al satului ei de bravi din tată-n fiu, o sărutase destul de vinovat pe gură.

Domnul Robert Mayer, care se prezentă câteva minute mai târziu, pe când lumea, concurentele, fotografii şi ziariştii aşteptau sfârşitul deliberării şi decizia juriului în marea rotondă de sticlă a sălii de expoziţie, era un bărbat chipeş, plăcut, elegant. Vorbea mult şi ales, îşi lăuda destul de nereţinut experienţa, realizările. Era profesor doctor la o universitate din Bavaria, fusese căsătorit şi divorţat – nu din vina lui, fireşte – locuia o vilă elegantă în München, scrisese până la vârsta lui (patruzeci şi doi de ani) câteva studii ce făcuseră senzaţie în lumea ştiinţifică, i se propusese recent postul de secretar de stat la Informaţii, nu se hotărâse ce răspuns să dea, preferând să-şi desăvârşească cercetările începute – genetica îi era specialitatea – şi să-şi înjghebeze un cămin. Şi, pentru că atât primarul cât şi soţia lui nu erau prea lămuriţi dacă toate cele pe care le înşira profesorul sunt realmente o garanţie de seriozitate şi, mai ales, un motiv pentru a nu vorbi îndeajuns despre succesul indiscutabil al fetei în concursul abia încheiat, Robert Mayer adăugă că are numeroase relaţii printre in-

dustriaşii din Ruhr şi printre puternicii zilei. Se bucura de prietenia fiului lui Josef Wirth, fostul cancelar al Reich-ului, şi vă asigur, domnule primar şi stimată doamnă, a lui Adolf Robert, omul providenţial care va reda Germaniei măreţia de odinioară şi va recuceri într-o zi coloniile pierdute.

Pentru că anunţul rezultatelor întârzia, primarul şi însoţitoarele lui acceptară invitaţia profesorului Robert Mayer de-a mânca împreună crenvurşti proaspeţi la berăria din aripa laterală a sălii de expoziţii. Acolo, comod instalaţi în fotolii de pai, o discuţie rapidă se înfiripă. Primarul spuse că succesul protejatei lui îl încurajează să participe la toamnă cu două exemplare pitice la târgul internaţional avicol de la Bremen, soţia lui spuse că în cazul fericit al câştigării titlului *Miss Terra* va trebui răsplătită cum se cuvine croitoreasa de pe Văcăreşti, din a cărei mână ieşise acel elegant costum de baie din tafta argintie şi că ea însăşi îşi va lucra de-acum încolo rochiile numai la aceea. Marie-Françoise-Robertine Gâţă, după ce spuse că îi este foarte cald, adăugă că dacă fotografia va apărea în ziarele din ţară şi tatăl ei o va vedea acolo expusă aproape goală o va zdrobi în bătaie, ceea ce va putea fi evitat doar prin confiscarea din vreme a ziarelor ce vin la primărie, profesorul Robert Mayer spuse, comandând şi patru halbe de bere, că el este hotărât s-o ceară de soţie pe frumoasa reprezentantă a rasei scite.

Această cerere în căsătorie, lansată atât de simplu şi într-un local atât de ales, căzu ca un trăsnet peste cei trei călători şi aşa destul de epuizaţi de toate emoţiile prin care trecuseră. Acesta fusese scopul pentru care profesorul o urmărise pe Marie-Françoise-Robertine în tot timpul concursului, de aceea le făcuse bărbatul cu merite atât de strălucite invitaţia de-a mânca crenvurşti împreună! Nu fusese un simplu gest de omagiu şi curtoazie – frumuseţea are, nu-i aşa, o finalitate –, ci o treabă mult mai serioasă, politică – vezi bine.

Surprinşi, derutaţi, emoţionaţi, măguliţi, primarul şi soţia lui îi promiseră pe loc mâna fetei, în timp ce aceasta, lunecând atât de repede dintr-un succes în altul, nu ştia nici măcar să mai vorbească. Cine s-ar fi gândit, cine ar fi bănuit, cine ar fi crezut? Se ridicară toţi patru de la masă, trecură prin sala unde tocmai se anunţa că titlul *Miss Terra* fusese obţinut de reprezentanta Spaniei, cea ca o plătică, se îmbarcară grabnic într-o maşină elegantă, cu şofer, şi părăsiră fără alte comentarii locul înaltei dispute ce, acum, se încununa cu cântec de fanfară, cu jocuri de artificii, serpentine şi confetti. Nu câştigase Marie-Françoise-Robertine – ce importanţă mai avea faptul! – noutatea ştersese din inima lor orice ambiţie pentru titlul frumuseţii mondiale: cererea în căsătorie schimbase cu totul datele problemei. Evenimentul depăşea cu mult interesele care-i aduseseră aici. Primarul se felicita pentru că el avusese ideea scoaterii în lume a acestei fete pline de noroc şi, iată, de-acum înainte satul pe care-l patrona va avea deosebita cinste de-a se mândri cu protecţia unei înalte personalităţi a intelectualităţii europene. Înţelesese bine bătrânul gospodar că nu va trece mult şi nemţii îşi vor lua revanşa, ei care nu uită complicatele demonstraţii ale unui filozof de acum un secol, necum paginile mai recente de la Marna sau Mărăşeşti. Şi înţelesese exact intenţiile prietenului numit Adolf Robert, de chemare la ordine a Europei, aşa după cum înţelegea cât de serioase sunt intenţiile bravului profesor de a-şi regenera stirpea printr-o căsătorie cu o fată robustă, harnică, sănătoasă ca Marie-Etcaetera. Excepţionali aceşti bărbaţi germani cu ambiţii de stăpâni ai lumii, îşi spunea primarul, întotdeauna învingători, deşi cu pretenţiile mereu retezate, ceea ce era totuna şi, călătorind spre Dunărea lui, pentru aşezarea tuturor planurilor, îşi amintea cum în 1914 nu izbutise să-l biruie la table pe unul Hans Robert, deşi îi câştigase pe rând toate partidele. Oarecum diferit, doamna primar înţelesese, cu intuiţia sa de femeie, cam acelaşi lucru; gândul ei mersese însă mai departe: când vor veni din nou pe pământul nostru, nemţii vor fi binevoitori soţului ei pentru câte făcuse pentru

profesorul lor din München, şi-i vor încredinţa onoruri pe care acum îi este şi frică să şi le imagineze, deputat la Bucureşti în cel mai nefericit caz.

În următoarele două săptămâni, căsătoria dintre prof. dr. Robert Mayer şi Marie-Françoise-Robertine Gâţă era un fapt împlinit, tânăra pereche stabilindu-se în cartierul aristocrat al Münchenului, într-o vilă superbă, unde aveau să se pregătească peste puţin timp, în amănunt, planurile cuceririi de către Adolf Robert a universităţii, a landului, a zonei centrale a continentului, a Europei şi a Dunării până la vărsare, dus şi-ntors, conform unor idei ceva mai vechi, dar frumos prezentate, spre a trece drept singura soluţie pentru ieşirea omenirii din impas şi repunerea ei pe roate, pe calea întrevăzută cândva de Robert, fratele lui Robert, la începutul secolului.

1970

MARIO ŞI DR. LEONARD

Doctore, îi spuneam pentru a treia oară, cu puţine zile înainte de accident, dacă eşti cu adevărat înger salvator, după cum te recomandă firma de pe uşă, cutele dintre sprâncene şi ustensilele, prefă-te neîntârziat în ţânţar, sau în pasăre, sau în suveică şi, cercetând curenţii care-mi înfrigurează umerii, inventariază-mi neliniştile, şi surprinde-mi discontinuităţile, şi înţelege atunci când indic o durere de cuţit în zona omoplatului, că nu mă plâng nicidecum de lenevia inimii, ci de neputinţa de a afla – iată, sunt mai multe luni de când mă sâcâie suferinţa asta – verbul potrivit şi prepoziţia dicotiledonată în context, imaginea fosforescentă în scheletul metalic al frazei,

iar când expectorez (nu sunt primul, nădăjduiesc) reţine că îmi arde tâmpla de neputinţa trecerii pe luciul hârtiei a enunţului molfăit îndelung pe limbă şi alte mizerii de-astea. Învinuiesc insomnia, dar vreau să înţelegi că nu despre nesomn este vorba, ci despre semnele care trădează amorţeala spiritului, despre bezna limitrofă gata să inunde luminile cugetului – atât mi-ar mai trebui să mai şi doresc, pe deasupra, somnul, între făcliile bibliotecii! Mă lamentez: vai, ficatul! M-ai pipăi sub coastă zadarnic, pentru că, de fapt, nu vreau decât să-ţi sugerez imposibilitatea mea de-a mai distinge urcuşul păianjenului luminos al ideii, ca altădată, înainte-mi ţesându-se pânze cenuşii, lipsite de orice licărire încurajatoare. Ameţelile explică-le drept urmarea umilinţelor speţei, mica hemoragie pe nas, congestia matinală şi greaţa însoţitoare ia-le drept simptome ale îndoielii, universale şi specifice, junghiul şi râgâiala primeşte-le ca pe limitele fireşti ale saturaţiei de vorbe ieftine şi de gesturi prisoselnice.

Medicul, un adevărat savant, care-i citise pe Macrobius şi Freud, a cărui biografie fusese rezumată în mica enciclopedie de igienă, mă privea evaziv pe deasupra ochelarilor, răsucind în mână stetoscopul şi o altă unealtă de felul acestuia (lucrurile se petreceau cu puţine zile înaintea accidentului), îmi aşeza bănuţul rece al receptorului pe epiderma înfiorată, mă chestiona dacă nu cumva excitantele, cafeaua şi tutunul, mai ales tutunul, îmi produc balonări şi accentuarea înţepăturilor sub streaşina coastelor, în dreapta. M-a invitat să respir repede, să tuşesc moderat şi să-mi suprim pentru o clipă spiritul, care-l agasa ca o muscă verde. Atunci i-am vorbit despre un cunoscut, Balzac pe numele său, care înnegrise pagini admirabile despre chestiile astea, mărturisindu-i îngrijorat că trecerea acelui *Traité des excitants modernes* printre operele minore, ca de altfel şi a eseului *Physiologie gastronomique* sau a însemnării despre moda în literatură, îmi răvăşeşte sistemul neurovegetativ, îmi dereglează până şi mecanismul elementar al deglutiţiei. Mi-a răspuns că îi căzuse în mână fişa aceluia, îl considera nici vorbă un caz interesant, cu toate că nu

înţelesese dacă bolnavul nu era în realitate un ipohondru, mult mai serioase părându-i-se afecţiunile unui anume Cézar Birotteau, director într-un minister. Nu pacientul este cel mai în măsură să judece cauzele adevărate ale maladiei. În ce mă priveşte, doctorul presupune o dischinezie biliară cu acute spasme logoreice strict mecanice. Când mi-am făcut ultimele sondaje de laborator?

După aceste cuvinte, mă întorsese pe partea cealaltă, ca să-mi investigheze coloana vertebrală, în nodurile căreia i se părea că s-ar afla ascunse vicii formale. Cer iertare, doctore, dacă într-un moment ca acesta sunt nevoit să vorbesc mai mult despre persoana mea, am observat, aş fi tentat să implic în simptomatologie unele nevralgii ce privesc condiţia umană, însă mă opreşte expresia întrucâtva diletantă, te rog să mă crezi că sunt nevoit să procedez astfel, situaţia îmi este neprielnică din moment ce discutăm pe dezbrăcatelea, mai exact în raporturi răsturnate, eu gol puşcă şi neînarmat, dumneata în redingotă şi vestă reiată, învârtind în jurul meu instrumente nemaivăzute. Afirmaţia „pământul este rotund" rămâne neconvingătoare, dacă cel care o exprimă suferă de paludism şi, rostind adevărul, clănţăne cumplit de friguri. Bietul, în asemenea stare poate să-şi dea duhul pe cel mai plat dintre pământuri, nimeni nu-i va pune sub căpătâi măcar un segment al curburii planetei.

În esenţă, doctore, doresc să te fac atent asupra neajunsurilor unei situaţii de neevitat: toate semnele pe care le reţii din maşinăria mea dezvelită mi se datoresc exclusiv: ştiind bine la ce mă pot aştepta, eu singur mi-am urcat pulsul până la tahicardia paroxistă, singur mi-am cultivat frisoanele şi scremetele de fiecare zi. Respectând regulile traiului statistic, aş fi putut foarte bine să pulsez acum ca oricare altul, să moţăi liniştit în fotoliul din faţa televizorului, să-mi întreţin buna dispoziţie şi tonusul muşchiular urmărind victoriile la puncte ale lui Steed, plescăitul amoros al Ritei Pavone. Cum îţi închipui dumneata, doctore, că nu mi-ar fi fost mai uşor să lăcrimez convingător la tristeţile din *Love Story* sau la altă întâmplare tot atât de confortabilă? Aş fi deschis jurnalul, aş

fi citit cu poftă metafizică anunţurile poliţiei şi divertismentele mortuare sau, de ce nu, ştirile despre marea campanie armată din Uganda şi aş fi rămas bine dispus şi zâmbăreţ, ca atunci când o prietenă a mamei făcea tentative să convoace spiritul tatălui meu la masa de spiritism, tata nefiind încă ţărână, sperând încă să se însănătoşească, informaţiile cucoanei oculte nefiind confirmate de viaţă, adică de moarte.

Dar dereglările acestea fiziologice îmi aparţin prin voinţă şi intenţie, sau invers, crede-mă, bunule doctor, le sunt meşter, nu ştiu dacă ideea mi-a fost sugerată de cineva sau îmi aparţinea de la început. Departe de mine gândul de-a dispreţui strădaniile dumitale, ştiinţa care te călăuzeşte (îi spuneam medicului meu, conversaţia avea loc cu câteva zile înainte de accident), vreau numai să cunoşti exact etiologia maladiei şi atâta tot. Discuţia mă pasionează şi nu vom avea, desigur, regretul de-a fi pierdut vremea cu investigaţii lăturalnice. Sunt atâtea lucruri de-a dreptul pasionante pe lume, încât nu cred că se poate trăi liniştit în necunoştinţa lor. Pentru a le cunoaşte şi a le pricepe este nevoie de o mai mare sensibilitate decât aceea cu care ne-a înzestrat natura (ce putea ea, sărmana, să prevadă când ne-a turnat formele?), acum încercăm după putinţe şi împrejurări să ne adaptăm curgerii vijelioase şi să înotăm frumos în curentul puternic.

Simţisem că doctorul avea nevoie de o linguriţă spre a-mi putea cerceta faringele. I-am adus un linguroi, ştiindu-mi capacităţile. După ce dădu neliniştitor din cap, doctorul Leonard îmi imobiliză maxilarul, îmi strivi limba, apoi îmi făcu semn că pot continua. Cu căuşul metalic printre molari, continuai cu un geamăt care, tradus, ar fi sunat cam aşa: din păcate, cei câţiva care au reuşit să adapteze instrumentele de recepţie la vuietul cel mare al lucrurilor n-au avut bucuria să se lase cercetaţi de medici înţelepţi, ca mine. Timpul nu este definitiv pierdut. Ar fi un act de reparaţie şi de dreptate să examinezi un individ cu o patologie extrem de interesantă, să-l asculţi şi să-l curariseşti. Pacientul despre care îţi vorbesc se numeşte Ariosto, Ariosto şi nu mai ştiu cum. Un nefericit!

Până acum n-a avut ocazia să se bucure măcar de asistenţa unei circumscripţii de cartier. A dus o viaţă grea, şi-a dat osteneala să nu se încurce în reţeaua ambiţiilor publice şi nici în afaceri, deşi i s-au făcut unele oferte în acest sens, preferând să-şi piardă nopţile în strădanii metrice şi alte extravaganţe, mâna lui de meşteşugar clipocind pe clapele gamei cu găuri şi cuie, ca orice om suferind de idei fixe. Nu s-a simţit niciodată prea bine, era firesc, a făcut repetate crize şi a continuat să le aibă şi să vomite şi după ce ochii şi-au pierdut lumina, iar urechile n-au mai izbutit să audă. Ba mai mult, aripile inimii lui, întinse peste măsură, au continuat să palpite şi după aceste accidente şi continuă să sufere şi astăzi de acest penibil tremens, ca şi de o incontinenţă a gestului sublim, categoric intratabilă pe vremea aceea de copilărie a terapeuticii. Te-aş îndemna, doctore Leonard, să-i acorzi sprijinul dumitale, nu e încă prea târziu, treaba nici nu-i prea complicată, ajunge să-i salţi puţin lespedea, să-i cercetezi oasele late şi falangele şi, chiar dacă comportarea taciturnului te va lipsi de plăcerea conversaţiei suplimentar investigatoare, îi vei putea pune un diagnostic măgulitor, diminuându-i simţitor suferinţele seculare, mâhnirile osteopatetice.

Afirmi că o plimbare zilnică, seara, mi-ar readuce liniştea. Mă sfătuieşti să iau, cu măsură, un tranchilizant (îi spuneam la telefon cu câteva zile înainte de accident, doctorul mă asculta îndatoritor). Foarte bine. Îmi interzici enervările, cafeaua, fumatul, efortul, conflictele cu violenţă, dialogurile cu obrăzniciile şi prostia. Perfect. Sfaturile pe care mi le dai sunt, într-adevăr, salutare. L-ai împiedicat la timp pe Salvatore Marini să iasă din casă, să-şi încalece corabia şi să plece în larg în căutarea Indiilor. A trăit până la adânci bătrâneţe, lângă ai săi, ocupându-se minunat de negoţul său procentual cu peşte. În schimb, Bruno, vecinul lui, care îţi era de asemenea pacient, nu te-a ascultat şi ai văzut cum a păţit-o. Nesăbuitul, ignorând ştiinţa ta, îşi dădea aere de ciclon: a vânturat lumea şi a tulburat-o, Dumnezeu ştie ce glandă ştirbă l-o fi îndemnat la aceasta, până la urmă a sfârşit-o pe rug, acuzând arsuri de

gradul trei, intratabile. Lasă că nici altfel nu putea sfârşi, în ultima fază a bolii mintea i se alterase, susţinea enormităţi. Da, am auzit de celălalt, administratorul Will, care ţi-a refuzat asistenţa. Ăsta a terminat la fel, arzând, detaliile le cunoşti. Încercările lui de-a inventaria relele şi porcărelele omeneşti l-au condus la febră şi la pierderea bunei-cuviinţe, spre stupoarea cuminţilor englezi, care nu doreau, din motive medicale justificate, să-şi strice dispoziţia înainte de masa de prânz sau de somnul reconfortant. Chiar nu mai era nimic de făcut în cazul lui? l-am întrebat pe doctorul Leonard (discuţia noastră avea loc cu câteva zile inainte de accident). Maladie incurabilă! mi-a răspuns medicul, individul nu suferea sfaturile, refractar oricărui program raţional de viaţă. Nu înţeleg, a continuat doctorul Leonard, de unde aceste nelinişti care consumă, de unde această imprudenţă? Presupun că anume sminteli genetice nu sunt de ignorat. Despre unul Vincent, un pictor aproape necunoscut, pe altă dată...

Ar fi putut să fie şi mai convingător, dar renunţase. Mi-a cercetat în continuare reflexele, ciocănindu-mi rotula şi încheietura mâinii, cerându-mi să-i povestesc dacă seara, înainte de culcare, am ceva mâncărimi ale pielii. Avusesem, cum nu. I-am explicat cum mă ustură, înainte de-a lua condeiul în mână, dorind să fac unele disociaţii. Mâncărimile astea nu se produc întotdeauna la nivelul epidermei, ele se semnalează ceva mai adânc, n-aş putea spune exact unde, o dată mi-a părut că-mi sunt extracorporale, localizate prin zona peretelui, sub încheietura tavanului. Uneori sunt provocate de factori diverşi, de lectura jurnalului lui Stendhal, de fotografia lui Enescu, cea cu câinele pe patul de spital, n-am urmărit sistematic chestiunea.

Îngerii te vizitează vreodată?, mă întrebase, pe negândite, doctorul Leonard. Numai cei ai lui Fra Angelico, însă altfel grupaţi, îi răspunsesem, când urmează parcă o ordine amintind rondurile de lalele din grădina Primăriei. Lipăie pe parchet şi trâmbiţează eroic prin salon? mă întrebase. N-aş spune, mai curând fac ca raţele când aleargă după o râmă. Apartamentul

meu are gândaci de bucătărie, câteva legiuni de furnici şi, pe la colţuri, resturi de idei căzute de la masă – încheiasem.

Sănătatea dumitale nu mă îngrijorează! se înseninase doctorul Leonard, încheindu-şi paltonul şi întinzându-mi, la uşă, mâna înmănuşată, pentru onorariu. Dacă vei respecta întrutotul prescripţiile mele, îţi garantez viaţă lungă şi victorii nenumărate. De nu, răspunderea îţi revine integral, vei putea avea surpriza unor accidente ireversibile. Soţia te-ar putea afla într-o dimineaţă neînsufleţit, nu ştiu ce i-ai putea răspunde pentru o asemenea figură, nu te-ar scuza nimeni, n-ai motive. Dacă ai construi poduri şi-ai trage conducte prin inima munţilor, aş spune că îţi transferi energiile într-o lucrare de folos evident. Dar să-ţi zdrobeşti nervii şi să-ţi ruinezi sănătatea pentru nişte şarade neconcludente şi zadarnice, te rog să mă crezi, mi se pare un risc ce nu merită...

Am lăsat impresia că îl înţeleg perfect. Ne-am despărţit amical, asigurându-ne de reciprocă simpatie. Privindu-l prin fereastră cum se îndepărtează şi ce prudent închide după sine poarta curţii, am simţit cum îmi creşte în piept un arbust înflorit de o magnifică frumuseţe, specia leandrului se numeşte recunoştinţă, dragoste frăţească pentru cel ce te-a salvat şi te va mai salva de câte ori vei fi în situaţia...

Mi-am aprins o ţigară, am deschis ediţia rară a jurnalului lui Montaigne şi, hotărât să-i urmez întocmai sfaturile, m-am abandonat lecturii şi bucuriilor însoţitoare. A fost lectura cea mai voluptoasă din ultima vreme.

(Acestea s-au întâmplat cu câteva ore înaintea accidentului, când mi-am proiectat cu entuziasm fiinţa în curs de însănătoşire sub roţile unui automobil. Zilele de dulce imobilitate pe patul spitalului, care au urmat, le-am folosit pe cât mi-au îngăduit durerile, spre a evoca figura bunului doctor Leonard, sfaturile lui înţelepte, credinţele sale că sunt perfect sănătos şi că voi învinge cu puţină voinţă stările de vagă anxietate pe care, dintr-un capriciu, mi le-am îngăduit.)

1971

ACCIDENTUL

Mi-a venit o idee nebună: să numim clipa imediat următoare clipa zero a dragostei noastre, să coborâm pe gâtul melodramei de până acum ghilotina rece a lucidităţii şi să inaugurăm, în sfârşit, vremea gândurilor depline, a adevărurilor întregi, să ne vorbim cu sinceritatea celor ce nu mai au nimic de pierdut, nimic de sperat. Nu se poate ca o iubire frumoasă, cum a fost a noastră, care s-a zbătut atât de mişcător şi a respirat destul praf în rătăcirile ei pe drumuri nemaicercetate, să nu-şi afle liniştea gâfâielii supreme şi a binemeritatei expectoraţii.

E o tristă eroare să doreşti să reeditezi filmele şi romanele, în care dragostea conduce invariabil în labirintul morţii. E o eroare, pentru că nu de moarte suntem însetaţi noi ăştia (în englezeşte expresia îmi pare mai elocventă, o evit numai pentru că nu ştiu cum se pronunţă). Ne fascinează numai imobilitatea, nedevenirea morţii, asta e cu totul altă poveste. Fugarilor, febrililor ca noi, o încremenire a lucrurilor şi a sentimentelor le este necesară. Un liman, un far îngheţat, un pisc îţi indică precis locul unde te afli, cât ai urcat şi cât ai rătăcit, şi încotro mai poţi afla o scăpare. Nu avem multe certitudini, uneori numai stelele mai ţin loc de certitudini, înţepenirea lor pe boltă seamănă cu o încurajare. Dar nu avem nici un motiv să dispărem în nefiinţă, te rog să mă crezi, din moment ce a reinventa dialogul, alfabetul mângâierilor şi, poate, câteva jocuri mărunte e infinit mai interesant decât a încleşta, aşa deodată, maxilarul şi a rămâne apoi cu ochii ficşi în tavan, cu spumă de sânge în colţul buzelor care au sărutat, cu fraza frumoasă retezată înainte de cuvântul lămuritor, după care începe întotdeauna să plângă o fanfară şi să se ofilească toate în jur, chiar dacă pe tronul aurit de alături zace vaporoasa Julieta, iar tu joci rolul lunaticului ei logodnic. Îndrăgostiţii pălăvrăgesc, într-adevăr, cam mult despre moarte, dar o invocă

din plictis, buimăceală şi răsfăţ, e un subiect la îndemână, senzaţional ca un cardinal într-o maternitate, apetisant ca o savarină, confortabil ca pantofii de tenis, drăguţ şi antrenant ca un papagal vorbind franceza. Din această pricină l-a şi ales iscusitul Will ca să-l joace la panoramă, în faţa mulţimii de gură-casă, într-o sâmbătă seara, înainte de cina cu claponi şi vin roşu. Eu, unul, nu urmăresc spectacole ieftine sprea a te înfiora, spre a te deschide mărturisirilor, de altfel nici nu-mi mai rămâne mult timp pentru chestii d-astea, mâine vei fi în braţele altuia, te voi zări pe-un bulevard străină, mai palidă şi mai frumoasă decât ai fost vreodată. Aşadar, după pocnetul scurt al ghilotinei, se pot spune în linişte măcar câteva adevăruri, deşi îmi şoptesc unii că adevărurile de la capătul drumului îmi vor fi încântător de nefolositoare, ca multe altele, aflate mai devreme. Dacă ne mai iubim încă, şi n-am nici un motiv să cred altfel, de vreme ce privirea ta umedă îmi abureşte fruntea, iar mâna aşezată pe reproducerea cu *Visul unei nopţi de vară* a lui Chagall abia îşi poate reţine tresăririle, nu pot fi abătut din intenţia mea de a încadra situaţiile între virgulele strictei realităţi. Vei suporta, pestriţ emoţionată, şi cele mai crude cuvinte, apoi, când ne vom plictisi şi de sinceritate, şi de adevărurile mirosind a nucă verde, ne vom dezice imediat, consolaţi mai ales de descoperirea că nici măcar mărturisile cele de pe urmă nu ne- au făcut mai fericiţi, iar suplimentele clamoroase n-au fost mai izbutite decât scenele dinainte, jucate anapoda, cu lungi pasaje aleatorice şi greţuri preţioase. Vom trece atunci la alt joc, ceva grozav de compromiţător, dar tocmai de aceea, ceva mai amuzant.

Clipa zero, iată, a sosit, ghilotina a căzut şi prima constatare a spiritului meu lucid este că îţi vine de minune rochia asta corai, cu gulerul răsfrânt, voalul fantezist înconjurându-ţi grumazul, şi coafura înaltă (tocmai mă preocupa de la un timp gândul cum ţi-ar sta încoronată), şi linia umerilor pe jumătate dezveliţi, cu acea minunată arcuire ce înfioară palma obişnuită să urce şi să coboare pe o întindere descurajant liniştitoare. Eşti un produs al unei industrii atinse de geniul paradoxurilor, ce

şi-a permis să închipuie, după ce a saturat lumea cu exemplare de serie, un obiect-capriciu, de o transparenţă dureros tangibilă. Poţi tulbura şi poţi ucide.

E necesar acum să-ţi descriu sumar persoana mea, pe care, din cauza iubirii răvăşite, sunt sigur că nu mai eşti în stare s-o percepi corect. Dragostea produce un acid de-o tărie excepţională, desfigurează fără greş chipul fiinţei îndrăgite, iată fotografia în stare să mă recompună, spre a te convinge că sunt un bărbat puternic, tiranic, fantezist, mai frumos decât junele care îţi calcă umbra teilor, sub fereastră, mai generos decât ceilalţi îndrăgostiţi, cu o mai mare iscusinţă când este vorba despre încurcarea ireversibilă a datelor fiziologiei. Ar urma să te cuprind în braţe, să-ţi mângâi coapsa şi să-ţi dezvelesc înfiorat bustul, ai primi îndrăzneala cu replici neîncheiate, încărcate mărunt cu furnicături. Nici prin gând nu-mi trece, figurile astea se ştiu de mult şi le-am dovedit noi înşine suficienţa. Vreau să încerc cu tine un joc inedit, crede-mă că meriţi excepţionalul, vreau să descoperim împreună o ieşire nemaipomenită din romanesc şi din preaprevăzut. Ştiu bine că toate lucrurile aleargă fatal pe acelaşi versant, cu o dezamăgitoare sârguinţă. Mişcarea laterală nu-mi este prea convenabilă şi, dacă aş avea o dorinţă pe lumea asta de nestatornicii, ar fi să se oprească, în sfârşit, ceva în mersul universului – o pârghie, o articulaţie, un ac într-o pelotă, un nor pe cerul străveziu, o lumină în străfundul ochilor tăi, ca într-un tablou de sufragerie.

Şi fiindcă clipa adevărului a sosit, nu voi întârzia să-ţi mărturisesc că povestea cu îngerii care au vrut să oprească învârtirea turbinelor, ca şi istoria cu Robert, sunt simple născociri. Aveam nevoie de o scenă tare, care să te arunce la pieptul meu, şi aveam nevoie ca, lipită de mine, abandonată mie, să simţi trosnetul de gheţuri sparte al desprinderii, gustul sălciu al despărţirii inevitabile. Nu aveam de gând să plec decât până la colţul străzii, oricum m-aş fi întors repede, afară fiind frig şi întuneric, trebuia numai să-mi formulez într-un fel neliniştea, rămânând să-i dau un titlu inteligent, ca în gazetă.

Neliniştea existase, în situaţii ca acestea ţi se cere întotdeauna să faci ceva neobişnuit, ca atare te-am invitat să asculţi fabula cu biciuirea roţilor dinţate, îndrăgostiţii cu astfel de bazaconii se dăruiesc, altfel nu ştiu cum s-ar mai deosebi, prin contrast, de oamenii serioşi, rectangulari, incapabili funcţional de-a iubi. Fără îndoială, o încleştare plină de ură între fiinţe vii, plăpânde, cu anatomie precară, şi agregatele unei uzine ar fi fost o scenă sublimă, aminteşte-ţi fresca lui Vasari, dar eu nu pot îngădui ca roţile şi tăioasele palete să-şi permită mai mult decât le cere o povestire născocită, sunt inginer şi credincios adept al realităţii nesofisticate, faptul că un om conduce de la o manetă o maşinărie complicată nu-mi inspiră decât sentimente de mândrie faţă de inteligenţa şi puterea omenească. Voisem să-ţi fac evidentă nemulţumirea mea faţă de gesturile stereotipe învăţate la cinematograf, năzuiam să te văd înjghebând cu mine un dialog cu totul nemaiauzit, descoperind pe loc mijloace nebune, prerafaelite de a ne iubi şi a ne proteja. Cum tot dădeai zor cu modelul de rochie pe care şi l-a comandat Santuzza Caliopi şi mă chestionai dacă îmi plac ciupercile cu maioneză, năzbâtioasa mea tactică cu îngerii a reuşit să te suspende şi să mi te aducă lângă inimă, farsa a fost binevenită şi de folos imediat. Severa călcare a clapelor adevărului, pentru cine poate stăpâni claviatura, nu atinge performanţele jocului cu bazaconii bine conduse. E singura impostură pe care o accept. Şi încă: o parabolă excentrică incredibilă dar inteligent spusă serveşte mai bine intenţia urmărită. Etalarea a nu ştiu câte argumente, la televizor, când savantul cuprins de entuziasme nu produce în noi decât pornirea de a căsca voluptos, nu face doi bani faţă de şoapta caldă în ureche, dacă ştii să spui cum trebuie că pe stradă trec cavalerii lui Henric al IV-lea, şi că în Piaţa Romană întâlneşti uneori un inorog. Sunt unele situaţii în viaţă abjecte, triste sau absurde, trebuie să le demontezi cu înscenări colosale, cu fantezii terifiante. Este foarte important să deţii asemenea secrete, mai ales acum, când îţi şade atât de bine rochia corai cu decolteul care o desface pe

bust, cu coafura aceasta fabulos desfoliată, ce aşteaptă numai o diademă să te încoroneze.

Discursul meu este, îmi dau seama, cam anevoios, dar clipa prielnică se duce, mâine vom fi în altă parte, tulburaţi de alte gânduri şi de alte jocuri, esenţial e ca toate câte s-au petrecut şi se petrec încă să se încheie perfect, ca o butonieră, sau, dacă altfel nu se poate, ca un meteorit ce-şi spulberă în atmosferă lacrima.

Dar cum să recunosc că tocmai aceasta este clipa de răscruce pe care am dorit-o? Sunt nevoit să fărâmiţez rotunda ei alcătuire, pentru că altfel degeaba mai zgândărim cuvintele în culcuşul şi cuminţenia lor. Tulburător a fost atunci când automobilul a zvâcnit, neprevăzut, din stânga, când a clipit în mine impulsul de a apăsa puternic frâna, şi, exact în aceeaşi secundă, am simţit tentaţia de a mă năpusti înainte-i, accelerând dementţial. A fost un moment unic, ascuţit, de incidenţă a chemărilor contrare, dorinţele noastre de a fi şi de a nu fi lâncezesc în noi strâns îmbrăţişate, ele stau mereu la pândă, singură scânteia aventurii decide. Automobilul a lovit aripa din spate a scuterului, lovitura m-a proiectat pe dreapta şi, într-o fracţiune de secundă, am simţit asfaltul ştergându-mi tâmpla. Amănuntele sunt grăitoare: apropierea, atingerea violentă, smucitura şi căderea se aflau *dinainte* în mine, perfect conturate, iar înnodarea atâtor potriviri n-a făcut decât să le actualizeze fericit. Nu tot astfel s-a întâmplat când ne-am cunoscut? Ţi-am purtat fiinţa ani în şir in mine, te-am căutat încă din adolescenţă, părul tău blond l-am iubit încă de pe vremea când treceai cu ghiozdanul în spate de la şcoală, îţi mângâiasem umerii de atâtea ori, întâlnirea din parc şi declaraţiile timide dintr-un târziu n-au făcut decât să aducă la lumină o realitate veche şi neîndoielnică, pe jumătate tainică, prefigurată şi apoi reconfirmată de atâtea iubiri ulterioare şi prin atâtea trudnice repetiţii.

Au urmat apoi zilele triste de spital. Înţepenit în carapacea ghipsului, am reluat de nu ştiu câte ori secvenţele întâmplării. Clipa aceea putea să însemne sfârşitul, doar o jumătate de

metru nu se împlinise pentru a atinge perfecţiunea. Moartea e mai exigentă decât oricine când este vorba de perfecţiune! De prisos să mai încerc a răspunde unui *de ce*, oricât mă străduiesc să reconstitui firele împrejurărilor, amintirea nu desprinde decât linii şi contururi discontinue.

Începusem să-ţi vorbesc despre dragostea noastră şi, iată, roţile clipei alese, rotogoalele adevărului m-au prins în spiţele lor şi m-au târât în altă parte. Fireşte, nu despre şederea în spital voiam să-ţi povestesc, ci despre rătăcirile noastre pe malul lacului, sub luna plină. Îţi aminteşti? Încercam să reţin unicul, irepetabilul acelei seri când abia ne cunoscusem, te-am surprins printr-o îndrăzneală: mi-am îngropat faţa în părul moale şi ţi-am căutat în spuma lui gura şi obrajii. Ţi-am mărturisit mai apoi credinţa mea că, în mişcarea prevăzută a faptelor noastre, cele mai sigure, mai statornice amintiri sunt cele necugetate, pentru că fiinţa noastră, obişnuită să păşească pe lespezi ştiute, se aruncă cu o mare poftă în gol, atunci când golul i se iveşte în faţă, alături, dedesubt, deasupra, pretutindeni, poftă oarbă, dementă, salvatoare. De ce, din mulţimea de mângâieri şi căutări, singură acea clipă a suspendării a rămas detaşată şi rotundă, ca o fotografie lipită pe marmura monumentului? De ce dintre atâtea situaţii periculoase prin care a trecut fiinţa mea, s-a ales doar aceea când automobilul a derapat, parbrizul a crăpat de-a lungul capotei şi, dintr-o dată, totul s-a colorat în culoarea evenimentului limită, ireversibil?

Stăteam întins pe şezlong, cu gândurile aiurea, terasa spitalului era troienită de frunzele toamnei târzii. În spate, prin uşa deschisă, tovarăşul meu de salon răsfoia o revistă cu femei decoltate. Era linişte. Izbutisem să nu mă mai gândesc la nimic, când cineva a intrat să caute un cunoscut – nu l-am auzit, n-am ştiut că a intrat şi că a întrebat ceva. La ieşire, vizitatorul a scăpat clanţa, uşa s-a trântit cu putere, şi un trăsnet a umplut încăperea cu plesnetul roşu al unei explozii. Am simţit cum inima, biciuită, caută să-mi iasă din piept. Am rămas imobilizat în şezlong, dar coroanele copacilor, pe care le privisem până atunci îndelung, au devenit brusc de cristal, jocul alb şi

negru al crengilor s-a modificat sub privirea înghețată, chenarul în care se colora toamna și acea parte a cerului aplecată peste spital s-a adâncit înapoi. Poate ai mers cu barca prin stufărișul Deltei și știi cum se desfac luminișurile înainte-i, descoperind mereu alte vechi peisaje. În frunzișul copacilor, în adâncimea norilor s-au desfăcut dintr-o dată întâmplări ce-mi erau cunoscute, pe care însă niciodată nu le numisem, și, la drept vorbind, le uitasem de mult.

Clipa zero a sosit, iată peronul gării plin de lume, o fanfară zgomotoasă mă împiedică să-i explic mamei unde am lăsat cheia magaziei, nu se poate pronunța măcar un cuvânt pe care toba mare și trombonul să nu-l spulbere. Tata îmi arată cu degetul steguleţele înșirate sub streașină, multicolore, ascunzându-și ochii înlăcrămați, apoi mă ajută să-mi salt raniţa pe umăr, pentru că trenul a fost anunțat, un tânăr în trecere îmi cuprinde mâna și-mi strigă să urc în vagonul 6. În sfârșit, mama reușește să mă întrebe dacă am pus la loc sigur ordinul de chemare și fotografia, avertizându-mă că fără ele nu voi primi uniforma, uitase cu desăvârșire nu numai că fusesem de mult îmbrăcat din tălpi până în creștet în hainele cenușii ale soldaților, dar și că acum era și foarte târziu, foarte târziu, nu mai departe decât poimâine aveam să fiu în zona frontului. Fotografia Alinei o aveam, de bună seamă, mama ținuse la ea, fusese o fată bună, semăna cu tine, erai tu de mai înainte, ceva în genul unei schițe de portret ce urmează a fi transpusă în ulei. Alina nu venise, se dusese tata în persoană s-o anunțe că plec pe front, refuzase îndărătnic, acum nu mai avea rost să apară pe peron.

Am urcat din mers, trenul a luat curând viteză, la început am numărat stâlpii de telegraf săltând în fereastră, apoi tânărul care-mi indicase vagonul s-a așezat lângă mine, cu un chef de vorbă formidabil. Îmi fusese coleg, pretindea el. Nu mi-l mai aminteam sau, mai exact, mi l-am amintit îndată ce a început să cânte, pe la Topoloveni, era tenor și completasem cu el programul serbării de 10 mai, cu câțiva ani în urmă. Cânta foarte prost, romanțe lăcrămoase, în schimb era de o

amabilitate copleşitoare. S-a grăbit să mă anunţe, nu ştiu de unde dracu aflase, că nemţii fuseseră zdravăn bătuţi, că nici vorbă să mergem pe front, asta fusese doar o poveste frumoasă, era mai mult ca sigur că vom fi repartizaţi la lucru în Renania, ne îmbrăcaseră militari ca să ne aplice regulamentul eroilor. Noi eram tocmai buni de aşa ceva, abia absolvisem şcoala profesională. Spusele lui nu păreau a fi departe de adevăr: într-o staţie din Transilvania ne conviserăm, când, alături de plutonierul delegat, deşi ceva mai la distanţă, pe bancheta de lemn, s-au aşezat doi gradaţi nemţi, cu pistoale automate la cingătoare şi cu liste de pe care, cu ochi miopi, izbutiseră să ne identifice pe fiecare. Nici unul nu lipsea.

Alina, ca şi tine, era foarte cochetă. După aerele pe care şi le dădea, ai fi jurat că n-are nimic în capul blond; dimpotrivă, fata era foarte dezgheţată, dăruită cu un simţ excepţional al situaţiilor. Nu fusese decât o singură dată la noi, în preajma terminării şcolii şi, după conversaţia pe care o avusese cu tata, nu mai contenea cu ironiile la adresa bătrânului. Îl taxa drept un ramolit, tata îi vorbise despre luptele de la Oituz, înflăcărat, cu amănunte, fără să treacă peste episodul cu soldatul care alergase douăzeci de metri fără cap, continuând să-şi descarce conştiincios puşca în inamic. Îl găsise mai îmbătrânit decât se aşteptase, pisălog la culme şi patriotard. La urma urmei, îl ţintuise bine în insectarul ei, pentru că tata era, într-adevăr, întocmai aşa cum îl văzuse. Iubise armata, slujise cândva într-un regiment de călăraşi, prea insista în evocarea unor lupte ce, şi prin gravitate şi prin amploare, ne păreau tuturor ridicole în comparaţie cu luptele pe care aveam să le purtăm noi, ăştilalţi, atunci când războiul ne va fi oferit prilejul de a fi soldaţi.

Mai mare ruşinea, în loc să vadă în noi nişte combatanţi, acum că terminaserăm cu medie onorabilă şcoala, nemţii ne socoteau doar nişte terchea-berchea, salahori buni să le cureţe oraşele de moloz şi poate, de cadavre, după raidurile de noapte ale englezilor. Fusese genial Victor când scrisese despre ei, pe zid, ştiu eu ce, de-l eliminaseră din toate şcolile din ţară.

Cei doi gradaţi nemţi erau nişte bieţi amărâţi, după părerea mea ne supravegheau cu cinstită simpatie, acum îşi aprinseseră ţigările şi pufăiau liniştiţi pe banchetă, cu aerul că pistoalele automate îi incomodează cel puţin tot atât cât pălăvrăgeala fostului meu coleg, care, într-o limbă improvizată, făcea eforturi merituoase să le intre sub piele.

Cineva mi-a spus, cu simplitatea cu care ar fi mâncat un măr, că nu peste multe ore vom trece graniţa. Trenul pufăia greoi în ziua ploioasă. De peste dealurile vecine atârna în valea pe care o urmam un fuior de ceaţă cenuşie, urâtă, greţoasă. Alina ar fi scuipat simbolic pe chestia asta, cochetăria ei nu se lipsea de asemenea satisfacţie, oricum atmosfera nu îndemna la gânduri nobile şi ideea de a fi scos din luptă înainte chiar de a i se fi încredinţat măcar o misiune îl umilea şi îl înfuria pe fiul eroului de la Oituz, cel care văzuse oameni fără cap lovind duşmanul. Bărbatul din mine se simţea jignit, Alina ar fi înregistrat faptul la pierderi, obişnuită să ţină casa băcăniei lui taică-său, pe mine mă întuneca mai rău decât ploaia de afară.

Sunt acţiuni ce se întreprind numai după o îndelungată deliberare şi, dacă acestea năzuiesc către împlinirea unui scop înalt, chestia se cheamă eroism. Ţin din capul locului să exclud o asemenea variantă din povestea mea, pentru că sunt şi acţiuni pe care le făptuim aproape detaşaţi de împrejurări. Cazul meu. Când mama mi-a pus odată în faţă cafeaua cu lapte, şi cafeaua cu lapte avea gust de petrol lampant, cu tot respectul pe care i-l port, am răsturnat violent ceaşca şi am trântit uşa, deşi ştiam că pentru gustarea de dimineaţă suferise gerul străzii şi umilinţa cozii la prăvălie, şi nu o singură dată.

Clipa zero sosise. Lucrurile erau clare. Cum de nu-mi lămurisem toate acestea mai înainte, măcar cu o săptămână? Tata luptase la Oituz, nu se poate să nu fi aflat, dacă şi-ar fi bătut puţin capul rămas pe umeri încă de la luptele în care alţii şi-l pierduseră, vreun cunoscut, vreo relaţie ca să mă amâne, să mă scutească, să mă îmbolnăvească, cu certificat medical în regulă. Important când pleci la drum este să vezi bine pe ce calcă talpa primului pas, să nu care cumva să se strâmbe

piciorul primei hotărâri, se fac şi entorse penibile, dureroase, când pleci aşa, pe negândite. Am avut doar răgazul să smulg din buzunarul raniţei un ziar vechi ce învelea o bucată de brânză, să-l mototolesc îndelung, în aşa fel ca intenţia să fie citită de toţi, apoi m-am ridicat, adresându-i fostului coleg singurele cuvinte nemţeşti pe care le ştiam: *Wo der Keiser...* Closetul era ocupat.

Am apăsat pe clanţa uşii alăturate, uşa nu era blocată, cum crezusem, trenul alerga printr-un defileu. Nu am gândit la nimic. N-am hotărât nimic. Mi-am dat drumul pur şi simplu, aşa, ca un înger. Am zburat uşor şi elegant, ca un înger.

Îţi şade bine rochia corai, te rog să mă crezi, nu despre moarte vreau să-ţi vorbesc, deşi mulţi asociază dragostea cu moartea, n-au decât să o asocieze cât or pofti, nu sunt adevărate poveştile pe care ţi le-am spus, cele cu Robert, de pildă. Afară plouă îngrozitor, ca atunci, vreau să-ţi vorbesc numai, în această după-amiază tristă, despre faptul că te-am cunoscut cu foarte mulţi ani în urmă, mulţi ani înainte de a ne fi cunoscut cu adevărat, multe dintre actele noastre sunt prefigurate în binele şi răul pe care îl cunoaştem încă de copii, e foarrte şic voalul diafan care-ţi înconjură grumazul şi, pentru că este clipa adevărului, dă-mi voe să-ţi declar solemn şi pe negândite, că eşti foarte frumoasă şi că te-ai fi putut numi foarte bine Alina, dacă părinţii nu te-ar fi botezat Helga, nume de altfel destul de plăcut la citit.

1971

CUM SE POATE FACE SCANDAL ÎNTR-UN ROMAN DE SUCCES

Pentru ca scandalul (care constituie începutul şi sfârşitul oricărei opere de valoare) să fie memorabil şi să intereseze categorii largi de cititori, trebuie dintru început şi cu multă pricepere topografică să se aleagă drept cadru al acţiunii un roman de câteva sute de pagini. Romanul, spre deosebire de alte construcţii, beneficiază de avantajul că este alcătuit, mai totdeauna, din numeroase încăperi – saloane largi şi elegante, cu sufragerii răcoroase, cu holuri somptuoase şi dormitoare confortabile, prelungindu-se în iatacuri intime, în care se vorbeşte în şoaptă, uneori câte o verandă cu plante exotice şi două-trei balcoane cu deschidere spre grădină. Nu lipsesc din acest fagure al fericirii bucătăria electrică, frigiderul rococo, baia Louis XV şi debaraua Saroyan. Instalaţiile sanitare se înfăţişează în roman în cea mai bună stare de funcţionare, cu conducte care nu bâzâie, cu boilere şi ramificaţii bine îmbucate, cu robinete în fiecare capitol şi cu sifoane înclinate pentru scurgerile menajere ale episoadelor stufoase. Ferestrele sunt înalte şi luminoase, ca să se poată urmări toate aspectele acţiunilor, până la mişcarea sufletească cea mai subtilă a eroilor.

Numărul mare de locatari, purtând fiecare cu sine date biografice esenţiale, tipice, precum şi maniile, ticurile şi motivele superioare de a acţiona, atipice (fireşte, în cadrul normelor de convieţuire civilizată), în sfârşit varietatea decorurilor în care se plasează acţiunea creează condiţii excelente şi suficient spaţiu pentru a se striga în voie, a se ameninţa cu ton categoric, a se înfige, elegant şi eficace – atunci când autorul consideră că nu se mai poate altfel – mâna în gât. Spre deosebire de odă, tragedie sau baladă, romanul are avantajul verosimilităţii, atingând adesea performanţele fotografiei.

Îndeobşte, se iau în consideraţie un bărbat şi o femeie de condiţie, care intenţionează serios să se iubească. Bărbatul, matur şi viril, e neapărat inginer pe un şantier de mare importanţă, are idei elevate, treburile îi merg bine, i se deschid perspective sigure, n-are familie de întreţinut, nici datorii, ba dimpotrivă, câteva zeci de mii de lei pe libretul de economii cu câştiguri. A călătorit mult (în interes de serviciu), a petrecut experimental, dar cu măsură, în prima tinereţe, când a scris şi câteva poezii; acum nu-l mai tentează jocul de cărţi, îi sunt indiferente femeiuştile, cinematograful, coniacul, preferându-le discuţiile la masa rotundă, unele aspecte ale demografiei, conferinţele, lupta de principii, şedinţele, statisticile. Fişa medicală nu-i este umbrită decât de o banală eczemă, după ce se bărbiereşte. Garderoba îi e reprezentativă, prietenii şi i-a ales dintre bărbaţii distinşi ai oraşului, dispreţuind pe toţi cei care au obiceiul de-a tapa de un pol pentru ţigări. Are automobil.

Femeia nu trece de douăzeci şi opt de ani, e negreşit blondă cu ochi albaştri, ştie limbi străine, e cochetă, ostentativ dulce şi inteligentă, lucrează într-un mare oficiu de aprovizionare cu carburanţi, e iubită de colegi, apreciată de şefi, respectată de delegaţii instituţiilor colaboratoare, avansată periodic de minister. Nici ea n-are familie sau datorii, locuieşte singură, apartamentul îi este mobilat pe comandă, citeşte numai cărţi de autori consacraţi şi poartă corespondenţă cu un congres de maşini de abţiguit din Brazilia. În ultima vreme merge la concerte simfonice (Ah, dragă, Chopin mă siderează!), îşi vizitează, cu măsură, prietenele; câteva excursii în străinătate îi dau prilejul de-a se întreba în ce constă fericirea, răspunzându-şi de fiecare dată, cu competenţă şi adâncime, foarte exact: „Fericirea este atunci când..." Arde de dorinţa de a avea un copil.

La momentul oportun, când autorul se simte pregătit să apese pe declanşator, şi bărbatul şi femeia năzuiesc spontan către o viaţă nouă, fericită. Se procură imediat un compartiment de tren, se organizează o sindrofie, o paradă a modei sau un meci epocal de tenis, unde, plasaţi alături unul de altul, cei

doi au posibilitatea să se remarce, să schimbe priviri, să converseze ales şi să se aprecieze. Se aranjează o plimbare la Şosea, în doi, prilej de investigaţii paralele şi încrucişate, cu trimiteri sigure şi replici plurivalente. El o întreabă dacă îi place Brahms, dacă o preţuieşte la justa ei valoare pe Greta Garbo; ea îl întreabă poetic dacă îi *cauzează* cafeaua cu frişcă, ginul, produsele Helena Rubinstein. Îşi recunosc instantaneu gusturi şi preferinţe perfect asemănătoare. Lui, chiromanţia îi spune ceva, chiar i se pare că în palma ei fragilă sunt însemnate drumuri încă nedescifrate, şi se grăbeşte să i le citească. Formidabil, iată, va întreprinde cândva o călătorie, cuiva din familie i se va fura (nu distinge bine) un act, o bijuterie, o gâscă, o motocicletă sau un fermoar, nu va fi ocolită de oarecare decepţii în dragoste. Ea face ochii mari, declară că inginerul se pricepe de minune să analizeze necunoscutul şi laturile laterale ale destinului, cât despre decepţia în dragoste nu ştie ce să spună, pentru că n-are din partea cui să aştepte deziluzii: n-a iubit niciodată cu adevărat, n-a aflat încă omul – nu bărbatul visurilor ei, asta ar fi prea mult, ci persoana serioasă, cu sentimente serioase, care să-şi deschidă serios sufletul şi să-i înţeleagă şi partea nevăzută, serioasă a fiinţei.

Se organizează neîntârziat o plimbare mai lungă, dincolo de lacuri, pentru ca el să aibă suficient timp de a demonstra cât se poate de clar că este singurul pe lume în stare să-şi deschidă integralmente sufletul şi să o înţeleagă. Un mic cadou, înmânat în timpul unei cine la *Mon Jardin*, într-o ambianţă albăstruie, aburită cu muzică în surdină, stă mărturie că sentimente curate, sincere au lăstărit în sufletul lui şi sunt gata să butăşească suav. Ea este emoţionată, simte ce n-a mai simţit, dovadă că evocă imediat un moment din viaţa ei, când răposatul ei tată, recunoscând-i virtuţile (era îndată după trecerea bacalaureatului), îi oferise un ceas de mână. El se arată emoţionat, simte ce n-a mai simţit, amintindu-şi o ocazie identică, diferită doar prin faptul că, deşi dorise din toată inima să primească un ceas (tot îndată după bacalaureat), n-avusese prilejul să-l şi obţină, pentru că tatăl său era atunci plecat într-o călătorie de afaceri

în Turcia, de unde nu s-a mai întors, victimă a ciumei care bântuia pe-atunci în partea asiatică a acelei ţări.

Se pun în funcţiune anume priviri galeşe, unele mângâieri pe dosul palmei, unele jocuri spirituale ale cuţitului şi furculiţei pe marginea farfuriei cu gogoşari în oţet. Se dă motor şi câtorva amintiri nesigure, dar semnificative, printre altele, EA: „Când locuiam la cămin, la Vasiliu Bolnavu, în primul an de facultate, se pripăşise în camera mea o pisică. Obişnuia să doarmă toată noaptea deasupra păturii, torsul ei mă liniştea, îmi dădea sentimentul că cineva pe lume totuşi mă iubeşte şi mă mângâie, că pot constitui obiectul unei afecţiuni." EL: „Pe când îmi făceam armata, maiorului i se blocase un cheson. L-am reparat cu o şurubelniţă. Drept recompensă, m-a invitat într-o duminică la masă, mi-a dat să înţeleg că ar fi bucuros dacă i-aş permite să- mi ordone să-i devin ginere. (Avea o fată nostimă, cu zestre). Dar viaţa abia îşi deschidea ferestrele... Actul căsătoriei cere meditaţie prealabilă, am preferat să meditez şi să mă pregătesc temeinic pentru acest examen."

Se utilizează, în continuare, o butelcă de vin tare, în scopul radicalizării sentimentelor, egal şi simetric distribuite între cele două inimi. Tocmai se cântă un tangou argentinian compus de un neamţ, când ea observă subit că n-a mai dansat din timpul când era elevă. Coincidenţă: nici el n-a mai dansat de pe vremea când se organizau, la liceu, serbări urmate de dans; în lipsă de partenere, elevii se împerecheau atunci între ei, sub atenta supraveghere a profesorului de educaţie fizică. Dansul trebuie să evolueze în aşa fel încât ea să simtă neîntârziat că se află în braţele unui bărbat puternic, încă tânăr, căruia i te poţi dărui cu cea mai mare încredere. Şi cum să nu-i acorzi tot tangoul şi viaţa, când dansatorul se dovedeşte un navigator îndrăzneţ ori de câte ori se cere o piruetă, deosebit de timid totuşi atunci când se produce o apropiere neprevăzută a trupurilor, sfârşită într-o mângâiere a obrajilor şi un ah! interferent? El trebuie să încheie dansul cu un pas triumfal şi cu concluzia teoretică, bazată pe temeinice probe practice, precum că femeia purtată în acolade vertiginoase prin toate

colţurile sălii, peste zeci de bombeuri şi printre sifoane, nu este alta decât exemplarul ideal pe care l-a visat şi autentificat. La despărţire, transpiraţi, gâdilaţi la lingurică de sardelele delicioase şi paharele cu şpriţ, sentimentele izbutesc să se închege într-o declaraţie articulată, în timp ce el îi indică pe cer splendida constelaţie a Andromedei (în realitate Orionul).

Pe la jumătatea romanului, se creează toate condiţiile pentru ca cei doi să se căsătorească cât se poate mai curând. Se eliberează, în capitole scurte, descrise cu realism, câteva acte necesare, un apartament, un garaj. Se calculează rapid costul mesei într-un mare restaurant, numărul şi funcţiile persoanelor invitate, gabaritul şi calitatea darurilor, utilitatea lor parţială, costul călătoriei în luna de miere, inclusiv bacşişurile, benzina automobilului, se apreciază volumul toaletelor şi viteza de deplasare a perechii către cuibul fericirii închiriate la munte. Se contactează câteva rude apropiate, pentru ca tinerii să aibă de la cine să-şi ia rămas bun, cu lacrimi, înainte de fericita plecare. Toate operaţiunile iau un caracter galopant, ţinându-se riguros seama de ochii şi gura lumii, de temperatura vremii şi mersul trenurilor.

O descriere amănunţită a marelui hotel din munţi, unde cuplul se instalează, este absolut necesară. Se remarcă poziţia stabilimentului, confortul, liniştea garsonierei, caracterul stenic al tablourilor de pe pereţi, lipsa urmelor de ploşniţe, tariful îmbietor al serviciilor, buna funcţionare a veiozei, a broaştei yale şi a bideului. Se plantează în faţa ferestrei câţiva brazi, de pe care să se scuture, în timpul nopţii, picuri de rouă şi de linişte. Se confecţionează, pentru o folosire judicioasă, o lună plină, magnifică, cu ore de răsărit şi de apus helvetic reglate, în preajmă întârziind discret o privighetoare extrem de îndatoritoare, cu un program bine alcătuit, fără pauze sau repetiţii.

Se aruncă încă o dată o privire de control, în aşa fel ca nimic să nu fi scăpat în alcătuirea adecvată a cadrului. Eroii, îmbătaţi de aerul proaspăt, de dragoste şi respect reciproc, sunt lăsaţi să se descalţe şi să-şi relaxeze corespunzător spiritele.

Aici şi acum se plasează scandalul. Se poate imagina un debut fulgerător, o răbufnire iscată de la un cuvânt rău pronunţat sau echivoc, urmat imediat de insulte grave, răsturnate grămadă sau desfăşurate în rafale. Se poate recurge şi la varianta cealaltă, a suspensului, mai înţeleaptă – lungă mocnire expresivă, timp de câteva ore, după o agreabilă escapadă în poiană, răbufnire verticală la izvor, cataracte la înapoiere. Pretextele sunt aproape indiferente, sunt atâtea câte stele se află în adâncul bolţii cereşti. Ea, de pildă, poate fi îndemnată să declare că, dintre toate automobilele preferă Pontiacul decapotabil, care este, după părerea ei, antiderapant şi uşor manevrabil – toate acestea spuse simplu, dintr-o dată, nelegat de vreo idee sau de vreo discuţie anterioară, cu aerul că dă răspuns la o întrebare despre flora carpatică. Absent, plutitor, ferice, lui – posesor al unui Fiat – nu trebuie să-i scape nici o silabă a declaraţiei. Printr-o figură de stil cu lamă de briceag, sau doar printr-un gest, bărbatul trebuie să replice tăios, jignit, spunând în esenţă că, dimpotrivă, singura maşină acceptabilă este Fiatul, cu carburator la vedere, din următoarele patru considerente tehnice: primul, al doilea, la treilea, al patrulea.

Cu imaginaţie, recurgând la logică, cu care este echipat oricare buzunar de bărbat, el izbuteşte să construiască argumentaţii inatacabile: se poate afla, auxiliară, o demonstraţie oarecare, – evocarea dificultăţilor de străpungere a vârfului Mont Blanc sau invenţia paraşutei – capabile să întărească şi să blindeze opinia lui. De priceperea de a deteriora alert lucrurile depinde mai departe reuşita capitolului. Ea neglijase să mărturisească despre sine că este o fire impulsivă, pândită uşor de isterie, astfel că prima ei reacţie la tonul lui ironic, disproporţionat, urmează să fie alegerea precisă, cu maximă rapiditate, a unui obiect casabil din inventarul garsonierei, zdrobirea lui de parchet, însoţirea operaţiunii cu ţipete scurte, distribuite în acte şi tablouri, cu un vocabular pietruit şi coborâri fără frâne. E îndoielnic ca un bărbat, asistând la asemenea averse, să afle alt cuvânt de replică decât semaforul vocativului: imbecilo! Se profită de răgazul barierei, a liniştii

inundând din pădure garsoniera, pentru ca bușteanul cuvântului să cadă cât se poate de scurt, de expresiv, vuietul lui golit de venin să răsune totuși copleșitor, definitiv, crengile să sară fuzant în toate direcțiile, căruța dragostei ultragiate să se umple instantaneu cu vreascuri.

Disputa poate fi condusă mai departe, cu folos, numai urmărindu-se îndeaproape, în gros-plan, figura femeii schimonosită de durere, care trebuie să fie universală – durerea gravă a Femeii eterne în fața Bărbatului despot. Ea plânge, bate cu pumnii în masă, rapid-rapid, mărunt-mărunt, își blestemă zilele, blestemă clipa în care l-a întâlnit, când s-a lăsat înșelată, ca o cretină, când și-a imaginat că individul este capabil de sentimente alese, dezinteresate. De altfel, nu ignoră, declară ea, că în urmă cu doi ani, el a rupt logodna cu o fată de familie cu livadă și pian, după ce devalizase pe viitorul socru de aurul pentru dantură. Mai știe că fusese dat afară de la fabrica de apometre, unde lucrase, că abia găsise – prin intervențiile unui fotbalist – un loc pe șantierul unde își pierde acum vremea, iar automobilul, o rablă, îl primise cadou pentru că mijlocise afaceri de sute de mii, necurate, cu ciment și cherestea. Din cauza incompetenței lui, în cartierul gării se surpase chiar un bloc cu etaj. El primește toate acestea cu pumnii strânși, descoperit, indignat și istovit, uimit și cutremurat de competența cifrică a femeii, care i-a aflat până și porecla cu care-l numeau în închisoare: „Gazelul".

Un bărbat, e timpul să i se dezvolte psihologia, nu poate suporta la nesfârșit asemenea jigniri. Rabdă cât rabdă, dar își iese, în cele din urmă dumnezeiește, din sărite. Cel mai potrivit moment ar fi acela când ea încă n-a epuizat lista blestemăților, înainte în orice caz de a cădea, cu fața în palme, în hohote de plâns, când poziția atrage după sine fenomenul surzeniei temporare. Intervenția lui – e necesar, e obligatoriu – trebuie să fie cumplită. Cinci, patru, trei, doi, unu...! Se repede, o prinde strâns, voinicește de mână, o plesnește rectiliniu peste gură, îi lunecă degetele în păr și o învârtește cu strânsori repetate și smucite prin toată casa, apoi o culcă pe podea, și, cu palmele

amândouă, o plesneşte peste părţile grase, până simte că dracii adunaţi în trup încep să şchioapete şi să se predea.

În tot acest timp, să nu se nenglijeze sonorul: ea trebuie să ţipe, să se zbată, să cheme ajutor, să strige *mamă*, să strige Titi, Bebe sau Victor, nume nemaiauzite, care, după toate indicaţiile, nu aparţin contractului lor de căsătorie. Şi să nu se dea uitării că şi el, la rândul său, nu poate face atâtea câte le face fără a însoţi operaţiunea cu elemente verbale menite să dea justificare mişcărilor, repetărilor usturătoare şi indignării, ca să nu mai vorbim despre necesităţile de ritm, pe care vorbirea, chiar şi cea obligată la incoerenţă, trebuie să le împlinească muzical în asemenea scene de gen. Durata secvenţei nu e bine să se prelungească peste măsură. Din două considerente: primul, pentru că, oricât de spectaculos ar fi spectacolul, el se depreciază emoţional pe măsură ce palmele cad şi cuvintele lovesc şi, al doilea, pentru că luna de miere nu e mai lungă decât o lună calendaristică, şi acţiunea romanului are încă multe de depănat până la deznodământ. De aceea, o regie inteligentă pune capăt scandalului, îndată ce patimile încep a obosi. Eroii trebuie convinşi că a sosit clipa în care resentimentele lor s-au copt destul, că nu le rămâne decât să se ridice de jos, să-şi spele firele de sânge izbucnite pe nas, să-şi aranjeze puţin coafura şi vestimentaţia şi să se pregătească de masă.

În restaurant e plăcut, câţiva necunoscuţi îi salută dulce, în toate se remarcă grija gazdelor pentru buna primire a vizitatorilor, supele sunt gătite cu pricepere, de pe listă se pot alege specialităţi de pescărie, la cerere se prepară salate şi minuturi delicioase. La desert trebuie ales, fără discuţie, tortul, crema lui fiind întotdeauna proaspătă. Distinsa doamnă poate comanda, la început, salam şi măsline, icre de ştiucă sau salată. Agreabilul inginer poate deschide masa cu un coniac sau o ţuică, cu omletă şi brânză de Brăila. Mai departe, serviciul fiind ireproşabil, se pot aduce şniţele, muşchi de vacă în sos de vin şi altele. Alegerea îi pune, firește, în oarecare încurcătură. Propunerea chelnerului de-a alcătui el singur meniul e primită

de tânăra pereche ca o uşurare, ca un semn că destinul ţine cu ea şi înţelege s-o ajute în depăşirea dificultăţilor.

Romanul îşi continuă cursul şi după înapoierea eroilor la domiciliul din capitală. Scena memorabilă, insultele, bufniturile în profunzime sunt definitiv uitate. Viaţa intră pe făgaşul său firesc. Legaţi prin sentimente puternice şi prin lovituri experte, de neuitat, care le dau conştiinţa că au o experienţă comună cu care se poate întări o casă de piatră, tinerii căsătoriţi îşi reiau cu voioşie ocupaţiile şi bucuriile lor, evoluează, se împlinesc şi, după ce se simt cu adevărat împliniţi, maturi în toate privinţele, se hotărăsc să aibă un copil.

De studiat îndeaproape, în episoade scurte, gingaşe, acest produs suplimentar. Cu puţină înţelegere şi abilitate, romancierul îl poate confecţiona din material ieftin, de prin casă, cu stofă dintr-un palton vechi, din mărgele şi nasturi, înzestrându-l, sub burtă, cu un dispozitiv melodic care, la apăsare, să poată zice *mamă* şi *tată*, pentru ca noua familie să aibă motive temeinice de a retrăi fericirea vocativelor paralele.

1971

CERCURI ŞI UNDE

N-a fost nimic între noi, Helga, strângerile de mână, sărutările pătimaşe sub teii înfloriţi, fuga pentru trei zile în munţi, mărturisirile decorticate târziu în noapte, la cabană – toate simple întâmplări banale ca oricare altele, ca fumurile mătuşii tale care a bătut-o la tenis pe Marie Curie, încercări merituoase de-a nu ne plictisi separat, fiecare în recipientul singurătăţii sale, o spumă acrişoară mâncată în doi, viaţa fiind delicioasă ca o cofetărie, îţi dai prea bine seama. Şi, dacă n-aş

avea gustul pervers al întoarcerilor în cerc şi al replicii cu buton şi capac, scrisoarea aceasta ar fi neîndoielnic de prisos şi nu ţi-ar parveni niciodată.

Orele mereu pe dos m-au deprins să răscolesc cu duşmănoasă afecţiune trecutul propriu, trecutul celor apropiaţi, trecutul trecuturilor celorlalţi, faptele sedimentate unele peste altele în ciudate geologii, cuibărite unele într-altele ca inflorescenţele conopidei, astfel că refuz gândul reîntoarcerii şi orice nouă tentativă de-a mai împovăra istoria cu anecdotă, preferând să desfoliez doar faptele definitiv îngheţate, până la miezul lor alb, atât de dulce şi atât de neadevărat.

Nici o reîntoarcere nu mai e posibilă şi nu-şi mai are rostul (cine se mai înrolează pentru campanii în Galia?), ar însemna să adăugăm câteva speteze zmeului care şi aşa zbârnâie acolo în azur, să adăugăm fiecărui cuvânt câte o silabă în plus, până ce şoaptele noastre ar suna plescăit, iar sentimentele de pe alături ar fâsâi ca un cauciuc înţepat.

Întoarcerea mea pe serpentine lunecoase de mult ştiute către inima inflorescenţei, vezi bine, nu e o retragere, ci semn că am înţeles limpede cum toate de la un timp se repetă, şi am refuzat categoric să mai repet, mai ales după ce mi-ai spus, privindu-mă adânc în ochi, că ai dori să ai de la mine un copil, idee îngrozitoare pe care m-am prefăcut a nu o înţelege, pentru că din nou venise vorba de repetiţie. Ai mai fi fost în stare să reiei scena, când, sub îndemnul oarbei naturi, ţi-a venit ideea să-mi mângâi fruntea şi, îndată mai apoi, să mă îngâni în virajele interioare? Ţi-ar mai fi convenit să scandăm împreună cuvintele pe care le-am descoperit cândva spontan şi cu violentă bucurie şi care acum ne gâdilă marginile limbii ca un fir de păr tras din supă, invenţia sleindu-se de mult, poate din seara când ţi-am explicat procedeul meşterilor asiaţi de-a trafora figurine în fildeş, una în interiorul celeilalte, repetiţii repetate până la minusul dălţii? Ai mai fi avut tăria de-a relua demonstraţia, chestia superbă cu rostul tău pe lume şi chestia cu fericirea, toate onomatopeele şi enteritele care se produc din senin în ocazii d-astea? Povestea noastră ar fi devenit

curând melodramă, am fi repetat poate cel mult două-trei scene (cea a plecării tale, cu mândrii jignite şi cu reproşuri bicarbonate ar fi meritat într-adevăr să fie reluată, ca să râdem de data asta cum se cuvine de melancolia arţăgoasă a dragostei), oricum ne-am fi pierdut orice speranţă de-a păstra intact sentimentul că ceea ce a fost între noi semăna cu ceva adevărat, cu ceva foarte frumos şi transparent.

N-a fost nimic între noi, Helga, de aceea spiritul meu rece şi sever trage hotărât fermoarul şi şutează balonul întâmplărilor, în interiorul căruia am înghesuit o istorie unică, tot ce mă interesează acum e rochia de bal mototolită în amintire, mai ales pentru că printre vechituri se află ascunsă şi o şuviţă a părului tău blond. Întoarcerea şi readucerea în amintire a fiinţei tale e omeneşte posibilă, şi chiar preferabilă, înseamnă mai mult decât dacă am întreprinde ceva nou, o altă seară cu sărutări şi jurăminte, cu toate dantelele bucuriilor de care suntem capabili. Avem prilejul să ne rezumăm la nişte evocări aproximative, amintirile noastre sfinte seamănă cu liniile de tren, sunt mai sigure decât altele, ştii bine că se află sub roate chiar atunci când noaptea tunelului îneacă totul şi rămâne viu numai zgâlţâitul. Mai avem şi câteva iluzii pasagere – astâmpără melancolia tot atât de bine ca şi faptele cu pretenţiile lor creponate, cu capacele lor.

Puterea iluziilor o cunoşti, din moment ce ai realmente nevoie de curaj şi de tărie ca să înoţi în valurile cuvintelor mele de-acum. Cuvintele se mişcă, Helga, ţine capul drept şi deasupra, înoată, iubito, cu bravură prin spuma lor, fără să te întrebi dacă valul e cel care trece sau tu înaintezi prin el, îmi dau seama că îţi fac prea multe valuri pentru o chestiune fără importanţă, etern plicticoasă ca povestea cu soarele şi pământul, care *dintre* se învârteşte în jurul celuilalt, n-are nici o importanţă dacă mişcarea asta te cam ameţeşte, mai bine primeşte aşa cum sunt valurile albastre pe care ţi le trimit acum, care te ţin încordată deasupra slovelor, şi te înfioară în răstimpuri, şi te buimăcesc, şi te îndeamnă uneori la un plâns dezesperat, pentru ca tot ele să te limpezească, sau cel puţin

aşa sper, în orice caz te anunţ solemn şi vindecat că sunt cum nu se poate mai fericit, că toate treburile îmi ies extraordinar de bine, ca în pasienţe, dacă aş avea coadă ai vedea cât de triumfător ştiu să-mi fâlfâi eroismul, împăcarea, chiar mă şi minunez cum se face că în mişcarea asta înainte şi înapoi, mai curând înapoi (parcă aşa începusem), toate se împlinesc admirabil, deşi nu-mi explic de ce dracu îţi resimt atât de durerors absenţa, de ce din pricina asta nimic nu mai are rost şi nici gust, de ce sunt invadat de nelinişti, de ce rătăcesc pe străzi ca să-ţi descopăr silueta şi de ce nu mă regăsesc, în fine cuvintele se umflă zadarnic, nu sunt în stare să vibreze, mă mulţumesc să-ţi trimit simple valuri, ca să înţelegi ce înseamnă viaţa fără tine, Helga, iubita mea din Galia cisalpină, minunata mea Helga, dar mi se pare că nu despre asta era vorba, parcă începusem mai altfel, trec acum curenţi cu valuri necunoscute, te-au rostogolit puţin, aşa se explică, doar era vorba că nimic nu s-a petrecut extraordinar între noi (atenţie la valul pregătit pentru tine, te loveşte aprig în plină faţă, puteai să-l escaladezi), gata, a trecut, limpezeşte-ţi puţin vederea pentru că, iată, vine următorul, vin celelalte, dinainte, din urmă, din urmă...

Să le lăsăm să treacă, să nu luăm în seamă loviturile lor grele, sfârcurile de bici înfrigurat, să ne amintim doar că iluziile noastre au intrat cândva în conjuncţie, tu m-ai văzut pentru o clipă aşa cum nu eram dar ai fi vrut să fiu, mie mi s-a părut că te mai văzusem şi erai cea pe care o căutam de mulţi ani (adolescentă, pe vremea bombardamentelor, semănai cu fetele lui Modigliani), ne-am zărit prin scânteia unui fulger şi ne-am întins apoi mâinile prin întuneric, prinzându-ne ca disperaţii ce se îneacă, formidabil a fost că două iluzii au clipit împreună, pac-pac, ca două note de clavicord, după care ne-am simţit stânjeniţi când clipătul s-a stins, rămânându-ne doar posibilitatea de a conduce cât mai bine povestea cu contractul şi părţile, un joc stupid şi prozaic, sper că eşti de acord, de la care au început minciunile, jurămintele, eforturile de întreţinere a flăcării care se topise, tu ştii mai bine cum a fost.

Ne minţeam cu neruşinare, la telefon, spuneam cuvinte sforăitoare, în care s-ar fi înecat şi un crocodil. Doamne, câte se pot spune la telefon când începe rostogolirea valurilor! Ne pregăteam îndelung întâlnirile, ne aruncam dementţial unul în braţele celuilalt (la telefon), ne strângeam puternic şi ne contopeam într-un dureros sărut respiraţiile (la telefon), te înfruntam cu o neostoită sete de anulare, după care aş fi vrut să te prefaci în cenuşă, ca să te respir şi să te pot purta etern în fibrele cărnii mele, în pânzele sângelui meu, să nu mai supravieţuieşti decât datorită mie, beţia asta e fără margini şi, după cum s-a dovedit precară, pentru că, în timp ce ne juram credinţă pe viaţă (la telefon), tu erai preocupată să-ţi termine croitoreasa taiorul gri şi modista pălăria aceea mare, care îţi venea realmente bine, cu funda ei violetă, nu trebuia să pleci îmbrăcată oricum la Expoziţia internaţională de la Leipzig, ah, ce minunat arată acel oraş de carton! Aveai dreptate, doar fuseşi invitată de însuşi preşedintele, şi mai văzuseşi într-o vitrină tocmai pantofii care se asortau, iar când ţi-am spus că dragostea nu se stinge niciodată, cel mult se amână, gândeam foarte serios cum am să reuşesc să trag ipotenuza şi să calculez exact suma unghiurilor, cu minunatele creioane Carioca pe hârtie cretată, cum am să înfrâng dificultăţile la îmbucarea capacelor, pac-pac, capacele de ceas şi capacele de pian şi toate celelalte, dacă ţi-ai putea imagina câte capace trebuie puse, când pentru toate lucrurile este pregătit undeva câte un capac. Bucuria pe care mi-o dăruiai era bucuria primei priviri în oglindă, surpriza pentru taiorul cel nou, pentru pălăria mare pe coafura răvăşită savant, şi te simţeai admirată de toată lumea, mai ales la concertul de după-amiază, preşedintele – de a cărui existenţă m-am îndoit întotdeauna – ocupându-se îndeaproape de tine, oficialii sunt capabili de o afecţiune sinceră şi dezinteresată, e într-adevăr copleşitor să asculţi orga de la *Thomaskirche* izbucnind ca în ziua de apoi cu toţi trompeţii şi toate glasurile, şi din străfundurile mării sonore câte un capac pocnind surd, ca steluţele ce capsează capitole de istorie. Ai închis telefonul cam prea precipitat, lăsându-mi impresia că te

îndoieşti de dragoste mea, un fel de gelozie mă încerca, nu mint, dar mi-a convenit de minune, pentru că tocmai aveam de încheiat ultima casetă şi cleiul se cam întărise, mai erau de caşerat două capace, ca să le pot în sfârşit aşeza deasupra pac-pac, înainte de-a suna din nou telefonul, ca să reînnodăm nervii de mai înainte (după proba la croitoreasă), să ne mai spunem, aşa cum se cere între îndrăgostiţi, alte cuvinte mari şi definitive, legături de conopidă cu miezul alb şi neadevărat.

Şi nu este vorba de nici o suferinţă, Helga, doar ştii ca şi mine că toate se învârt în cerc şi valurile care vin se tot duc înapoi, sau vin dinapoi, n-are importanţă, pac-pac cad capacele peste toate faptele noastre, îţi scriu cu gândul de-a preciza câteva detalii, ştiindu-le scrise undeva câştigăm sentimentul că n-au fost nişte închipuiri, iar dacă n-au fost, prin scris ele devin adevărate, aminteşte-ţi concertul când se cânta *Harold în Italia* şi viola încerca să-şi iasă din condiţia de lemn frumos şlefuit, repetând un început, de fiecare dată adăugând câte o notă, două, şi apoi partea aceea înnebunitoare în care fraza, destul de chinuită, maladivă chiar, revine ostinat ca în Ravel din nu ştiu care piesă, amplificată, simplificată, despre care îţi spuneam că îmi pare un brad ce ia foc şi arde, dar crengile cresc sub ochii uimiţi din vâlvătaie şi scrum, desigur nu pentru totdeauna, focul se stinge într-un târziu şi tu trebuie să te îmbraci în haina cu blăniţă la gât, să ne grăbim voiai, fuseseşi tulburată, afară ne aştepta o iarnă frumoasă, tu nu înţelegeai că trebuie să-mi răspunzi, atunci am luat în căuşul palmei zăpadă proaspătă de pe un parapet şi ţi-am azvârlit-o în faţă, nedându-mi seama că tu frigeai, te crispaseră frisoanele, dar toate acestea se petrecuseră altă dată, nu era pic de zăpadă, dimpotrivă, era o vară foarte fierbinte şi stătută, ieşisem din oraş pe scuter, ne-am oprit undeva într-o margine de pădure, o pădurice de salcâmi, pustie, adormită, era duminică şi ţăranii se retrăseseră pe la casele lor, astfel că ne-am dezbrăcat şi am alergat prin poienile răcoroase ale pădurii, atunci ţi-am vorbit, ca să-mi dau importanţă, despre *Turnul Babel* al bunului Hyeronimus Bosch, jurând că unul dintre cei şapte mii de

constructori pictaţi pe terasele lui fusesem eu, pe vremea aceea munceam foarte mult, ca şi astăzi, te aşteptam de pe atunci, ţi-am spus, ridicam din când în când cazmaua ca să privesc întinderea apelor golfului şi să te zăresc printre ţărăncile ce ne făceau cu mâna de pe puntea câte unei corăbii, aş fi vrut să am un cal, să te chem şi să te ademenesc, până la urmă te-am înălţat pe şaua scuterului şi ne-am înapoiat târziu, pe o răcoare ce începuse să înfioare pielea. Deasupra se învălmăşeau stele frumoase, stelele pocneau, motorul bătea egal.liniştea umedă a crângurilor: pac, pac...

Dar toate astea nu sunt nici măcar pe hârtie adevărate, îţi dai prea bine seama, sunt nişte închipuiri ale mele, ca să stârnesc perfide valuri, ele urmează să te ajungă pe-acolo pe unde eşti, dacă erau adevărate aş fi reuşit să le recompun cât de cât, pentru că am mai fost de-atunci la concert, şi-am mai parcurs câteva ierni, fără să înţeleg din toate nimic, bucuriile pe care le caut nu mai au nici un gust, n-au nici rost, ceva nisip a curs în clepsidră, după câte îmi dau seama... Dacă lucrurile nu s-ar fi învârtit în cerc, ceva neaşteptat s-ar fi produs, fără îndoială, noutatea ar fi avut în cele din urmă darul să mă tulbure, ori iată, după telefonul tău îmi văd liniştit de treabă, pun capace, fiecare obiect are undeva capacul său, de multe ori stă deschis şi stingher la foarte mare depărtare, iscusinţa mea este de-a mă petrece prin lume, de a călători spre a afla capacul casetei care nu trebuie să rămână prea mulţi ani descoperită, aveam cu alte cuvinte treabă, nici n-am de ce să mă plâng, pasienţele îmi ies toate bine, şi se pare că şi ţie – aveai de-acum taiorul dorit, cu care călătoreai spre Leipzig, la expoziţia internaţională, acolo te aştepta preşedintele (de a cărui existenţă mă îndoiesc şi acum), poate reţinuseşi că, sunt zece ani de-atunci, fusesem şi eu pe-acolo, ascultasem Buxtehude la *Thomaskirche*, aşa cum te-am prins într-o singură clipă, ai crezut probabil că am rămas acolo şi că mă vei regăsi acolo, şi că vei fi mai aproape de mine acolo, cum eu eram cândva mai aproape de tine decât astăzi, atunci te priveam de pe a treia terasă a Turnului Babel, acum îţi trimit valuri care

să te încerce, dar asta e o altă poveste. M-ai urmărit, iubito, cu atenţie şi, poate, cu auzul îndurerat, sunt în stare să-ţi ofer la nesfârşit vârteje de cuvinte, tu ştii bine că nu spun nimic, în dragoste rezultatele analizei logice şi gramaticale descoperă un gol dezolant, ai zice că sunt catastrofale, îndrăgostiţii îşi vorbesc însă ca să-şi ascundă inactivitatea (sau activitatea inactuală), esenţial mi se pare strigătul disperat, nestrigat, starea de neputinţă când ai vrea să rămâi deasupra, of, cât de greu e să lămuresc măcar doi termeni ai acestei fraze, în care importante rămân imprecisul, tensiunea, suferinţa.

Dragostea nu se stinge niciodată, Helga, numai se amână, şi nici n-ar fi cu putinţă altfel, deocamdată avem treabă, tu trebuie să te întorci de la expoziţia internaţională, îţi şade admirabil taiorul gri şi eşarfa de altădată aşezată pe pălăria cu boruri largi, eu am o mulţime de treburi de încheiat, din şapte mii de capace n-am aflat decât două, vor mai trece câţiva ani şi câteva ore până ce toate se vor îmbuca aşa cum le-ar sta bine. Şi important este că timpul va veni.

N-a fost nimic între noi, lucrul îţi este acum limpede, ne-am văzut pentru o clipă, într-o fulgerare aproape inexplicabilă, ne-am prins mâinile pe întuneric şi ne-am tras unul spre celălalt cu o disperare străveche, dar încă nepregătită, ca în bulboanele unei ape cu valuri zăpăcite, aşadar nimic din toate celelalte n-au fost adevărate, simple întâmplări lipsite de sens, bune de aşezat într-o istorie de trei pagini, anecdotă răscolită puţin de valurile care se succed, în stare să buimăcească puţin, ceea ce n-are nici o importanţă în această lume fără capac, din care abia mai avem timp să gustăm catastrofele de prima mărime, celelalte rămânând fără gust şi fără rost.

1972

După ce urcă în raft pe ultimii italieni, sancţionând cu un bobârnac pe Ungaretti, care îşi scosese la vedere manşetele albe bine scrobite şi papionul, George desfăcu pachetul în care-i poprise ca la poliţie pe Brantôme şi pe Ronsard. Ai, de bună seamă, dreptate, scumpe Claude de Saint-Martin (cine vei fi fost) să afirmi că rostul omului în această lume nu-i altul decât de-a fi un sârguincios măturător al pământului! se pomeni el strigând. Ai dreptate, bătrâne, numai că, vezi bine, treaba asta nu e tocmai uşoară, dovadă că puţini reuşesc s-o înceapă, necum s-o mai şi ducă la capăt, toţi ceilalţi preferând să lase cât mai grabnic din mână făraşul şi mătura, cu care ar fi putut să tragă măcar o dâră merituoasă pe duşumeaua albită de praf – ca să privească lenevoşi, grohăind metafizic în răstimpuri, cum se apropie carele cu bucate şi corăbiile cu aur, cum se descarcă şi se îngrămădesc în juru-le toate resturile aburinde ale pământului. Bunătăţile adunate dospesc la început în ungherele odăii lor, prin cămări şi cufere, dar, de la un timp, nemaiîncăpând în vizuina cu ferestre zăbrelite, se lăbărţează şi se revarsă afară, în stradă şi în pieţe, lunecând şi năclăind drumurile şi pieţele, înăbuşind cu freamătul lor copacii şi clipirile soarelui pe caldarâm. Borhotul acesta înfierbântat, pe care proştii îl numesc bogăţia lumii şi cheia tuturor bucuriilor, tot umflându-se, o ia razna pe câmpie şi prin văi, înghiţind treptat, asemenea puhoaielor, orice întâlneşte în cale, şi ajunge într-o zi până la marginile înverzite ale lumii, ca să le ofilească şi să le împuţească şi pe ele.

O rază portocalie de soare străpunse perdelele şi se aşează pe muchia mesei de scris. George tresări ca şi cum ar fi zbârnâit telefonul. Cum gândul încă tulbure îl obosise (nici vorbă că-l pritocise mult înainte de a-l rosti), simţi nevoia să se odihnească puţin. Mângâie cu palma înnegrită de funinginea cărţilor despachetate panglica portocalie de pe masă, îi

mulţumi soarelui pentru darul neaşteptat, şi încercă să-şi întreţină emoţia, dar în acea clipă fu neplăcut surprins de ţipete şi bufnituri răzbătând prin zid. Recunoscu vocea blondei de la etaj, actriţa, şi înţelese că din nou căsnicia aceleia se află la marginea prăpastiei. Desdemona îşi alunga soţul la începutul fiecărei săptămâni, plecarea bărbatului era precedată întotdeauna de explozii violente, femeia formula pe loc cele mai felurite reproşuri, reproşurile degenerau în imputări grave, blestematul lua cu sine, în momentul plecării, câte un obiect din casă, pe care ea îl evalua întotdeauna cam exagerat, acum se înregistra dispariţia hainei de blană şi a şiragului de perle ce se vor topi, desigur, pe băutură cu paţachinele.

George le cunoştea drama din informaţii fragmentare, multe obţinute prin uşa dinspre culoar, şi din relatările vecinilor, participanţi mai întotdeauna la dezastre şi, uneori, la împăcări. Nenorociţii de ei, exclamă George, îşi aruncă cele mai dure cuvinte, se despart cu duşmănie şi, într-o bună zi, nemaiavând argumente, lucrurile din casă împuţinându-se iar dragostea ajungând la drojdii, vor recurge la cuţit. Nu mă interesează, spuse el, mi-am exersat spiritul spre a înţelege numai suferinţele decurgând din condiţia precară a speţei, cazurile particulare îmi apar melodramatice, ridicole şi-mi provoacă râsul. Spunând acestea, George se aplecă să ridice alte pachete, să le desfacă şi să retrăiască surpriza de-a afla înăuntru autori pe care nu izbutise să-i consulte timp de douăzeci de ani. Asta se întâmplă, îşi continuă George gândurile, din pricină că mâna ne este croită cât se poate de prost, cusută cam excentric şi cam pe dos, potrivită mai curând să se întindă şi să apuce decât să cureţe şi să netezească. Urâtă treabă! exclamă el, şi impinse într-un ungher o antologie de cugetări şi prezervative morale pentru care încercase până atunci toate butoanele dispreţului. Universalitatea maximelor şi proverbelor vine de la miraculoasa lor însuşire de a fi echivoce: puse inteligent alături, marile lor adevăruri se contrazic şi se reduc reciproc. Sfera lor de acţiune sanitară nu funcţionează decât la situaţii ideale, aşa cum grenada deschide orice uşă fără a pune

la îndoială perfecta raţiune a cheii. Urâtă şi dezolantă treabă, pentru că, excepţie făcând unele degete năzdrăvane ce s-au deprins, împotriva firii, să dăruiască şi să mângâie, toate mâinile astea graţioase nu cunosc decât smucirea, ghiontul, scormonitul adânc, aducerea mai aproape şi îngrămădirea. Îngrămădirea întemeiată pe notiţă estimativă şi inventar.

Nu ştiu cum au lucrat zvâcnetele primordiale, atunci când natura i-a oferit maimuţoiului şansa de-a opta pentru o îndemânare sau alta, de ne-am trezit, încă înainte de-a începe gâfâiala vânătoarei, cu gust de sânge cald pe limba înspumată. Fapt sigur este că moştenitorii acelui moment epocal, de inspirată alegere, au rămas să se îndeletnicească, din prima zi şi până la capătul vieţii lor, numai cu adunarea şi înmulţirea şi, uneori, în zilele senine şi în clipele de melancolie, cu chiţăitul prelung pentru jambonul rumen de pe policioara încă neajunsă. Şi cât de potrivit şi de superb s-au îmbucat acestei opţiuni toate gândurile şi aspiraţiile noastre! Gândim nocturn, cu toată gravitatea, la tăvălirea în şanţ a vecinului care a refuzat să ne dea trei pruni de pe hotarul curţii şi n-a încetat cu reclamaţiile pentru că i- am jumulit găina, cea care a fiert joia trecută în oala noastră, şi iată gândul se ridică la etaje superioare, faptele se abstractizează şi, în momentul de fericită inspiraţie, punem pe hârtie sentimente de tarabă, camuflându-le sub prelatele războiului din Algeria, trăgând concluzii de o mare pătrundere şi salve cu semnificaţii universale. Zbierăm cu ochii ieşiţi din orbite la propriul fiu buchisind pagina abecedarului, îl plesnim pedagogic, cu dragoste paternă, până la izbucnirea sângelui pe nas, şi ne indignăm la aventurile lui Shylock, pentru a fi liniştiţi în faţa aparatului de radio la transmiterea bursei de mărfuri de la Londra, când cafeaua e delicioasă, iar oamenii tăi au doborât destui adversari printre şoarecii din Soho. Să nu ne fi căţărat chiar destul de sus pe scara vieţuitoarelor, se întrebă George cântărind în palmă cu mare plăcere cartea lui Schweitzer despre Bach, de resimţim atât de violent nevoia de obiecte, de jumări rumenite, de mărgeluşe şi alte mărunţişuri?

Înghesui vindicativ în raftul bibliotecii pe Giambattista Vico şi pe Hoffmann, care, cu toate drăgălăşeniile lor, n-au reuşit să oprească măcar un ochi dintre cele ce deşirau de la începutul lumii ciorapul măreţiei umane, cu talonul căptuşit cu tot. Ar fi avut poftă ori să lase totul baltă şi, aşezat pe burtă pe vraful de cărţi din mijlocul camerei, să se adâncească în studiul unei lucrări de metafizică germană, recomandată repetat şi neatinsă din timiditate juvenilă, ori să dea foc tuturor vechiturilor ăstora, aici, în mijlocul camerei, să ardă toate iubirile care l-au împiedicat să iubească. Asistase în tinereţea lui la două scene de acest fel, fuseseră arse biblioteci mai bogate decât a lui, când funcţionari zeloşi chiuiau de satisfacţie şi îşi împărţeau furcile de metal spre a întoarce în vâlvătaie tomurile legate în marochin, ediţii vechi şi rare. Salvase atunci câteva manuscrise ale lui Iorga, scrisori şi notiţe, foile îngălbenite le încredinţase unui prieten, şi acela le păstra încă, neştiind dacă să le mai ţină fără întrebuinţare sau să le mărite anticarului pe câţiva gologani.

Îi păru rău pentru gândul criminal. Chiar dacă scrierile acestea îi suciseră puţin mintea, sau poate tocmai de aceea, George le iubea şi n-ar fi fost în stare să le facă nici cel mai mic rău. Bobârnacele şi chiar ghionţii erau semne de familiaritate şi afecţiune. De fapt, nu ştia dacă lecturile dezordonate, născocite de pasiunea lui dezordonată, fuseseră piedică în calea realizării unei mari cariere – ar fi putut fi astăzi un inginer colosal sau un chirurg strălucit – sau propriul său temperament, care, mai probabil, îi înfăţişase profesiunile pozitive drept mărginite şi, ca atare, întotdeauna controlabile. Simţul lui înnăscut de libertate nu i-ar fi îngăduit să se încadreze în alt program decât acela indicat organic de propriile-i capricii. Auzise vorbindu-se într-o reuniune de amici că l-ar călăuzi exclusiv plăcerea. Era şi nu era adevărat. Plăcerea, aşa cum şi-o educase, devenise un instrument util de pătrundere şi cercetare; ca să înţelegi adânc un cânt al lui Homer sau paginile cu multe implicaţii ale unui comentariu la *Divina Comedie*, trebuie să fi exersat mult timp, să fi întreprins penibile excursii

şi probe intelectuale, însoţite toate de suferinţe crunte. Nu poţi suporta aceste suferinţe fără să-ţi fi educat simţurile până la a primi durerea cu satisfacţie. Savura dificultăţi şi se bucura să aibă probleme. Ce avea comun o asemenea plăcere cu plăcerile meschine cu care se voia comparată activitatea lui?

Într-o noapte, actriţa de la etaj bătuse în uşa vecinilor să se plângă de purtarea incalificabilă a pictorului. Cum trecuse de ora două, nici unul dintre ei nu deschisese. George tocmai citea Leopardi, zăbovind pe observaţiile lingvistice din *Il Zibaldone*, şi, fiind entuziasmat la culme, ar fi dorit să împărtăşească cuiva sentimentele de care era animat. Bătaia în uşă îi produsese bucurie. Blonda se înfăţişă în cadrul uşii desfigurată, răvăşită de un plâns care-i zgâlţâia umerii. O invită să intre, îi aduse un pahar cu apă îndulcită şi, abia când se întoarse să caute un calmant, îşi dădu seama că femeia era în cămaşă de noapte, decolteul descoperindu-i gâtul foarte alb şi pieptul tânăr. Se zăpăci şi, înainte ca vizitatoarea să-i povestească cele ce-o supăraseră, George se şi avântase în judecăţi aspre, neiertătoare la adresa pictorului, pe care-l socotea iresponsabil, cinic, nu de azi, de ieri, ci din prima zi în care-l văzuse. Cum actriţa încerca să adauge convingerile ei, gesticulând mult, dezvelindu-şi sânii, George o cuprinse după umeri şi-o trase spre el cu violenţă, sfătuind-o şoptit în moliciunea urechii să se despartă, să nu-şi irosească tinereţea cu un asemenea ticălos, fiinţa ei plină de talente şi cu un deosebit farmec meritând o soartă mai bună. Femeia izbuti să se desprindă din strânsoare, să-şi tragă printr-un gest scurt cămaşa de noapte peste umărul dezgolit şi să-i replice că, dimpotrivă, nu l-a iubit pe pictor niciodată mai mult ca acum. El e un dulce inconştient, victimă a mamei sale, doamna Opincaru, sosită aseară de la Craiova, când, din senin, a anunţat-o că a venit să-l convingă pe fiul ei să ceară neîntârziat divorţul. De ce se amestecă ea, scorpia, în viaţa noastră? plângea şi se agita blonda transfigurată, de ce ne strică fericirea? George fusese descumpănit, promisese că va interveni, în cele din urmă o convinse să se înapoieze acasă, spre a nu oferi motive de comentarii neplăcute celorlalţi

locatari. Actriţa se înduplecase să meargă la culcare, George observă că supărarea îi trecuse. Pe când urca treptele şi-i cerea scuze pentru vizita ei agitată, sub foiţa transparentă a cămăşii George o văzu goală puşcă, apetisantă.

Suntem foarte singuri şi foarte goi! decretă el după ce închise uşa. Trase perdeaua într-o parte, schimbă locul unei enciclopedii care nu încăpea în raft, o sprijini cu miniatura în bronz a unui tanc *Renault*, în turela căruia scutura de obicei scrumul ţigării, şi repetă lamentoul pentru trista noastră soartă.

La început ne jeluim după o cămeşoaie, apoi după nişte nădragi şi o tunică, spuse el. Curând ne îneacă pofta după o redingotă traversând şuie bulevardul: strania, deşucheata ei apariţie în faţa unei cafenele ne înţeapă în degete şi palme cu furnicături ultrarafinate. Nu întârziem a-i lua urma, a-i măsura din ochi talia, care (ce tulburător!) este tocmai pe potriva burţii noastre, şi cum fâlfâierea ei pare a ascunde pe dedesubt un trup pregătit să n-o cedeze, nu ezităm a o smulge de pe umerii părelnici, trăgând-o elegant şi repede, cu vorbe bune şi cu proptirea hotărâtă a genunchiului pe grumaz, totul cât se poate de civilizat, la înghesuială, ca într-o lume devenită peste noapte garderobă. Râvna sporeşte, iar explicaţiile devin suave dacă sub redingotă se mai bănuie şi vreo vestă împurpurată, dacă pe piepţii umflaţi se mai pipăie şi câteva decoraţii, ca să nu mai vorbesc despre posibile surprize în buzunarele interioare, câteva bancnote, o diplomă de doctor în ştiinţe, o recomandare către persoane însemnate.

Naivul de mine! exclamă George, aşezând cu grijă cărţile lui Machiavelli şi ştergând cu mâneca halatului cele două volume cu povestirile lui Sachetti. Mâna ne e mai lungă decât mintea, ajunge mult mai departe, lucrul este evident, parcă de o biată redingotă în dungi e vorba, când pofta te învaţă singură cum să-ţi procuri, doar printr-un semn al indexului, o mie de alte obiecte şi lucruşoare pufoase, rotunde, lăcuite, mustoase, diafane, abandonate pe la răspântii sau plictisindu-se prin casele altora, două-trei tapiserii, ceva mobilă stil Louis Cutare, cinci oglinzi veneţiene, o cravată pepit, câteva tablouri cu

semnătura lizibilă, dantele şi pălării, beteală de pe la nunţi, sticle goale şi exemplare filatelice cu păsări, un serviciu de fumat cu scăunel turcesc, o pisică de Angora şi un pian cu coadă, toate aceste lucruşoare aşteptându-te nerăbdătoare într-o vilă la Şosea, un pat de campanie, o funie de rufe şi prospectul supersonicului *Concorde*, o maşină de remaiat şi câteva plantaţii de cauciuc în Malaya, fabrici de fasunguri în Danemarca, guverne de tranziţie în Portugalia, gheţuri eterne la Polul Sud şi, eventual, câteva râpi, deocamdată nefertile, dar seducătoare, pe Marte sau Saturn. Dacă ai îndemânarea dumnezeiască de-a debutona o haină fâţâindu-se prin faţa unei cafenele, nu văd ce dificultăţi obiective şi ce sughiţuri ale universalităţii ţi-ar slei apetitul să ronţăi ca pe un pesmet un istm, un târg sau un ţinut, sau să înfuleci câteva sute de lucrători, în ulei, cu eticheta fabricii pe cutie, cu marca depusă, cu lămâie, deosebit de savuroşi, în paharul de-alături licărind vinul roşu preferat.

Se opri o clipă în mijlocul camerei, nehotărât dacă să aşeze studiul lui Braunschweig despre Voltaire la tirolezii lui, sau să-l îngăduie lângă Dicţionarul iscusitului. Studiul ăsta, îşi spuse George, m-a costat o grămadă de bani, mai bine îmi cumpăram patine, individul s-a uitat în biografia lui Voltaire prin gaura cheii. Mahalagiul! Ar trebui azvârlit neîntârziat în foc! Singurul motiv care mă reţine să-l curăţ, spuse el, este că anumite pasaje mă irită atât de încurajator, încât sunt sigur că, într-o zi, cuprins de cele mai cinstite năbădăi, voi converti dracii ocazionali într-o pagină răzbunătoare, împotriva proştilor, a docţilor – aceeaşi făină!

În mod obişnuit, blonda pleacă la teatru pe la 6 după-masă şi niciodată nu revine înainte de 10. Pictorul, de cele mai multe ori, nu este acasă în acest răstimp. Dar se întâmplă să fie, şi asta curând după plecarea ei. Apare dinspre Piaţa Victoriei, însoţit de o tânără focoasă, destul de scundă, dar voinică, păroasă ca un frac trecut printr-o filatură de bumbac. Lui George îi repugnă să spioneze, dar nu ştie cum se face că, întotdeauna când îşi scutură cărţile şi le bate pe fereastră, îi

zăreşte intrând. Le audè paşii ocolind casa, urcând scările prin dos. Mersul lor e discret, şoaptele, oricât le-ar asculta, sunt ferite, dar, îndată ce uşa de sus s-a trântit, în apartamentul de deasupra se dezlănţuie o adevărată cavalcadă. George n-a înţeles, cu toate că s-a străduit, ce fel de dragoste preferă cuplul clandestin de înşiră pe parchetul gol atâţia paşi. Într-o zi, un individ destul de distins a sunat ca să-l întrebe ce ştie despre legătura pictorului cu o dresoare de circ, o femeie nu prea înaltă, puţin piloasă, dealtfel nostimă şi, cavaler, George n-a destăinuit nimic din toate cele văzute. Am indicii sigure că persoana intră în acest imobil de două ori pe săptămână, spusese persoana distinsă, e de mirare să fi scăpat neobservată. Fereastra dumneavoastră dă spre stradă şi domină poarta, adăugase. Nu ştiu, nu mă uit niciodată pe fereastră, declarase George privindu-l în ochi, cel mult pot să vă mărturisesc că uneori, spre seară, mă deranjează de la lectură un tropot în apartamentul despre care îmi vorbiţi. Parcă cineva s-ar lupta cu altcineva, dar poate mi se năzare. Mulţumesc, spusese necunoscutul, dacă faptele se confirmă...

Se înapoiase în bibliotecă, înciudat pe slăbiciunea lui. Îşi promisese de atâtea ori să nu se amestece în treburile altora, se prea poate ca necunoscutul care se interesase să nu fie altul decât soţul aceleia, în acest caz complicase lucrurile. Se temea să nu fie convocat la poliţie pentru declaraţii. Atât de priceput în a desface o idee dintr-alta, neîntrecut în a surprinde o mişcare subtilă a unei fraze, şi atât de stângaci în chestiile astea de nimic! Recidivează în a nu şti să depăşească o situaţie oarecare, şi îşi aminti fulgerător cum, în disputele cu şeful, măsluitor de profesie a evidenţelor, inventa împrejurări care-l serveau pe acela, presupunea altele, agravante chiar şi numai pentru că semănau cu gândirea lui, încărcând cu arme ascuţite împotrivirea pe care ar fi fost simplu s-o desfiinţeze. Gustul acesta pentru complicaţii! strigase George trântind de pământ un vas de ceramică, şi nu trecură două minute că de alături colonelul îi şi bătu în perete, ca atunci când punea la picup sonatele de Scarlati.

Zic de alţii, dar nici eu nu sunt în stare să arunc lá coş măcar o broşură, îşi spuse George cu ciudă sinceră. Biblioteca asta, pe care nu mai apuc s-o văd aranjată, nu este şi ea o mărturie a nesăbuinţei, a poftei de acaparare? Ai îngrămădit în odaie fărâmiturile şi prisosurile unui oraş cât New Yorkul, cată acum să te mai descurci în harababura asta... Iată aici o casetă cu scrisori de la Helga, reclama unui sirop de coacăze, o tăietură din ziar cu beneficiile lui Ford în 1936, planul unei vile cilindrice cu teresă, o listă cu defectele fizice şi morale ale marilor artişti, ideile principale ale unei cărţi pe care Goethe intenţiona s-o scrie dacă ar mai fi trăit, detaliile amenajării unei exploatări de cretă în Creta, pe care magnatul Morgenthau urma s-o dezvolte raţional dacă două crize nu l-ar fi culcat la pat – una bancară, pasageră, alta de cord, salutară. Am colecţionat puzderie de intenţii nobile, constată George, proiecte cu care poţi entuziasma o academie şi descuraja un regiment de arhivari. Începciate conştiincios, distribuite în sertare după importanţă şi caligrafii, hârtiile stau cuminţi în mape cu etichetă, însoţite de un gând fericit şi de speranţa unei măreţe împliniri: cândva, peste o sută de ani, un spirit în erecţie va afla poate în ele o idee-tirbuşon, un tăciune încă picotind, şi voi fi declarat atunci precursor, oasele îmi vor fi căutate cu detectorul Geiger, iar fotografia lui frate-meu, luată drept portretul meu, va fi publicată în reviste, alături de cea a campionului mondial la sărituri, ca s-o decupeze alţii şi s-o pună în sertarele şi mapele lor, încopciate şi etichetate ca şi astea, împreună cu însemnările lor, pentru ca jocul să nu se oprească niciodată, să se amplifice şi să prospere, să se împlinească destinul materiei mişcătoare iar viaţa să realizeze deplin vria spectaculoasă pretinsă de toată suflarea, de la simplu la complex. Iluzia că suntem utili şi acţionăm conform unei chemări superioare trebuie hrănită substanţial cu vitaminele unor cuvinte consistente – fericire, împlinirea tuturor dorinţelor, viaţă lungă, sănătate, o mie de ani pace, tinereţe fără bătrâneţe, mai bine, mai cald, mai luminos, vară rodnică, toamnă ruginie, cer senin, *vagon-lits*, casă de piatră,

indemnizaţie proporţională şi alte anestezice. Într-un deceniu, într-un veac, dorinţele se împlinesc minunat, organismul uman se îngraşă, bunurile din casă sporesc, nevestei îi dă mustaţa iar vărului Robert îi cresc aripi, toate formele se împlinesc şi nu ne mai încăpem în piele.

În realitate, blonda n-are de ce să se considere păgubită, gelozia ei este deplasată şi aceasta din două motive: unul, pentru că pictorul este mai în vârstă decât ea cu aproape douăzeci de ani, la vârsta lui farmecele bărbăteşti se rezumă la pensia destul de bună de fost şofer pe un camion, câştigurile de pe tablouri fiind neînsemnate; al doilea, tânăra actriţă nu joacă seară de seară, absenţa ei de-acasă explicându-se prin aceea că de trei ori pe săptămână îşi găseşte fericirea şi înţelegerea în odaia unui tânăr student la regie, care i-a jurat dragoste eternă şi includerea în distribuţia unui film, atunci când i se va încredinţa manivela. Cât de minunat se aranjează lucrurile în marele mecanism al vieţii! gândi George, satisfăcut că în raftul secolului al XVI-lea încăpuse perfect un Cervantes legat în piele.

Dacă aşa stau lucrurile, deduse George, înseamnă că tapajul pe care vecinii îl fac are alte cauze. Îşi aminti câteva relatări ale portarului, compară vorbele ascultate prin uşă şi trase concluzia că cei doi se ceartă şi nu-şi dau pace din cauza cheltuielilor excesive. Urmărind să afle probe pentru infidelitatea soţului, actriţa ia adesea taxiul şi cercetează ore în şir toate localurile din oraş. Curioasă să ştie unde se întâlneşte (cu cine, aflase datorită unei anonime), blonda era în stare să călătorească până la capătul Europei spre a descoperi cuibul adulterului. O costa enorm şi sumele cheltuite pretindea să-i fie decontate de vinovat. Nu mai puţin cheltuia pictorul, care folosea taxiul nu numai pentru că era mânat de gelozie, dar pentru că suferea de o anchiloză rebarbativă a piciorului stâng, şchiopătând într-adevăr pe tavanul lui George extrem de edificator. George calculă cu aproximaţie cam la ce sumă se ridicau cheltuielile vecinilor săi, cifra totală îi ajunsese cândva la urechi, cu prilejul unei dispute pe culoar, în capul scării,

atunci nu-i luase seama. Câte cărţi se puteau cumpăra cu aceşti bani! gândi frecându-şi palmele. Se întunecă la gândul că, la o asemenea sumă, însăşi viaţa se preţuieşte altfel, regretă sihăstria lui, o evocă pe Helga tinereţii, se întrebă dacă plăcerea de-a cheltui nu s-ar conjuga cu ideea lui obsedantă după care n-avem alt rost decât de-a mătura, a risipi şi a...

Unii îşi ating foarte exact ţelurile, îşi spuse George. Ţintaşi desăvârşiţi. Ceva îndemânare, ceva idei şi lipsa derutei. Deruta învăţată pe foaia cărţii, silabisită şi devenită a doua natură. Cunosc o familie onorabilă, îşi aminti el, care s-a bucurat de fericite împliniri în decursul a numai trei generaţii. Un record al vitezei de sedimentare. Bunicul a inventat pe la 1900 un velociped din fontă, cu ajutorul căruia a reuşit perfect să stârnească praful unei uliţi şi să-şi frângă coloana vertebrală. Tatăl, adică fiul bătrânului, a perseverat, a dezvoltat ideea, punându-i pedale, iar maşinăriei câteva intenţii bune, accidentele rezervate lui rezumându-se numai la o simplă cădere într-un râu, fără alte urmări decât că a procurat parlamentului de atunci motive să interzică prin lege asemenea exprimente. Şi iată-l acum, după numai şaptezeci de ani, pe fiul şi nepotul triumfător: reluând proiectul, i-a determinat în laboratorul electronic gradul de instabilitate, a înlocuit butucii de fontă cu cauciucuri *Michelin*, a introdus în orificii bujii contemporane, a aşezat bara de direcţie în faţă, în fine a lipit pe parbriz medalionul cu însemnele asociaţiei internaţionale a automobiliştilor. Echipat formidabil, a cutreierat cu *Lancia* lui lumea în zigzag, a dat viteză maximă şi nu s-a oprit nicăieri. Călătoreşte fără odihnă ca un zeu, la viraje lăcrimează recunoscător în amintirea bravului său bunic, dă prin telefon, de la volan, interviuri despre performanţele sale, care au reabilitat fractura bătrânului şi prestigiul, temporar eclipsat, al roţii.

Dar să nu mă îndepărtez de la ideea noastră, îşi spuse George, frânând brusc şi aşezându-se în fotoliul de lângă fereastră. Gândurile sunt, vezi bine, înşelătoare, aleargă periculos peste limita îngăduită de normele circulaţiei, deocamdată nimic nu mă ispiteşte să ies din bibliotecă. Să reţin

numai că pneurile, odată aşezate pe asfalt, se pot învârti corect o lună şi chiar mai mult, ai apăsat pe acceleratorul Platon şi te şi trezeşti proiectat dincolo, lângă Atlantic, în faţa magazinului cu piese de schimb Jean-Paul Sartre, cu vitrinele lui fascinante, ai avut chiar răgazul să iei o gustare la Milano, într-o benzinărie, împreună cu disjunctorul Marcuse, cu radiatorul Jean Piaget, cu alte câteva cuconiţe cu ghivent. Pneul şi volanul sunt o prelungire firească a mâinii, ai nevoie de Vermeer în original? apeşi pe buton şi gata, băiatul ăsta îţi deschide uşa, şi-l vizitezi. În ce mă priveşte, adăugă George răsfoind plictisit un ghid al Veneţiei, nu simt dorinţa să călătoresc, am rafturile încărcate cu peisaje magnifice. Grecia e colea în raftul trei, cord sănătos să-mi dea Dumnezeu ca să supravieţuiesc sedentarismului, mâna poate să-mi rămână de măsură mijlocie, egală cu cealaltă, dorinţă întru totul realizabilă. Doar băiatului meu, dacă va dori şi va merita, îi poate creşte o mână mai lungă, când îi va sosi vremea şi-l va îndemna legea progresului să grebleze pământuri mai îndepărtate şi să se întindă mai mult decât s-au întins degetele părintelui.

George tresări din nou. În stradă, o femeie ţipa cât o ţinea gura. Deschise fereastra, aşteptă câteva clipe, apoi se linişti. Nu se întâmplase nimic deosebit: femeia strigase un taxi şi taxiul nu-i auzise chemarea.

1972

INVENŢIUNI PENTRU PIAN CU ŞAPTE CLAPE

Înserează. Ca un glob de aur, soarele a coborât printre crengile copacilor, înfiorând uşor frunzişul, păsărelele s-au retras pe la cuiburi, ciripitul lor armonios îmbălsămează aerul

cald al zilei ce-şi dă sfârşitul. Harnicii secerători se întorc voioşi la casele lor. De undeva, din depărtări, răzbate şuierul prelung al unui tren, iar o privighetoare îşi încearcă flautul ei de argint. Curând, vor licări pe cerul de opal primele stele şi, într-un târziu, va apărea în straie de mireasă tainica lună.

Compoziţia, trebuie să recunoaşteţi, nu era genială, dar izbutea să cuprindă suficiente tablouri de viaţă autentică, în stare să-i asigure succesul la domnul Augustin, pe care mama îl implorase să nu mă trântească şi pe trimestrul doi, de aceea am transcris-o cu răbdare pe caietul de dictando, folosind toate şmecheriile scrisului cu fluturi şi arcade învăţate la caligrafie, dar regretând lipsa de talent la desen: ar fi fost formidabil să fi putut schiţa în capul paginii, cu creioane colorate, întreaga splendoare a acelui glob de aur rătăcit prin frunziş! Am dat, ca şi altă dată, peste cap problema la aritmetică, doi cu cinci, opt, minus patru egal zece şi scoatem numitorul comun, şi am transcris-o şi pe ea pe curat, ca să nu pretindă careva că n-am făcut-o. După ce am azvârlit cât colo caietul, mi-a părut rău că rezultatul nu corespundea cu cel indicat în paranteze. Puteam recurge foarte bine la un compromis, aritmetica e un compromis din moment ce tot nu înţelegi nimic, aşa cum cinci plus patru scădem doi şi extragem rădăcina pătrată şi alte chestii d-astea nu ne lămuresc de ce nu plouă de trei luni. Aveam toată bunăvoinţa, ba uneori simţeam chiar că îmi încolţeşte în inimă un fel de ambiţie, când îmi frecam mâinile şi-mi ziceam că de-acum îi voi face pe toţi colegii să mă admire şi să mă aplaude. Ceva totuşi se opunea, probabil radicalul din trei, astfel că lăsai totul baltă şi alergai cât se poate de grăbit în curte. Acolo, jocul era extraordinar de frumos, nu până la capăt, fireşte, după cum se va vedea.

Întâi am despărţit dintr-o trăsătură de condei crabii de creveţi, câte doi, câte şase, apoi am compus cu uşurinţă partida de lapte gros şi am terminat la un scor convenabil campionatul de popice. Într-un târziu, nu ştiu cui i-a venit ideea să jucăm fuga şi groaza, la început s-a făcut Dan Plângăreţul, grămada a rămas tot timpul echilibrată, amestecul de binom s-a realizat

repede, n-au fost incidente, Petrică a ezitat de câteva ori, însă băieţii ceilalţi au luat iniţiativa şi curând curtea a fremătat de urmăriri, de tropote, de mişcare. Patru cu patru se dovedea o soluţie formidabilă. Întoarcerile şi mai cu seamă căderile s-au făcut corect: n-au avut loc, ca altă dată, contestaţii. Greşeala a fost numai că s-a dat drumul albaştrilor. Băieţii s-au ascuns cât se poate de repede, nu i-am mai văzut, dar când mi-am dat seama de cursă, era destul de târziu ca să mai recuperez ceva. Ei, fir-ar să fie!

Iată-mă, aşadar, ultimul, astfel că nu-mi rămâne decât să număr unu, doi, trei, ia-te după ei! apoi să încep căutarea. Dacă ar fi să judec după lunga aşteptare, începută cu mulţi ani în urmă (să amintesc temerile şi curiozitatea aceea, lipicioasă ca limacşii, – cum va fi sfârşitul, cât de fulgerător va fi el, ce figură vor face părinţii care ne iubesc când vor afla că nu ne vom mai întoarce, apoi întrebările celelalte, care mă privesc exclusiv, cum voi suporta oare, cât va dura clipa în stare să despletească veşnicia, şi câte altele), se pare că ar trebui să mă bucur ca de un răspuns exact. Urma scapă turma, aşa se jucase întotdeauna, dar de data aceasta nu putea fi vorba de nici o scăpare, pentru că ceilalţi se ascunseseră parcă în fundul pământului, şi chiar că în fundul pământului se duseseră, ca şi în boschetele din alee, sau în colţurile umede şi întunecoase ale pivniţei, iar de acolo, e clar ca bună ziua, nu se vor mai întoarce niciodată. Am rămas ultimul şi singur, în stare să reconstitui cu răbdare fazele jocului, dispariţia fiecăruia, urma fiecăruia însemnată de un ram care se mai leagănă încă, pregătit şi împăcat cu apropiatul meu sfârşit, clipa când toate se vor fi terminat definitiv (aş vrea să ştiu şi eu ce înseamnă acest definitiv), încât curtea va fi în sfârşit pustie, liniştea restabilită, aşa cum doreşte din toată inima domnul de la etaj, cel care iese la fereastră când ţi-e mai mare dragul, ca să arunce în capul băieţilor lăturile înjurăturilor lui, pentru că îl dor, spune el, capul şi urechile, doctorul interzicându-i să se enerveze dimineaţa, la prânz şi seara.

Important este să aflaţi cum s-a încheiat jocul, în mare măsură mă simt în stare să vă povestesc în de-amănunt faptele, cu toate că adevăratul sfârşit, cel definitiv, cel care interesează mai mult decât orice pe lume, îl veţi afla de la alţii, atunci când şi eu mă voi fi ascuns în boschete sau în pivniţă, într-un loc umed şi tainic, fără putinţă de întoarcere. Lăsaţi-mă, vă cer, această satisfacţie, de-a nu cunoaşte cum s-a sfârşit jocul decât după ce eu însumi mă voi fi pitit, nu mă îndoiesc că mă aşteaptă şi pe mine undeva o ascunzătoare, o gaură, un ungher, o crăpătură în care va trebui să-mi sug burta şi să-mi opresc respiraţia. Nu vă enervaţi ca domnul acela de la etaj, nu fiţi nerăbdători, e o chestie doar de ceva timp, şi după aceea va fi linişte, curtea nu va mai tremura de alergătura picioarelor, va fi cea mai adâncă linişte din câte linişti sunt cu putinţă.

Dar, la urma urmei, n-aveţi decât să vă enervaţi, pentru că mi-a venit ideea unui joc cu totul nou, ceva mă îndeamnă să tulbur cursul cuminte al regulilor de până acum; nu ştiu cum să vă fac să înţelegeţi, dar, fiind vorba de mine, de rândul meu, datele jocului imbecil nu-mi mai convin, fiecare judecă altfel numai când îi vine rândul – o idee nebună mi-a înfiorat pielea capului şi, temeţi-vă, am de gând, oricât ar părea de nefirească purtarea mea, să nu mă las prins, să mă împotrivesc, să fac scandal, ei nu, dacă e pe-aşa, să fac un tărăboi îngrozitor, să strig şi să lovesc, să zgârii şi să muşc. Să scuip.

M-am jucat corect, am învăţat corect şi repede cine se face, cine se ascunde, regulile le-am respectat cu îndărătnicie. Mama şi pisăloaga de tanti Fiducia mi-au spus să mănânc şi am mâncat, mi-au spus să vorbesc şi am vorbit; mi s-a spus să cresc şi am crescut, să nu scot limba la cucoane şi n-am scos-o, nu-i frumos, vaca ne dă lapte şi găina face ouă şi, fireşte, vaca ne-a dat lapte cu cafea şi găina a făcut ouă moi, la pahar, să nu bagi degetul în nas şi degetul s-a oprit în gură, să nu superi pe bunicul şi bunicul nu s-a supărat din pricina mea, ci doar pentru că fiu-su, unchiul Renegat, s-a făcut paraşutist şi a căzut într-o zi, din neatenţie, de pe scara avionului, rupându-şi coastele. Dar acuma – când e foarte limpede că ceilalţi copii nu se vor

mai întoarce, că jocul ăsta nu e altceva decât o mârşăvie, în fine, când m-am prins că una mina dudumina, trei orom siticom şi-o bobiţă măzărică sunt şi ele o minciună ca să creşti mare, şi să pierzi, acum deci când îmi este perfect limpede că mi-a sosit şi mie rândul, pe-aproape licărind briciul clipei şi rătul spurcat – ţineţi-vă bine şi ascultaţi: mi-a venit o poftă nemaipomenită să răstorn lumea şi, pe cuvântul meu, o voi face neîntârziat, nu ştiţi de ce sunt în stare, curtea va fi răscolită de răcnetele mele, de scrâşnetele încăpăţânării mele, şi înfricoşează-se domnul acela de la etaj, chiar dacă nervii lui nu vor rezista şi îşi va zdrobi în cele din urmă de caldarâm, printr-un plonjon, ţeasta înfierbântată.

Să recapitulăm: am jucat corect, nici unul dintre băieţi nu mi-a sancţionat niciodată figurile – fuga, prinsa, capcana, eschiva, mija, copca şi sărita –, nici eu n-am avut nimic să le reproşez, cu toate că am simţit de la un timp că cineva trişează, se uită printre degete, se preface că încurcă sau ignoră regulile. Dădeai să-l dovedeşti pe careva, alergai să-l prinzi, dar el răspundea cu vomitări scurte, cu febră şi gâlci. Ţipai scurt că l-ai văzut şi-l strigai pe nume, dar el abia răspundea *poa*, trupul lui firav se umplea îndată de bube dulci, de râle, şi trebuia să-l dai la o parte, chiar dacă alerga mai înainte voios, să-l duci acasă, moleşit de variolă, congestionat de tuse măgărească, buimăcit de meningită şi istovit de malarie. Nu, aşa nu se mai poate juca, cineva îşi bate joc de râsul şi de hârjoana copiilor!

Ai spart cu mingea un geam? Foarte bine: doamna Surugiu se va duce la şcoală şi va spune, tata te va croi zdravăn şi va fi nevoit să plătească. Ai atârnat de coada pisicii cutia de tinichea? Ia-ţi răsplata: te vor trage de urechi, îţi vor înmuia palma cu vergeaua, şi afacerea va fi încheiată. Dar să-i suceşti piciorul băiatului şi să-l faci să verse sânge pentru o năzbâtie oarecare? Să-l laşi schilod pe viaţă? Să-i scoţi un ochi? Ce fel de pedepse sunt astea şi cine e necunoscutul care le-a trecut în catalog?

...Şi, iată, necunoscutul vine şi mă încearcă acum pe mine! M-au ales pentru că sunt ultimul şi că pot scăpa turma. Îmi

îngheaţă saliva în gură, mi se taie respiraţia, cântecul şi poeziile grozave pe care le ştiam s-au făcut nod în gât. Dacă e pe pricină, apoi cu mine nu vă merge! Am să fac un tăraboi oribil, am să răstorn lumea ca un turbat, scuipând tot veninul pe care-l port în mine, am să dau peste cap, odată cu acest ultim joc, jocul însuşi, tâmpitele lui reguli. Să se afle în tot cartierul că sunt ultimul, că, dacă nu poate scăpa turma, ultimul n-a vrut să plece, a dat cu pumnii, s-a împotrivit bubei şi şi-a îndreptat (al dracului!) piciorul ori de câte ori i l-au sucit de la genunchi.

Voi începe prin a-mi sufleca mânecile. Voi strânge neîntârziat în palmă cazmaua şi voi croi voinicește, de-a lungul şi de-a latul curţii, trei canale şi trei golfuri, voi deschide până la refuz robinetul cişmelei şi le voi umple cu apă. Acolo, sub cireş, voi construi un port încăpător, în care să se scalde vapoarele de mare tonaj, comerciale, sub pavilioane albastre şi roşii, întărind golful cu diguri betonate, aşezând pe margini elevatoare şi antrepozite, cu instalaţii de sortat, de distribuire şi însilozare. Mai încolo, lângă capra de lemne, voi ridica două oraşe cu peste un milion de locuitori fiecare, apartamentele caselor vor fi împărţite în şapte şi zece camere, şi în fiecare încăpere vor sta cucoane cumsecade, în capoate galbene, lângă piane şi rafturi cu albume şi cutii cu bomboane, domni palizi ţinându-le mâna într-a lor. Pe balcoanele suspendate deasupra cheiurilor, sub copertine colorate, voi aşeza colivii cu papagali şi, în preajmă, pisici de Angora, somnolente. Pe bulevarde voi deschide magazine, toate universale, în vitrine uniforme şi şepci cu nasturi de aur şi bentiţe de poleială, schiuri şi patine, trenuleţe electrice şi saxofoane, pălării albastre şi pistoale de cowboy. În parcuri, ascunse printre copacii frunzoşi, voi alinia barăci cu puşti de tras la semn, dincolo cinematografe, apoi şi câteva şcoli cu săli de gimnastică, în băncile lor genunchii să nu stea ghemuiţi, cu pedagogi prietenoşi, în laboratoare maşini Wimshurst vor scoate scântei adevărate, şi ecrane pe care să se zbenguiască în voie Pluto şi Donald. Mă voi îngriji să năvălească în grădini mulţi copii, vaccinaţi împotriva tuturor bolilor, scuţiţi de a mai face de serviciu la cantină, echipaţi cu

jambiere elastice şi măşti de oţel, cei mai debili îmbrăcaţi din cap până-n picioare în costume de cosmonaut, să se joace fără grija căderii în brânci, a ruperii buzei, a fracturii, să aibă toţi, la ora zece, pâinea cu magiun şi în cinematografe să stea numai câte doi, băieţi şi fete, ca să râdă, să se ciupească şi, dacă vor, înainte de-a se aprinde luminile, să se sărute cât poftesc.

În amonte, pe alte canale, voi construi baraje, apa se va aduna în bazine de acumulare şi va scăpa doar prin conducte deversoare, spre a pune în mişcare turbine şi roţi lustruite; voi răsuci butoane şi voi lumina ca ziua străzile, îndeosebi pe cele mărginaşe, aspiratoarele de praf vor netezi trotuarele ca pe nişte covoare, primarul în persoană va culege din rigolă biletele de tramvai răvăşite de vânt, ghiduşiile lui Pluto şi Donald vor atinge momente de delir, iar maşina de călcat nu se va răci nicicând în priză, gata întotdeauna de a reface dunga pantalonilor, să nu se cunoască niciodată că am rătăcit pe sub paturi, nici că am trecut de-a buşilea pe sub gardul vecinului, spre caişii înflăcăraţi, trăgând după noi hoţoaica de trestie cu coşuleţ. Dar, răbdare, asta încă nu e totul.

Ştiind că, îndată ce sunt ciupiţi de vărsat, copiii se domolesc şi caută liniştea şi ascunzişul, când au să treacă vapoarele de-a lungul canalelor, le voi îndemna să urle puternic, din toate sirenele, cei de pe ţărm le vor însoţi cu urale prelungi, cu chiote, cei din porturi vor bate voiniceşte cu uneltele lor în barele de metal, stârnind mânia tuturor împotriva miasmelor şi febrei. Se vor trage salve de tun, la sosire şi la plecare, sărbătoreşte, de sute de ori, iar fetiţele cu şorţuri roşii vor cânta cu voci de clopoţei *Imnul unturii de peşte:*

Echete, mechete, zucăte, hi,
avo, pavo, dulmi, di,
ent, hent, pala, puf,
auer, strauer, mar şi nuf...

De pe aerodromul din grădină îşi vor lua zborul, printre pruni, avioane mari, cu şase motoare, însoţite de un bubuit

colosal, centrale radio vor emite semnale tari, neîntrerupte. Şi de va veni scarlatina, capete ciufulite vor scoate capul prin ferestre şi vor face ca lupul, cucuvaia, taurul, ca Salvarea şi râşniţa de cafea, în megafoane vor hohoti fanfare şi vor face gargară cântăreţi de operetă. Voi împinge pe câmpii tractoare harnice, insistent zgomotoase, pe şenile, cu claxon, maşini care să uruie din toate încheieturile, cu puternice rateuri la eşapament, grădinile vor înverzi, vor creşte cireşi şi caişi în soare, roadele vor fi culese de copii guralivi, chiuitori, transportate în camioane cu goarnă ce cârâie. De atâta hărnicie veţi auzi cum sună cheile franceze înşurubând piuliţele, bubuitoarele descărcări în gaze ale convertizoarelor, zumzetul maşinilor de tăiat şi guiţatul celor de despicat, ţiuitul funicularelor, trecerea scânteietoare a roţilor pe şine şi macaze, clipocitul soluţiilor în serpentine, trepidaţia angrenajelor pricepute să alezeze fin, să şlefuiască, să ascută. Voi inventa o maşină de trefilat cu armonii de harpă, una de egrenat cu glas de violoncel, un ventilator tenor şi o pârghie cu clape de clavicord, o sortatoare ce clănţăne repetat şi geme, un gater care ţârâie ascuţit, un cocoş mecanic maniac, cisterne cu timpane zornăitoare. Mă voi strădui să fac totul spre a se auzi până departe creşterea păinii proaspete, zumzetul răscolitor al fermenţilor în melasa bazinelor, în bulioane. În timp ce de pe cer se va desprinde câte o cometă şi va strănuta metalic ca un trăsnet, voi hohoti de plăcere, şi hohotul meu va fi teribil. Pentru ca ţesătoriile şi laboratoarele să-şi multiplice zgomotele, voi culege pe bandă de magnetofon acele zgomote şi le voi trece prin filtre şi circuite, urcându-le pe o scară sonoră de o sută, de o mie de ori mai înaltă, în paralele şi elipse, astfel ca murmurul, frecarea, ciocnirile mărunte, scârţâitul, pârâiturile, plesnetul, mârâitul, mângâierea să se îngâne, să se împletească, să crească asemenea unui vârtej, să asurzească şi să triumfe.

Va veni, neîndoios, clipa, sau persoana, sau împrejurarea, sau mătuşa, da, mătuşa Fiducia, care să-mi atragă luarea aminte că nu e frumos, că nu e bine, că nu mai merge, că regretă

din tot sufletul dar a sosit momentul să mă ascund, asemenea celorlalţi, gata, destul, ce e harababura asta, să-ţi fie ruşine, copiii cuminţi adorm repede, lumea vrea să se odihnească, domnul de la etaj are insomnie, la drept vorbind de aseară a început să doarmă, nu degeaba şi-a zdrobit capul de caldarâm, nu aşa procedează un copil binecrescut, orice lucru are un sfârşit, e timpul, e târziu. Bine, voi zice cuminte, bătând cu picioarele într-un cazan de rufe, am să vă ascult, voi le ştiţi pe toate mai bine; dar mă voi uita cruciş la clipa, la persoana, la împrejurarea sau mătuşa (mătuşa mea se numeşte tanti Fiducia), şi-i voi striga în obraz, cu bunăcuviinţă: scârbă şi scroafă, pocitanie, târfă! Nu mai merge aşa, te prefaci a nu şti că ceilalţi s-au dus şi s-au ascuns, şi nu mai descoperă nici dracu pe unde şi-au dat ultima suflare. Dacă aşa merge jocul, să vă ţineţi bine, vă scuip pe toţi în obraz, vă învăţ eu minte! Dar noi ne-am jucat la fel, va spune persoana, n-am zis nimic, aşa stau lucrurile, e înţelept să faci ce fac şi ceilalţi, uite Nelu al lui Kaufman ce drăguţ a coborât în pătucul de sub pământ, nu s-a împotrivit, băiat cuminte ca ăla n-am mai văzut, ce frumos priveşte el luna ca un glob de aur, ce atent ascultă flautul de argint al privighetorii din frunzişuri, nu ca tine, care ne-ai asurzit cu răcnetele şi încăpăţânările tale!

Vor mai veni apoi şi alţii (mătuşa Fiducia plângându-se că o strânge portjartierul şi că i-a scăzut prestigiul) şi-mi vor oferi bomboane de sacâz, din cele care rup cerul gurii, mici jucărioare cu trotil, care sfârtecă fulgerător mâinile, îngheţată roz care gâdilă omuşorul, schimbând hohotul şi strigătul în sughiţ şi şoaptă peltică, fructe aromate care sclerozează traheea şi însângerează respiraţia, tort cu frişcă şi alune care spuzeşte pielea şi încurcă maţele, caleidoscop ce înţeapă ochiul, îl umezeşte şi-i ia lumina. Unul va promite canoniere şi atacuri cu gaze, altul marşuri prin pustiul Saharei şi arpacaş în gamelă de tablă, doi generali vor invita la căluşei, după explozia bombei lor cu hidrogen. Sunt atâtea glume bune, e destul să răsfoieşti o carte de istorie spre a descoperi acolo – pentru copiii de toate vârstele – gripa, tumorile adânci, tuberculoza,

hepatita, bătaia după ceafă, cangrena, lecţia de greacă, amigdalita, spovedania, apostroful, linioara şi genuflexia.

Păi dacă e pe-aşa, las' pe mine, tanti Fiducia, stimată persoană, ştiu şi eu destule, am notă mare la chimie: cu oarecare curaj şi disciplină personală se poate afla o soluţie, acid sulfuric sau şoricioaică, sau, mai la-ndemână, gazul metan, deşurubat direct din conductă, un picuţ de adrenalină în sirop de mure, într-un pahar de lichior, nici nu ştii când l-ai dat pe gât, doctoria nu se-ntreabă, aşa cresc oamenii mari şi voioşi, ţine-ţi nasul!

Haida de! Să nu facem pe proştii, tanti Fiducia, cu mine nu ţin drăgălăşenii d-astea, eu am treabă. Dar îţi repet, băiete, e foarte târziu, toţi s-au culcat. Tocmai de aceea că e foarte târziu! Nu mai face nazuri, puişor. Nici n-am de gând, tanti Fiducia. Dar ce-ai de făcut, pentru numele lui Dumnezeu? Uite, am de înşurubat un burghiu care, în învârtire, ţipă ca un taur înjunghiat. Am de ridicat cu macaraua o casă. Am de numărat oile. Am de croşetat. Şi mai apoi am de fluierat, uite aşa, lung, fluieratul lung este deliciul vieţii mele, mă fortifică mai bine decât untura de peşte cu măslină. Să nu facem pe proştii, ca ceilalţi, tanti Fiducia, drăguţo; ceilalţi, săracii, au jucat corect, şi jocul lor era negrăit de frumos. Meritau să facă la timpul lor ceva tapaj. L-au făcut, numai că le-a tremurat îngrozitor inima în piept, şi niciodată nu săreau coarda şi nu se căţărau în pomi fără spaima că cineva îi va prinde de turul pantalonilor şi îi va înghesui în nisip, cu capul dedesubt, cu suflarea risipită, sau le va zdrobi mâna, sau le va însângera jocul. Nu, nu merge chiar aşa, copiii trebuiau să rămână aici, sunt atâtea lucruri de făcut – să sape grădinile, să irige câmpiile, să conducă vapoarele şi avioanele, să dea startul rachetei aceleia argintii, să scrie cărţi şi să picteze tablouri. În loc să-şi îmbrace halatele, să pornească motoraşele, să sară capra, să fluiere, au fost trimişi la dispensar să li se badijoneze gâlcile, să li se pună alifie, să li se facă clismă. Cine să mai ducă la bun sfârşit atâtea treburi, nu te-ai gândit, oribilo, coropişniţă făcătoare de rele?!

Curtea era mare, dimineaţa, adu-ţi aminte, umbra nucului o acoperea pe jumătate şi era plăcut să te apuci neîntârziat de treabă. Lângă magazie, Jean săpa fundaţia unei oţelării, buldozere şi screpere lucrau voios, curând zidurile se înălţau, şi îndată se montau cuptoarele, pentru care Dan Ignat pregătea fişele tehnologice. Oţelul curgea spectaculos. Dincolo, Bibi îşi instala cutiile colorate, insectarele şi orchestra, şi Sonia începea marele său număr, sub cupola circului abia ridicat. Erau mulţi gură-cască, gata să aplaude, dar se aflau printre ei şi amatori veritabili de momente periculoase. Sonia le dădea satisfacţie. Valerică şi Tibi instalau între gard şi curtea de păsări o rafinărie, în care tic-tacul pompelor nu contenea, încărcarea produselor căzând în sarcina lui Timotei, iar în valea dinspre biserică se rânduiau stâlpii de înaltă tensiune, transformatoarele căzând în grija pricepută a lui Tityre. Zgârie-nori construiau Radu Cinta şi Chiran, în spaţiul dintre casă şi trandafirii galbeni, cărora mama nu le mai putea stăvili cu foarfeca expansiunea prin grilajul lui Predan, iar ceilalţi, Nicu, Mielu, Macu şi Ludovic se descurcau excelent creditând, proiectând, operând inimi cu stenoze mitrale, lansând lucrări, contestând poliţe, semnând contracte, pledând în mari procese. Pe la 10, când jocul era în toi, mama aducea pe o tavă pâine neagră unsă cu magiun, era grozav de bună, harnicii exploratori de prin continentele vecine se înapoiau la bază cu goeletele lor, aviatorii erau aduşi primii de miresmele pâinii proaspete şi sosea o clipă când mâinile se întâlneau pe ultima felie de pâine.

E adevărat, unele semne ciudate se vădeau încă de pe atunci. Nu le înţelegeam, pentru că nu-mi plăceau şi fiindcă ai mei mă smuceau de pe gard tocmai când pe stradă, triumfal, trecea o înmormântare, cu podoabe sclipitoare, în vitrină zâmbind palid un copil bine pieptănat, cu câteva zile în urmă băiatul acela ne băgase trei goluri în poartă, şi pe-aproape cânta o fanfară. Uneori, din vecini sau de pe strada Bărăţiei, nu mi-am putut da seama de unde, venea un factor poştal, sau un cerşetor, sau o femeie, spălătoreasă părea să fie după gura

ştirbă, după mâinile ei roşii, arse de leşie. Priveau îndelung peste grătarul porţii, clipeau de câteva ori din ochii ficşi, alegeau cu degetul arătător un copil, şi copilul se umplea imediat de spuzeală, făcea febră şi părăsea îndată manivela, căzând alături de roata dinţată ce continua să se învârtească peste mâinile lui. Simţeam un fior rece străpungându-ne şira spinării, părul ni se ridica perie în cap, când privirea otrăvită atingea pe un altul, atunci copilului i se scurgea sângele în pământ, lăsa cercul sau macaraua, respira greu, gemea şi abia reuşea să se târască până într-un ungher întunecos, să zacă acolo, până la sfârşit. Puneam mâna pe-o prună căzută din pom: pruna era putredă. Întindeam buzele spre şipotul cişmelei: apa era împuţită, stătută. Soarele se înverzea văzând cu ochii, ulucile gardului pe care urcam erau cuţite de oţel, vapoarele acostau în port şi se chirceau ca nişte râme, bolnave de apă şi însângerare. Unui copil îi ieşeau coastele prin piele, altuia îi cădea, degerată, palma, falangele degetelor se risipeau pe jos. Macaraleie, motoarele, cablurile rămâneau imobilizate, fetele fugeau şi ele să se ascundă, părăsind ghergheful şi leagănul cu păpuşi. Un melc ţinut de Jean pe-o frunză s-a uscat în câteva clipe, a devenit sfărâmicios. Daţi-o dracului de spaimă, curmaţi-vă tremurul bărbiei, nu e nimeni, e doar poştaşul, sau cerşetorul bătrân, e spălătoreasa, strigau atunci voinicoşii, ştiţi, vi s-a părut, obrajii nu vi-s plini de bube! Nu plânge, Ioana, dacă piciorul ţi-a fost retezat, cu puţină voinţă tu poţi să zbori, e simplu, fată dragă, uite cum Remus, după ce a fost operat, respiră minunat cu pulpana pardesiului, hai zâmbeşte, Manole băiete, cum zâmbeai înainte de explozie, obrajii rotunzi, nasul şi celelalte pot lipsi, se poate zâmbi şi cu un singur ochi. Vedeţi-vă de treabă, învârtiţi manivela cu clavicula şi şlefuiţi metalul cu maxilarul, nu lucraţi fără centură de siguranţă, nu staţionaţi sub macarale, nu inhalaţi aburi otrăvitori, nu vă aplecaţi în afară, nu călcaţi pe gazon!

Dar, mai devreme sau mai târziu, slabi de înger, se lăsau şi ei stăpâniţi de frică, începeau să clănţăne oribil, în cele din urmă alergau în spatele magaziei, în pivniţă, în pătul, lumina

îi durea. Pe înserat, la ora reîntâlnirii lipseau destui. Deşteptul de Alfred încerca să-i convingă pe cei rămaşi să redevină voioşi. Aflam însă că Dede se avântase către nisipuri, dincolo de aleea cu castani, ţipase cât ţipase după ajutor, apoi tăcuse pierdut, Paul coborâse în groapa cu var, se ascunsese foarte bine, dar acum nu mai reuşea nici unul dintre noi să-i mai afle creştetul. Romică alunecase de pe macara şi băieţii încercaseră zadarnic să-l mai facă să vorbească. Cine n-ar fi vrut să fie voios? Era cam greu, şi încercările de-a zâmbi se încheiau întotdeauna cu lacrimi triste.

În zilele următoare reluam lucrările ca şi cum nimic nu se întâmplase şi treaba dădea unele rezultate. Un puşti descoperea comunicarea prin eter şi telegrafia fără fir, altul războiul cu suveică, câţiva, căutând India, descopereau un mare continent. Construiam baloane şi zepeline, raboteze şi maşaze, instalaţii pentru rafinării şi poduri. Înţelegând că spălătoresei nu-i pot rupe ceilalţi dinţi decât cu multă răbdare şi iscusinţă, băieţii scriau prin magazie, prin grădină, sub cireş, *Marea fugă, Război şi pace, Damnaţiunea lui Faust, Luceafărul, Muntele vrăjit* sau experimentau în grădina cu duzi elicopterul, batiscaful, penicilina, insecticidele, şi se vedea cât de colo că aveau şanse, cu toate că tanti Fiducia (aşa se numeşte mătuşa mea) răcnea la ei în răstimpuri, încercând să-şi fructifice înţelepciunea. Şi chiar dacă au dispărut şi pe-atunci prin coclauri băieţi admirabili, ideile lor, iată, încep să cucerească strada şi cartierul şi, dacă n-aş fi acum singur, mâine am putea pune în funcţie autovehiculul cu pernă de aer, am găsi leacul împotriva cancerului, şi-am scrie poezia electronică.

Şi acum? Vine un neisprăvit, o mătuşă tâmpită, ca să spună, ridicând degetul, nu e frumos, e târziu, e timpul, hai la culcare! Iată, în poartă, nemişcată, şi spălătoreasa, domnul de la etaj a aşteptat-o de mult, încă înainte de a-şi zdrobi ţeasta, aşa cum promisese, de caldarâm.

Tanti Fiducia îşi pierde răbdarea ei tradiţional pedagogică: ar fi totuşi timpul să înţelegi că până şi cei mai rău-crescuţi copii, băieţaşul acela sfios pe care-l strigau Wolfgang

Amadeus, şi celălalt, îndărătnicul Edgar Poë, şi caraghiosul Şalom, şi drăcosul scripcar George, dar şi odrasla Ţuculeascăi – toţi, toţi s-au retras cuminţi şi respectuoşi încă înainte de a le spune cineva să se retragă.

Îmi vâr degetele în gură şi fluier. Fluier până vă veţi simţi timpanele sfâşiate. În curţile celelalte trebuie să mai fi rămas vreun copil, îndărătnic ca şi mine, şi dincolo, mai departe, mai sunt alţi copii, sunt sigur, zdraveni şi voioşi – cei din Suseni şi cei din Comăneanu mă vor auzi şi vor alerga încoace, alături de cei de pe Bărăţiei şi de pe Calea Domnească, şi venind, vor trânti gardurile şi vor călca în picioare florile rondului din faţă, şi o vor îngâna şi batjocori pe tanti Fiducia, vor răsturna albia cu rufe a spălătoresei, vor face pipi la statuia domnului care s-a aruncat de la etaj, statuia va tresări şi va protesta, apoi, croindu-şi drum în mijlocul curţii, fluierând fără încetare, vor trece la treabă, vor da din nou drumul la macarale, la trenuri, la elicoptere, la jocurile celelalte. După cum se ştie, ne-au mai rămas nejucate leapşa pe ouate, cercurile, forfecuţa, farmacia, geniul neînţeles, poarca, hoţii şi vardiştii, danbiluşca, scaieţii, şotronul, gioala, inginerul şi moaşa, de-a agricultura, de-a astronomia, de-a minciuna spusă cinstit, de-a telefonul cu buton, de-a Soarele, de-a miezul nopţii, de-a Cloşca cu Pui, de-a ţiuitul ucigător...

Sunt, deocamdată, singur şi ultimul în curtea asta pustie. Spălătoreasa mă priveşte de peste gard, este clipa mult- aşteptată, e clipa pe care chiar voi aţi aşteptat-o ca să aflaţi sfârşitul povestirii mele. Ascultaţi cât de strident, cât de puternic e fluieratul meu!

...Ca o mireasă palidă, luna se înalţă pe cerul spuzit de stele, o lumină de argint înfioară plopii, păsărelele gânguresc fericite în cuiburile lor. E o seară de basm, de dincolo de grădină adie un vânt ce împrăştie deasupra oraşului miresme tulburătoare, cufundând întreaga suflare într-un somn fericit.

1973

Muzica asta e nemuritoare! spuse bătrâna Malvina, şi în acea clipă fulgii soarelui de pe discul patefonului îşi schimbară proiecţia. Peretele salonului păru că se învârteşte. Pe mine bucata asta mă plictiseşte, nu-i aşa? spuse Robert, Verdi n-a trecut niciodată gradul de tambur major, nu-i aşa? Nu cred că timpul va mai face avansări în grad... Cu toate astea, suntem o familie unită, spuse bătrâna (glasul era cel de la catedră, fusese institutoare timp de patruzeci de ani, lăcrimase de emoţie la toate discursurile regelui, la toate schimbările de guvern, lăcrimase din nou la reforma agrară din '45, consecventă principiului său univeral patriotic-legitimist, aparţinea până la moarte grupării directoarei şcolii nr. 1 de fete, doamna Tălăngescu), familie unită-n cuget şi simţiri, spuse, exemplu viu pentru toţi cei ce sunt pe cale să-şi întemeieze o familie. Dar Grigore, Grigore unde e? sări ea din fotoliu. Grigore şi iar Grigore! spuse duşmănos Manuela-Olimpia, Grigore al dumitale e sub maşină, cu şuruburile lui, acum îl necăjeşte axul cardanic. De trei ani nu-i merge nici un şurub. Dar şi când o porni, nu-i aşa, interveni Robert, n-are să se oprească până la Gibraltar, nu-i aşa?

Bătrâna uită întrebarea şi fu surdă la explicaţii. Ridică braţul patefonului, îi şterse acul şi, după ce întoarse de câteva ori manivela, făcu să se răspândească în salon muzica de mai înainte. Muzica asta e nemuritoare, spuse aşezându-se pe colţul divanului acoperit cu o velinţă de Pietroşiţa. Dar Robert: pe mine mă plictiseşte, nu-i aşa, acest modest tunar de câmp: în alte vremuri, mai eroice, ar fi putut ajunge căpitan... Bubuiala asta nu face decât să scuture tencuiala de pe pereţi...

Intră Panait. Trecuse pe la primărie şi-l contactase, spunea el, pe Tomiţă Dănescu: casa nu putea fi închiriată fără avizul serviciului locativ. Spaţiu puţin şi nesănătos... Familia noastră, demonstră Panait, s-a risipit de altfel în toată ţara. Nu mai

începe... Elena s-a măritat la Buzău, Bebe e şef de gară la Medgidia, Mosorel conduce o şcoală de ucenici la Braşov, Andi e la Ploieşti, nu ştiu ce face.... Panait se lasă ostenit pe canapea, ascultă câteva clipe hârâitul patefonului, apoi ochii îi căzură pe-un ziar vechi, în lectura căruia se afundă. Îţi interzic să afirmi, nu-i aşa, că familia noastră e risipită, spuse iritat Robert. Ştii bine că mamii îi face rău... Nu-mi place pentru că e neadevărat, interveni bătrâna. Să admitem că picioarele lor calcă asfaltul altor aşezări. N-au decât. Viaţa lor adevărată e aici. Sunt încă fragezi, n-au experienţă, nu se pot lipsi de bunul sfat părintesc. Casa a costat înainte de război 14.000 de lei, când am clădit-o împreună cu Eftimică, Dumnezeu să-l odihnească, am ales materialul cel mai tare, meşterii cei mai pricepuţi. Am zidit pentru două sute de ani. Statul ar trebui să interzică prin lege copiilor să plece de sub acoperişul părintesc. Uite ce se întâmplă în America... Am să închiriez peste capul lor, încheie scurt bătrâna. Patefonul tăcu.

Numai că Dobrescu de la bancă n-o să accepte, observă Manuela-Olimpia. Omul pretinde baie, toaletă, apoi ştie că *în faţă* a zăcut de tuberculoză Filipaş. Nici măcar Manole nu acceptă. Manole-puchinosul! făcu scârbită bătrâna. Visează să-i dea bloc de la sanepidul nevesti-sii. S-o găsi vreun om de casă care să aprecieze... Muzica asta e nemuritoare! (Patefonul amuţise de mult.)

Clienţii au dreptate, nu-i aşa, peretele dinspre Şotângeanu e numai igrasie, celălalt din ulicioară stă să cadă, prin acoperiş plouă, unde mai pui şoricărimea de peste tot. Nici eu n-aş fi rămas, dacă Fifi n-ar fi cerut divorţul... Ce-are casa? sări bătrâna. Nici Manuela-Olimpia, nici Grigore nu s-au plâns de vreun neajuns. Cine v-a învăţat să judecaţi faptele părinţilor? Casa are temelie de piatră, tablă zincată de la Keppich... A costat înainte de primul război...

Panait ceru îngăduinţa să se retragă. Promise că va mai încerca la *spaţiu*. Manuela-Olimpia îl reţinu: Te-ai interesat ce e cu postul de la Ghergani, se dă concurs? Într-un caz extrem m-aş duce şi la Bezdead. Mai insistă, te implor! Robert îşi luă

pălăria: Fifi, nu-i aşa, stricase armonia şi unitatea familiei, ea cu toaletele ei exorbitante şi cu pasiunea nebună pentru operă... Aerul de aici, scumpă mamă, a devenit de nerespirat, nu-i aşa, ar trebui să chemăm vidanjorii, se infiltrează în ziduri...

După plecarea băieţilor, bătrâna Malvina deveni furioasă. Manuela-Olimpia, ţipă ea, să-ţi iasă din cap prostia cu postul... Manuela-Olimpia izbucni: Dacă îţi închipui că eu îl reţin pe Grigore în acest mausoleu de familie, să ştii că te înşeli amarnic. El va pleca, presimt asta, înaintea mea... Nu e zi să nu se plângă: se vaietă de reumatismul pe care i l-au transmis pereţii uzi şi blestemă ba radiatorul, ba planetarele. Dacă i-ar porni motorul, n-ar rămâne nici o oră aici...

Eşti o descreierată, strigă bătrâna, n-ai decât să pleci! Vă cheamă pierzarea aiurea, vă risipiţi printre străini, dar când ziceţi că v-aţi aşezat, deodată vă prind temerile şi reveniţi acasă. Vă cheamă casa înapoi. Copilăria vă trage între aceste ziduri. E o iluzie plecarea: nu puteţi face un singur pas de capul vostru. Fata replică tăios: Am să plec, negreşit, iar când se vor prăbuşi tavanele, voi fi departe. Casa dumitale nu-i decât o şandrama. Ferestrele abia se mai ţin în canaturi. Bătrâna strigă din nou: Cum îţi îngădui? Salonul încărcat cu atâtea lucruri de prisos se întunecă.

Pe cerul lui Şotângeanu urcau nori învolburaţi, ploaia era aproape.

Manuela-Olimpia ieşi vijelios în hol, trântind uşa. Din lemnăria veche izbucniră valuri de praf şi câteva gângănii năuce. Am să rămân nemişcată în acest colţ al salonului, decise bătrâna liniştindu-se. Au să cutreiere lumea, au să sufere, au să înţeleagă cât de nedrepţi au fost cu mine şi cu casa. Casa asta a costat înainte de război o avere... Eftimică ştie, el stă oricând martor, acolo unde odihneşte...

În liniştea care urmă, izbucni un sinistru zornăit de fiare şi pocnete scurte: motorul lui Grigore pornise, şuruburile dădăcite de el atâta amar de timp începuseră, în sfârşit, să se învârtească...

1975

Cu toate că a cunoscut în bună măsură operaţiunea şi a şi contribuit cu ceva la reuşita ei (dar despre intervenţia troliului cu came şi blocarea lui pe strada Brâncoveanu, în faţa căpitanului Ignat, voi avea prilejul să vorbesc mai târziu), Mielu Algiu, poreclit de noi Rabelais, s-a încăpăţânat multă vreme să nu recunoască evidenţa, anume că acel formidabil transport se efectuase în numai două săptămâni şi că uriaşul utilaj s-a aflat chiar înainte de luna lui septembrie la destinaţie, cu trei zile mai devreme decât prevedea planul.

Lucru de neînţeles şi revoltător, pentru că îl cunoşteam pe Rabelais din prima clasă de şcoală, când se urca în nucul din fundul curţii până ce credeam că atinge cerul, trimiţând de-acolo ploaie de nuci mari, cu coajă subţire şi miez dulce şi parfumat, sau când, în unele după-amiezi de vacanţă, se întorcea de la pădure cu traista de lucru manual plină de tot felul de cutioare, din care scotea cele mai neobişnuite vietăţi din câte am văzut vreodată, împărţindu-ni-le cu dărnicie tuturor, ba chiar unor copii străini de cartier – piese rare pentru insectare, pentru laboratorul domnului Bucşeneanu. Era un băiat de ispravă, pe care te puteai bizui, harnic şi temerar, ţinând la părerile lui, în stare să se bată pentru acele păreri, şi ne plăcea francheţea lui, pentru că, martor la o fază de fotbal sau priceput complice la furtul de prune cu hoţoaica, din grădina lui Cinta sau Moscuna, puteai să te încrezi în mărturia lui, să juri că Valerică Bolovăneanu făcuse henţ sau că mingea ieşise de mult din teren când Vică Anghel înscrisese gol, ca să nu mai spun despre simţul lui de dreptate: întotdeauna ştia cât i se datorează fiecăruia din captura de prune, făcea împărţeala lui Solomon, din care Jean Băilă nu se alegea decât cu laudele...

Ce se întâmplase oare că, de această dată, nega şi iarăşi nega adevărul, cu care noi, ceilalţi, aveam toate motivele să ne fălim (şi într-o măsură şi el, care intervenise prompt, cu

macaraua de şapte tone, cu capre de lemn ingenios introduse sub agregat), adevăr în cele din urmă controlat de o mulţime de locuitori ai oraşului, fiindcă în acele zile transportul a făcut vâlvă şi mulţi au alergat să-l însoţească? De ce umbla el pe terenul de la Uzină, în grădina de vară a cinematografului *Gloria* sau în Alei, ca să dezmintă, printre grupurile de fumători ce aveau timp să-i admită versiunea, atât faptele noastre, cât şi rolul lui? Şi n-ar fi fost nimic că nu voia să recunoască termenul devansat şi performanţa tehnică, dar trecea, ca şi când nu s-ar fi produs nicicând, peste accidentul în care Relu Ştefănescu îşi prinsese mâna într-o roată dinţată, încât trebuise să intervină avocatul Drăguţ Demetrescu la spital, ca să cheme un sanitar (târziu a sosit la faţa locului sanitarul Văduva), anulându-şi odată cu această dezminţire propriul lui merit; doar nu fusese joacă de copii manevra, la momentul cel mai critic, a plăcii turnante şi a pârghiei, priceperea lui de a evacua din zona de acţiune a maşinii pe elevii gură-cască de la Industrial, care mai de care mai priceput la sfaturi tâmpite, de prisos desigur în acele clipe de maximă încordare... Să fi dibuit el, cu pătrunderea care-l caracteriza, oarecari greşeli în delicata operaţiune de decuplare a convertizorului, nereguli de neiertat în ancorarea laterală sau unele riscuri la folosirea unor cabluri nu îndeajuns de groase? Să se fi temut că lucrurile nu vor ieşi până la sfârşit precum am voit şi, derobându-se de orice răspundere, va scăpa judecăţii din urmă? Ciudată purtare!

– Un asemenea convoi însumând câteva zeci de tone nu-i o glumă, Mielule, şi cu toate astea s-a alcătuit şi s-a deplasat întocmai cum am prevăzut noi! îl provocam eu, în orele serii, amintindu-i episodul, constrângându-l să se trădeze că l-a văzut şi l-a urmărit (încăpăţânarea lui Rabelais exaspera).

– Nu ştiu cui dracu' i-a venit ideea smucită să-l demontăm şi să-l încărcăm în bucăţi pe mai multe remorci, observa Mielu aproape amuzat. Să vă văd la punerea şuruburilor la loc...

– N-are nici o importanţă, Rabelais băiatule, fapt sigur e că transportul, cu unele mici necazuri, s-a putut încheia... Ni se

părea, la început, un lucru imposibil. Cât despre reasamblare, ştii bine că a fost terminată în două zile... (Bine că negaţiile lui nu mai priveau decât reasamblarea!)

– Să fim serioşi! se înfuria Mielu.

– Serioşi la ce? Şi nu te mai înfuria aşa!

– Pentru că chestia asta, despre care nu mai încetaţi să pălăvrăgiţi, mă plictiseşte.

– Ei, poftim! Te plictiseşte că târgoviştenii au dat la gazetă? *Chemarea* a scris pe larg.

– De treizeci de ani, nimeni n-a mai citit gazeta despre care vorbeşti.

– Un transport periculos... Copiii unui cartier s-au angajat să... Clipe de emoţie şi eroism..., i-am citat din memorie cele câteva subtitluri ale ziarului.

– Realitatea e că nu s-a mişcat nimic în orăşelul ăsta adormit. N-am cunoştinţă de nici un transport periculos! Chiar ieri, trecând prin gara Teiş, am văzut utilajul vostru nemişcat, pe rampa dinspre podul de fier...

Reaua credinţă îl făcea de nesuportat.

– L-ai văzut tu, cu ochii tăi, pe rampă?

– Nu eu, n-am pretins asta (a întors-o); l-a văzut frate-meu, Gogu. S-a dus ieri la pescuit.

– Atunci s-o lăsăm baltă. Nu însă înainte de a te invita să te duci personal la Ciufu, în Sârbi, ca să-l vezi sub şopronul fabricii lui de oxigen... Şi să te miri ca viţelul la poarta nouă cum de-o fi ajuns el acolo, de-l asamblează montorii... Înainte de septembrie, treaba noastră era gata.

– Isprăviţi cu prostiile! se mai înfuria o dată Rabelais, apărându-se ca la box înaintea atacului concentric al băieţilor (băieţii nu erau de faţă la această convorbire, dar el, Mielu, ştia că opinia mea era deopotrivă şi a lor). Şi, ca să curme o dispută pe care vedea bine că o pierde (prea eram mulţi şi prea îl înghesuiam), s-a ridicat: pe mine mă cheamă mama acasă, i-am promis că azi îi bat nucul...

– Ăsta a lipsit la lecţia de logică a lui nea Titi, era de părere Macu Ionescu. Lăsaţi-l în plata Domnului! Nu vedeţi că nu ştie nici cum îl cheamă?

– A lipsit de la geometria plană a lui Baravache, credea Timotei. Dar şi când se va auzi strigat să-şi primească premiul, să-l auziţi lăudându-se cum a dus singur în spate toate cele cincisprezece tone...

Doctorul Mazilu, pe care l-am întâlnit în oraş, mi-a spus că ai făcut o formă uşoară, că angina care circulă acum... (a spus tata); pentru teză avem şi *Die Jahreszeiten*... (a spus Costache); să nu ştie dreapta ce face stânga (a spus popa Stănescu, şi l-a şi dat afară din clasă pe Anghel A. Ion); am ferit Ţara de dezordine şi raporturile democratice n-au avut de suferit (a spus la radio Tătărăscu); doctoria nu se-ntreabă, dar ţi-l promit pe Stan şi Bran (a spus mama); aţi consumat luna asta 80 de kilowaţi, nu-i nici o nenorocire! (a spus domnul Zaharia, pocnind clapele servietei); ai salutări, dragă, de la Lucica Borş, arăta înfloritoare (a spus Cati Ibric); la următoarea alarmă, ne dispersăm şi noi, poate la Voineşti... (a spus mama); eu n-o să fiu cu voi, îmi aştept resemnat sfârşitul (a spus tata); dacă Rabelais nu ştie geometrie, asta să te intereseze mai puţin... vezi-ţi de peticele tale!... (a spus tanti Fiducia); şi frate-tău o ţine morţiş cu *nuca verde, nuca verde*, însemnează că a luat microbul de la tine (mi-a spus mama, ca să-i închidă gura mătuşii) şi: când face Tityre febră, cere să-l scoatem din priză (a spus amuzat tata).

Aş avea nevoie de un plan limpede al oraşului Târgovişte de dinainte de demolări, schiţele puchinoase de prin manualul de geografie ori sunt şterse, ori nu numesc corect locurile: am uitat cum se intersectau unele străduţe şi ulicioare, şi fără el îmi este greu să refac itinerarul acelui transport epocal. Ce ţin bine minte e că răsturnarea rotorului s-a produs la întâlnirea lui Brâncoveanu cu Carabella, acolo unde locuia Dinu de la Poştă, al cărui băiat era coleg, pare-mi-se, cu Chiose, sau cu Ludi şi Bibi Popescu... Memoria e capricioasă: păstrez

întreaga scenă, nu-mi amintesc în schimb cine a sărit să sprijine cu capre de lemn motorul principal; ştiu cum cădea atunci lumina soarelui (dinspre liceul de fete), strecurată printre masivi nori cumulus şi, mai jos, printre fumurile plopilor, dar îmi scapă dacă Tityre sau un altul a avut inspiraţia să întoarcă trailerul cu spatele spre trotuar... Oricum, tocmai atunci sosea, congestionat de alergătură, Costel Ciocârlia: trecuse pe la liceu şi aflase de la tatăl lui că preşedinte al comisiei de bacalaureat fusese numit (ura!) fostul director, Iliuţă Angelescu, de istorie, care ne cunoştea (ura!) părinţii, nevoile şi tristeţile, care (bine de noi!) ţinea la onoarea oraşului, în crâncenă concurenţă cu Găieştiul, de unde veneau să ne sugrume o mulţime de absolvenţi ai ilustrului colegiu... Băieţii noştri, oricât de solicitaţi erau de scoaterea din impas a coloanei şi oricât de obosiţi se dovedeau (bacalaureat le mai lipsea!), au izbucnit în urale, ceea ce însemnează că se aflau înaintea acelui temut examen (deci terminaseră de mult primara) şi, cum nimeni nu mai era stăpân pe materie, numirea lui Iliuţă Angelescu le uşura simţitor povara...

– Profesorul Angelescu a murit acum trei ani...

– Rabelais, iar? Pentru numele lui Dumnezeu, îmi strici povestirea! Lucrurile se orânduiesc aici nu după dorinţa cititorului, nici după harababura realităţii (perspectiva anilor şi oarecare experienţă te vor convinge că nu exagerez cu nimic), ci în măsura în care cred eu că e oportun ca cititorul să afle ce s-a întâmplat: timpul şi desenul faptelor sunt în mâna mea, eu citesc în amintire, mai coerent sau mai pe sărite, mai descifrabil sau mai înnegurat, după cum au luat loc faptele în fotoliile marii săli a jocului pur... Anecdota mă lasă rece. Reţin doar liniile de fugă ale unei biografii... De aceea scriitorul care povesteşte, şi nu faptele înfăţişate de el, este tras la judecată...

– Dacă mergi pe linia asta, îţi stă în putinţă să-l convoci la intersecţia Brâncoveanu cu Carabella pe însuşi mareşalul Averescu...

– Îmi stă în putinţă, Mielule, şi am să mă gândesc serios la ideea ta; uite, nici nu terminaşi vorba şi îl şi văd venind la

Târgovişte (îţi mărturisesc că punctualitatea lui de militar mă găseşte cam nepregătit...). Îmi revine deosebita onoare să-l plasez la locul de cinste pe care îl merită... Aş propune să-l asociem temporar, până vom putea anunţa Garnizoana şi pe prefect, şi pe Ogescu, factorul poştal, ca, împreună, să privească de pe trotuar faptele cutezătoare ale băieţilor... Mareşalul, amator de frumuseţe virilă (în tinereţe a lucrat la un cerc de recrutare, unde şi-a format ochiul pe bicepşii câtorva contingente), te-ar remarca negreşit, căci te-a dăruit madam Algiu cu un trup de faun... Un bun loc de observaţie ar putea fi grămada de cărămizi din faţa Băncii Naţionale... Clădirea, într-un stil incert, dar impunătoare, ar face un demn fundal, aproape cinematografic... Din balconul cu coloane vernil, cu frunze de stejar pe fragmentul de capitel ce a supravieţuit cutremurului din '40, directorul băncii, Săceanu, ar avea rarul prilej să-l salute, să-i facă o invitaţie în birourile sale, spre a-i arăta seifurile, ghişeele, grupele de pacienţi în aşteptarea sconturilor, a protestărilor de poliţe. Desigur, nu se pot pune multe speranţe în lehamitea unui mareşal, dar presupunând că, totuşi, poate apărea un nedorit moment de plictiseală şi căscat la nivel înalt, salvarea ar fi o ploaie cu spume, adusă prin surprindere, cum prin acelaşi mecanism se poate aduce mai aproape şi ora mesei. Din mai multe soluţii, Mielule, aleg pentru acest episod al povestirii mele îndrumarea grupului, inclusiv Ogescu, ca reprezentant al păturilor mijlocii, spre restaurantul Pitiş, pentru dejun, ştiindu-se că distinsul oaspete, ca toţi oaspeţii, suferă de o mare poftă de bucate fine, după îngurgitarea marilor noutăţi publice... La masă, un băiat spiritual ca tine, înarmat cu o baterie de anecdote din chiar poziţiile războiului, este o binefacere cerească...

– Am sesizat unde baţi... Eşti în stare să mă pui într-o situaţie absolut inacceptabilă...

– Să iei prânzul cu un mareşal?

– ...după care, cumpărat cu banii directorului băncii, să-mi ceri să confirm toate năzdrăvăniile, printre care şi istoria cu transportul fantomă...

– Ca să-mi dai un răspuns mai puţin pripit, amân câteva minute ploaia, îl reţin pe Săceanu la telefon (îl suna Ploieştiul de crăpa aparatul), îl încurc un sfert de ceas pe Ogescu într-o conversaţie cu doamna Săileanu, pe teme de majorare a pensiilor... Dar fă bine, Mielule, şi gândeşte-te serios la norocul care ţi-a ieşit în cale şi, până la un răspuns, dă-te oleacă la o parte, să pot vedea ce s-a mai întâmplat cu coloana băieţilor noştri, nu se face să-i lăsăm pe copii singuri. Trebuie să fii de acord cu mine că o mică neglijenţă, o neatenţie, poate duce lucrurile la dezastru... Fără veghea neobosită a povestitorului nu se mişcă nici măcar un şurub...

Începusem demontarea în ajun, asistaţi de un meşter şi de mai mulţi lăcătuşi. Aripa principală şi paletele aerodinamice se desprinseseră uşor, soluţia se dovedise bună, dar buloanele stativului, elicea şi aclimatizorul se împotriveau. La o insistenţă a cleştilor şi levierului, două bascule din peretele nacelei s-au îndoit, ameninţând să se rupă. Ca şi cum n-ar fi fost de-ajuns, un fuselaj de pe remorca din urmă s-a rostogolit, la trepidaţia iscată de o birjă, şi ar fi căzut cu siguranţă, dacă Bibi şi Timotei n-ar fi sprijinit cu răngile partea radiatorului, mai grea, mai în margine...

– Ar fi fost un dezastru! a intervenit de nu ştiu unde Rabelais.

– Te cred. Costul lui se ridică, pe câte ştiu, la şaizeci de mii... Dar, pentru Dumnezeu, ce tot încurci treburile pe-aici şi nu alergi acasă să te bărbiereşti pentru prânzul oficial?

– Prânzul cu Averescu? Prânzul, după cum m-ai anunţat, e abia mâine...

– Ca să te-nvăţ minte, ţi-l trag astăzi. Într-o jumătate de oră începe ploaia...

Pe când lucrau (acum începe să mi se limpezească amănuntul), a venit în fugă dinspre Bărăţie Cezărică Popa, strigând că arde cârciuma lui Bizinichi...

(Să întrerup relatarea, pentru a pune într-o paranteză, pentru strictul uz al lui Radu, care nu a fost în oraş în acele zile de emoţie, ceilalţi cititori putându-se dispensa de lectura acestor amănunte, că toate câte se întâmplă în această povestire eu le consider cauza principală a dezastrului edilitar intervenit nu peste mulţi ani, care a făcut să dispară pentru totdeauna case interesante, mărturie a unei epoci – epoca deschisă de sosirea în oraş a stimatei doamne Tălăngescu, consolidată de familia Condurăţeanu, adusă la o mare înflorire de Lăzărică Petrescu, de două ori primar în perioada interbelică, apoi de strădaniile, ca primar şi consilier permanent, ale lui Gogu Pârvulescu, şi încheiată lamentabil cu activitatea, încă insuficient studiată de istorici, a nepriceputului căpitan în retragere Visarion Rusu, care a reţinut din întâmplarea evocată că străzile sunt înguste pentru comerţul şi industria în continuă creştere şi singura condiţie care se impune este lărgirea străzilor, peste grădini şi imobile, până la formarea, dintr-o barieră în cealaltă a oraşului, a unei singure, grandioase şi pustii magistrale. Să fi fost ora patru după-masă, în acea primă zi a transportului memorabil, când Costache, Timotei, Bibi, Macu şi cu mine ne-am dat fulgerător seama de ce se poate întâmpla... Coloana ajunsese în dreptul Grădinii cu Duzi, maşinile – solicitate de suprasarcină – fierbeau ca nişte oale pe foc îndrăcit, dificultăţile ne aduseseră nervii la maxima lor tensiune...

– Unde sunt prea mulţi gură-cască, a observat Bibi, se nasc şi multe idei...

– Asta e o lege obiectivă..., l-a asigurat Timotei.

– Cred că Victor Balaban i-a convocat... Dacă astăzi sunt doar vreo douăzeci, a spus în continuare Bibi, arătând din ochi pe cei adunaţi în jurul maşinilor, poţi fi sigur că mâine se vor îngrămădi pe noi o sută... Şi măcar de-ar pune mâna să ne ajute cu ceva... Unul nu şi-a oferit serviciile...

– Vor umple cutia poştală a primăriei cu propuneri, sugestii şi alte asemenea...

– Să nu le vină în cap ideea de a face din strada Carabella bulevard...

Am pălit, simţind că totul e posibil. Timotei s-a repezit până acasă, şi-a luat aparatul de fotografiat, am pornit toţi cinci să identificăm casele ce aveau mai mulţi sorţi să cadă sub târnăcoape şi am tras până pe înserat cel puţin două sute de fotografii... Formidabilă treabă: nu cred să fi pozat cinci imobile care ulterior să nu fi fost făcute una cu pământul! Casa Ilenei Gornescu, cea a lui Bizinichi, o mulţime de alte clădiri ce rezistaseră bombardamentelor şi nenumăratelor cutremure s-au prăpădit...)

Am auzit îndată clopotul dogit al pompierilor, uruitul maşinilor roşii, cu scară şi tulumbe, trecând pe la *Casa d'Italia* şi învăluind într-o niagară de praf vila lui Nicoară; soţia preotului militar, din mijlocul străzii, ne-a arătat cu degetul fumul, apoi limbile de foc şi, spre seară, ca dovadă, am văzut-o pe biata doamnă Bizinichi desfigurată de spaimă. Au trecut numai câteva minute şi dinspre Şanţul Cetăţii a apărut Aurică Leontescu, pe bicicleta, cam mare pentru el, a domnului Leontescu (taică-su avusese un Dodge străvechi pe piaţă, să-i zicem taxi, deşi îl folosea exclusiv pentru nevoile familiei, trebuia să se numească astfel pentru a strica la vreme dosarul/biografiile copiilor, zicându-li-se odrasle de bani gata – bani de capitalist – acum bătrânul circula pe bicicletă cu tricolor, grăbindu-se să preîntâmpine acuzaţia şi transportând pe cadru, într-o colivie de sârmă împletită, două sifoane şi grăunţe pentru porumbei), Aurică strigând în gura mare că focul nu e la Bizinichi, el nu crede că arde pe undeva, dar că la Bizinichi doi birjari beţi stau să se taie, chiar au început treaba asta lângă grătarul cu mititei...

Altă istorie! (Era adevărat, Leontescu ştia mai bine cum se întâmplase, fusese la faţa locului, îl văzuse pe unul din birjari muiat în sânge, nu se dădeau bătuţi cu una, cu două, s-au tăiat doar vreo cinci minute, fiind întrerupţi de trecerea cortegiului mortuar al generalului Constantinescu.) A trebuit să iasă în mijlocul străzii altă cucoană, poate Emilia Stănescu, prietena mamei, care să ne arate cu degetul, la orizont, cârciuma lui

Bizinichi, pe cei doi birjari ezitând să se mai taie (căci se apropia cortegiul cu fanfara), lumea adunată în cerc în jurul beţivilor, cuţitele lucind în mâinile lor, ţigănuşii aruncându-se după bănuţi, la intersecţie... Şi lucrurile se precipitau, nimeni nu se indoia că va mai veni cine ştie cine, ca să ne spună că localul lui Bizinichi s-a prăbuşit, zgâlţâit de cutremur, demolat de primărie, câte nu se puteau întâmpla în acea parte a Susenilor, greu de controlat tot întinsul realităţii, din cauză că Fugalli ţinea, la jumătatea străzii, un câine rău, mare cât un viţel, imposibil să treci ca să vezi cu propriii tăi ochi!...

Am lucrat formidabil de repede, mai ales că se anunţa la radio luna lui septembrie (septembrie! şi noi ne angajasem să fim gata înainte cu cel puţin trei zile!), începeau şcolile, venea vremea urâtă, veneau corijenţele... Am tras maşinile în dreptul fiecărei piese dislocate, am folosit bile de brad, care prin rostogolire au apropiat reperele de platformă, apoi, imaginând un plan înclinat din scândură de şase, am tras cu funii din partea opusă. Am săltat. Am introdus pene unde se crea joc şi era pericol de alunecare. Am întărit stativele. Am depănat încet tamburii, şi cablurile au răspuns docile. Dan Nicolescu şi frate-su Titu, ajutaţi de Caracaş, au accelerat uşor în marşarier, platforma şi-a recăpătat orizontalitatea şi, de necrezut, butucul – cea mai imposibilă piesă din garnitură, dar şi cea mai fragilă – s-a pornit!

Fusese un foc în oraş, case nu arseseră, arsese doar fata doamnei Serdaru, pe strada Pârvan Popescu, fostă Fructelor, lângă Chindie; îi explodase în mână primusul cu benzină, doamna Predan citise în gazetă despre nefericita întâmplare. Accidentata murise după trei zile de chinuri.

– Sunt prea multe accidente în povestirea asta!

– Sunt, într-adevăr, Mielule, însă aşa e viaţa... Cu toată repulsia mea pentru urât şi violenţă, n-am încotro: lucrurile trebuie să încapă în expresie, ca s-o mişte. Aşa cum va spune Radu, ne este aproape indiferent ce se întâmplă cu obiectele, în cazul nostru cu maşinile care trec acum prin oraş, purtând

demontat imensul utilaj..., ne interesează cum se mişcă oamenii, cum în acea mişcare ei devin frumoşi...

În fiecare zi când aveam gimnastica ultima oră, joia sau sâmbăta, aici nu sunt foarte sigur fiindcă s-au scurs ceva ani de-atunci, chiuleam de la domnul Torje, spre a ajunge în grădina publică înainte de ieşirea fetelor de la liceu. Ţineam să le întâmpinăm în grădină, pentru că mersul lor, printre rondurile cu flori, părea un zbor de îngeri (în schimb, ocolul pe trotuarul de la Irimescu semăna cu o barbară cavalcadă pe câmpul unei bătălii pierdute sau cam aşa ceva), un dans plin de graţie, şi le urmăream cu privirea înecată de culoare şi subţirimi până ce ajungeau la vitrina cu mătăsuri şi voalete a magazinului *Furnica Mică*, unde se dizolvau literalmente în apele vitrinei. Surorile Istrătescu treceau printre primele, apoi Florica Potoceanu, verişoara lui Tică Dumitrescu, apoi Andrada, a cărei miopie am dorit-o răspândită în toate societăţile civilizate ale pământului, vreau să spun că, de atunci, n-am mai gândit frumuseţea feminină fără o accentuată miopie stângaci disimulată, în sfârşit fata de aur a lui Listuzzi, precedată la zece paşi de fiica croitoresei Serdaru. Apariţia madonei Serdaru stingea toate celelalte lumini, părul ei intens negru, desfăcut brusc din panglica verde, ce-l ţinuse strâns, exploda ca un soare în hăuri, era însăşi Clorinda incendiind nisipurile, avea în priviri atâta forţă şi atâta energie încât băieţii din pavilionul fanfarei militare, transformat în cabinet de astronomi, îşi plecau ochii în jos, de teamă că strălucirea ei îi va orbi...

– A murit în chinuri îngrozitoare! spunea, bine informat, Ludi. Îşi încingeau maşinile de călcat pe un nenorocit de primus cu benzină... Când primusul a luat foc, fata lui Serdaru l-a luat de mâner şi a vrut să-l arunce afară prin uşa deschisă, dar l-a răsturnat şi benzina i-a împroşcat rochia...

– Sâmbătă s-au împlinit şapte ani de când s-a întâmplat nenorocirea..., a observat Cornel Vilt. Locuia lângă mine, eram prieteni, învăţam uneori împreună...

– Cornel Vilt a murit şi el, mi se pare..., a intervenit Dan Nicolescu.

– Infarct. Era, de fapt, al treilea infarct. N-a ştiut că e bolnav, se lăuda cu o sănătate de fier. Dar ce se întâmplă cu transportul utilajelor noastre? Unde am rămas?

(Pentru tine, Radu, căci ceilalţi ştiu unde am rămas şi în acest timp s-au ocupat exemplar de toate câte rămăseseră de făcut: coloana, imobilizată în faţa casei domnului Ignat, s-a pus din nou în mişcare, remorcile au fost scoase în colţ, la Maican, nu mai puteam întârzia nici un minut, sosirea de la Poştă a domnului Dinu arăta că era ora mesei şi ne aflam faţă de grafic într-o întârziere de aproape trei ceasuri...)

Convoiul, în pas domol, înainta acum spre Brezişanu, făcând să zdrăngăne geamurile caselor, ale tâmplăriei lui Şotângeanu şi ale casei cu aer de han spaniol a lui Balaban.

– Încet, cât se poate de încet! a strigat din cabina primei maşini Tityre, continuând să ţină deschisă portiera (geamul fiind blocat, iar oglinda retrovizoare spartă).

– În ritmul ăsta, n-ajungem nici marţi! (Sâmbătă chiulisem de la gimnastică, duminică toată ziua demontasem, luni dimineaţă arsese fata lui Serdaru, vorbele astea au fost probabil pronunţate pe la prânz; Cornel Vilt încă trăia...) Să fiu al dracului dacă-mi place cum merge treaba! a strigat din stânga Mielu Algiu. (Se dovedeşte încă o dată că Mielu era de faţă, că poseda toate datele problemei, degeaba făcuse pe niznaiul urmărind să ne şteargă din amintire – mie, lui Macu, lui Bogdan Stihi, atunci instalat în casa Cimpoeru, lui Caracaş – isprava cu care urma să ne lăudăm.)

Nu se întâmpla nimic dacă ne deplasam acum mai încet, tocmai bine aveau să se mai acumuleze şi alte întâmplări demne de povestit, în plus tot nu câştigam mare lucru, căci, odată ajunsă la Trandafirescu, greoaia coloană urma să rămână o oră pe loc, ţinută la colţul cu Comăneanu de scurgerea şirurilor de călăreţi ale Şcolii de cavalerie, ce se întorceau de la manevre. Până seara nu-mi amintesc să se mai fi petrecut ceva demn de povestit...

– Dar ieşirea isterică a doamnei Vrăbiescu?

– Ce-a făcut madam Vrăbiescu?

– La trecerea coloanei de maşini a apărut în poartă, cu bigudiurile pe cap, cu mâinile proptite în şolduri, strigând că îi stricăm pavajul, că strada e, pe partea ei, proprietate privată – în fine, a scuipat oribil în direcţia convertizorului afazic...

– S-a speriat, biata, în faţa asaltului tehnicii... Şi tanti Fiducia a trecut prin spaime cumplite când a sunat-o de la câţiva paşi, asta se-ntâmpla prin 32-33, para de cauciuc a maşinii lui Leontescu... Dar când profesorul Ciocârdia a declanşat, în laboratorul liceului, teribila explozie nucleară?

...Dizolvase fosfor alb în nu ştiu ce soluţie, impregnase cu acea soluţie o foaie de sugativă, ne făcuse atenţi că, îndată ce sugativa se va zvânta, se va produce pe loc o reacţie înspăimântătoare. Am aşteptat cu inima mică dezastrul. Nu s-a produs nimic, dar când ne aflam pe punctul de-a lansa două avioane de hârtie (apropo, Timotei, ştii cum se intitulează romanul la care scrie acum Costache? *Avionul de hârtie*! Ca să vezi că toate lucrurile îşi au începutul *atunci*...), pe negândite domnul Ciocârdia ne-a spus: închipuiţi-vă că flăcări mari învăluie catedra, aprind laboratorul, fac să sară în aer liceul, cartierul, oraşul... Nemaipomenită putere a spuselor profesorului: într-adevăr, în acel moment Mihălcioiu a aprins, în amfiteatru, o batistă, fumul a umplut sala până la geamurile de sus, Mihălcioiu a trebuit să fie urecheat şi făcut de două parale, după care a sunat recreaţia mare, care ne-a salvat de la o sigură asfixie...

– Eu rămăsesem pe loc, n-am văzut nimic! mărturisi Mielu Algiu. De-aia m-a şi plesnit după ceafă profesorul Ciocârdia...

– Vezi, Rabelais, cum te-ai năravit, ca să nu recunoşti evidenţa? Şi lui Dobrică i s-a părut că nu se-ntâmplă nimic. Dar, în cele din urmă... De-atunci a rămas cu năravul fumatului, de nu-i ajung trei pachete de *Carpaţi* într-o zi...

Între timp, coloana celor opt maşini cu remorcă, ajunsă de blestemele doamnei Vrăbiescu, nu se mai urnea din colţul unde

o oprise Şcoala de cavalerie. Titu Nicolescu era de părere să înaintăm pe la biserica Lemnului, să ieşim în Liniştii, să tăiem bulevardul; Timotei, nu şi nu, să ocolim prin cartiere cu case mai mici şi mai solide, prin Comăneanu, Maior Coravu, Berzei, Tudor Vladimirescu...

– Şi, geografia fiindu-ne acum limpede, pe unde zici că ne aflam când am intervenit eu cu acel troliu cu came?

– Dacă insişti... Nu ajunsesem încă pe Comăneanu (acceptasem varianta Timotei), că o explozie a cauciucului din faţă a oprit prima maşină, aplecând-o pe-o parte. Nu am eu la îndemână un plan al oraşului de dinainte de demolare, ca să-ţi arăt casa lui Bendik. Ei bine, explozia a făcut praf geamurile lui Bendik...

– Nu, nu cauciucurile noastre (a spus *noastre*) au spart geamurile, ci bomba americană căzută la cimitir... Bomba a căzut, după câte mi-amintesc, cu câţiva ani mai târziu...

– Era, totuşi, pe vremea marilor bătălii ale pălăriilor... Beligeranţi: doamna Stela Ionescu, detaşată de la Buzău, şi doamna Predan, de veche familie târgovişteană...

– Dacă acceptăm varianta asta, însemnează că ne înşelăm amândoi, că greoiul nostru convoi n-a ajuns niciodată în Comăneanu, la Trandafirescu, ci a luat-o de la Grădina cu Duzi imediat la stânga, pe strada Locotenent Pârvan Popescu, fostă Fructelor...

– Încep să cred că aşa a fost...

Amintirea s-a luminat dintr-o dată. Acolo, pe acea stradă, în dreptul casei cu brazi a lui Dănescu, a intervenit cu macaraua lui Mielu Algiu... În altă parte nici n-ar fi putut-o conduce, căci străzile erau pe-atunci înguste, nu lucrase încă geniul lui Rusu, nu interveniseră încă târnăcoapele... Mielu ţinea în curtea lui vreo cinci macarale de mare putere, pentru trebuinţele familiei. S-a repezit până acasă, lângă Penitenciar, a adus un K.D. pe şenile, s-a apucat neîntârziat de treabă...

Dar cu câteva zile mai devreme (n-ajunsese coloana la pana de cauciuc), Oncescu şi Chiran au adus trista veste că a murit regina Maria. O întâmplare mai inoportună nici că se putea!

Dispariţia reginei putea compromite totul. Direcţia şcolii avea onoarea să trimită un grup de elevi la Titu, să ducă defunctei, în trecere spre Curtea de Argeş, omagiul Târgovişteі. Nu se cădea să fim reprezentaţi de nişte elevi oarecare, şi treaba asta cădea tot pe umerii noştri... S-au ales pe loc Macu, Ludi, Bibi şi Dobrică.

(Folosesc tot timpul numele adevărat al eroilor din viaţă, fără vreo alterare, tocmai spre a-i chema ca martori împotriva lui Mielu Algiu pe toţi cei care, trăind încă, pot confirma că mă păstrez consecvent în limitele adevărului curat. Nu mă atinge nici un fel de constrângere, sunt de o neînduplecată sinceritate, nu aştept, ca filosoful Noica să-mi dispară prietenii ca să ajung la sinceritaţi de romancier...)

De la Dănescu, unde intervenţia lui Mielu a fost salvatoare, coloana maşinilor a pornit spre ruine. Tandică, violonistul...

– Tandică n-a dat pe-acolo nici măcar ca spectator...

– Trece-l, totuşi, ca şi cum ar fi fost! Era un personaj pitoresc al oraşului.... Ce ţi-a făcut, Mielule, bietul Tandică?

– Mie? Nimic. Însă respectul adevărului....

– M-ai convins. Dar cine să relateze lucrurile dintr-un alt punct de vedere decât al nostru?

– Se mai găsesc târgovişteni cu condei...

– Fie.

– Se mută atelierele de turnătorie ale lui Rădulescu! o anunţă Sandu Bucşeneanu pe soţia lui, Olimpia, îndată ce intră pe uşă, în pauza de prânz. Elevii mei s-au angajat să-i transporte utilajele de la Teiş la Sârbi... Le-au luat părinţilor camioanele, trailerele, remorcile, acum s-au împotmolit pe Pârvan Popescu, pe la Bunea...

– Au înnebunit? Cum de le-ai îngăduit?

– N-o fac de dragul câştigului, îi cunosc prea bine... Unul din ei mi-a şi mărturisit-o... Nepotul tău scrie o poveste (s-a apucat de scris, ca taică-său) şi pretinde că asta este o experienţă cu care va putea însăila un întreg roman... Au pornit de-o săptămână caravana, n-o vor duce la destinaţie înainte de-a creşte mari... Doar ştii cât de repede cresc copiii...

– Elimină-i hotărât din şcoală!

– Dar nu făptuiesc ceva nepermis. Ba, după noua pedagogie, li se recomandă să lege teoria cu practica... Las lucrurile să se liniştească de la sine...

– Şi părinţii lor ce spun?

(Aici, iubite Radu, nu am reţinut răspunsul. L-aş putea reconstitui din jurnalul lui Schmidt Willibald, el a notat totul... Inima îmi spune însă că e preferabil să mă sprijin pe faptele vii, scrierile nu duc departe adevărurile...)

Tocmai ne pregăteam să reluăm cursa, ţinând sub presiune motoarele şi verificând încă o dată ştăngile de remorcare, când un bărbat înalt, cu părul negru şi ondulat, spuse arătându-mă cu degetul:

– Este a nu ştiu câta oară când lucrurile importante îi trec pe sub nas şi el nu le înregistrează. Vrea să devină scriitor, dar nu ştie mai nimic despre mecanismele memoriei... L-a lăsat pe Mielu Algiu pe strada Pârvan Popescu, acum îl reîntâlneşte pe pod, lângă Dafu...

– Mielule, ajută-l pe Vică Anghel să decupleze...

– Nu-l ajut. Să se descurce singur. Eu am trecut baca-laureatul, dau la Drept, el n-a ieşit încă din clasele primare... Eram colegi, acum s-a interpus între noi o grămadă de ani...

– Prietenul la nevoie se cunoaşte...

– Lasă-l, n-ai habar ce frumos scrie la Caligrafie, eu am încredere că nu e chiar aşa de năuc precum îl crezi...

Vorbise mama, şi abia atunci mi-am dat seama că bărbatul brunet şi înalt care rostise cuvintele de mai înainte nu fusese decât taică-meu.

– Ei bine, mi se adresă tata, şi în ochii lui am întrezărit o licărire de dispreţ, ei bine, cât timp crezi că vei mai putea bloca strada cu decorul ăsta de teatru ambulant? Prea mare cheltuială pentru o simplă poveste! E toamnă, oamenii vor să-şi aducă lemne, să-şi facă aprovizionarea cu roşii pentru bulion... Ia descurcaţi locul şi treceţi la carte! Urmează-mi, fiule, sfatul

înţelept, săptămâna viitoare voi cădea la pat, voi boli o vreme, după care cuvintele mele nu vor mai reuşi să-ţi ajungă în auz...

Era nevoie de o mare încordare a forţelor, de o bună organizare pentru a scoate camioanele, remorcile, macaralele de intervenţie din strada Pârvan Popescu, fostă Fructelor... Obosisem, frigul ne învineţea genunchii, braţele.

Au trecut din nou două zile şi două nopţi; în cea de-a treia zi, am ajuns în Calea Domnească. Dar vai! Un şanţ ticălos a înclinat două maşini, pământul de curând plouat s-a lăsat sub roţile grele şi înaintarea s-a împotmolit din nou.

– Vă scot eu cât ai zice peşte! a sărit Mielu Algiu, de pe şenila K.D.-ului său. Cât daţi?

– Cum cât dăm? Doar ai lucrat tot timpul alături de noi, cu noi la bine şi la rău...

– Am nevoie de lovele, biştari, creiţari, lire sterline...

– Glumeşti!

– Altfel nici că mă mişc!

Deci ăsta era motivul pentru care nu voia să-şi mai amintească de transportul acelui neuitat septembrie...

– Faceţi târgul, băieţi! Altă ieşire nu-i! a strigat de peste gard Marcel Doicescu, avocatul.

Acum Mielu aprinde cu zgomot motorul; acum accelerează puternic; acum trage şenila din stânga; acum remorchează; acum saltă din şanţ prima încărcătură; acum deblochează a doua maşină. Şi iată acum coloana reluându-şi drumul, parcurgând lunga Cale Domnească, alungând la timp în Sârbi, intrând pe rampa de reasamblare. Şi iată acum întreg utilajul montat, turnătoria lui Rădulescu producând din nou – capace de canalizare, cocoşi şi pitici de fontă pentru grădini, balustrade dantelate gros pentru bulevard. Fata lui Serdaru îşi va lega şireturile la pantof pe marginea balustradei, piciorul frumos arcuit îşi va trăda nuca genunchiului...

– Aţi lucrat exemplar, băieţi! exclamă primarul oraşului, gâfâind, după ce a alergat la faţa locului să vadă cu ochii lui

isprava de necrezut. Şi, privindu-mă în faţă: Bravo! Cum te cheamă?

– Elefterescu C. Corneliu.

– Minte, dom' primar! sări din cabina macaralei Mielu Algiu.

– Cum mint? Ce interes am eu să mint?

Era prea de tot! Nici unul dintre colegi nu tresărise când eu îmi dădusem un nume fals, înspăimântat să nu care cumva să-i vină primarului ideea să-mi acorde vreo decoraţie, cum procedase cu unchii mei gemeni, după ce aceia spărseseră o vitrină (cred că la *Furnica Mică*) şi localizaseră un început de incendiu. Un nor des de lăcuste îmi umplu vederea. Mă repezii în gâtul trădătorului:

– Ticălosule! i-am strigat, ai să mi-o plăteşti! Ţi-ar fi plăcut să fii lăudat tu, tu, care ne-ai luat banii!

– Nu lovi, Elefterescu C. Corneliu, strigă izbit în tâmplă Mielu Algiu (mă numea acum cu numele pe care îl inventasem pentru această împrejurare, ceea ce-mi dădea speranţe că cedează) şi căzu în ţărână.

– Te lovesc pentru că eşti un nimic! Pentru că transportul pe care n-ai vrut să-l recunoşti, spunând ca şi adineaori că e minciună, s-a înfăptuit. Şi, ţine bine minte, s-a împlinit cu trei zile înainte de venirea lui septembrie – este foarte important acest lucru, căci aşa l-am trecut eu în povestirea mea.

– Transportul? Nu-mi amintesc de nici un transport. Vorbeşti despre lucruri pe care nu le înţeleg... Dă-mi drumul, mă cheamă mama acasă, i-am promis să-i bat nucul...

L-am mai lovit o dată, între ochi (acum eram singuri noi doi, pe podul de la moara lui Dafu), aşa ca să mă pomenească, şi i-am strigat:

– Nu te poţi juca, Rabelais, cu ficţiunea, că nu te afli pe macaraua lui taică-tu! Povestea mea are legi de fier. O cotire mai aşa, şi utilajele demontate se prăbuşesc la pământ ca nişte jucărioare lovite cu piciorul...

Povestirea aceasta, întru totul adevărată, se încheie astfel:

...L-am înşfăcat pe Mielu Algiu de guler, am dat bună ziua primarului şi asistenţei şi, purtându-l pe încăpăţânat strâns şi neînduplecat, l-am târât până pe strada Carabella, colţ cu Brâncoveanu, să luăm lucrurile de la început, să vedem cum arde cârciuma lui Bizinichi, cum se întoarce de la Poştă domnul Dinu, cum trec maşinile pompierilor, cu scări şi tulumbe, cum se-ntorc fetele de la liceu, printre ele fata croitoresei Serdaru, învăpăiată de benzina primusului, să privim de pe platforma unei remorci trecerea bicicletei lui Leontescu, a mamei lui Leontescu, a celorlalţi mulţi Leontescu, de care oraşul nostru era – acum câteva bune decenii – intens populat.

1979

PĂIANJENUL

E cât se poate de limpede că sunt un neghiob! Un neghiob patent! exclamă Claudiu Măgureanu, sărind furios din fotoliul între pernele căruia aţipise. Să dai ca un cal cu piciorul atâtor ocaziuni fericite, perspectivelor de avansare, transferului sigur în minister, la Bucureşti! – şi adăugă, pe când răsucea butoanele tranzistorului de pe noptieră – ...împrejurările nefiindu-ţi nici o clipă defavorabile... Oho, ba dimpotrivă!...

Rostise aproape strigând ultimele cuvinte, astfel că un păianjen rătăcit printre cristalele lămpii alunecă scurt pe firul nevăzut şi rămase spânzurat deasupra frunţii lui înnegurate.

Odaia întunecoasă se umplu îndată de scânteile unor smintite semnale telegrafice, după care un zumzet josnic şi persistent înfioră aerul şi făcu să cadă de pe peretele dinspre stradă o foiţă de zugrăveală. Să fi studiat ştiinţele naturale sau

teologia! spuse el în ciudă. Mi-aş fi explicat din vreme fenomenele lumii...

Luă în mână, ca pe o tabacheră, aparatul răzvrătit, îl clătină pedepsitor în dreptul urechii, îi trase afară antena telescopică şi izbuti să distingă, într-un adânc ceţos, o voce de tenor italian grăbit să încheie o canţonetă şi să se ducă la culcare. Aşteptă. Se auzi, în sfârşit, un gong, pe fondul lui foşnire lung nişte foi de hârtie, apoi un alt italian, mai grăbit decât primul, dar tot tenor, se avântă în lectura ultimelor ştiri... Răpire eşuată la Milano... (nu-şi amintea să fi auzit, de când cu valurile astea de terorism, de vreun act de violenţă la Veneţia, de unde deduse că peisajul lagunei interzice gândul criminal şi fapta reprobabilă, zidurile cetăţii inspirând cel mult conjuraţiile de operetă), doi soldaţi în termen se certaseră la Reggio di Calabria şi îşi încheiaseră disputa cu focuri de armă automată, unul dintre ei sfârşindu-şi în spital stagiul obligatoriu şi (nu se înţelegea prea bine) existenţa. La Salerno, o mulţime de clienţi identificaţi mâncau şi beau în restaurante în contul ajutoarelor pentru sinistraţi, în timp ce seismologii prevesteau noi cutremure... S-a încheiat instrucţia în cazul şoferului spintecător de femei din Leeds...

Un neghiob, asta era. Învăţase destulă italiană la Delbasso, neîntrecutul cioplitor de monumente funerare de pe bulevard, s-ar fi putut angaja după gimnaziu la Casa d'Italia sau la biblioteca macaronarilor din Bucureşti, nu şi-ar fi ofilit tinereţile în culisele poliţiei, inspector de zi şi de noapte, hăituit de evenimente, de descinderi şi anchete... Nu-i vorbă, lumea stricându-se, avusese treabă mereu mai multă, se distinsese în nenumărate ocazii, ciupise la timpul potrivit şi câteva premii şi o decoraţie, *Bărbăţie şi credinţă*, dar avansările merseră lent, recunoştinţa fusese palidă faţă de sacrificii, nu ştiuse să speculeze circumstanţele, să promoveze, să cucerească Bucureştiul, să spună, urcând treptele ierarhiei, adio la Târgovişte...

Păianjenul ăsta e, în schimb, mai hotărât, iată-l avansând, năzuind spre lampă, descoperind noi perspective... Temerară, jigania asta ştie ce vrea... *Peroni*, berea ideală, interveni o voce

insinuantă din tranzistor, *Peroni* vă redă energiile tinereţii! Claudiu Măgureanu îşi aminti, înfiorat, că gustase delicioasa băutură: tocmai terminaseră de turnat în ciment un Sant' Antonio, mărime natur, îl culcaseră încă ud în iarba cimitirului catolic, băuseră în cinstea lui... Ce forţă mistică îi strecurase în sânge berea italienilor, de izbutise singur să-l urce în picioare pe sfânt, ca să-l prindă în scoabe şi în buloane...

Se simţi dintr-o dată viguros, ca atunci, tânăr. După lungi şi penibile săptămâni de nehotărâre, se simţi senin şi uşor ca un porumbel, recunoscând în starea lui buna dispoziţie şi luciditatea de mult nemaiîncercate... Să profit de energiile renaşterii mele, îşi frecă el mâinile, să mă grăbesc a întocmi, dintr-o suflare, raportul datorat superiorilor din minister, amânat de atâtea zile şi săptămâni, de două, dacă nu de trei ori cerut prin telefon prefectului de însuşi secretarul general Necşulescu!

Întârzierea elaborării raportului îl exasperase şi pe el, pe Măgureanu, nu numai pe superiorii din capitală, mai ales ocolişul primelor fraze, din care trebuia să reiasă limpede atât filmul sângeroaselor evenimente de la 5 şi 6 iunie 1936, cât şi modul inteligent în care condusese personal operaţiunile de înăbuşire a zaverei şi de pedepsire a tuturor celor vinovaţi. Un teanc de ciorne, păstrate cu grijă, era dovada străduinţei lui de-a fi explicit şi concis, de-a dovedi perspicacitate în analiza lucrurilor, de-a desfăşura un larg evantai de argumente, care să-i justifice dura şi prompta intervenţie pe teren, pentru a se apăra şi a-şi scuti şefii de eventuale învinuiri, interpelări în Cameră, campanii înveninate ale gazetelor opoziţiei. Fără acele argumente bine ghintuite în frază, două victime ale represiunii ar fi putut oricând striga din mormintele lor, creând dificultăţi şi impresia că s-a lucrat cu mijloace nepermise...

E şi el un suflet! observă Măgureanu, urmărind travaliul păianjenului printre clopoţeii lămpii. Hărnicia insectei îl umplu de admiraţie. Să nu mai zăbovesc măcar un minut, îşi spuse, lucrarea trebuie să ajungă chiar astăzi în mâna lui Necşulescu!

Îşi netezi îndelung, în oglinda ovală, încadrată în lemn negru, cu incrustaţii de sidef, părul rărit de atâtea necazuri, îşi cercetă atent trăsăturile cam răvăşite ale feţei, îşi pipăi scurt, pe rând, butonii de la manşetele roase (şi, cum îşi amintea că mai făcuse de câteva ori acest control se temu că gestul devenise tic), apoi se aşeză hotărât la masa de scris, o masă grea de nuc, cândva alonjabilă, acum blocată spre peretele din dreapta de două rânduri de cărţi în echilibru precar, iar spre fereastră de o mulţime de obiecte de zilnică trebuinţă: o lampă metalică al cărei picior îl înfăţişa pe Prometeu cu torţa în mână, abajurul fiindu-i împodobit de-o fină danteluţă (Emilia, în veci neuitata, înfrumuseţase cu priceperea ei multe alte lucruşoare, în tinereţe), două oale de pământ smălţuit din gura cărora ieşeau creioane, pensule şi cuţitaşe de pictură cu lacrimile de ulei încremenite, două baghete de dirijor (una dăruită de şeful fanfarei Şcolii de cavalerie, după ce Măgureanu descoperise banda de ţigani ce furase tromboanele de alamă şi le recuperase înainte de-a deveni bijuterii), un microscop de amatori, câteva casete de insectar închizând sub vitrine colecţii de fluturi decimate de uscăciune şi de prea insistente îngrijiri şi, desfundând sticla de cerneală *Kores* şi alegându-şi tocul cu peniţă de mult trecută prin flacăra chibritului, se aşternu sârguincios la scris.

Minune: majuscula primului cuvânt se desenase admirabil pe hârtia velină, primele gânduri se articulau neaşteptat de logic şi de armonios, îşi vedea de pe acum lucrarea terminată, adăpostită în plicul sigilat; va şterge, în fine, proasta impresie pe care o lăsase celor ce aşteptaseră cu sufletul la gură relatarea exactă a evenimentelor...

Disting, cu o deosebită claritate, fiecare minut şi fiecare detaliu al celor două zile, îşi începu Măgureanu raportul, sunt vii în memoria mea aspecte dintre cele mai diverse, de pe toate scenele oraşului tremurând de spaimă şi fiori, ca şi cum m-aş fi aflat atunci pretutindeni – la bariera de la Teiş, la fabrica de oxigen a lui Ciufu, din capătul celălalt al urbei, pe aleea Mănăstirii Dealu, în cabinetul primarului înnebunit că nu poate

prinde legătura telefonică cu regimentul, pentru a cere ajutorul armatei... Colonelul Andone lipsea din localitate, călătorea la Tecuci să-şi comande câteva butoaie pentru vie la nişte foşti ostaşi din partea locului, nu s-a întors de-acolo decât peste o săptămână, după încheierea tuturor operaţiunilor, ceea ce nu l-a împiedicat să primească felicitări pentru promptitudinea cu care (nu) acţionase, dar chestiunea o consider definitiv clasată, n-am să mai răscolesc rahatul, îşi spuse Măgureanu punând tocul jos.

Vânătorul văzduhului tocmai capturase o muscă, victima, dându-şi o importanţă disproporţionată, emitea sfâşietoare semnale de alarmă. Radioul cânta o romanţă de Dargomâjski, minune!

Să nu întrerup, să nu întrerup măcar o clipită! tresări el, simţindu-se moleşit. Aşa cum îmi sunt orânduite acum în minte, evenimentele se aşază singure pe hârtie, ce Dumnezeu, nu-i mare lucru să mă las sub suflul dicteului automat, să merg oblu înainte... Am scris oare pe hârtie sau doar am vorbit cu mine însumi despre dicteul automat? Dacă, precum cred, am scris aceste două cuvinte, ce rost au ele oare într-un raport confidenţial, să-mi spui dumneata unde sunt şi de ce se ascund? De ce nu vă arătaţi la lumina zilei, scârbelor? ţipă el, ca în timpul unei anchete, adresându-se topului de hârtie de dinainte-i. Vă scot ochii, să mă ţineţi minte!

De bună seamă, asemenea expresii nu se folosesc, sunt trecătoare, pălăvrăgesc fără voia lor despre preocupările celui care le utilizează, află şefii că scrii poezii şi-ţi ies vorbe, ca să nu mai vorbesc despre îndoiala pe care le-o strecori în suflet precum că, dacă ei cunosc procedeul, scrii raportul în stare de luciditate diminuată sau, cum să-i spun... Tot aşa, să mă feresc a folosi cuvintele *eficienţă* şi *rebarbativ*, intrate în vocabular ceva mai târziu, trădătoare şi ele... Să dezvolt, încă în capitolul introductiv, precum se procedează, rolul istoric al coerciţiunii, condiţiile generale, cauzele adânci şi motivele accidentale ale momentului, trăsăturile conjuncturale. Pentru culoare,

precizarea principalelor caracteristici ale anotimpului – ploaie, secetă, iarnă, vânturi...

Luă din nou tocul de pe capacul penarului, îl înmuie în cerneala albastră, şi continuă formulând cu voce tare cuvintele: ...în oraş, ca şi în întregul judeţ, oamenii erau preocupaţi în acea perioadă de următoarele chestiuni: a) pregătiri pentru încheierea cu succes a şcolii (în oraşul lui Heliade Rădulescu funcţionează diverse tipuri de învăţământ, printre care şi o şcoală universală de gospodărie, condusă de onor doamna Chercea), b) preparative pentru recoltarea muşeţelului, c) mobilizarea generală la sărbătorirea lui 8 Iunie, pe gazonul Sălii de arme, d) păstrarea unei convieţuiri paşnice, a respectării liniştii publice, inclusiv în localuri, în apropierea şi pe parcursul alegerilor...

Cu toate acestea, îşi spuse Măgureanu, alegerile sunt improbabile, n-ar trebui să le evoc. Să şterg! Nu-i nimic: să-mi fie dificultăţile imbold spre înaripate formulări, experienţă pozitivă... E un lucru încurajator, adăugă, faptul că rândurile se aştern regulat, că hârtia nu se-ncontrează înaintea peniţei, ia s-o şteargă tata... Şi, ţinând tocul de mijloc, îi trecu peniţa de câteva ori pe stofa uzată a pantalonilor. Ai călătorit mult, domnule Necşulescu, spuse privindu-l în ochi pe Prometeu, nu ţi-a trecut prin cap să-mi aduci o cutie cu peniţe! La ora asta, Emilia servea masa, observă el melancolic, casa ne era îndestulată, aburii de mâncare grasă mă întâmpinau încă de la poartă, ea insista să mă spăl bine pe mâini, ştia că am de-a face cu murdăria oraşului (de judeţ se ocupau curent mâinile lui Mişu Pilat, Dumnezeu să-l odihnească, dar şi lui, când ne venea la masă, Emilia îi impunea aceeaşi sfântă, igienică lege...) Unde am rămas? Şi, în sfârşit, f) asigurarea ritmică cu materie primă a şantierelor... Aici greşesc în mod intenţionat: este bine, este frumos să laşi pe alocuri, ca o neglijenţă în timpul serviciului, câte o nepotrivire, câte un anacronism stângaci, în limitele cărora să intre cunoştinţe dobândite ulterior, cititorul să-şi dea seama că n-ai stat de pomană, ţi-ai mai

însuşit ceva din ampla panoramă a cunoştinţelor omeneşti, nu se compară aria ştiinţei de azi cu sumarul ştiinţei de-atunci...

Claudiu, Clo, cum mă striga Emilia prin grădină (mă aflam totdeauna sub nuc, înnumărând nucile verzi de pe ramuri, erau multe şi plinuţe, ani buni, pe care le scădeau cu bâtul nişte vecini fără inimă, este cu atât mai grea vinovăţia când jefuieşti un poliţist, le-am atras de nenumărate rânduri atenţia, zadarnic), Clo, băiatule, primul paragraf ţi-a ieşit ca lins, e convingător, sobru, subtil şi...

Evenimentele din iunie 1936, care s-au soldat cu dispariţia celor două călugăriţe din Viforâta şi cu o mulţime de răniţi, după cum v-am informat telegrafic, marţi noaptea spre miercuri (şi toate lucrurile s-au petrecut vineri, culminând cu manifestaţia curelarilor, în piaţa Mitropoliei, duminică după sfânta slujbă, căci tocmai ieşise Fanariotu de la predica popii Telemac, impresionat la culme de darul vorbirii lui, deci corect revine că telegrama am trimis-o cel mai curând duminică seara...)

Să evit, pe cât îmi stă în putinţă, precizările, hotărî Claudiu Măgureanu, şi şterse cinci rânduri. O veche zicală spune că, în poliţie ca şi în general, prea multe precizări nu numai că obosesc pe interlocutor, dar devin tot atâtea capcane împotriva celui care le-a folosit, întâmplându-se adesea ca o afirmaţie să nu corespundă, dintr-un motiv sau altul, unei informaţii precedente, şi atunci o anchetă încheiată deschide a altă anchetă... Acum scriu! ţipă el iritat, lăsaţi-mă în pace, căci am jurat să nu mă ridic până nu termin... Şi dacă supa se răceşte, ce, îţi cade mânuşiţa s-o mai abureşti o dată? O femeie înţeleaptă ştie procedura pentru a fi întotdeauna la înălţime...

Emilia nu-i răspunse, avea un fel al ei foarte delicat de a înghiţi bădărăniile şefului, căci aşa îl numea imediat după incident, când, trecând pe maşină oala sleită, se ducea la gard să ia un picuţ de aer proaspăt şi să schimbe o vorbă cu madam Barbescu, vecina căreia se grăbea să-i comunice şoptit: el scrie mereu ministrului, nu-l slăbeşte nici un minut, are să-l avanseze siguramente la viitorul 10 Mai...

De pe lampă, în salt subţire, păianjenul zbură până pe perdeaua de muselină, de unde, speriat, fugi să se ascundă în culcuşurile raftului învecinat. Am să-l regăsesc, spuse Claudiu, şi, superstiţios, se întrebă ce oră să fie, ca să ştie ce semnificaţie să dea acelei dispariţii.

Înţelept ar fi – şi acest lucru nu trebuie pus pe hârtie decât după o lungă şi atentă chibzuinţă – să includ în filmul relatării, discret dar foarte hotărât, ca o sentinţă din străмoşi, o rezervă de principiu asupra felului cum am procedat, umbra unei căinţe furnizate de îndoială, oricum, ceva semnificativ trebuie să apară ascuns şi să reiasă acoperit, pentru eventualitatea că hârtia cade în mâini adversare sau timpurile se schimbă, prevederea este... Se schimbă garda! exclamă Claudiu în derâdere şi, sculându-se în picioare, salută trecerea aceluia de la ghereta în care îşi făcuse datoria către alte zări, mai încolo... Salută cu palma la un cozoroc închipuit, se înclină ca un ofiţer, apoi îşi corectă, ruşinat de ce făcuse, ţinuta, grimasa. Şi, înclinându-se încă o dată, se simţi foarte slugarnic, dar în siguranţă.

Am avut nevoie de un oarecare răgaz de documentare, de confruntarea propriilor mele impresii, de martor ocular în exerciţiul funcţiunii, cu diversele probe şi documente aduse ulterior la Chestură – declaraţii, note, relatări de presă, scrisori şi bilete capturate între timp... Nu se poate ca dumneavoastră, experţi în asemenea aspre dar delicate operaţiuni de salubrizare, care cunoaşteţi ce importanţă prezintă şi cel mai mărunt obiect – să zicem un sfeşnic sau o mănuşă găsite pe câmpul de bătaie – să nu apreciaţi că această întârziere era justificată şi necesară, cu atât mai mult cu cât rezultatele se dovedesc elocvente, probele irefutabile, consecinţele evenimentelor lămuritoare... Răscolirea până în pânzele albe, ordonată de mine, dezvăluie legături neştiute între diferiţii participanţi la dezordini, între aceştia şi cei ce se află în spatele lor, în umbră adâncă – mă refer la câteva persoane din Râmnicu Sărat şi Ghergani – adevăraţii autori ai anarhiei... Se dezvăluie, nu mai puţin, procedee, tactici şi practici...

Tactici şi practici! exclamă Claudiu Măgureanu, strâmbându-se ca înaintea ceşcuţei cu ulei de ricin. Rima e întotdeauna supărătoare într-un raport, cunoştea din cronicile poliţiei cazuri de idiosincrazie ale unor analişti la întâlnirea rimei, deşi acelora le plăcea poezia şi o cultivau prin cenaclurile justiţiei, pe la cercurile casnice... Mai ştii de unde îţi vin dizgraţia, menţinerea în grad, punerea în disponibilitate?

În plus, termenul practici e prea vag, fiind general, ca să nu mai spun că împreună cu tactici, în contextul dat, împrumută un aer pleonastic, precum generalul şi tactica nasc monştri, idiotul şi idioţii care mă vor citi (nici vorbă că paranteza trebuie închisă cu şapte lacăte, să nu răzbească la lumină strop din adevărurile pe care îmi permit să le exprim paralel) se vor lega de mărunţişuri gramaticale, în loc să reţină că pământul de sub tălpi le fuge, le arde etc. Îşi aminti o scenă petrecută în biroul comisarului Găităneanu: tocmai arsese, din nimic, un chioşc cu gazete, în capul bulevardului; se procedase la arestarea câtorva persoane; se ţinuseră câteva şedinţe cu uşile închise la tribunal; apoi investigaţiile continuaseră în biroul amintit, fiind aduşi acolo, la confruntare, agenţii care se ocupaseră cu ancheta, martori de încredere, informatorii şi inspectorii principali. Când informaţiile coroborate şi mărturiile păreau să contureze o ipoteză, să indice un vinovat, spiritele până atunci înfierbântate aflându-şi un început de relaxare, de sub servieta lui Găităneanu, aruncată pe un fotoliu, ieşi precaut un uriaş păianjen negru, ameţit de lumina şi fumul de tutun din încăpere. Mărăşescu, de la documente, sărise palid de pe banchetă, repezindu-se spre uşă; după el, Aroneanu, dar Aroneanu avea glezna mereu umflată, aşa că păşind să se salveze călcă strâmb şi se prăbuşi pe covor; inspectorii intrară în panică, se buluciră spre îngusta uşă secretă dinspre scara de serviciu, unul dintre ei – Naumescu – forţă fereastra şi-i escaladă pervazul; doar informatorii rămaseră calmi, cu excepţia lui Oproiu, care, urcat în picioare pe lada cu măşti de gaze şi alte d-astea, începuse să ţină, în franţuzeşte, un discurs. Despre toate aspectele concrete ale acelei scene scrisese cu

mâna lui, detaliat, un raport... Poate că unele formulări de-acolo erau fericite, ar mai putea fi utilizate. Să caut acel raport, hotărî Măgureanu.

Ridică tocul, şi coada lui, de lac roşu, crăpat până în adânc, împrăştiind peste tot pelicule sfărâmicioase, îi atinse buzele şi dinţii. Simţi gustul amar al lemnului vopsit, acel gust de ţară îndepărtată, probabil Portugalia, care îl înfiorase de-atâtea ori când scrisese note şi rapoarte despre evenimente tragice, eroice sau administrative, muşcă puternic lemnul parfumat, se lăsă moale pe spătarul fotoliului şi, în timp ce un arc pocnea melodios în perna de piele de dedesubt, aţipi instantaneu.

Rădulescu-Carducci, fostul lui coleg de şcoală, acum matur ca şi el, îi stătea înainte şi-i arăta că domnul Butăroiu e foarte supărat: Măgureanu C. Claudiu habar n-avea ce este o fracţie, în ce-l priveşte făcuse totul ca să-i bage în cap principalele operaţiuni, de care certamente va avea nevoie în meseria lui de agent secret şi raportor, Măgureanu rămâne iar de căruţă, ori îl va spune lui taică-su, ori îl va întinde, cu pantalonii lăsaţi, pe-o bancă, şi-l va croi la spate până ce-i vor intra minţile în cap... Tocmai vroia să-i arate cum va proceda învăţătorul, când un băiat cu apucături deplorabile veni din spate şi-l îmbrânci pe Rădulescu-Carducci în craterul plin de noroi dinapoia lui. Rădulescu-Carducci se afundă în mocirlă, în câteva secunde fu absorbit în adânc. Acum Măgureanu citea liniştit cartea de matematică, încercând să scoată cu o agrafă, ca pe nişte păianjeni înecaţi, fracţiile şi cifrele plutind în supa unei farfurii cu chenar albastru, îşi dădea seama că nu va reuşi, pentru că Rădulescu-Carducci îi tot presăra, de peste umăr, răutăcios, alte cifre şi alte firimituri de fracţii, parmezan albindu-i farfuria...

Îşi făcu curaj, se întoarse brusc şi-l lovi în faţă pe plicticos. Rădulescu-Carducci căzu la pământ, cu faţa în sus, abia acum îşi dădu seama că individul fusese mascat, cel care zăcea pe podea era ministrul lui. Ministrul rânjea ca o fiară: ai lovit un nevinovat, ştii ce te aşteaptă, te-am atras într-o cursă, ca să aflu

cum te serveşti de practici şi tactici, de rimele interioare, te-ai trădat exemplar, Măgureanu C. Claudiu...

Nu m-au intimidat niciodată asemenea scene! sări Măgureanu din fotoliu; câte n-au încercat inamicii mei pentru a mă abate de la calea datoriei... Îl bănuise pe prefect de complicitate cu turbulenţii, pe ministru niciodată... Şi iată-l acum pe însuşi ministrul său descoperindu-se vândut anarhiştilor, jucându-i farse nedemne de un demnitar, împiedicându-l să-şi redacteze raportul şi să se culce liniştit!... Păianjenul îi traversă în fugă foaia de hârtie, şi el suflă scurt, ca să-l intimideze.

Prinse între degete, cu hotărâre, tocul abandonat în călimară, trecu la o pagină nouă şi continuă:

Către orele 8,45, se sculară tăbăcarii (din cartierul Simuleasa, fost Tăbăcari), având câţiva fruntaşi ai suburbiei în capul coloanei, printre care Niţescu şi Tăbăcăreanu, cu pancarde şi steaguri de breaslă, cu taraf de lăutari, strigând cuvinte injurioase la adresa perceptorului local şi a primarului, asediind statuia lui Ienăchiţă Văcărescu din curtea liceului de băieţi, cerând justiţie pe strada Justiţiei, lângă Pompierie... Iată-i cum parcurg, disciplinaţi, Calea Domnească, cum trec de Tribunal, cum depăşesc Federala şi se îndreaptă ameninţător spre piaţa Mitropoliei...

Simultan, de la bariera Teiş se formează un cortegiu de patruzeci de morari, curelari, educatoare de grădiniţă şi plăpumari ai marilor ateliere de plăpumărit ale lui Panaitescu, având în frunte pe Dissescu, fără profesie; li se alătură, la Bărăţie, pictorii de firme, tinichigii garajului comunal, ucenicii, trei la număr, ai biroului de statistică judeţean, atacă strada Brezişanu, traversează piaţa Aerikides, cuceresc strada Liniştii şi umplu de larmă uliţele adiacente – Cetăţii şi Maior Coravu... Într-un iureş năvalnic, dau să pătrundă în aceeaşi piaţă a Mitropoliei, dar întâmpină dificultăţi din cauza prezenţei, pe fundătura deversoare, a camionetelor cu cai ale sifonăriilor Aldea şi Georgescu...

PĂIANJEN,-i, s.m. (La pl.) Ordin de animale din clasa arahnidelor, fără aripi, cu opt picioare lungi; se hrănesc cu insecte mici (multe specii prinzându-şi prada într-o pânză subţire, ţesută cu ajutorul unui lichid cleios pe care îl secretează); (Reg.) Prăjină care se aşază pe vârful clăilor, al stogurilor sau al acoperişurilor de paie, ca să le apere de vânt. (Var.: păianjen, painjăn, pâingân, păingin, paing, păingan, s.m.) (Enciclopedia Română p. 826, jos); pânză de P: file de vardişti de stradă, combinaţi cu agenţi în civil, strângându-se concentric în jurul unui punct fix, numit *muscă*, în vederea prinderii celor ce ar putea să scape, vinovaţi sau martori, numită şi razie. (Însemnare cu cerneală roşie, pe marginea articolului din enciclopedie.)

Alarmă! Căci iată-i cum se mişcă seimenii din suburbia Sârbi, grădinarii din Priseaca şi Valea Voievozilor, micii meseriaşi din Obor şi Labirint, doicile din Doiceşti, pomicultorii din Cobia, Alee şi Malu cu Flori, cărămidarii şi grefierii judecătoriei, locuitorii barăcilor din Suseni (inclusiv crescătorii de lalele şi busuioc ai grădinăriei Gardon)... Un singur gând, un singur ţel: să parcurgă nesfârşitele uliţe ale târgului şi să se reverse în piaţa Mitropoliei, ca să-şi strige răspicat doleanţele...

Orele 9,10. Vin impetuos lăptarii şi lăptăresele din Dragomireşti (Tinca, lăptăreasa noastră lipsea), şepcarii din Calea Câmpulungului, sanitarii spitalului, cei câţiva normalişti admişi fără loc din cartierul Gării (păstrând pe chip categoricul lor refuz de-a se înscrie la Găieşti), manipulanţii fabricii de sifoane Săndulescu, avocaţii baroului... Să ajungă în grădina publică e gândul care îi stăpâneşte, să intre pe Regală e vrerea care îi animă. La încrucişarea cu strada dr. Marinoiu, un dric particular le taie calea, o parte din talaz se desface, superstiţia îi împinge pe uliţele lăturalnice, coloana se recompune sub streaşinile bisericii Lemnului, de-acolo numai un pas îi mai desparte de piaţa Mitropoliei!..

Dacă păianjenul opintit ar fi urmat de un convoi de furnici, ca de o coloană de maşini, el ar putea fi luat drept dric de lux,

iar convoiul s-ar numi înmormântare, observă Măgureanu. Şi adăugă: o ureche foarte fină ar distinge sfâşietoarele plânsete ale fanfarei...

Orele 10. Pompez un număr de agenţi în civil printre cei care au ajuns deja în piaţă şi aflu neîntârziat că principala nemulţumire a turbulenţilor vine de la refuzul primăriei de a închiria serele din vărzăria Bucşeneanu, dispoziţie considerată de ei drept arbitrară.

Mâna îl durea, strânsese tocul prea aprig, în străduinţa de a fi foarte exact în relatare, îl dureau şi ochii, căci lumina scăzuse, filtrul perdelei sporind umbrele.

Şi dacă secretarul general Necşulescu nu-i va citi raportul? Dacă îl va trimite, în plic deschis, unui nenorocit de subaltern, ca de pildă Popa, cel care obţinuse prin concurs măsluit postul pe care el, Măgureanu, îl jinduise ani în şir în minister?

Orele 10,40. Anarhia se întinde. Forţele de ordine nu mai fac faţă. De pretutindeni se revarsă în piaţă sute de oameni, în majoritate necunoscuţi, care îl avertizează pe primar să dea ochii cu realitatea, să coboare din cabinetul său pluşat şi să-şi spună cetăţeneşte opinia. Ca marea sub furtună, mulţimea se agită tumultuos sub ferestrele hotelului Surugiu, câţiva curioşi, străini de oraş, ies la balcoane... Unul, mai drăcos, leagă de grinda plăcintăriei Dacos o funie, se prinde cu mâinile de ea şi se lasă de sus, în lunecări scurte, în mijlocul furnicarului de oameni. Fotograful ziarului *Ancheta* imortalizează gestul temerar, agenţii – vigilenţi – confiscă aparatul cu epocala peliculă, poza se developează, se asamblează, se anexează la dosar...

...Deşi se despărţise de ea, Aristide Chiriţescu o mai iubea. Familia Anişoarei o sfătuise să nu cedeze, să lase divorţul să se pronunţe. Înarmat cu ură teribilă faţă de persoana iubită precum şi cu un revolver, Aristide a pătruns în hotelul Popa, unde îşi dase întâlnire de împăcare cu soţia, a purtat discuţii principiale cu femeia fără inimă, apoi, în culmea unei crize de deznădejde şi gelozie (încredinţat că ea iubeşte pe un altul), a descărcat revolverul, minus un glonte, în pieptul gol al

nefericitei. Văzând-o, în sfârşit, cedând, Aristide şi-a tras în cerul gurii ultimul foc. Dar femeia, cu o prezenţă de spirit nemaiîntâlnită, s-a ridicat şi a dat alarma... Primind pe loc îngrijirile primului ajutor, tânăra şi curajoasa Anişoara Chiriţescu s-a restabilit grabnic, emigrând ulterior, cu fructul dragostei decepţionate, pe nume Mihăiţă, în America... Cum eu n-am mai văzut de mult păianjenul, aşa târgoviştenii n-au mai văzut, în tot restul zilelor lor, o dramă mai mişcătoare...

Atâta vie foială în piaţa Mitropoliei, apoi emoţiile crimei pe care o cercetase împreună cu pisălogul legist Straton Mirescu, apoi îngrijorarea – acumulată până la a deveni stres – şi apoi sentimentul că tulburările vor umbri marea sărbătoare a zilei de aterizaj a Maiestăţii Sale, la 8 Iunie, îi produseseră lui Măgureanu stări penibile de ameţeală şi descurajare. Se duse să-şi ia din bucătărie picăturile de digitală, descoperi intr-o cratiţă o budincă de macaroane de care uitase, se repezi asupră-i până o dădu gata, după care se întoarse la masa de scris, cuprins de îndoiala că va mai putea continua.

Sunt istovit, domnule secretar general, cei 37 de ani de slujbă credincioasă, ca slugă a Maiestăţii Sale, îşi spun cuvântul. Aţi reţinut, îmi place să cred, dorinţa mea neclintită de-a vă relata întocmai pregătirile, dezvoltarea şi epilogul evenimentelor din 5 şi 6 iunie... Voi continua, când mă voi interna, să vă fac martorul acelor evenimente... Voi culmina cu momentul înalt al... Cu masacrul, de bună seamă... Cu confruntarea... Merge oarecum anevoios, pentru că anii care au trecut au modificat perspectiva, înţelesurile; din unghiul pensiei, faptele îmi apar mai altfel, vreau să spun că ceva s-a întâmplat (cer scuze, dar mă lasă rece promovarea la viitoarea mişcare în administraţie... Pasiunile stingându-se odată cu acumularea de ani, nu mai năzuiesc decât să...)

Simţi cum fruntea i se răceşte, cum broboanele de transpiraţie îngheaţă şi îl dor. Îşi duse la gură tocul cu care scrisese, şi respiră adânc parfumul Portugaliei.

1979

După ce, timp de aproape doi ani, am scris o carte de călătorii, simţind neîncetata curgere a lucrurilor din jur şi căderea sau naşterea perpetuă a stelelor de deasupra, m-am obişnuit în asemenea măsură cu expresiile concrete ale înaintării, încât îmi este peste putinţă să stau locului, să privesc în tihnă dealul din faţă, să dorm neîntors în patul meu, pentru că patul devine leagăn, barcă pe valuri, tren în goană prin lungi, înspăimântătoare tuneluri.

Starea aceasta mi-a modificat până şi îndeletnicirile, scrisul şi construcţia casei de la Pietroşiţa; nu mai pot scrie decât plimbându-mă prin chilia mea, reprezentând cam a suta mia parte dintr-un arondisment al Parisului, treabă oarecum incomodă, posibilă numai dacă ştii să manevrezi condeiul după cadenţa piciorului, să ţii întinsă hârtia pe-o planşetă, fiind răsplătit pentru această trudă de o mereu altă perspectivă (am să scriu, la timp, cât de fascinantă este); reparaţiile casei, mai numeroase decât lucrările de înaintare, pentru că nu ajungi să construieşti niciodată în ritmul în care lucrurile se deteriorează, devin ceva asemănător activităţii pompierilor în timpul lui Neron – abia ai coborât de pe şarpantă, unde potriviseşi o ţiglă şi te minunaseşi de culoarea purpuriu-albăstruie a Bucegilor, că peisajul se schimbă, haznaua din curte răbufneşte şi îndată trebuie să priveşti Orionul răsărind în cadrul ferestrei văduvite de sticlă la ultimul curent cu trântitură.

Totul se mişcă, inclusiv râpa pe care e aşezată clădirea, cu planşeul deja fisurat, cu atâtea şi-atâtea obiecte intrate în concentrice mişcări de rotaţie şi revoluţie. De la cartea aceea, totul porneşte şi lunecă, amintindu-mi plecarea acceleratului din gara Stuttgart, totul aleargă mai mult sau mai puţin decis, ca personalul de Pietroşiţa; e de presupus că vitezele reale ale scaunelor sau ale hainelor atârnate în cuie, pe pereţii netencuiţi, ating cifre ameţitoare... Unde e Einstein să le calculeze?

Privesc pe fereastră, zâmbesc la pretenţia Vârfului cu Dor şi a Dichiului precum c-ar fi neclintite şi le strig adevărul simplu pe care nimeni nu mai are răgazul să-l verifice: Daţi-mi voi, munţilor, un singur punct nemişcat în univers, şi eu am să vă demonstrez că şi acela, vai, se mişcă şi se neliniştеşte progresiv, ca propriul meu trup!...

Deci, zadarnică orice încercare de-a rămâne pe loc şi, conştient că puţin paradox se strecoară în această afirmaţie, iată-mă plecat din nou în călătorie. Cum singur nu-mi place să umblu între cele patru zări, pentru că nici o călătorie nu se poate lipsi de un tovarăş, şi mai ales de schimbul spiritual de impresii şi cuvinte, l-am luat cu mine pe domnul Iordănescu, dulăul negru cu coamă de leu, paznicul celor patru pruni ai livezii şi ai perechii, mereu descompletate, de veveriţe roşcate. Iordănescu e un companion de drum manevrabil, deci ideal.

...Un partener jucăuş cu măsură, mare admirator al copacilor, fin degustător de vânat mic, prins însă de vânători calificaţi, el declinându-şi, cu onestitate, vreo competenţă cinegetică. De profesiune avocat, renumele lui nu-i pe măsura meritelor. A pledat recent magistral într-un proces privind ilegalităţile monstruoase săvârşite de nişte purcei din Dealu Frumos, a apărat acum o săptămână o curcă dezmoştenită, dar a refuzat să se compromită într-o afacere cu mierle şi buzguroi, cu toate târcoalele ce i s-au dat prin intermediari. Brav, corect, aproape întotdeauna vigilent, Iordănescu se bucură de respectul sătenilor din Adunaţi. Potăile lui Ilie se fac nevăzute când trece el pe drumeag, sârmosul corcit al lui Lică, de la grajduri, îl salută până în pământ şi-l întâmpină cu cele mai alese expresii, dama în negru a lui Gaie îi aruncă ocheade, pentru că, uitam să spun, avocatul Iordănescu este un bărbat frumos, puternic, plesnind – în pielea lui – de viaţă. Răspunsul îi e reţinut, afectuos totuşi; în lipsa pălăriei, de mult comandată la Borsalino, rătăcită pe cine ştie unde, după apariţia noilor instrucţiuni vamale, el bate elegant din coadă, îngână o formulă de o aleasă distincţie, la nevoie avansează câteva fraze. „Un adevărat domn, cu toate că a pornit de jos" (tatăl, se spune,

era un ciobănesc), afirmă, ori de câte ori îl evocă, doamna Popescu-Gaiţă; „un băiat extrem de drăguţ", îl caracterizează maestrul său, venerabilul Albu Dinu; despre moralitatea lui, expertul în materie al satului, Afile Moraru, cotoi din Joseni, spune că e „exemplară de la cap până-n vârful cozii"; pisicile, departe de-a vedea în el un adversar, un concurent sau un oponent pricinaş, îl apreciază pentru superba lui rectitudine.

Cunoscându-i toate aceste trăsături şi calităţi, eu îl preţuiesc şi pentru alte câteva daruri, mai puţin manifeste, pentru cântărirea cărora pietroşiţenii n-au aparate potrivite sau, procurându-şi-le, nu se pricep să le pună în funcţiune: domnul Iordănescu e un prieten fidel, un dulău cu un rar simţ – aş spune al şaptelea, după cel de curând recunoscut – pentru originalitate, pentru ideile ce nu bătătoresc drumul. Spirit cultivat, viu şi iscoditor, Iordănescu miroase de la o poştă adevărul, ştie să-l distingă de fals şi impostură, o dârză pricepere îl îndrumă pe poteca cea justă, pe care o urmează consecvent, în ciuda împotrivirilor, ispitirilor, chemărilor deşarte – până pe culme. Poliglot (citeşte curent câteva limbi europene), se pare că înţelege şi greaca fanariotă şi păsărească. La curent cu tot ce apare. Bine înarmat cu informaţiile de ultimă oră. Şi nu înghite, ca alţii, pe nemestecate, ca un mecanism orb, bun numai pentru reproducere (din păcate, valorile se cam stabilesc la noi după performanţele memoriei, iar inteligenţa doarme somnul dreptilor...), ci analizează, compară, digeră şi e oricând gata să-ţi ofere opinia sa, preferinţele sale, soluţia cea mai profitabilă. Unul dintre cei mai preţioşi colaboratori ai Pandectelor Romane şi ai Marii Enciclopedii, în 36 de volume, a Universităţii canine din Hamburg...

Înşfăcându-l adesea, prieteneşte, de ceafa bogat îmblănită (paltonul meu ar vrea, dar rămâne umilit, să i se compare), îl jughinesc şi-l zădăresc, cu familiaritatea îngăduită de-o îndelungată convieţuire, ca între vecini, tapând uşor retorica, slăbiciunea lui:

– Măi Iordănescule, oare cât vom mai roade împreună osul oţelos al contradicţiilor?

– De ce te încenuşezi, frate? Iar îţi plouă în coteţ? mă întreabă el, ştiind cât sufăr din pricina afurisitelor de ţigle sighişorene.

– Nu, mă menţineam la abstracţiuni; azi n-am chef să mă opresc asupra a ceva precis...

Altă dată îi răstorn în blid câteva felii de pâine uscată, înmuiată în supa industriei de consum Vegeta, hrana mea deopotrivă, şi-i spun:

– Fiinţă tâmpită (prin consens, expresia echivalează cu un superlativ), sfătuieşte-mă cum să restrâng aria de influenţă a legii gravitaţiei! Că iarăşi crapă zidul...

Domnul Iordănescu, după ce înfulecă papara şi linge blidul, nu întârzie să-mi ofere asistenţa:

– Puterea noastră, ca şi sârguinţa, nu pot face mare lucru în această privinţă. Inteligenţa, se prea poate: nu e lege fără portiţă, chiar dacă vederii şi adulmecării ea nu li se arată de la prima îmbrăţişare a situaţiei. Întăreşte cu cărbune firul subţire al crăpăturii şi, odată conturată, dă portiţei gaură deplină. Cu ferăstrăul, cu toporul, cu barosul, cu târnăcopul şi ranga, nu e de competenţa mea să te-nvăţ, căci le ştii mai bine tăria şi randamentul... O fereastră aduce întotdeauna speranţă.

Acum o lună de zile, bufăindu-l (verbul nu circulă decât între noi doi, e tranzitiv pe fond blănos şi indică o operaţiune de smotocire repetată, pe toată întinderea spinării, cu scurte evaziuni sub maxilarul inferior, unde Iordănescu e accentuat bufant), i-am şoptit:

– De vreme ce lumea se mişcă, iar pentru mişcarea începută cândva nu întrevăd remedii, hai s-o ştergem unde-om vedea cu ochii!... Între albastrul zărilor şi îngustimea coteţelor, ştii ce-avem de ales: avem de ales libertatea. E drept, nici eu, nici tu n-avem lanţuri de lepădat, trăim în cea mai frumoasă dintre lumile posibile, dar învârtirea cu de la sine iniţiativă e preferabilă celei mecanice, fie ea cerească, iar ronţăitul posmagilor ştiinţei e mai eficient pe la cabanele din munte, prin sate încă necunoscute, printre oameni şi căţei aparţinând altor ograzi... Ce opinie ai?

Iordănescu a lătrat de două ori, a vrut să-şi aprindă o ţigară, şi-a reprimat însă gândul, amintindu-şi că avocaţii, ca slujitori ai virtuţii, nu fumează, apoi a spus:

– Ţi-am dat vreodată de înţeles că aş fi contra? Abia aştept! Căci m-am cam plictisit. Treburile de fiecare zi, îndatoririle, slujba, invidia confraţilor, înmulţirea demoralizantă a delincvenţei minore, violenţa mi-au sporit scepticismul şi mi-au şubrezit sistemul argumentativ, artileria mea cu bătaia cea mai lungă... Şi apoi, rutina... Mă cunoşti prea bine ca să mai fie nevoie de precizări: rutina mi-a displăcut până la dezgust... Nutresc convingeri antiburgheze şi, dacă ar fi numai după condamnarea pe care ne-o promite obişnuinţa mic-burgheză, condamnare fără apel, tot aş pleca neîntârziat. Încuiem coteţele, îl rugăm pe meşterul Dinu să dea zilnic o raită, să se asigure că totul e-n regulă, şi p-aci ţi-e (ni-i) drumul...

– Am cuvântul tău de onoare, Iordănescule, că spui exact ceea ce gândeşti?

– Mă şi supăr: sigur că ăsta mi-e gândul! Ne aruncăm în rucsaci o flanelă, câteva oase şi un binoclu – şi pornim!

Zis şi făcut. Am luat cu noi lucruşoarele de trebuinţă (eu în plus o funie pentru alpinism, el un flacon cu puricid) şi-am şters-o călugăreşte.

– Spre Braşov sau spre Voineşti şi Malu cu Flori? l-am întrebat la cotitură, la Troiţă.

– Spre Braşov, Voineşti, Malu cu Flori, Târgu Jiu, Budapesta, Milano, Paris..., mi-a răspuns Iordănescu.

– În lume, cu alte cuvinte..., am zâmbit eu, şi am şi aruncat primul pas în drum.

– De-acord, a încuviinţat prietenul meu, aruncând pe urmele mele primii doi din cei patru paşi ai lui.

Faptul că eu sunt mare amator de stele căzătoare, iar el are o anexă numită impropriu coadă nu ne-a părut incompatibil cu amploarea proiectului şi nici nu s-a dovedit, de-a lungul minunatei noastre aventuri, un neajuns moral sau de vreun alt fel...

Abia părăsisem şoseaua Runcului, îndreptându-ne spre Leaota, că ne auzirăm strigaţi:

– Hei, dulău! Stai o ţâră, să-ţi spun ceva. Opreşte-l şi pe tovarăşul tău cu nădragi de covrigar.

Vocea venea de sus, de pe un stâlp de electricitate şi aparţinea unui linior prins acolo cu gheare circulare, cu o centură de cânepă, un bărbat între două vârste, spânzurat cu capul în jos ca să descopere un cui şi să-l tragă afară cu patentul.

– Îţi putem fi de vreun ajutor? îl întrebai precipitat, temător că se află în primejdie.

– Ce primejdie, oameni buni? Iaca, făceam un racord la linia asta de 380 de volţi, când v-am zărit. Aşadar, plecaţi...

– Plecarăm.

– Am bănuit eu, făcu liniorul. Dacă-i aşa, zăboviţi oleacă, să vă înarmez cu câteva învăţături, la drum e întotdeauna indicat să le ai la îndemână.

Îşi desfăcu centura, o trecu ceva mai sus pe după stâlp, îşi înfipse mai bine crampoanele în carnea lemnului, se aplecă pe-o rână, mereu cu capul în jos, apoi, cu o voce egală dar viguroasă, începu:

– Când veţi vedea Ierusalimul înconjurat de oşti, să ştiţi că atunci pustiirea lui este aproape. Atunci, cei din Iudeea să fugă la munţi, cei din mijlocul Ierusalimului să iasă afară din el, şi cei de prin ogoare să nu intre în el. Căci zilele acelea vor fi zile de răzbunare, ca să se împlinească tot ce este scris. Vai de femeile care vor fi însărcinate şi de cele ce vor da ţâţă în acele zile! Pentru că va fi o strâmtorare mare în ţară şi mânie împotriva norodului acestuia. Vor cădea sub ascuţişul sabiei, vor fi luaţi robi între toate neamurile; şi Ierusalimul va fi călcat în picioare de neamuri, până ce se vor împlini vremurile neamurilor...

– Ce spune? Ce-l apucă? îi şoptii lui Iordănescu, în răgazul în care liniorul din înălţime îşi schimbă puţin poziţia (pesemne amorţise).

– Luca, pe cât mi-aduc aminte..., mă linişti dulăul. Povestea nu e rea...

– ...Vor fi semne în soare, în lună şi în stele. Şi pe pământ va fi strâmtorare printre neamuri, care nu vor şti ce să facă la auzul urletului mării şi al valurilor; oamenii îşi vor da sufletul de groază, în aşteptarea lucrurilor care se vor întâmpla pe pământ... pe pământ şi-n văzduh... Staţi puţin. Cum e, dom'le?

Iordănescu, la început minunat de prodigioasa memorie a electricianului, începuse să dea din coadă scurt, a impacienţă. Profitând de lapsusul acestuia, interveni:

– E limpede, nu mai căuta, îi strigă el. Ne-ai avertizat, am luat notă...

– Dar cuvinte mai sunt, doar că le uitai şirul..., se scuză liniorul. Învăţătura abia acum urma...

– Nu face nimic, spusei eu. Şi, ca să schimb vorba: Spune-ne, meştere, trecerea satelitului, noaptea, aduce oarecare perturbări în reţea? Că înregistrez frecvent căderi de tensiune, nu am o explicaţie a fenomenului...

– Totul e posibil. Văzuşi şi matale ce se-ntâmplă în lume...

– Instanţa e luminată! declară juridic Iordănescu. Rămâi, nene, sănătos. Îţi mulţumim pentru...

– Pentru puţin, răspunse liniorul, încă nemulţumit de defecţiunea lui tehnică.

Trecurăm podul dinspre Dealu Frumos, atacarăm drumeagul suind pieptiş, zăbovirăm în marginea satului să admirăm prin binoclu spinarea Leaotei, înzăpezită. Aici se trage mai tot timpul anului frontiera dintre primăvară şi iarnă: în timp ce dincolo de stânca lui Dumitru zăpezile nu se răresc, prunii şi merii de dincoace se gârbovesc sub povara florilor şi, curând, a fructelor cărnoase. Depinde de tine să te afli în ianuarie sau în aprilie, doi-trei paşi te trec dintr-un anotimp într-altul. Priveliştea se modifică şi numai la un stânga-mprejur...

Nu ne bucurarăm cât am fi dorit de farmecele locului, că ne ajunseră, venind dintr-o ogradă aflată la o sută de paşi, strigăte fioroase de femeie, înjurături grele de bariton, hămăit universal de câini asmuţiţi. Cineva striga după ajutor, ne

lămurirăm că era o fată despletită, cu fustă roşie, cocoţată în gura unei şuri, comentator a ceea ce vedea că se-ntâmplă jos, în ogradă:

– Săriţi c-o omoară! Ia-i, nea Vasile, cuţitul! Mamăăă..., trage uşa şi vezi că-n coşar, p-acolo-şa, e o furcă. Las-o, tată, că strig miliţia...

M-aş fi îndepărtat şi m-aş fi făcut nevăzut, la urma urmei nu mă interesează scenele tari; ei se ceartă şi se taie, ei se-mpacă şi s-aşază din nou la pahar... Slavă Domnului, nu ar pune mâna, de Pantelimon sau Eufinise, pe un ciocan sau pe o coasă să-i pici cu ceară, sunt respectuoşi şi temători de păcat ca pustnicii de la Ialomicioara, cât despre pahar şi cuţit, asta e altă poveste, zboară tot timpul, de ziua sfântului, salvarea spitalului din Pucioasa ducând răniţi şi întorcând sanitari... Dar Iordănescu, din câteva salturi, se şi avântase spre teatrul operaţiunilor.

– Înapoi, Iordănescule! Vrei să te-alegi cu vreo piatră în cap?

Observaţii, ce încep să fie consistente, mi-au învederat că nu există în mintea localnicilor nici cea mai mică idee despre unitatea şi coerenţa principiilor, fie ele cât de rudimentare. Unul care se jură că n-a luat în viaţa lui măcar un ac din gospodăria vecinului, enunţând astfel o conduită morală pe care te grăbeşti s-o admiri, îţi relatează în momentul următor, senin şi aproape didactic, cum, plăcându-i nostima femeie a acelui vecin, a înghesuit-o într-o noapte în pătul şi, a dracului femeie!, aceleia i-a plăcut. După un timp, acelaşi povestitor, venind nu ştiu cum vorba, se făleşte, ca să-ţi smulgă aplauzele, cu pedeapsa pe care i-a aplicat-o unui ceferist, în vizită nocturnă la propria-i nevastă, pe când cei în cauză erau încredinţaţi că soţul e la lucru, departe, la Sinaia: l-a prins dezbrăcat pe ibovnic, i-a spintecat burta, i-a dat paşaportul, aşa gol cum era şi cu maţele abia ţinute cu palmele, l-a-nvăţat minte... „Fiecare cu ale lui", spune înţelept imbecilul. „Dar cum, intervin eu, fiecare aici îşi face partea – că de dreptate văd că nu e vorba! – aşa, pe apucate?..." Povestitorul se uită tâmp, nu înţelege ce

e în neregulă, e chiar mirat că nu am priceput exact cum au stat lucrurile, şi dă să repete povestea lui... Îl întrerup, obicei ce face o proastă impresie pe-aici, întrebându-l dacă nu poate să-mi dea o mână de ajutor la stinsul varului, că, uite, vine ploaia... Ferească Dumnezeu! răspunde individul. El are frica lui Dumnezeu, azi e sfânta Filomela...

– Înapoi, Iordănescule, cauza e pierdută! Vin-aici, că îţi rup blana, prostule!

Am regretat că l-am insultat aşa în auzul oamenilor adunaţi ca la comèdie. Mi-a întunecat indignarea mintea, nu se cădea să-i fac una ca asta. Mă gândesc la prestigiul lui, la faptul că în mulţimea de gură-cască se vor fi aflat cu siguranţă şi unii clienţi de-ai lui. Şi, în plus, dacă eu privesc întâmplările astea cu indiferenţa indignată a scepticului, el are oarecare îndreptăţire să aprecieze lucrurile cu propria-i judecată... E o latură a profesiunii lui, căci din ce se hrăneşte justiţia dacă nu din avariatele bucăţi grase ale conflictului? Viaţă de câine, viaţa avocatului! mi-am spus, înclinând balanţa spre raţiunile lui Iordănescu.

Scandalul se mai domolise, căci turbatul de bariton, încercând să forţeze uşa şurii, după care pândea cu furca nevastă-sa, îşi însângerase mâna şi acum era preocupat de rana deschisă sub arătător. Rămăsei în poartă să admir câmpul devastat al bătăliei, să gust înfioratele clipe ale armistiţiului, Iordănescu, parcă ieşit din pământ, se gudură la picioarele mele.

– Până diseară, spuse el, tot o taie...

– Speram că s-a terminat...

– Da' de unde! Abia sunt la început.

– Ceva vicii de formă? îl întrebai într-un limbaj de specialitate, al cărui înţeles nu-mi fusese niciodată prea limpede. (Dar ca să nu-i par un ignorant...)

– Deocamdată nu ştiu. Să rămânem încă trei-patru minute. Va fi frumos!

– Mă turtişi, băiete! Poate fi oare ceva frumos într-o chestie d-asta?

– Fără doar şi poate! răspunse Iordănescu. Voi, poeţii, superbi exclusivişti cum sunteţi, admiteţi că frumosul nu se desprinde decât din istoriile voastre... Un rege brit, şchiop şi cocoşat, măcelăreşte o lume întreagă, se îngroapă până peste bot în murdărie şi trădare şi, în loc să-i săriţi în piept, să-l muşcaţi de grumaz, îl acoperiţi cu aplauze. Am asistat la un asemenea proces, la Bucureşti: m-a indignat. Şi nu-mi poţi reproşa că nu cunosc teatrul... Convenţie? Dar acea înscenare, că altfel n-am cum s-o calific, isca reacţii fiziologice vii, crea în sufletul meu sentimente adevărate, îmi solicita o poziţie, o atitudine... Imitaţia ridicată la înălţimea artei ajunge modelul... Ca urmare, eu trebuie să replic pe măsura impulsului. E o lege.

– Ştiu eu? ridicai din umeri, destul de neconvins.

– Ştii tu mai bine ca mine! mi-a curmat depoziţia Iordănescu.

Mă pregăteam să contraatac cu argumente mai solide, dar dosarul din ograda însângerată se redeschisese. Femeia captivă făcuse imprudenţa să descuie uşa, fata din gura şurii, ocupată cu – probabil – bucătăria, n-o mai informă corect, bărbatul se repezi să-i plătească restanţele vinovatei (prezumţie neacceptabilă, vinovată de ce? De unde, încă o dată, trag concluzia că locul meu nu era aici, incompetenţă în materie!...), oamenii se bulucira în spaţiul dintre cocină şi prispa joasă, nu mai larg decât scena Teatrului Mic.

Se auzi un răcnet, cineva spuse că a ucis-o, altcineva observă că doar a crestat-o. Cu cuţitul în mână, agresorul îşi făcu pârtie printre oameni, veni înfricoşător spre mine, dădu din cap a salut (mă recunoştea? mă lua drept un oficial?) şi spuse:

– Viaţa ne este dăruită, domnilor (deci nu mi se adresa exclusiv), spre a ne bucura de bucuriile ei şi a ne-ntrista de tristeţile ei... O meritâm noi oare? O trăim noi la gradul de înţelegere şi bunăvoinţă la care darul acesta ne-a fost făcut? Iată întrebări de cea mai mare însemnătate, asupra cărora ar trebui să meditâm mai mult...

– Da' şi ea l-a gheruit! şopti lângă mine, cu vădită satisfacţie, o ţăţică din Runcu, fina Luculeascăi.

– Bine i-a făcut! exclamă o alta, necunoscută, cu o claie de bigudiuri pe cap. Cheamă, fă, Salvarea! Că nefericita zace în neştiinţă...

Baritonul gheruit, dându-şi seama abia acum că vorbea ţinând încă arma criminală în mână, o aruncă scârbit într-un cârd de raţe, după care continuă astfel:

– Seneca, într-una din scrisorile sale către Lucilius, referindu-se la valoarea în sine a vieţii, afirmă, pe bună dreptate, că nu există preţ care să o preţuiască... Şi nu e singurul! spuse în continuare criminalul. Un lung şir de gânditori s-au aplecat asupra problemei... E un fenomen natural, e un dar?

– Din ce se luară, Marioaro? reveni cea cu bigudiuri.

– Tu n-auzişi, fă? Din nunta cu dar a zăpăcitei de Lina...

– Sssst! – făcu Iordănescu către cele două cumetre. Mai tacă-vă gura, că n-aud cum se disculpă individul. Şi Iordănescu îşi arătă, spre a fi mai convingător, colţii albi şi ascuţiţi. (Avea o dantură de artist la Hollywood.)

Ne-am apropiat mai mult de vorbitor, i-am auzit întreaga mărturie: fusese, de mic copil, slugă la nişte chiaburi. Oameni câinoşi (mă abţin a specula în vreun fel posibilităţile cuvântului, nu se fac calambururi în împrejurări d-astea, se supără Marian Popa, cel cu dicţionaru!), Iordănescu tresări, oameni puşi pe căpătuială cu orice preţ, a căror bătaie zilnică n-o s-o uite niciodată... Goldoni, undeva, spune că bătaia... Nu senălţase ca bărbat, că l-au luat voluntar pe front... Crud şi necopt, primise o schijă în picior, îl trimiseseră în zona interioară, la un spital. Câtă suferinţă! Pe paturi, înghesuiţi câte doi într-un aşternut, tineri ca şi el. Cu cât se-nmulţeşte mai mult omenirea (Malthus), cu atât scad proporţional indivizii productivi de produse materiale (*Capitalul*), corespunzător şi indivizii apţi să lupte în război...

– Vorbeşte ca un om trecut prin şcoli...

– E casier comunal în Fieni...

– Pe măsură, deci, ce generaţiile de soldaţi se răresc (avea în vedere şi înmulţirea scutirilor, birul greu al plecărilor la lucru, aiurea, aranjamentele, decesele datorate programului de instruire, mereu mai riscante, mai greu de suportat etc.), ţările beligerante sunt nevoite (cum spunea un filosof francez al ultimului val) să cheme sub arme contingente tot mai nevârstnice (nu ştiu dacă chiar acesta e termenul folosit de franţuz), ajungând ca, în ultimul război mondial, nemţii (cine alţii decât ei?) să pună în formaţie adolescenţi şi chiar copii. Diderot, arăta în continuare conferenţiarul...

– Nu crezi că istoria asta, vreau să spun scandalul, a fost doar un pretext pentru a-şi asigura auditori? Ăsta are, ca toţi locuitorii pământului, limbariţă, şi ţine să-şi alinieze câţiva confidenţi...

Iordănescu dădu uşor din cap, îşi legănă de câteva ori coada, dar nu răspunse. Insistai:

– N-o fi vorba, cum gândesc, de vreo înscenare?

– Exclus! sări Iordănescu. Sunt cauze şi cauze... Omul mi se pare sincer, iar când a băgat cuţitul, a avut motive... Aştept să le dezvolte...

– Nu-i ajunge o conferinţă..., am revenit eu. Aşteaptă-te, dragul meu, la un ciclu... Se poartă... Fiecare, urmată de-un recital de poezii şi coregrafie...

Diderot nu era prea convingător, conferenţiarul şi-a dat pe dată seama că n-o nimerise, aşa că trecu fulgerător la altele: nu ştiu, se întreba el retoric, cum se va proceda când vârsta încorporării va scădea la trei ani. Să ne gândim că, la vârsta aceea, unii soldaţi încă se mai c... pe ei. Nu este vorba numai de întinarea onoarei militare, continuă vorbitorul, intră în calcul o mulţime de indicatori asupra cărora nu s-a oprit încă nimeni: acurateţea lenjeriei de corp, costul echipamentului, calitatea însemnelor de metal – catarame, galoane, capse şi altele – oricând supuse ruginii... Freud, care n-a scăpat din vedere nici o latură a problemei (doar nu el veni cu ideea înregimentării precoce? nu el a semnalat că din principiu

copilul este tatăl copilului, subliniind maturitatea noului născut? etc.), Freud spunea...

– Freud nu e infailibil! exclamă decis Iordănescu. Şi, pe deasupra, mă şi complexează. Eu nu-mi cunosc tatăl, şi el mă trimite la rădăcina arborelui genealogic... Raţionamentul mă lasă rece... Eu mă servesc de arbori în cu totul alt scop...

– Vorba lui Costache Olăreanu, pe care l-ai cunoscut: câinele n-are familie pentru că nu-şi cunoaşte bunicii...

– ...Şi mă scuteşte să-ţi dau alte explicaţii, încheie Iordănescu. Haide...

Îl lăsarăm pe casier la Toynbee, la şcoala semantică, la noua fenomenologie, şi o şterserăm pe furiş. Pădurea de pini ne primi prietenoasă. Curând eram pe culmea dealului, se vedea Runcu, abia mai auzeam cuvintele discursului, ţipetele şi blestemele târzii ale femeii rănite, reîntoarsă la timp din leşin.

Etapa următoare am consumat-o într-un ritm mai alert. „Grădina lui Dumnezeu e plină ochi cu cauze, spusese la un moment anume avocatul. Mă întreb unde or fi zăcând scopurile...", adevăr consistent, ce ne-a ţinut vioi până la Scropoasa. Aproape că n-am înţeles cum de am ajuns acolo înainte de-a însera. Pe puntea dinspre baraj a trebuit să ne temperăm avântul, căci un nefericit se decisese tocmai atunci să se sinucidă şi, aruncându-se de pe parapet, îşi trecuse peste cap toată apa de plumb a lacului. Avocaţii, ca şi preoţii, manifestă o organică, neînduplecată silă faţă de sinucigaşi, de acest lucru mi-am dat seama încă o dată, căci Iordănescu, în mod obişnuit generos şi săritor, îşi întoarse dezgustat privirea de la oribila scenă şi ceru să mergem la cabană. Am taxat drept laşitate insensibilitatea lui şi, dezbrăcându-mă precipitat:

– E inuman, Iordănescule! Să nu ne pripim în judecăţile noastre. Sunt sinucigaşi care merită întregul nostru respect... Gândeşte-te la ideea superioară că actul acesta este singurul de care dispunem pentru a refuza o situaţie... Dar, lasă, dezvoltăm subiectul mai târziu, disperatul se-neacă...

Sării în apa rece ca moartea, înotai viguros spre locul unde îl zărisem pe nefericit, ace de oţel îmi ciuruiau pielea, îmi

paralizau muşchii. A trecut o veşnicie până să-l aflu. Abia mai mişca, încă aproape de luciul apei, îşi sleise ultimele puteri, renunţase să mai lupte. I-am înşfăcat bărbăteşte chica, i-am sucit corpul ca să nu mă stânjenească, l-am purtat cu eforturi supraomeneşti la mal. Cavalereşte, avocatul renunţă pentru un moment la convingerile sale şi ne aduse, pentru aşternut, două frunze de lipan.

Era un băiat de vreo douăzeci de ani, voinic şi frumos – leit Alain Delon. Ţinea ochii deschişi, ochi de un verde ucigător, ca al apelor cărora se dăruise. Câteva convulsii, puţină respiraţie gură la gură, care, nu-mi explic bine de ce, mi-a amintit Veneţia lui Thomas Mann, partea oraşului lagunar cea plină de greţuri, o să lămuresc odată şi chestia asta, şi tânărului au început să i se coloreze obrajii din care scăzuse sângele. Acum tremura din toată fiinţa, de frig, de spaima încă vie, şi tuşea înfundat, cu spasme, ca un peşte pe prundişul pescarilor...

– Să-l învelim degrabă cu blana mea! avu Iordănescu ideea, şi dădu să se dezbrace.

– Fii cuminte, Iordănescule. Aerul, faţă de apa lacului, e fierbinte.

Neîndoios că blana prietenului meu i-ar fi fost prăpăditului de folos, dar avusesem înainte, ca un tablou absurd, reprezentarea unui Iordănescu gol, numai piele întinsă pe oasele subţiri, imaginea unei mănuşi. Dacă vederea scenei dinainte şi a tânărului trăgându-şi sufletul nu mă impresionaseră prea mult, acum vederea acelei arătări m-ar fi doborât.

– Să-l ducem pe braţe la cabană, nu-i departe, fui eu de părere.

Tânărul, apreciabil înviorat, murmură abia auzit:

– Nu, mulţumesc, merg îndată singur. Mi-a trecut. După care, făcând un subţire gest ca să ne apropiem – ceea ce şi făcurăm – ne spuse, cu o voce de dincolo de lume: impresia mea este că... o seamă de specii literare... au fost abandonate, în ultimele secole, într-un mod cu totul nejustificat... De pildă, farsa...

Vorbea greu, schimonosindu-şi frumosul chip, tusea continua să-l necăjească.

– Stai liniştit, tinere, ne explici mai târziu, l-a oprit avocatul.

– Nu, v-am spus că îmi revin... Am spus farsa şi nu tragedia, deşi e... deşi soarta lor nu diferă prea mult... Oh, mă dor ochii, fundul ochilor... Nu vă puteţi imagina ce apăsare... Parcă cineva mi-ar fi deschis ţeasta şi mi-ar fi aşezat acolo un bolovan... Cum spuneam (din nou gestul să ne apropiem, căci vrea să-şi cruţe energiile) şi cum, de altfel, e evident, farsa a fost ucisă de versificaţia savantă. Clasicismul e vinovat, a montat-o în decoruri regale... Un Villon, să luăm un exemplu absolut la întâmplare, n-o văzuse aulică...

– Se lasă seara, părerea mea e să ne grăbim, fu de părere Iordănescu. E riscant, s-ar putea să nu găsim locuri de dormit.

– Îl cunosc pe cabanier, pe nea Ştefan, cel care şi-a ridicat casă peste drum de casa mea. Se orientează el..., îl liniştii. Nu-l putem abandona...

Alain Delon, după două încercări, reuşi să se ridice în capul oaselor, lăsându-ne să înţelegem că acu-acu ne însoţeşte:

– Un moment, prieteni! ceru el. Villon... Farsa, dacă mă gândesc mai bine, n-a pierit, ci s-a depreciat. Versurile au mutat accentul ei de pe situaţie, pe formă şi, pe măsură ce şi-a reglementat statutul, şi-a pierdut libertatea, spontaneitatea. Era înrudită cu satira, făcea parte chiar din familia ei, nu aş putea spune cu precizie în ce raport de rudenie... Ah, inima!

Mă temeam de un stop cardiac – uneori, paradoxal, se produce mult mai târziu, după trecerea şocului...

– Îmi palpită inima, prieteni, salvatorii mei, numai când mă gândesc că aş fi putut trăi în evul de mijloc, evul înfloririi farsei şi al...

– Ai studiat Literele, tinere?

– Horticultura... Dar am înclinaţii... Frecventez un cenaclu, la Târgovişte... Uite, pe scurt, fiindcă văd că vă grăbiţi (într-adevăr, aşa era, avocatul începuse să se plimbe pe puntea de bârne ca într-o staţie de autobuz ce nu mai vine), şi fiindcă

înserează: salvarea farsei, specie de un nemaipomenit interes, cred că poate fi întoarcerea la fond, unde zăcămintele sunt inepuizabile. Proza singură o poate readuce la viaţă...

Recunoscu în mine pe salvatorul său de la înec, îşi încleştă mâna pe antebraţul meu, simţii ecoul disperării pe care o trăise, aşa că ni se adresă ostinat:

– Ai încercat, domnule, să scrii farse?

– Ei, asta-i acum! făcui eu, trăgându-mi braţul. Ce idee!

– Este, pe cuvântul meu, o cale neexploatată... Farsa, asemenea romanului, deschide largi posibilităţi jocului absolut, tuturor închipuirilor... Şi este mereu hrănită, ca şi romanul, de pompele realităţii... Grădinile...

– Gata! Să punem punct, să amânăm pentru o zi mai favorabilă discuţia! interveni Iordănescu. Ce, au intrat zilele-n sac?

– Îmi promiteţi? sări în picioare sinucigaşul, gâlgâind de fericire, în timp ce apa de prin cute şi din buzunare gâlgâi şi ea. Pot spera?

L-am asigurat, l-am încurajat să vină la întâlnire cu încercările lui (ideea începuse să lucreze în mine), cu tot ce crede că ne-ar fi de folos pentru limpezirea chestiunii.

L-am condus la cabană, am trecut mai departe, temători că sinucigaşul ar mai avea câteva precizări de făcut, ca să ne strice nu numai ziua, ci şi noaptea somnului mult-dorit.

Istovit, îngândurat, cu hainele ude leoarcă, n-am închis ochii nici o clipă, în pădurea foşnitoare unde am fost nevoiţi să înnoptăm.

Toată ziua următoare am strănutat. Pe la ora 6 seara, ne aflam în gara Buşteni, eu dârdâind din cauza febrei, avocatul indispus că pomii, în acea zonă a oraşului, se dovedeau puţini pentru prea amplele lui (re)surse: răcise la rinichi, acuza dureri în coasta stângă, în adâncul de smoală al blănii.

– Eu, unul, m-am lecuit, am spus între două strănuturi. Sechelele maladiei despre care ţi-am vorbit la plecare, s-o numim călătorită cronică, au dispărut în chip miraculos. Ca să

vezi ce adevăr stă în vorba bătrânească după care cui pe cui se scoate...

Nu minţeam, însă nu mărturiseam totul. Ideea tâmpitului care voise să-şi ia viaţa – am înţeles că îl trădase iubita cu un marinar şi de aceea alesese apa –, ideea reabilitării farsei mi se-nfipsese în creştet ca un piron. N-am reuşit în roman, în nuvelă, nu mă ilustrasem de altfel nici în dramă, în odă sau pastel, pentru care primisem totuşi câteva felicitări; nu-mi rămânea decât să încerc farsa... Avea dreptate Delon: haina prozei ar îmbrăca-o onorabil, i-ar înapoia prestanţa de care a fost derobată... şi nu cred că subiecte nu s-ar găsi... Se află prin cărţi atâtea întâmplări serioase, care, răsturnate, ar putea deveni piese de succes. Depinde, fireşte, şi de îndemânarea traducătorului... Oricum, e mai uşor s-o porneşti de la jumătatea drumului, unde presupun că mă aflu, decât s-o iau de la începutul începutului, ca înecatul de la Scropoasa, căci după o încercare ca a lui trebuie s-o iei negreşit de la început...

Şoferul autobuzului care ne-a trecut Păduchiosul avea obiceiul să povestească, exemplificând cu amândouă mâinile desprinse de pe volan, cum a oprit el un vagon de tren răzleţit de-o garnitură, în valea infernală de la Gura Beliei, ce i-a făcut el – aşa şi aşa, şi ho, vită oarbă! şi altele – unui tăuraş care alerga copiii, în copilăria lui... La Moroeni, maşina oprindu-se acolo, căci acolo locuia şoferul şi mai departe refuza să meargă, arătându-ne binevoitor unde îl proţăpise pe tăuraş, am întârziat două ore (lângă o) pe-o bancă, alături de un moşneag. La acel moment al zilei ocaziile se dovedeau rare.

– Câinele n-are voie să stea pe bancă! spuse arţăgos moşul.

– E prietenul meu! făcui eu supărat. E curat, inteligent, profesează avocatura la Pucioasa şi Fieni. Ce-ţi făcu, moşule?

Iordănescu se dădu jos de pe bancă, profund jignit. Mă privi moale, trist, coada ţinându-şi-o între picioare. M-am ridicat şi eu, solidar cu el, şi m-am îndepărtat câţiva paşi...

– Mitocan, moşul!... îi spusei cu dicţie, ca acela să mă audă.

– Nu mi se-ntâmplă pentru prima oară..., spuse melancolic avocatul. Mă aflam odată, demult, într-un parc, la Viena...

Moşul, care ne urmărise şi tot căuta în cap o vorbă tăioasă cu care să-mi plătească pentru că îl făcusem mitocan, căscă ochii mari cât cepele:

– Mi s-a părut, domnişorule, sau câinele a vorbit?

– Nu ţi s-a părut, moşule, ai auzit bine. Tocmai îmi spunea ce i s-a întâmplat odată la Viena. Ştii, noi experimentăm o formulă literară ce a cunoscut odinioară gloria şi universalitatea, aşa că ne trecem timpul vorbind... Ca în anecdota aceea cu calul...

– Minune, domnule! îşi făcu cruce bătrânul. Şi adresându-mi-se, în continuare: de bună seamă, nu acceptă să vorbească decât cu matale... Îşi cunoaşte stăpânul...

Iordănescu, mereu mai enervat (nu-i vorbă, se simţea şi rău), i-o tăie:

– Ba vorbesc cu toată lumea, dar îi evit pe mitocani! Ai auzit corect: cu mitocanii n-am ce vorbi.

Moşul era în culmea entuziasmului. Spusele câinelui nu-l mai atingeau, se pare că nici nu le înregistrase, uluitor era că vorbea limpede şi gramatical, ce importanţă avea ce spune?... Se repezi în casă (casa avea prispa lângă gard), se întoarse cu un sufertaş plin cu oase cu mămăligă rece şi o bucată zdravănă de caşcaval şi, întinzându-i-o avocatului, îl pofti:

– Să mă ierţi, domnule, n-am ştiut, nu mi-am putut închipui... Bătrâneţea, viaţa la ţară, ruptă de sursele de informaţie ale Europei... Te rog, serveşte!

– Din moment ce mă serveşti dumneata, ce rost mai are să servesc eu? Că nu mai învăţaţi o dată limba românească!... Te iertasem pentru practicarea unui apartheid manifest, acum mă pui într-o situaţie şi mai intolerabilă. Preferam să-mi dai un şut în spinare, decât să-mi vorbeşti precum îţi fu portul...

Ce mă mira era că Iordănescu nu sărise la el, să-i rupă puţin pantalonul. Era bolnav, bietul. Rugat încă o dată, acceptă să mănânce din sufertaş. Trecuse înţelept peste incident. Eu, în schimb, simţeam în stomac fermentul răzbunării. „Ai răbdare, meştere, te scot eu din minţi!..."

– *Bon apetit, mon cher!*[1] îi urlai lui Iordănescu, bucuros că i-a revenit pofta de viaţă.

– *Merci, mon petit. Imagine-toi, je ne résiste jamais en face d'un morceau de...* mămăliga! *Il me procure une salivation tout à fait pavlovienne... J'oubliai l'incident... l'apartheid...*, mitocănia... *La vie est dure, mon brave...*[2]

– Tradu-mi, domnule, dacă nu te superi! Nu vreau să scap nici o idee din câte vehiculează dulăul...

– Mărunţişuri, moşule, aparteuri între prieteni...

– Poftiţi, şedeţi, îl invită pe Iordănescu pe bancă. Mario, strigă apoi spre o magazie învăluită în fum de vreascuri, adu-ne, fa, o velinţă...

– Bogdaproste, spuse avocatul lingându-şi frumosul lui bot.

Nu-şi conteni bine vorba, că, la douăzeci de paşi, spre podeţul ce duce la Lespezi, apărură în goană, gâfâind, trăgând nebuneşte cu puştile, cinci inşi. Se aruncară ca orbeţii în adâncul şanţului, strigară spre noi să evacuăm imediat locul, că...

– Oricum o-ntoarcem şi despre indiferent ce vorbim, tot de lupte suntem urmăriţi, observai eu de îndată ce ne pitularăm în magazia bătrânului.

– Bine că nu e de-adevărat, exclamă Iordănescu.

– Întrecerea e-adevărată..., explică bătrânul. Apoi, ca şi cum nimic nu se petrecuse, ne pofti să ne citească dintr-o carte la care ţinea ca la ochii din cap, de altfel singura carte din casă: antologia şcolară a lui Bondescu şi Mărăcineanu...

– Ca să mă conving că dulăul dumitale înţelege cu-adevărat totul, îmi spuse şoptit, fericit că avusese o asemenea idee...

Ne ţinu prizonier al cronicarilor până în zori.

---

1 Poftă bună, dragul meu (fr.).

2 Mulţumesc, puiule. Închipuie-ţi, eu nu mă pot stăpâni niciodată în faţa unei bucăţi de mămăliga! Îmi produce o salivaţie absolut pavloviană... Cât pe ce să uit de întâmplarea aceea... apartheidul... mitocănia... Viaţa e aspră, prietene... (fr.).

Un scurt text îi plăcuse avocatului mai mult decât toate celelalte şi îşi manifestase bucuria că are prilejul să-l cunoască. Bătrânul, încă regretând grosolănia din ajun, se oferise să i-l transcrie pe-o foaie frumos liniată de propria mână. Era un Neculce.

Plecasem devreme, pe jos, preferând poteca prin cornet, pe malul drept al râului. Pe la balastieră mi s-a făcut rău. Oboseala, febra, emoţiile mă istoviseră. Ardeam ca plita, nu mă mai ţineam pe picioare. M-am întins în iarbă, aiurând, apăsat de pretutindeni de uriaşe baloane dintr-un cauciuc greu, de anvelope, strivit de rostogolirea lor.

– Întotdeauna m-a muşcat regretul că cronicarii noştri n-au scris, ca anticii, ca Dino Compagni, Machiavel, Villeharduin şi alţii, cărţi mai voluminoase..., spuse Iordănescu înviorat.

– Nu e momentul..., şoptii eu, aflat la distanţă variabilă de viaţă şi de moarte... Mai bine udă batista asta în râu şi aşază-mi-o pe frunte... Îmi simt aproape sfârşitul... Îmi pare rău, dragul meu...

Mi-a adus batista, s-a abţinut de la comentarii, nu m-a scutit însă, cu tot răul ce acum îmi răcise întreg trupul, de lectura foii transcrise de bătrân...

Cu mârâiturile şi chirăitul prin care avocaţii îşi exprimă, stenografic, admiraţia, deliciul.

De la acea întâmplare au trecut câteva săptămâni, răstimp în care raporturile noastre de prietenie şi colaborare s-au cam răcit. Motivul n-are rost să-l mai evoc, las să se creadă că m-a supărat insensibilitatea avocatului la învăţămintele oferite de cei întâlniţi. Mi-am revenit, mulţumesc lui Dumnezeu, răul din timpul călătoriei l-am uitat, urmările lui sunt neglijabile.

Dar sunt. Prima, că am rămas rob al unui strănut aproape neîntrerupt, care nu mă lasă nici în timpul somnului, nici în clipele de dragoste, puţine, câte se mai pot oferi la vârsta mea. Cea de-a doua, probabil o manie, se manifestă ori de câte ori domnul avocat Iordănescu vine pe terasa casei şi-mi solicită un os. Atunci, angrenat de roţile unui automatism de neînţeles

– declanşat de cele mai multe ori de ştiinţa că e chinuit de foame şi se află în stare de emergenţă fiziologică, acestea exprimându-se prin crampe şi lătrături incoerente –, îi aduc înaintea osului jinduit antologia lui Bondescu şi Mărăcineanu, procurată numai eu ştiu cu ce sacrificii, din care îi şi citesc: „Dumitraşco Vodă au făcut căutare tuturor Moldovenilor câţi era cu dânsul şi i-au întrebat, merge-vor cu dânsul la Mosc au ba. Cu toţi au priimit, că într'alt chip nu avea cum zice. Că nu avea cum merge într-altă parte de reul tălhăritului. Şi i-au scris Dumitraşco Vodă pe toţi într'un izvod şi l-au dat la împăratul, de l-au iscălit cu mâna lui. Iară boierii şi slujitorii acestii era anume: 1. Ioan Neculce Hatman, 2. Savil Zmucilă vel Ban, 3. Gheorghiţă vel Paharnic, 4. Iordachi Aristarh vel Uşer, 5. Pavel Rugină vel Comis, 6. Mogâlde Sardar, 7. Ilie Abâza Vornic despre Doamna, 8. Dimitrie Aga, 9. Ioan Mirescul Polcovnic, 10. Ioan Bănarul vel Căpitan, 11. Brahă Căpitan de darabani, 12. Moţoc Jicnicerul, 13. Ioan Zărul Vătav de copii, 14. Nour Zărul Postelnic, 15. Constantin Zărul Medelnicer, 16. Vasili Zărul tij Medelnicer, 17. Mechichi Stolnicul, 18. Antioh Camaraş, 19. Constantin Medelnicer, 20. Dima Başbulucbaş, 21. Ciute Căpitan, 22. Apostol Căpitan, 23. Toader Mirescul Căpitan, 24. Pavel Mirescul Căpitan.

Toţi aceştii şi alţi mai proşti şi mai de jos slujitori, carii aice nu s'au putut înşira anume, i-au scris împăratul în vistieria lui, de s-au dus cu Dumitraşco Vodă..."

După lectură, osul. Farsa aceasta se încheie. Sper într-o ameliorare a prieteniei noastre, în viaţa veacului ce va să vie; căci prietenia, de când lumea e lume, se întreţine prin belşug de vorbe (mai ales citate) şi printr-o continuă salivaţie.

1981

Fata cu ochii mari şi verzi, cu cosiţe de aur revărsate pe umerii rotunzi, începu să vorbească cu glas aproape stins, înfiorat de o adâncă, greu stăpânită tulburare:

Era o noapte înaltă şi albastră, de început de mai, cu lună nouă pe cerul spuzit de stele... Oraşul dormea de mult... Nici eu, nici logodnicul meu n-aveam poftă de somn şi, cum plimbarea pe marginea lacului fusese prea scurtă pentru a ne împărtăşi dragostea şi gândurile, am hotărât, într-o clipă de tinerească nebunie, să rămânem pe terasă, în şezlonguri, până ce orele fermecate ale acelei nopţi se vor destrăma sub strigătele Aurorei...

M-am întins, leneşă, pe şezlong, el a intrat în casă pentru a-şi aduce ţigările, bricheta şi scrumiera. L-am auzit, prin fereastra deschisă, cum trage şnurul veiozei, cum deschide şi închide un sertar al biroului, cum scotoceşte îndelung printre cărţi şi mapele cu discuri, însoţindu-şi căutările cu scurte, mereu mai iritate comentarii: ...o muzică de Rameau, spunea, fastuoasă şi nobilă ca însăşi noaptea asta... (şi muzica lui Rameau a izbucnit neîntârziat), ...să recitesc atent *Cratylos sau Despre dreapta potrivire a numelor*, pentru că... (l-am ştiut atunci aplecat asupra paginilor lui Platon, pregătindu-se să sublinieze, cu creionul său moale şi foarte ascuţit, o idee, ideile), ...ştiu bine, spunea, că numai la Piero della Francesca mai afli o geometrie atât de precis stăpânită... (apoi, ceva mai târziu): ...şi, neîndoios, în acea lucrare astrală a lui Varèse (pe platanul picupului a aşezat discul cunoscut), ...să nu mai amân măcar cu un minut desfacerea frazei lui Proust, spunea, care debutează cu *Dès qu'il entra dans la grande salle...* şi sfârşeşte, teatral, cu... *des aplaudissements discrets éclatèrent dans le fond de la salle*[1]..., precum şi a începuturilor de capitol

1 De cum intră în sala cea mare... aplauze discrete izbucniră în fundul sălii... (fr.).

la Céline, deşi Céline, spunea, îmi produce, nu ştiu de ce, o crescândă plictiseală... (un gest decis de respingere) şi: unde oare am mai întâlnit ceva similar? Aha, în detaliul *El Infierno* din *El jardin de las delicias!*[1] (răsfoia, exclamând în răstimpuri, un album, răcoarea nopţii mă înfiora voluptos)... şi mania de-a cita, ca pe un argument de fier un autor ca Dostoievski..., acolo, aici...

(Foşnind mărunt hârtii scorţoase): *Dice Virgilio: Oh, troppo fortunati agricoltori, cui la madre terra latta da sé, come una buona madre! Giusta è la terra*[2]... Adio, ferice Pascoli, exclama într-un timp, adio plopi ai copilăriei!... şi (din nou răsfoire nervoasă a unor cărţi, probabil ghidul verde Michelin, al Italiei, sau ciceronele lui Burckhardt)... şi acel unghi al hangarului numit Sixtina, de unde se pot studia gleznele tuturor femeilor frumoase din lume, alături de care..., în preajma cărora..., împreună cu care...

Doamne, câtă minune, ce cumplită oboseală!... (Deodată, cu voce puternică, spre mine): încă două-trei minute, iubito, şi sunt al' tău pe veci... (După o lungă pauză, când îl crezusem adormit, cu fruntea culcată pe braţul drept): ...Dar dacă, cine ştie, Richard Strauss n-a înţeles bine Neapole, Abruzzii?... *Aus Italien*, spunea, nu e, de altfel, rău scrisă... (cum discul cu Strauss îl împrumutase, a ales, fericit că e constrâns s-o facă, sonatele sublimului Domenico, cu Ciccolini, şi ce subţire sună pianul în liniştea nopţii! – mă temusem să nu-i vină gustul să strivească clipele fermecate sub marmura funerară a vreunui Wagner rătăcit...) şi, fireşte, spunea manevrând picupul, mă voi întoarce, de câte ori voi simţi nevoia, la terasele întinse sub lună ale lui Neculce...

Eu ştiam că liniştea care a urmat a folosit-o pentru a rescrie pagina 323, lăsată de trei zile să se învechească (fraza precum vinul, spunea, împrumută gustul vasului), ştiam, mai ales, că nu va merge mai departe înainte de-a şterge, după obicei, cinci

1 *Infernul* din *Grădina deliciilor* (sp.).

2 Spune Virgiliu: O, preafericiţi agricultori, pe care pământul vă hrăneşte, ca o mamă bună! Ce cinstit e pământul... (it.).

sau şase rânduri parazitare, cu reproşul de rigoare: învăţa-voi vreodată să utilizez gerunziul fără a mă expune ridicolului?... cu reaprinderea ţigării...

L-am auzit, într-un alt timp, certându-se cu unul Riccardo, locuitor al Sienei, care îi datorează nişte bani, chestionându-şi amănunţit fratele cu privire la modul cum funcţionează o cruce cardanică şi un magnetou (nu are automobil şi nici nu va avea), spunând ceva despre sonata, atunci încheiată, a lui Scarlatti, despre lunecuşurile planurilor înclinate din tablourile lui Bosch...

Cântau dementţial cocoşii, când (cu voce gravă, lamentată) a recitat două terţine din Dante, după care a spus limpede: De-ar fi ştiut Heraclit... şi: să caut mâine dimineaţă antologia lui Fubini şi Bonora, sunt curios să ştiu ce spune Croce despre armonia ariostescă, ...pentru că este destul de dificil să distingi geniul de un sindrom maniacal..., simptomatologie confuză, spunea.

A scris, ordonat şi tenace, încă un ceas, întrerupându-se numai ca să întoarcă discul şi să răsfoiască iarăşi nişte hârtii, probabil scrisori, când a spus aproape şoptit: ...încă două rânduri, doar câteva cuvinte, încă douăzeci de ani!... (mi s-a părut sau a gemut?) şi, îndată după aceea: Giotto văzut cu ochiul miop al furnicii... (n-am înţeles, dar impresia mea era că spune lucruri încă nespuse... Vorbea cu sine ca să nu se simtă părăsit).

Se lumina. Un soare roşu, într-o volbură de nori Cyrus, şi cântul dulce, departe, al unei mierle binecuvântând un acoperiş. Eram sleită de oboseală, somnul îmi apăsa pleoapele. L-am strigat: e dimineaţă, Luceafărul a pălit, să mergem la culcare, iubitul meu! Credeam că, absorbit de revizia ultimelor pagini, nu m-a auzit. Dar curând a apărut pe terasă, mi-a luat mâna, mi-a sărutat-o de la încheietura palmei până la aluniţa cotului, şi mi-a spus: sunt pe cale de-a face o importantă descoperire! Iartă-mă, te-am lăsat puţin singură... Vai, părul, obrazul, ochii tăi au culeş toată roua nopţii!...

L-am privit: logodnicul meu era foarte bătrân, părul alb ca zorile, fruntea înghețată, umerii prăbușiți, privirea lipsită de lumina vederii... Am vrut să mă sprijin de brațul lui, brațul îi era inert, descărnat.

L-am condus cu greu în încăpere, tăcând tot timpul, l-am așezat cu precauție pe patul rămas de cu seară desfăcut, i-am adunat hârtiile răspândite pe covor, încă umede de cerneala proaspătă, udate încă de lacrimile nestăpânite ce îmi curgeau de pe obraji, și, pe când adormea fericit, am deschis micul *Larousse* și i-am căutat acolo numele... *Poet inspirat, creator de atmosferă excelând în scrieri cu teme obsesive, într-un stil rafinat, în genuri diverse, un etern îndrăgostit. Femeia reprezintă în opera lui...*, scria în dreptul numelui său, după obișnuita paranteză ce îi nota anul nașterii (1928) și anul fatalei morți (1987).

Fata cu ochi mari și verzi, cu cosițe de aur, vru să mai adauge ceva, dar era istovită, se făcuse târziu, doamnele care o ascultaseră dădeau semne de plictiseală, una (pălărie mare, galbenă, floare de mătase roșie pe funda cu nod) spuse ridicându-se: Îți înțeleg perfect mâhnirea, draga mea (și, strângându-i cu afecțiune brațul) ești încă foarte tânără, ai dreptul să-ți refaci viața, să uiți... Ai avea ceva împotrivă să-ți prezint într-o zi pe nepotul meu, căpitanul de marină Protagoras Ionescu din Brăila? E un băiat încântător și foarte cuviincios, hotărât să-și întemeieze un cămin încă înainte de-a se îmbarca secund pe *Hyperion* – vasul pregătit să ridice ancora pentru importanta expediție a Deceniului antarctic internațional...

1981

COLOANĂ ÎN MARŞ FORŢAT

De vreo jumătate de oră înaintau mai greu, făcând popasuri dese, cu toate că urcuşul se mai domolise şi peretele de stâncă din dreapta, care până atunci li se împotrivise cu colţi tăioşi, cu mormane de grohotiş, adesea cu revărsări grăbite de puhoaie se îndepărtase, oferind drumului, din loc în loc, poieniţe şi luminişuri ospitaliere, unde îşi puteau întinde corturile şi aprinde foc de tabără. Soldaţii avangardei trecuseră pe-aici, li se citeau în nisipul lins urmele bocancilor, pe alocuri tufele de iarbă aspră şi de ferigă coaptă erau răvăşite, maculate de hârtia ziarelor ce înveliseră merinde, ici-colo strălucea trist în soare câte o cutie de conserve – universala cutie de fasole cu costiţă. După vreascurile carbonizate puteai înţelege că zăboviseră mult, poate dormiseră, poate avuseseră răgazul să se şi scalde în pârâul ce însoţea, mai jos, drumul. Uneori, talpa bocancilor nimerea în mârdăria celor ce trecuseră şi, dacă se-ntâmpla să se rătăcească puţin prin pădurea de brazi, întâmplarea, în loc să-i indispună, îi bucura, fiindcă indiciile erau mai preţioase decât asigurările călăuzului.

Înaintau greu din cauza oboselii excesive, după atâtea zile şi nopţi de marş forţat, tot timpul hăituiţi de spaime, de foame, dar mai ales de comenzile, de la o vreme contradictorii şi mereu mai ameninţătoare, ale comandantului. Puşcaşii mai mergeau cum mergeau, vai de mama şi de tinereţea lor, dar artileriştii se opinteau penibil, ba trăgând tunurile cu roţi mari, cu şina subţire gata să se-nnămolească, ba înhămându-se, alături de catâri, la căruţele cu muniţie şi alimente, la chesoane, la ambulanţă. Îşi blestemau şi laptele pe care l-au supt, istoviţi, transpiraţi, cu vederea împăienjenită de febră.

Dacă hărţile maiorului Dimache erau corecte, şi nu aveau motive să se îndoiască de asta, căci la întocmirea lor lucrase de-a lungul ultimelor luni o mulţime de specialişti, ajutaţi de rezervişti şi învăţători ce cunoşteau regiunea, se aflau cam la

jumătatea drumului dintre Pietrosul Mic (1326 de metri), pe care-l avuseseră în spate miercuri dimineaţă, când coloana pornise, şi Hanul lui Scarlat, căldare de origine glaciară, colţ de rai, după cum îl descriseseră Maftei şi Pantelimon, localnici cu multe neamuri şi cunoştinţe în cătunele de pe-acolo, zonă apărată din trei părţi de pereţi calcaroşi, râpe inaccesibile şi dese păduri de foioase cu o singură, strâmtă şi discretă deschidere doar spre Târgul Vechi, spre Vărăria, spre bălţile Lotrioarei. Pe o întindere de zece kilometri, spre vest, pârâul care îi însoţea acum şi care primea din stânga, mai la vale, apele Răstoacei devenea râu în toată puterea, cu adâncimi şi viituri periculoase, fierbând între maluri înalte, sălbatice, protectoare. Hărţile şi spusele comandantului promiteau fericirea pământului şi oamenii găseau timp ca, printre îndemnuri şi sudălmi, să schimbe cuvinte mângâietoare despre somnul neîntors care-i aşteaptă, despre hârdaiele de lapte, despre coşurile pline cu pâine şi fructe, despre codanele ce trebuie să întreacă în frumuseţe nevestele din Dobroteşti şi Răşinari, minunatele, la care înnoptaseră.

– Ar fi păcat, domnule maior, să ni se impună lupta tocmai acolo, spuse sergentul Dragomir, gândindu-se la ţara îndelung descrisă de comandant.

– Te contrazic, sergent, spuse melancolic Dimache, înfăşurându-şi cu fularul gâtul sub care gulerul cămăşii se strânsese ca o foiţă de ţigară. Legile războiului nu ţin seama de preferinţele noastre. Citeam undeva, în breviarul unei istorii, că cele mai reuşite bătălii s-au dat, contrar aşteptărilor, tocmai în locuri recunoscute de toată lumea ca minuni ale lui Dumnezeu şi unde ai fi zis că e nerecomandabil nu să tragi un foc de armă, dar măcar să pronunţi un cuvânt. Autorul explica chestiunea într-un mod convingător: locul bătăliilor îl aleg comandanţii marilor state majore, oameni care, spre deosebire de noi, muritorii de rând, au avut timp să-şi cultive gustul, eventual să practice pictura şi poezia, şi cărora expresia plastică a naturii le spune ceva. E ştiut că ţăranul vede în catedrala pădurii, înainte de toate, un depozit viu de cherestea

şi un obor cu vânat din belşug. Cere-i să-ţi descrie o dumbravă: el îţi va vorbi despre câţi metrani, câte păuze şi câţi bureţi alcătuiesc acea dumbravă, arătându-ţi şi care sunt căile de acces, cu boii sau pe jos, pentru a ajunge la locul dăruit şi a scoate materialul. Militarul de carieră, grad mediu, pricepe spaţiul ca pe o platformă pe care se pot instala atâtea tunuri, atâtea lansatoare de grenade, atâţia ostaşi, înţelegând dintr-o ochire cam care ar fi densitatea optimă pe teren pentru ca focul să fie susţinut şi eficace, iar paguba, în caz de învăluire şi replică a inamicului, cât se poate de mică. Ei bine, incomparabil mai elevat consideră lucrurile ofiţerii de stat-major, poeţii şi peisagiştii: ochii acestora, lucrul este medical stabilit, au, dacă nu o mai mare acuitate, în mod cert o deschidere în lăţime mai cuprinzătoare, cum ar fi deschiderea vizorului unui tanchist faţă de gaura cheii unei broaşte de uşă... Vederea de acest tip, vedere strategică, ia în considerare întinderi foarte mari de teren, unii, mai înzestraţi, chiar la nivelul planetei, gândeşte-te numai la faptul că instituţia lor nu se mulţumeşte cu un singur calificativ care să indice mărimea, ci abia cu două, garnisind-o ca frunzele de stejar un cozoroc: marele stat-major. Cine mai observă dublura, când e vorba despre ceva mai presus decât susul? Elementele de decor joacă în războiul modern un rol covârşitor, psihologic natura frumoasă e un aliat al bunului strateg. Gândeşte-te şi dumneata, sergent, ce tristă era o bătălie pe vremuri, purtată printre prăvălii sau într-o rovină dizgraţioasă, lipsită de perspectivă şi de acel aer pur emanat de formele armonioase... Într-un asemenea spaţiu nu-ţi vine să-ţi laşi măcar un dinte, necum viaţa...

– Le vedeţi corect şi înţelept, dom' maior. Mă întreb de unde ştiţi, la vârsta dumneavoastră, atâtea câte le ştiţi?... Nu sunteţi un parvenit în militărie, ca atâţia... Şi totuşi, un expert... În ce mă priveşte, iertaţi-mi mărginimea, dacă e vorba să-mi sfârşesc zilele, mie atât îmi pasă de crăp pe-un tăpşan însorit, sub coroana unui vişin înflorit, sau pur şi simplu în zoile unei privăţi răscolite de obuze. Sufletul meu e curat, aşa cum a observat odată maică-mea, pe când, după baie, îmi aducea

rufărie proaspătă, şi eu trag nădejde că, de nu s-o putea să scap, acel suflet va şti să se scoale din mocirlă şi urât, să-şi ia zborul vertical şi să se-ndepărteze spre locuri mai tihnite... Se spune, şi dumneavoastră care cunoaşteţi bine cum se prezintă lucrurile, căci aţi citit căruţe de cărţi înţelepte, îmi puteţi confirma, se spune că sufletul omului are destulă energie şi un bun spirit de orientare spre a se îndrepta, îndată după obştescul sfârşit, în direcţia stabilită, vreau să spun la loc sigur, umbros, plin de verdeaţă şi răsfăţ, faţă de care, zău, cele câteva clipe ale despărţirii de trup nu reprezintă într-adevăr nimic. Dacă m-aţi asigura că dincolo mă aşteaptă sigur-sigur o oarecare perspectivă, zău că v-aş lăsa pe loc, acum şi aici, aş arunca în vâlceaua aia raniţa, puşca mitralieră şi chiar şi bocancii şi m-aş grăbi să alerg prin cătare la fericirea de apoi...

– Şi cu datoria cum rămâne? se supără maiorul. Înţepenise pe loc din cauza indignării care-l traversa sau ca să se odihnească după ce-şi dase sufletul trecând o albie cu prundiş răzvrătit. Te credeam mai isteţ, sergent Dragomir A. Grigore! făcu Dimache căutându-i privirea. Ce dracu'! Măcar puţină jenă în faţa peisajului ăstuia magnific... Uite, îmbrăţişând valea din faţă, eu unul mă simt mai tânăr, mai curajos, mai nobil. Numai la fugă dinaintea datoriei nu mă îndeamnă ceea ce văd... Datoria...

– Vă cer preaplecat iertare, dom' maior... Pot fi de acord cu domnia-voastră că locul e minunat. Poate avem noroc, coborând valea, să ne lase vântul ăsta blestemat, să ne putem trage puţin sufletul. Cât apreciaţi că o s-o mai ţinem aşa, în galop?

Maiorul se posomorâse, răspunsul îi fu scurt:

– Vreo jumătate de oră, cel mult. Adineaori am zărit Curmătura Brezoiului. Mă tem însă că va trebui să părăsim drumeagul ăsta... Nu exclud surpriza unei ambuscade...

Să mai continue discuţia era primejdios. Dimache păstra mult timp supărarea, putea trece de la supărare la cine ştie ce idee tâmpită. Dragomir A. Grigore îl cunoştea ca pe fratele lui. Nu mai departe decât joi, pe la ora prânzului, unui soldat căruia

i se desprinsese talpa bocancului şi, plin de ciudă, zăbovind să şi-o prindă, înjurase obielele devenite zdrenţe, maiorul îi administrase o pedeapsă disproporţionată. Scena fusese oribilă: Dimache îl lovise cu cravaşa de cavalerist peste faţă, nu se mulţumise cu sângele ce-i izbucnise nenorocitului pe nas, convocase un tribunal de urgenţă şi-i ceruse condamnarea la moarte prin spânzurătoare. Câţiva ofiţeri îndrăzniseră să-i solicite maiorului clemenţa din urmă, maiorul, încă furios, dar temător de răzvrătirea trupei, se înduplecase pe jumătate, adică renunţase la moartea condamnatului, pretinzând ca operaţiunea spânzurării formale să aibă totuşi loc. Mai mult-mort decât viu, soldatul fusese ridicat de-o funie petrecută peste piept, ţinut o oră sub creanga unui cireş, în bătaia vântului, în batjocura coloanei care se scurgea, pierit poate şi de spaima că inamicul, zărindu-l din depărtare, îl va lua la ţintă şi-l va împuşca.

– Spiridon Ion, la mine, fuga marş! răcni Dimache, rămas singur.

– La orden, dom' maior! făcu din urmă, de pe spinarea unei stânci, un bărbat scurt, blonziu, abia trăgând după el un cărucior încărcat cu bolovani de râu.

– Încărcătura e intactă? Nu-l prea interesa starea căruciorului şi a bolovanilor, căuta doar pe cineva care să-i stea în preajmă.

– N-am scăpat unul (se referea la bolovani), numai că mi-au scos sufletul. Dacă nu mă ajuta Găitan, nu izbuteam să trec culmea aia a dracului. Aş îndrăzni să vă-ntreb, dacă nu vă e cu supărare, la ce tot cărăm ăşti bolovani?

Răzvrătirea era, aşadar, în fiecare... Maiorul îşi stăpâni însă nervii:

– Curând, ai să vezi, vom pătrunde într-o câmpie înverzită, adevărată grădină, unde vom instala corturile. Acolo trebuie să pierzi o grămadă de timp ca să găseşti ceva pe care să te odihneşti. Timpul scurt de popas n-o să ştim cum să-l folosim mai înţelept, numai de căutat n-o să ne ardă... Am prevăzut cel

puţin două ore pentru instrucţie... Trupa şi-a pierdut habitudinile.

Iarăşi instrucţie! gândi Spiridon. Asta le mai lipsea! Se reţinu să nu-i fie citit gândul.

– Prostul ăla (maiorul arătă cu degetul spre mitralior, care îşi aflase între timp locul în fruntea coloanei, precum voise ordinul), prostul ăla ce se pretinde secretar de primărie, dar e mai nepriceput decât un văcar, m-a supărat. E a doua oară, în ultima săptămână, când încearcă să-mi demoralizeze oamenii. Să nu-l mai văd înaintea ochilor! În situaţii excepţionale, cum sunt astea prin care trecem, un alt comandant l-ar fi trimis la carceră. (Devenind dintr-o dată prietenos:) Uite de ce te-am chemat, băiatule: aş vrea ca, înainte de popasul despre care ţi-am vorbit, să trec în revistă întreaga coloană. Dă fuga până la primii soldaţi, spune-i lui Grigorescu să regrupeze oamenii, să fie gata când voi fi eu acolo. Să nu dea pe loc repaus: într-un ceas sosesc. (Şi, după un moment de gândire:) Urcă în căruciorul tău şi boarfele astea, prea mă împiedic în ele...

Soldatul reţinu că maiorul nu-l scuteşte de blestematul ăla de cărucior, se îngrozi privind coasta din faţă, apoi începu să încarce în grabă boarfele – o servietă plină cu hârtii, mantaua grea, cu buzunarele pline de toate minunile lumii, două grenade de mână, pistolul. Se încălzise, soarele alungase vântul cel tăios.

– Ai plecat, soldat?

– Plecat, dom' maior.

– Înţeles: să-i găsesc rânduiţi ca la raport! Mişcă!

Nici n-apucase Spiridon să se-nhame la târlia lui, că maiorul răcni din nou:

– Înapoi, idio...! Mă, băiatule, vino să-ţi mai spun un cuvânt: atrage-i foarte serios atenţia lui Grigorescu că mă supăr foc dacă nu-i găsesc oamenii cât se poate de corecţi, frumos bărbieriţi, cu nasturii toţi la vestoane, cu bocancii lustruiţi. Nu îngădui nici o neglijenţă... Că-i raportez generalului, şi-i vai de mama lui...

Să-i mănânce moartea într-o ţinută cuviincioasă, gândi maiorul, dacă biruinţa nu-i, după cum cred, posibilă. Fiecare după merit, dar imaginea întregii armate trebuie să rămână frumoasă. Cronicile nu iartă, consemnează maniera în care dispar armatele şi, fireşte, întreaga responsabilitate înaintea istoriei revine comandantului...

Se aşeză pe trunchiul doborât al unui brad şi-şi propuse să judece obiectiv starea fizică şi, prin ea, moralul soldaţilor care treceau mereu spre sud, să desprindă din impresiile clipei argumente pentru discursul pe care dorea să-l ţină, poate ultimul lui discurs, căci era conştient că dincolo de pădure, la porţile văii, sub cota 650, bătălia atât de îndelung aşteptată va fi necruţătoare. Informaţiile pe care le obţinuse, vagi şi derutante, din partea marelui stat-major, mai precise şi prea puţin încurajatoare, adunate prin spioni şi cercetaşi, îi confirmau ipoteza, de altfel la mintea ultimului gradat, că retragerea inamicului fusese o cursă cât se poate de abilă, urmărind pe de o parte risipirea unităţilor noastre, lucru ce se întâmplase, pe de alta obţinerea unui răgaz pentru alegerea celui mai potrivit loc pentru lovitura decisivă. Ştia perfect că valea, ce i se înfăţişase la început ca foarte avantajoasă, îl servea pe inamic de două ori mai bine, pentru că el, inamicul, se sprijinea pe cavalerie şi apreciabile forţe aeriene, de o uluitoare mobilitate, în timp ce maiorul nu se putea mişca în voie, ţinut de armamentul greu, de blestematele tunuri de 78, o adevărată povară. Trebuia să recunoască: adversarul fusese mai şiret. E şi asta o ştiinţă – a recunoaşte, până nu e prea târziu – erorile proprii, aprecierile neconfirmate de realitate, atunci când realitatea începe să îngaime primele ei cuvinte.

– Hei, soldat! strigă deodată maiorul, zărind un vlăjgan ce încerca să-şi urnească din şanţul drumului chesonul greu. Pas alergător la mineee... marş!

– Lasă-mă, bre, în pace, mormăi înciudat vlăjganul, nu vezi că nu-mi pot trage umărul de sub căruţă? Ce-ai cu mine?

Dimache încremeni. Asemenea purtare nu mai întâlnise. Absolut, îşi spuse, ne paşte anarhia... Înmuie glasul:

– Măi băiatule, ţi s-a urât cu binele? Nu mai cunoşti gradele? Din ce pluton eşti?

– Ei, Doamne...! făcu soldatul. De grade îmi arde mie acu'?

În sfârşit, ieşi de sub inima căruţei şi se apropie. Dându-şi căciula pe spate cu un benghi:

– De ce ai trebuinţă, fârtate? spuse el.

Maiorul simţi că sângele îi aprinde urechile:

– Ce vorbă e asta, soldat? Şi ce purtare? Nu ţi-e ruşine? Te-am întrebat din ce pluton eşti şi acum adaug: şi care ţi-e comandantul de pluton?

– Matale, bre, îţi arde de glume şi eu stau cu căruţa în drum... N-o vezi cu zgaibaracele în sus, ca porcul sub cuţit? Ce tot baţi câmpii. Sau ai orbul găinilor!... Îmbunându-şi fierea, omul se aşează alături, pe trunchiul bradului doborât şi, fără să mai aştepte alte întrebări, se porni ca o moară stricată: Iaca, vin tocmai de la Ciocârlău... S-a tăiat astă-toamnă pădurea, trecu iarna fără să scot măcar un băţ. N-am avut cai, că-i dădusem unui fin, ăla a plecat după mălai înainte de Crăciun, în Teleorman sau dracu' ştie unde... Şi dus a fost... Nevastă-sa, fina, zice c-ar fi dat o maşină peste el, că l-a rupt în mai multe părţi, caii i-au luat ţiganii din Podu Rizii, de-ntors nu mai e vorbă. Împrumutai şi eu căluţii ăştia, vai de pielea lor, acu se surpă drumeagul sub roate, abia deshămai, lemnele îs în şanţ, alături. Ai vrea, bre, să-mi dai o mână de-ajutor? Că singur n-o scot la capăt...

Omul era de pe altă lume, vorbea anapoda, aşa că Dimache îl întrerupse:

– Ai înnebunit? Dintr-o clipă în alta vor bate tunurile, n-ai să mai dibuieşti drumeagul...

– Ba smintit eşti mata, bre! sări cărăuşul. Ţi se năzări cu tunurile... Cine să bată pustietăţile astea? Hai, dă-mi o mână de creştin, că te-oi cinsti cu o ţuiculiţă, la Comişani!

Neajunsul, în tactica modernă, vine de la marea prăpastie ce se cască între înaltele planuri ale comandanţilor şi nivelul jalnic de gândire al soldaţilor, cu care eşti nevoit să le traduci în viaţă..., medită trist maiorul Dimache. Sărăcia duhului e

de-o adâncime insondabilă... Prăpastie! Cu câtă răbdare trebuie să se-narmeze un militar!

– Războiul aruncă peste bord orice alte îndeletniciri, măi omule. E imoral ceea ce faci.

– Să scot lemne din pădure? Dar am bon în regulă... Alaltăieri l-am scos: uite, 25 mai 1960.

– Oi fi având, bădie, dar nu e momentul. Dacă te-ai mişca oleacă şi-ai urca pe stânca aia cu mesteceni, ai vedea în Valea lui Istrate norul de lăcuste al inamicului pregătindu-se de atac. Ia ciuleşte urechile: auzi motoarele blindatelor cum mai încing aerul? Are să fie prăpăd, poate că peste un sfert de ceas, Doamne fereşte, stârvurile noastre vor zăcea alături de buştenii răsturnaţi în mocirla şanţului. Războiul nu-i o joacă, ai cuvântul meu de militar...

Ţăranul rămase cu gura căscată. Cuvintele necunoscutului se legau grozav între ele. Apoi de unde să ştie el ce s-o mai fi întâmplat între timp prin lume?... Plecase de-acasă de trei zile..., iar când pornise, miercuri în zori, auzise la radio că lucrurile s-au cam încurcat, că nu ştiu cine ameninţase cu bomba...

– A-nceput războiul? întrebă el cu inima cât un purice. Eu mă bazam pe...

– Dar a-ncetat vreo clipă? îşi adaose maiorul întrebarea sa. Apoi: Pe ce să te bazezi?

Rămaseră tăcuţi, cu gândurile fierbându-le în cap, străduindu-se deopotrivă să găsească încă două-trei cuvinte să-şi mai spună, ca să se lămurească deplin, să vadă fiecare încotro s-o ia.

În timp ce tăceau, alte şiruri de soldaţi treceau spre răsărit. Întâi trecu o companie de infanterie, într-o ordine care lăsa de dorit, resemnată ca o şcoală mânată duminica la operă. Arme puţine, puşti vechi, rar o armă automată. Atelaje încropite, depăşite, la un moment dat, de un automobil de oraş, mai mult ca sigur un taxi rechiziţionat, zăngănind ca o duzină de butoaie goale. Un grup de ofiţeri, înghesuit pe platforma unui camion de sifoane sau de cărat mobilier prin cartiere, tras de doi cai

normanzi, neputincioşi la cucerirea dâmbului din faţă... Urmă o baterie de tunuri mici, de câmp, de pe vremea Războiului de treizeci de ani, strigătele soldaţilor îndemnând caii umplură de vaiet trecătoarea. Văzură curând, ceva mai disciplinaţi, vreo zece genişti, povârniţi sub scările pliante purtate în spate, abia săltând pe treptele stâncăriei ce le sta înainte, lăzi cu unelte, cu explozibili, cu casete lustruite, cu aparate telefonice şi lansatoare electrice de mine. Lui Dimache i se păru că-l zăreşte printre ofiţeri pe Mazilu, stomatologul, fost coleg cu el, odinioară, la Mânăstirea Dealu... N-avu chef să-l strige, fiecare cu chemarea destinului său. Şi ăştia? Paraşutişti? Trupe de desant! tresări maiorul recunoscând uniforma sportivă a tinerilor ce trecură în pas de defilare, bătând talpa pe prundişul potrivnic. Ce idee! Un avion de recunoaştere ar înţelege pe loc că nu ne aflăm în cea mai bună situaţie... Dacă recurgi la formaţii de desant, în munţi, e un indiciu că rezervele îţi sunt epuizate. A utiliza elemente de elită în operaţiuni de apărare, în situaţii de hărţuire!... Nu, că Scrovişteanu şi-a pierdut busola! Maiorul Dimache se întristă şi doar gândul că recunoscuse dintr-o ochire acest amănunt tactic de mare subtilitate îl mai învioră. Trecură, mereu tăcuţi, fără pic de vlagă, pontonierii, pirotehniştii, bucătăria de campanie, două camioane ca două magazii, însemnate pe tăblia laterală cu semnele Crucii Roşii, în sfârşit vânătorii de munte.

– Auzi, bre, cum cântă mierla în frasinul ăla! spuse ţăranul. Vine ploaia.

– Pe dracu'! răspunse ca din vis maiorul Dimache. Nu vezi ce albastru e cerul?

Când priviră spre orizont, ochii li se aprinseră de parcă ardea în preajmă o claie de fân. Alunecând tăinuit printre crengile copacilor, stoluri de avioane se îndreptau spre Valea lui Istrate. Erau la o înălţime apreciabilă, abia de puteai distinge, surd şi apăsat, uruitul motoarelor.

– Fii atent, băiete! îl anunţă maiorul pe vlăjgan. Zboară sus ca să aprecieze relieful şi unghiurile de atac. Curând vor recurge la picajul alternativ. Mărturisesc că la asta nu mă

aşteptam... Va trebui să ne pitulăm sub stâncăria de colo... Spre stâncărie, fuga marş! adăugă Dimache.

– Ba! declară apăsat cărăuşul. N-ajunge ele să ne chitească... Mai bine să...

– Ordinul se execută, nu se... urlă maiorul, ridicându-se precipitat.

– Stăi, bre, colea, să ne sfătuim. Eu zic că-ntâi să căutăm caii... La încărcat iar e nevoie de-amândoi, că pădurea e deasă şi lemnele e ude...

Îl prinse pe maior de mânecă, îl trase cu putere de urs şi-l ţinu alături:

– Şi mai dă-le-n cruce de avioane! Până una-alta, să-ţi povestesc cum o-ncurcă tata, Dumnezeu să-l hodinească...

Maiorul cedă sub apăsarea braţului devenit ciocan şi cleşte, la urma urmelor ei doi erau parte neglijabilă faţă de grosul armatei tălăzuind spre câmpie...

– Tata s-a-nsurat târziu, cu o muiere din Dragoslavele, tânără şi frumoasă de se dusese vestea până la Teleorman, începu liniştit ţăranul. Cărăuş mereu pe drum, femeie în toată puterea, nepotrivirea era vădită. Ce trebuia să se-ntâmple s-a-ntâmplat. La început, mama s-a iubit cu un popă din Răstoaca, treaba asta a ţinut vreo doi ani, cu toate scandalurile bătrânului, ca să nu mai vorbesc că o snopea în bătaie şi când pleca după porumb, şi când se înturna de la piatră, din carieră... Când popa a fost tăiat de-un sătean din Valea Titei, gelos ca omul gelos, mama şi-a găsit un ibovnic peste gardul grădinii, unul Victor Mazăre, cosaş ce tot repara la gardurile unuia, Gligă Petrescu, plutonier invalid. Ştie tot satul că ăsta mi-a fost tată; eu zic că lucrurile nu sunt chiar limpezi... Ca să-i mai potolească dracii şi tinereţea, tata a-nceput să-i facă mamei casă pe numele ei. S-a-nhămat la cheltuieli peste puterile lui... Eu nu venisem pe lume, povestea o ştiu de la un cumătru.

– S-au topit aşa cum au venit, observă maiorul. N-am auzit nici explozii de bombe, nici ţăcănit de mitraliere. Simplă demonstraţie de forţă... Sau poate o tactică nouă... Psihologia...

– Pe mine mă cheamă Niţă. Niţă Moraru. Pe matale?...

– Maior Dimache. Comand o coloană mixtă. Dispun de toate armele, spuse el mândru.

– Bine. Şi-acum, nea Dimache, să vezi, bre, încurcătura dracului... Nu, că există un scris anume al omului! Ca să construiască odăile de care fu vorba, tata se angajase la transpoarte, la podul de la Cernavodă... Nu mai da pe-acasă cu săptămânile... Distanţă, bre!...

– Dar ce vârstă ai, soldat Niţă? Că podul s-a construit, ăhă, acum un veac...

– N-are importanţă, dom' maior... Cu chiu cu vai, casa, lăsată pe meşteri de încredere, se-nălţa şi se punea pe roate, cum zicea mama. Ea a lucrat cu oamenii alături, nu s-a dat în lături de la... Dar nopţile, neodihnită, umbla ca şi-nainte, trecea prin gard, la fânul lui Mazăre. Ăsta om, Mazăre, nu glumă: cosea tot timpul, nici iarna nu stătea! Eu îi semăn leit...

– Iartă-mă că te-ntrerup. Băgaşi de seamă că nu mai trece om pe drumeag? Ultimii trecură tanchiştii. Cam descompletaţi, sărmanii... Tanchete Renault, uşoare, încă eficiente...

– Şi, cum spuneam: dacă sunt de fier, ca el, însemnează că-i sunt fiu şi n-are rost să ne tot întrebăm... Căci aşchia nu sare departe de trunchi...

– Asta e foarte adevărat, soldat Niţă. Niţă şi mai cum?

– Moraru, din regimentul 22 Infanterie. Contingent 1938. Leat, vezi şi matale, destul de recent. În trei ani, cât s-a ridicat casa, casă mare, cu trei camere, cu sală, cu verandă, învelită cu tablă, tata n-a trecut pe-acasă de trei ori... Văzându-şi nevasta mulţumită, harnică, cu casă proprie, s-a vindecat de bănuială...

– Pe căpitanul Istrate l-ai avut?

– Cel cu bandaj la ureche?

– El.

– Am auzit c-ar fi murit, Dumnezeu să-l ierte. M-a pălmuit, era iute...

– A murit în braţele mele, la Cotul Donului, cota 350, într-o marţi...

– Totuşi, o bănuială mai rodea inima lui de cărăuş hoinar. De câte ori se-ntorcea din bălţi, că nu ştiu de-am apucat să spui că se angajase la desecări, undeva la Greaca, n-avea curajul să intre dintr-o dată în sat, să nu găsească cine ştie ce... Îl chinuia gândul, mai târziu am aflat, că frumuşeţea lui de casă se surpă la vreo alunecare de teren, sau arde, sau cade pradă hoţilor. Deshăma, cum deshămai, la Cruce, la un kilometru de casă, acolo unde drumul se cocoaţă pe deal, şi îşi privea cu drag casa, gospodăria, mişcarea de prin grădinile dimprejur. Îşi scotea pirostriile, aprindea focul, punea de mămăligă şi, înfulecând merindea, întreba pe cei ce treceau ce se mai aude, ce noutăţi, doar o afla cum i se poartă nevasta. Asta, până într-o zi...

– Dumnezeule! sări ca ars maiorul Dimache. Am uitat cu desăvârşire că ostaşii mă aşteaptă în front, că am promis o trecere în revistă... Te las, soldat, nu-mi mai rămâne nici un minut de răgaz...

– Stai, bre, pe loc! îl plantă, cu gheară strânsă şi grea, Niţă Moraru. Nu se prăpădeşte lumea. Termin îndată, apoi mergem după cai, pădurea e deasă...

Maiorul se smulse milităreşte, se dădu înapoi, îşi culese de pe jos vestonul şi chipiul de care, la căldură, se descotorosise, apoi vru s-o şteargă. Ţăranul, cărăuşul sau ce ciorile erau făcu un salt de pisică, îl înşfăcă de guler şi-l strânse cu tărie:

– Nu pleci până nu închei povestea, că te ia măicuţa lui... Doamne, iartă-mă!... Ce, acu îţi veni să ştergi putina, tocmai când mi-ai promis o mână de ajutor? Eşti militar sau nu? Să te mai încrezi în cuvântul unui domn...

– Dimache Cezar, maior! preciză marţial maiorul. Jos mâna de pe însemne, nesăbuitule! Că nu meriţi să le atingi.

– Dacă eşti maior, tot soldat înseamnă, observă Niţă Moraru, strângând ghearele şi zgâlţâindu-l. Lasă-te, bre, prizonier şi stai colea!

– Cum prizonier?

Maiorul simţi că i se taie picioarele. Bănuise el ceva, ştia din cărţi că aşa procedează inamicul, în timp de război sunt permise şi cele mai perfide arme. Îl întârziase, îl izolase de

coloană, acum se afla imobilizat în mâinile inamicului. Povestea cu taică-su fusese o cursă... Uite întâmplare!

– Dacă sunt prizonierul dumitale, atunci se schimbă radical lucrurile... o întoarse maiorul.

– Vezi bine că se schimbă... zâmbi vlăjganul, şi-l slăbi din strânsoare.

Căutară caii, se rătăciră, se strigară, se regăsiră; într-un târziu, spre seară, îi aflară încurcaţi în nişte mărăciniş, dincolo de stânca lui Belciug. Atâtea evenimente, atâtea emoţii îi sleiseră. Sunt unele operaţiuni destul de dificile şi în meseria de civil, gândi maiorul...

– Am în căruţă un cojoc de oaie şi o cergă, din alea de se ţes pe la noi. Le-om împărţi. Ne aciuăm pe-o mână de fân, în căruţă, tragem o ţeavă de somn până-n zori, ne-om dezmorţi o ţâră oasele. Să vezi, bre, fleac o să ni se pară urcatul lemnelor, de dimineaţă...

Nu exista alternativă. Purtarea unui prizonier, care, întâmple-se ce s-o întâmpla, tot militar rămâne, depinde de cuvântul dat şi de starea reală, iluziile nu-şi au locul...

Dimache se întoarse sub cergă, dar, înainte de-a se lăsa în braţele lui Morfeu, îşi aminti că în buzunarul de la piept are un tranzistor. Îi întoarse butonul. Bucureştiul abia se auzea, totuşi înţelese că Steaua a învins categoric Craiova, că la Târnăveni s-au tras primele şarje de sticlă cu suport de sârmă împletită. Lumea îşi vede de treburile cu care s-a deprins, gândi el, în fond, ca să fie întreţinut războiul, oamenii trebuie să producă, să se destindă...

– Spuneai, bre, că e război... Or, eu aud că oamenii îşi văd de treburile lor, spuse din culcuşul lui vlăjganul... Nu ţi s-a părut, dom' maior? Ia gândeşte-te bine...

Vra să zică începea să-l tragă de limbă. Al dracului spion! Înjghebă o poveste:

– Că doar n-o să ne spună pe unde a ajuns frontul. Şi, ca să se-ndepărteze de subiect: Eram zilele trecute într-o mănăstire. Călugării fugiseră încotro văzuseră cu ochii. Încartiruisem în chilii şaptezeci de ostaşi, atâţi mai rămăseseră după lupta de la

Mirăslău, unde pierise însuşi colonelul... Se dăduse de mult stingerea... Oamenii dormeau, ca să mă exprim într-un termen de specialitate, tun. Numai câte unul, poate rănit, poate păstrând încă în suflet imaginile cumplitelor scene cărora le fusese martor, mai tresărea în somn, strigând cu disperare o mamă, o iubită, numele unui prieten... E, pe cuvântul meu de onoare, cel mai întristător aspect al războiului. O noapte cu lună plină... Mă asculţi, camarade?

– Te ascult, bre, cum să nu te ascult, că doar n-am surzit. Era înainte sau după Mărăşeşti? întrebă.

– Era după, se-nţelege.

Dat în Paşte vlăjganul, se împotriveşte somnului, se întristă maiorul Dimache. Continuă:

– ...Lună plină, o noapte de-ai fi putut citi ziarul... Nu puteam dormi, eu – în treacăt fie vorba – nu dorm mai niciodată în timp de război... Am făcut un rond voluntar pe sub zidurile mănăstirii, am zăbovit puţin printre crucile cimitirului – magnific cimitir! –, în cele din urmă m-am abătut pe la bucătării, instalate într-o clădire mai lăturalnică, spre porţi. Mi-a atras atenţia o ferestruică luminată palid de-o lampă cu gaz...

– Mă iartă că te opresc, interveni cărăuşul din capătul celălalt al căruţei: ia mai dă drumul o dată tranzistorului ăluia, că răsări Găinuşa... Trebuie să fie în jur de zece, ora radiojurnalului...

– Îndată, răspunse maiorul. Dar în sinea lui: Idiotul ăsta n-are de gând să doarmă. Eu mă port cu el cavalereşte, ca un prizonier cunoscându-şi răspunderile, iar el nu cedează un pas... Are să vadă dumnealui cu cine are a face...

Deschise radioul. Se dădeau, într-adevăr, ultimele ştiri: ministrul tezaurului al Venezuelei va face o vizită omologului său din Birmania, o echipă de biologi găsise o metodă de extragere a substanţelor toxice din nu ştiu ce, directorul unei şcoli de cadeţi din Anglia declara că statura candidaţilor din acest an este apreciabil mai înaltă decât a celor din seriile dinainte, un val de ploi, însoţit de furtuni, se abătuse asupra coastei de vest a Angliei, preşedintele unei asociaţii din Malta

şi-a prezentat demisia, lupte grele în Indochina... Morţi şi răniţi...

– Fuseşi atent? sări voios maiorul Dimache. A zis de lupte... Acu' te-ai convins că războiul merge înainte?...

– Lasă, bre, chestia asta. Mai bine spune-mi ce era cu lumina lămpii, c-o lăsaşi aprinsă..., mormăi somnoros vlăjganul.

– ...M-am uitat pe fereastră, pe furiş. Ce mi-au văzut ochii este greu de povestit: trei soldaţi aduseseră o femeiuşcă, o dezbrăcaseră, acum o asaltau cu chiote, cu paharele pline... Unul cânta...

Un sforăit aprig, de sfarmă-lemne, clătină căruţa. Ţăranul adormise.

E momentul! tresări maiorul. Dar trebuia să se asigure că nu e vorba de-o nouă prefăcătorie. Decise să numere până la o sută, metodă folosită de medicul care-l operase de apendicită, timp în care anestezia urma să-şi facă, precum nu prea îşi făcuse, efectul...

Acum totul se vedea cât se poate de logic, să mai pretindă careva că tactica generală nu-i o ştiinţă exactă... Inamicul studiase conformaţia şi tectonica dinspre sat a pădurii, atacul avea să-l înceapă, ca să deruteze, pe flancul Năruja; îl va susţine numai cât se vor infiltra infanteriştii în păpurişul de pe marginea lacului. Trebuie să recunosc, îşi spuse Dimache, planul n-are cusur, e produsul unei minţi geniale. Privi cu atenţie mişcarea de trupe de pe latura nordică a văii, descoperi o brigadă de tancuri, stângaci camuflată cu crengi înverzite de copaci, iar dincolo, sub streaşina pădurii, în tranşee, căştile de oţel ale pedestrimii gata de-a sări la baionetă... Pământul bubui teribil. Dintr-o sută de guri aprinse, se năpustiră spre primele linii tone de oţel criminal, exploziile însăilară pajiştea cu împunsături din metru în metru. Atât de susţinut şi de des era tirul, că o biată mierlă speriată, abia ridicată din ierburi, fu ferfeniţită în aer ca o batistă. Barajul de artilerie încetă brusc, din adăposturi şi ascunzişuri zbucniră roiuri de soldaţi, cu baioneta la armă, deocamdată împrăştiind din fugă ploaie

răpăitoare de gloanţe. Craioveanu fusese luat prin surprindere, asta se vedea bine de la distanţa unde se afla, mişcarea lui de eschivă fusese nedecisă, greoaie, o catastrofă; oamenii vădit derutaţi, vânaţi metodic de puşcaşii inamicului, pitulaţi în şoproane şi prin poduri, cădeau ca spicele. Nu-i trecuse prin minte cretinului să se asigure de avanposturi, se lăsase descoperit din două părţi! Am să-i cer degradarea! strigă Dimache. Am să-l trimit în faţa Curţii marţiale! Manualele vor scrie o sută de ani despre această incalificabilă nepricepere...

Apăru, înspăimântătoare, cavaleria. Şarjă, la început, spre pădurice vecină, susţinută de două mitraliere instalate (era de presupus) pe stâncile ce dominau valea spre Iftodeni. Galopă preţ de-o jumătate de leghe în direcţia aceea, apoi, ca şi cum ar fi făcut calea întoarsă, se abătu spre şosea, cu o iuţeală ce ar fi dat ameţeli şi lui Napoleon...

Şi, cu tot avantajul lor, al factorului surpriză, esenţial în tactica de câmpie, bătălia îşi putea întoarce încă norocul spre cei loviţi. Cu condiţia intervenţiei neîntârziate a căpitanului Grigorescu. Dar Grigorescu nu se vedea niciunde. Te pomeneşti că idiotul rămăsese cu trupa lui în defileu, îngheţată în formaţie de raport, cum îi ordonase el, Dimache. Întotdeauna prea moale în luarea deciziilor... Ardelean fără iniţiativă...

O manevră nouă a infanteriei, şi inamicul trecu la lupta corp la corp, la baionetă, pe o deschidere de cel puţin un kilometru. Genială şi asta, pentru că duşmanul avea în faţă, spre bucuria ochiului, crestele superbe ale Pietrosului (1326 de metri), meterezele de calcar ferăstruit ale Pisicii Mari, un cer de un albastru regal..., iar mai încoace, pe largi terase succedându-se armonios, livezi bogate de meri şi pruni, desăvârşit aliniate – verde-închis, metalic, pe fondul pajiştilor de-un alt verde, bătând spre albastru, toate smălţuite de margarete şi tufe de sunătoare...

Când i-am spus că războiul nu e o joacă, a făcut-o pe Toma Necredinciosul, mânca-i-ar lupii jigodiile alea de cai!... Un nou bubuit în depărtare: trage, cum se pricepe, nepriceputa baterie a lui Călian... Cam târziu...

Se trezi. Era o liniște adâncă, tăiată de țiuitul greierilor în văi, de murmurele îndepărtate ale cerului pregătindu-se de ploaie. De unde dracu' o fi știut neisprăvitul de Niță că vine ploaia? Doarme adânc, ce-i pasă!

Se furișă din căruță cu toată precauția, cuprins de fiori... Noaptea nu era rece, fiorii îi atribui bucuriei că evenimentele nu l-au depășit, că mai e timp, dezastrul poate și trebuie prevenit, cum just spunea mareșalul acela... E încă timp pentru a-și ține discursul... Întâmplările prin care trecuse, lunga umilință a prizonieratului îi treziseră din nou energiile, câteva fraze ale cuvântării îmbărbătătoare către ostași îi reveniră luminoase în minte, i se părură perfect adevărate, deci convingătoare. Porni voinicește, în pas de marș, pe șoseaua albind sub cerul înstelat.

Îl chemau spre sud, ca un puternic magnet, lupta, biruința, triumful, destinul de militar ce nu cunoaște oboseala, resemnarea, șovăiala...

La paltinul lui Ignățoiu, sub cota 323, unde drumul începe să coboare și se zăresc casele din sat, îl ajunse din urmă Victor, fiul Lucreției. Își luase toate examenele, se grăbise să prindă primul tren de dimineață, avea de povestit o mulțime de noutăți de la București.

– Duminică e bâlci la Titu. Mergem, unchiule? Ți-am promis de mult alviță și o trompetă... Vreau să mă țin de cuvânt.

Băiatul îl luă de mână, îi vorbi însuflețit despre colegii lui, îi povesti peripețiile prin care trecuse pentru a obține o carte dorită, apoi îl dojeni cu blândețe pentru plimbările lui, prea lungi și obositoare, interzise de medic.

Pe măsură ce se-apropiau de casă, maiorul devenea tot mai posac, iar când intrară în curte și soarele, acum puternic, îi lumină bine chipul, întreaga lui înfățișare era a unui învins.

1982

UN OBIECT ZBURĂTOR CAM SAŞIU

„Te-am văzut, te-am văzut. Ai deschis fereastra, ai tras în piept aerul proaspăt al primăverii, ai luat măsura cerului (cum îţi place să spui), apoi privind îndelung norii, ai oftat: «iarăşi are să plouă; să bag bicicleta în magazie.»

Tocmai trimisesem o herghelie de Cumulus, adunată cu destulă bătaie de cap din spaţiul insulelor greceşti, frontul precipitaţiilor atinsese Ploieştiul şi Breaza, în mai puţin de-un sfert de oră urma ca apele să se reverse asupra dealului tău. Dacă te-am auzit oftând, am ridicat degetul arătător al mâinii drepte şi am risipit dintr-o mişcare volbura şi pânzele Mediteranei. Mi-am închipuit că ţi-am făcut un mare serviciu, tu însă ai închis fereastra, bombănind mai departe, şi te-ai aşezat înaintea televizorului. Bicicleta ai uitat-o, te-a cucerit vorbirea graseiată a comentatoarei blonde, n-ai dat nici o atenţie buletinului meteo care a urmat. «E un idiot, mi-am zis, şi nu e singurul. Într-o zi, când voi avea mai mult răgaz, îi voi transforma costumul *Prince de Galles* într-un trening...»

Acum nu vreau să spun că buletinul te-ar fi lămurit cine ştie ce, dar ai fi putut aprecia, după harta înţepată cu băţul, că mica mea lucrare nu era un gest oarecare, că ţinea de ceea ce voi, pământenii, numiţi – cam fără să nuanţaţi – minuni. Mintea îţi e atât de încărcată cu tot felul de adevăruri împrumutate de prin cărţi, că ai primit noutatea ca pe cel mai firesc lucru din lume: dacă ningea cu gândaci, ai fi rămas la fel de netulburat. Uite la ce servesc cărţile: ca să te facă nepăsător, de neclintit! Poate că acesta a şi fost motivul pentru care te-am ales...

Pregăteşte-te să primeşti şi alte semne. Fereşte-te de întrebări, nu medita, însenineză-te. Învaţă să priveşti o furnică, o buburuză, frunza înverzind pe ram...

Abia aştept dimineaţa de mâine să văd ce figură vei face când, după ce vei fi visat călătoria prin fiordurile norvegiene (cu blonda micului ecran), vei constata dispariţia bicicletei."

„Îţi scriu în mare grabă. Deocamdată nu-ţi pot spune cu ce mă ocup: aici rubrica *profesiune* n-o completează nimeni, prea ar fi multe de scris: mici afaceri, minuni, minunele, învârteli cereşti, farse, experimente, boroboaţe, trageri la fit, întinderi de sfori, colecţii de pungi, biliard, ţineri de balustradă, tumbe, confecţii de ghirlande, scălâmbăieli, versuri ocazionale, târşâit de papuci, transporturi internaţionale de frunze şi mucuri de ţigări, lansări cu paraşuta, leapşa, boaba de piper şi baba oarba, aduceri la acelaşi numitor, desfaceri de broaşte, dezlegări de priviri încrucişate şi de paftale. Între două treburi d-astea, declanşarea unei furtuni sau producerea unei eclipse sunt pentru mine un simplu divertisment."

„Eşti, desigur, curios să ştii cum arăt. Toată fiinţa mea, din cap până-n tălpi, e un cub de aer cu latura de aproape un metru, translucid dar uneori vizibil la muchii asemenea sticlei curate de Murano. Nici o parte a trupului meu nu e consistentă, astfel că avionul sau lumina soarelui trec prin mine cu cea mai mare uşurinţă, chiar dacă una din laturi mai unduieşte câteodată. Dezagrement: nu ies în poze, drag mi-ar fi să apar pe coperta unei reviste.

Când am nevoie de-un deget, cum a fost cazul cu oprirea norilor, îl scot precum melcul coarnele, după care îl trag la loc, ca să-l încălzesc (temperaturi cu mai multe minusuri!); dacă am poftă să mestec o bomboană (îmi aduc berzele, rândunelele), scot limba şi-mi inventez salivă şi dantură care să o clănţăne de colo colo, după un obicei de altfel urât; îmi doresc o migrenă? Îmi fac pe dată un cap atât şi-l scot printr-o fereastră a norilor, acolo unde bat curenţii cei turbaţi. Dar rândunelele nu-mi plac peste măsură: îşi aruncă găinaţul din zbor (rând ilizibil) direct pe geamul meu. Le-aş putea metamorfoza în muşte, le cruţ – au totuşi ceva decorativ, seamănă cu maicile

de la mănăstire. Voi, locuitorii strâmtelor văioage ale pământului, n-aveţi habar despre câte se petrec în cer. Vă fierb în cap fel de fel de închipuiri şi credinţe, toate nu fac decât să reproducă – la altă scară, pe dos, pe răsucitelea, în chip combinat şi imbecil – aspectele lucrurilor şi însuşirile învăţate la şcoală, simţurile vi le înfundaţi cu câlţi, nu le folosiţi nici un sfert din câte vă oferă. Mitologii – surogate!"

„Scuză-mi scrisul mizerabil şi iartă-mă că te pun pe drumuri la domnul profesor Gament, pentru traducere: altă limbă decât greaca veche nu cunosc. Cubul vecin (de deasupra mea) ştie patru limbi străine, nu-i servesc la nimic, ba îl ajută să înţeleagă nişte şansonete franţuzeşti şi înjurăturile italienilor. Mişcă o sprânceană, casetofonul se porneşte pe urlete, cuburile toate se cutremură, observatoarele seismografice din California înregistrează grade înalte pe scara Richter, să vezi ce s-o întâmpla când lumea va deveni poliglotă (statisticile semnalează tendinţa)!

O cântăreaţă, cub delicat şi voce cubică, învaţă spaniola de sparge plafonul atmosferei. Un vecin a pedepsit-o: i-a dat să îngrijească un pui de fluture, moale şi fin ca o molie, cântăreaţa îl pierde mereu, alergând să-l prindă se loveşte de zidurile de cuburi şi le răstoarnă. Fluturaşul face mare haz, râde ca un clavecin. Aşa învaţă fiinţele să răstoarne lumea, de formele căreia se plictisesc.

Locuiesc la 8 567 de metri deasupra Ploieştiului, confortabil (nu mă pot plânge), nu sunt căsătorit, n-am prieteni şi nici obligaţii. Mă bizui pe-o mică rentă (un vagon şi jumătate de grindină) asigurată de răposatul meu tată, care a funcţionat ca fereastră a unui iglu dincolo de cercul polar.

Pentru prietenia noastră, sâmbătă îţi voi trimite un curcubeu."

„Un pictor francez, Magritte, mi-a fost prieten mai mulţi ani. I-am scris o sută de scrisori, i-am dat detalii despre existenţa, forma şi puterea noastră. L-am crezut băiat discret.

E drept că n-a vorbit, însă a pus pe pânză tot ce i-am povestit. Departe de a fi la înălţime. Într-un singur tablou s-a apropiat de idee (voi o numiţi realitatea concretă, ceea ce e o prostie), când a înfăţişat bolta cerului alcătuită din cărămizi transparente gata să se prăvălească. Îi reproşez că din opera lui lipseşte omul, adică cubul, adică viaţa, adică drama. Eu i-am procurat adevăruri, pe dânsul l-a interesat mai ales culoarea. A pus albastru azur până n-a mai avut tuburi. Albastru se vede de jos, apare aşa din pricina acumulării şi îndesării aerului; de aproape – eu îi atrăsesem atenţia – cerul e negru ca funinginea. Las la o parte că informaţiile mele sunt toate secrete, că nu trebuie împrăştiate, dar dacă a făcut-o, putea să fie atent. Tabloul, albastrurile abundente au încântat pe câţiva snobi, nici unul n-a pătruns mai adânc ca să priceapă că era vorba de un mesaj.

Pământul se vede de aici ca un nisip. A înfăţişat fidel nisipul. Dacă mi-o veni poftă, voi sufla într-o zi şi, pulberea saturând spaţiul, se va aşeza în straturi de alte cuburi. Înmulţirea se face prin suflare, nici măcar nu e un procedeu nou..."

„Aseară, pe când te întorceai de la profesorul Gament, erai tare înciudat. Mă ocărai cum îţi venea la gură: că te plictisesc cu mistere, de la care n-ai nici un profit, că asta e metafizică curată şi n-ai interesul să, că nici nu-i bine să se afle, că ăi de sus cu ăi de sus şi omul să-şi vadă de nevoile lui şi câte şi mai câte... M-ai înjurat, m-ai jumulit...

Tu ignori un lucru esenţial, fiule: dacă în univers sunt mai multe lumi, e musai ca una din ele să se străduiască s-o caute pe cealaltă şi s-o aducă pe calea cea bună – a ei, negreşit. Mie îmi trec pe lângă perete tot felul de sateliţi şi alte corpuri, într-o zi o pereche de ochelari dintre cei ce se purtau pe vremea bunicii: cele mai multe nici nu ştiu de unde au pornit, ale cui sunt şi încotro se duc. Nu mă supăr, pentru că ştiu că asta contribuie la îmbogăţirea cunoştinţelor mele. Poate că e mai

cald pe Marte. Mă interesează, studiez problema şi limba care se vorbeşte acolo.

Timp de-o săptămână vei fi liniştit: plec cu unul Ionescu la un concurs de popice, jocul e foarte interesant pentru că bilele se trimit de pe scaune, şezând. Doresc din toată inima să devin campion."

„De la zece mii de metri altitudine, deasupra Sibiului, primeşte salutările mele prieteneşti. Sper să obţin titlul şi să ne reîntâlnim sănătoşi. Organizarea lasă de dorit. Îţi voi scrie ce se întâmplă. Salve."

„Îţi scriam de proasta organizare: ne-au cazat în nişte cuiburi de ciocârlii, ca să faci o baie eşti nevoit să mergi opt kilometri până la o staţie Peco, cu pompă, sau să cobori la Olt, cantina e la poalele Negoiului. Pista nu-i netedă, cum credeam, ci cu praguri, crevase şi şănţuleţe, o parte a publicului spectator (mulţi suporteri veniţi din stratosferă) stă chiar pe pistă, unii turceşte, alţii cu pirostriile în faţă, pe care îşi fierb mămăliga. Printre noi se învârt tot felul de şmecheri, unii vând, alţii cumpără. M-am procopsit cu un ceas cu cuarţ şi cu un vagon de vată. Ceasul a stat după prima partidă, de fapt n-aveam trebuinţă de el: răsăritul şi apusul soarelui respectă întocmai programul hotelului. În această privinţă organizatorii, federaţia, au lucrat judicios. Nu ţi-am spus cu ce am plătit: cu caiele ceasul, cu pungi de hârtie vata. Achiziţia m-a umplut de bucurie, am rude prin diferite colţuri ale cerului, le vizitez, nu mă pot arăta lor sub înfăţişarea de cub, ele nu mă iau în serios şi-mi ironizează spusele; punându-mi barbă de vată, capăt acel aer de trimis ceresc cu care convingi şi eşti invitat la masă. Oamenii au rămas, mai ales la sate, cu respect pentru barba albă...

De la înălţimea Sibiului, priveliştea e încântătoare: oriunde întorci privirea, numai cuburi, în straturi şi faguri, aliniate şi bine îndesate de parcă cineva a vrut să le zidească. Bună rânduială, se cunoaşte că pe-aici a fost imperiul."

„M-am nimerit în echipă cu unul care a fost avocat la începutul secolului, Iovescu, şi cu un englez taciturn, Bekett şi nu mai ştiu cum. Coechipierul meu, cub la minte, a tras strâmb una după alta. M-a scos din sărite şi, cum mai eram şi foarte obosit, pe deasupra şi agasat de unii din Vinţul de Sus, care îmi solicitau (tocmai în asemenea momente!) ploaie, am zbârcit bilă după bilă. Au contribuit şi denivelările terenului, striaţiile norilor Cirus şi îndrumările fără şir ale avocatului... Am pierdut, de bună seamă.

Că am pierdut campionatul, mai treacă de la mine. Niciodată nu voi fi campion, mi-am zis, până nu se vor introduce bile cubice. Dar, la a treia manşă, nu ştiu cum s-a făcut, cu ce râvnă şi forţă m-am poticnit şi m-am destins, că bila a sărit şi a ieşit de pe pistă, luând-o razna. Am văzut-o cum se rostogoleşte pe-o muchie de nor, cum cade într-un coş de senin (pe-acolo trec şi furtunile, au căzut şi avioane cândva), dracu' ştie unde s-a dus. N-au trecut trei minute, că un responsabil m-a luat de piept şi a-nceput să strige că trebuie să-i găsesc bila, că bila era de aur şi că dacă n-aş fi de unde sunt, uite-aşa m-ar sparge în bucăţi...

Pentru noi, cei de sus, care am cunoscut câştigurile mai mult decât pierderile, dispariţia unei bile nu însemnează nimic. Organizatorii erau însă de mai jos, din zona ceţurilor, mai săraci şi mai meschini. Bani nu voiau, acolo funcţionează exclusiv trocul, alte valori n-aveam. A depus garanţie Bekett: un bulgăre de zăpadă de mărimea bilei. Vice-preşedintele m-a păsuit până la campionatul viitor, dar să nu închid ochii nici o noapte dacă nu i-o aduc. Doar în caz că n-o aflu, a adăugat vice-preşedintele, să mi se facă nota, imputarea, procesul, execuţia sau ce dracu' s-o mai inventa..."

„Declaraţie. Subsemnatul Laurian Popa, agent veterinar în comuna Toaca de Seară, mă aflam în ziua de 15 mai 1919 la grajdul numitului Vasile Geamănu, că tocmai îi făta vaca. Evenimentul s-a desfăşurat normal şi numitul, mulţumit că are

viţea, m-a oprit sub nuc, la o cană cu vin. Pe când schimbam o vorbă, Geamănu zicând că o să plouă, că prea cântă cocoşii, am văzut în partea de miazăzi cum norii se-nvolburau şi-n josul văii cum cade ceva mare şi greu ca o căpiţă de fân luată de puhoi. Eu am strigat că uite măgăoaia, Vasile că e ca un cal cu picioarele în sus, ca orologiul de la primărie când l-ar da de-a dura un nebunatic de copil (că s-au înrăit şi copiii!), ca o turtă rumenită, ca o pisică azvârlită înaintea ţugului, dar mai mare şi mai grea – ca două pisici legate împreună şi aruncate pe prispa vecinului; Geamănu s-a dezis, că poate mi se pare, că măgăoaia n-am văzut-o decât eu, povestea cu pisicile e o expresie numai a mea, că ce-ar zice vecinul să se pomenească nu cu una ci cu două pisici...

Ploaia a început, cocoşii au cântat pentru a sta, a stat în cele din urmă. Am plecat pe când tatăl lui Vasile începuse să cânte. «Iar vine ploaia, mi-a strigat din urmă Vasile, auzi-l pe tata cum cântă...» Drept care semnez cu mâna mea."

„Observatorul meteorologic Măcriş, judeţul Alba, către Institutul de Fizică, Bucureşti: «Vă rugăm să ne comunicaţi de urgenţă ce interpretare să dăm faptului că, în ziua de 1 februarie a.c., pe când începuse să fulguie, ne-am pomenit venind din-tr-un nor cu 1 (una) plapumă de mătase dublă umplută cu vată, bine tighelită, cu ciubuce recent trase la maşină, culoare vi-şinie, nepurtată, greutate rezonabilă şi aspect plăcut. Din cercetările noastre reiese că nasturii de care se prinde cearşaful provin de la firma *Kepich şi Feder* din Sighişoara, că s-au vândut cu un leu duzina, de excelentă calitate...

În pliul mătăsii s-a găsit un purice.»"

„Pe când altoiam grădina (pătlăgele, dovleci, fasole) şi pliveam cireşii pe rod, m-am pomenit lovit în spate de un arici, care părea să fi fost aruncat de vecinul meu Marinescu Marin, pricinaş. Abia m-am ridicat de jos, atât de grea fusese lovitura. Animalul, speriat, a luat-o la sănătoasa prin bălării... A doua zi, adică la 12 iulie, orele 14,32, când şi dasem uitării

întâmplarea şi trecusem la treieratul porumbului, am găsit în butia în care tocmai răsturnasem mustul proaspăt o cutioară de parfum franţuzesc *Piver şi nuştiucum*, fără flacon, cu miros persistent. N-am mai răbdat: m-am dus glonte la Marinescu, i-am zis că nu-mi convine, el mi-a răspuns în chip criminal cu un ciomag, mi-a produs cucuie şi m-a trimis unde nu se cuvine, adăugând că oi vedea eu, mai bine să greblez castraveţii...

Printre vorbele aruncate cu putineiul, a zis că el a văzut un paraşutist cum a căzut cu capul în jos la mine în ogradă, să nu uităm că e război şi că asemenea fenomene sunt universale..."

„Consiliul ştiinţific al Laboratorului central de pe lângă Comisia interioară de supraveghere şi desfacere, căruia i s-a încredinţat obiectul căzut pe raza comunei Dâmburile, din judeţul Argeş, a luat în dezbatere diversele ipoteze înaintate de experţi şi a ajuns la următoarea concluzie, pe care v-o înaintăm: piesa în cauză e un obiect zburător neidentificat, din lemn de frasin, şlefuit de un meşter Ştefan din Maramureş, numai el şlefuia atât de fain, numai că meşterul s-a mutat la Galaţi şi pe de altă parte vechimea lemnului şi lucrătura arată în chip precis că provine din secolul XVIII, lăcuită pe deasupra cu oloi şi pe jumătate arsă.

Din nefericire, trecând obiectul din mână în mână spre a fi studiat, unul dintre cercetători l-a scăpat sub masă, bila a luat-o spre uşa consiliului, a spart-o, apoi s-a rostogolit pe scări şi s-a îndepărtat ca un bolid pe uliţă. Oamenii au urmărit-o îndeaproape dar au pierdut-o. S-a făcut nevăzută. Martorul Ioniţă Grigore, aflat la cârciuma lui Preoţescu, disputând acolo o partidă de popice, declară că a văzut obiectul trecând printre popicele pe care el se pregătea să le ţintească şi că le-a doborât pe toate. Nu e dispus să susţină mărturia, publicitatea l-ar văduvi de gloria câştigată cu acest prilej. Jandarmeria e pe urmele obiectului.

De îndată ce-l vom recupera, îl vom înapoia păgubaşului sau îl vom înainta instituţiilor solicitante."

„Agenţia O.Z.N. din Matera, provincia Potenza (Italia), semnalează că în ziua de 1 aprilie 1981, la orele 10,43, în zona nord-vestică a oraşului Gravina, la 18 kilometri de această pitorească localitate, mai mulţi turişti călătorind în autovehiculele lor au observat, de-a lungul şoselei ce duce la Basilicata, o uriaşă bilă lucitoare rostogolindu-se cu mare viteză şi doborând tot ce întâlnea în cale. Un american a izbutit să citească pe bilă o duzină de litere romane, roase de secolele prin care obiectul a trecut. Dosarul afacerii a fost înaintat Procuraturii din Roma."

„Mă numesc Locusteanu Gh. Virgil, locuiesc în Bucureşti, strada Lăcătuşului 9, bloc C4, etajul 1, apartamentul 410. În ziua de marţi, 3 iunie 1986, întorcându-mă de la cinema în jurul orei 18, am găsit în cada băii alăturatul obiect – bilă din lemn masiv, cu diametrul de 15 cm, în greutate de 345 de grame, arsă în mai multe locuri. Uşa şi ferestrele apartamentului meu erau ermetic închise, la această adresă locuiesc singur şi cheia yale se afla în buzunarul meu. Vă solicit, tovarăşe preşedinte al comitetului de bloc, să cercetaţi şi să luaţi măsurile potrivite ca asemenea fapte antisociale să nu se mai repete."

„O lungă vreme nu-ţi voi mai scrie. Nici n-aş mai avea ce. Fiindcă ciclul anotimpurilor s-a încheiat şi o luăm de la capăt: aceleaşi întâmplări mereu şi mereu. Dacă totuşi vrei să ai noutăţi din partea mea, întoarce foile înapoi şi ia-o de la început. Dar lectura fă-o mai încet, mai bătrâneşte, pentru că de la un an la altul mişcarea aştrilor se mai domoleşte. Cosmosul se uzează, ca orice maşină, şi meşteri care să se priceapă la depanări nu se mai găsesc... Al dumitale, Traian Cubaru."

1988

Să discuţi despre dodecafonismul lui Ion Ghica şi, vorba românului din urmă: *de ce nu*, despre ruralismul funciar la Gérard Genette, pe cea mai înaltă cotă a şerpuitei şosele ce urcă de la Bran la Azuga, având în faţă masivul Pietrei Craiului şi în spate, spre apus, nordvandul Bucegilor, cu semeţul vârf al Iezerului ivindu-se din ceaţă ca din apele unei stampe japoneze, nu ni s-a părut nici mie nici ilustrului dirijor un lucru din cale afară de nefiresc.

Aici putem aborda cele mai abstracte şi mai dificile probleme ale metafizicii, am spus eu într-un timp, ne aflăm la ameţitoarea altitudine de 352 de metri deasupra nivelului mării şi, dacă ne-am simţit în larg şi la înălţime la o masă a bufetului de la 2 Mai, cu-atât mai profunzi aici, unde orizontul e îngrijit de profilul salcâmilor şi smochinilor, spaţiul vălurit. Este şi opinia mea, a spus dirijorul admirând digul de stabilopozi ocolit de zborul unor pescăruşi, priveliştea e urbană, nici în Elveţia (ar vrea ei!) nu întâlneşti... Dar ce să se fi întâmplat cu autobuzele, că nu le mai zăresc?

Plecasem din Bucureşti înainte de răsăritul soarelui, dirijorul la volanul superbului său *Mercedes Escort*, eu alături învârtind butoanele radioului să prind *Onda verde* (ploi în delta Padului, vânt în Corsica) şi a afla – prin reducţii şi calcule – cum va fi vremea în podişul transilvan, tot timpul văzusem prin oglinda retrovizoare cele două autobuze albastre cu Filamornica valsând la numai câteva sute de metri, harpistele ne făcuseră semne cu degetele iar şoferii ne tachinaseră la viraje cu trompeţii lor, aveam înainte destule ceasuri pentru a ajunge la Tuşnad, întâi o repetiţie şi-apoi, seara, marele şi importantul concert în aer liber. Văzusem autobuzele, la atacarea celei de-a treia serpentine nu le mai văzusem.

Vin ele, am spus (contrariat de adânca lor dispariţie), şoferii oneteului sunt emeriţi, instrumentiştii aşi, am bătut cu

ei toate drumurile mapamondului, să-ţi spună Celibidache... N-a rămas cătun, am mai spus (i s-o fi rupt din nou frâna lui Gică, am gândit), acum te întreb de ce oare se înverşunează Celibidache împotriva înregistrărilor pe disc şi casete? Sunt melomani cărora le lipseşte din casă Ateneul, nu-i satisfac conferinţele despre muzică fără muzică de la radio, ei l-ar dori aproape, de la inimă la inimă, au video dar l-ar accepta şi la pâlnie şi manivelă... Sunt de părere să tragi Escortul pe aleea de colo, să facem o escapadă la Făget, la casele alea cu olane, cunosc un rotar care vinde icoane pe sticlă, dacă vor zări maşina, ne vor aştepta... Ca vechi organizator de spectacole, impresar cum s-ar zice, n-am parte de muzică, n-aud o notă – concertul e-n sală sau pe stadion, eu la ruptul biletelor, la primărie, prin restaurante cu culturalii localităţii... Vorbeşte cu Celibidache, faceţi împreună un disc, câştigul juma-juma... La Tuşnad vei înţelege cât eşti de preţuit, vreau să spun nepreţuit...

Dirijorul era ispitit să ne abatem pe la rotar, vorba-ceea icoanele ca discurile, a spus, mergem că n-o fi foc, deşi timpul ne presează... Să ştii: fără o repetiţie cu pianista, eu nu intru în concert: cad de pe podium. Nu ne prea înţelegem, e cam zăpăcită, se grăbeşte, dacă n-ar sări câte un pasaj, n-aş mai ajunge-o niciodată. De ce nu mi-ai dat un fagotist? Ăla are suflu, domnule!... Fără încă o repetiţie ca la cazarmă, scot *Burlesca* din program!

Odată, când îl însoţeam pe Toscanini la Roma, am intervenit eu cercetând deznădăjduit serpentinele pustii, solistul serii – un fagotist – a făcut o criză de lumbago, nefericitul nu se putea ţine pe picioare. Maestrul nu l-a învoit, i-a citit pe loc textul contractului, bolnavul s-a executat, a cântat în dureri atroce şi a scos un concert cu gemete şi, la cadenţă, cu lacrimi... La Salzburg, într-o zi, Mozart avea colici, dar tatăl său, cu cureaua pantalonilor l-a silit să... Publicul e suveran, el plăteşte şi-l vrea pe artist oricând în formă, nu merge cu motivări, pretinde ce e anunţat în program. Pianista noastră face faţă, însă trebuie mângâiată cu tact... Dirijorul s-a enervat: Nu, eu

o trimit la plimbare, nu sunt nici Toscanini, nici tatăl lui Mozart.

(Dar cariera lui cum şi-o făcu? am sărit eu în fiinţa mea atinsă. Pe puncte... Gestică destul de imprecisă, cunoaştere destul de aproximativă a partiturii, prezenţă scenică destul de modestă, cât priveşte concepţia... destul de superficial...)

Avem destul timp pentru repetiţie, am spus. Autobuzele albastre, nicăieri. Şoseaua pustie. Ba, doar un bicisnic biciclist băut şi buimac bălăbănindu-se barbar, abia abordând brazda brânei, biruind cu dibăcie balotul unui boschet, izbucnind mai încolo, în faţa barierei, la barăci, la canton. Şi impresariatul vostru imbecil, care ţinea să mi-o bage pe gât în turneul de la Barcelona, a spus dirijorul consultându-şi ceasul-brăţară. Insistenţă barbară! Trag maşina unde mi-ai arătat, ne abatem pe la rotar, scoatem binişor *Burlesca* din program şi-ţi bag un Bach de-ţi ridic sala (grădina) în tavan (în bolţile cerului). Am zis ba, ba rămâne!

Am sărit ca ars: asta nu se poate, piesa e trecută în pliant şi pe afiş, solista aşteptată ca o mireasă, destul că am la dosar un avertisment (am trecut-o emerită şi nu e), răspund în faţa maselor însetate de cultură, mi se cere vigilenţă, a fi gură-cască la concerte, scrie Codul muncii, înseamnă a da apă la moară duşmanului, creezi o disfuncţie – cum sună un adagio latinesc.

(Slăbiciunea lui pentru vaca de pianistă, a gândit dirijorul ca şi cum se afla între două arpegii, e evidentă şi de neatins. Se servesc reciproc: ea s-a luptat ca să devină solistă, pentru a-l face pe el impresar – cât i-a trebuit ei să-l convingă pe ministru! – iar el luptă acum ca s-o lanseze în lumea largă, s-o glorifice. Sunt sigur că legătura lor nu se opreşte aici... Măria-sa publicul, însetat de muzica divină, ignoră dedesubturile... Însă ce...)

Însă ce, am intervenit eu, ce, n-ai mai cântat niciodată cu o artistă având personalitatea ei, conştiincioasă la nivelul aşteptărilor? Ea lasă de dorit după fiecare piesă, minute în şir sala o aplaudă în picioare... O, sigur că da, a hohotit dirijorul:

cântam odată cu un foarte celebru pianist din Ecuador, individul clămpănea penibil, publicul vienez era indignat, am auzit din primele fotolii înjurături şi de undeva chiar fluierături, simţeam că fac congestie. Am condus orchestra cu mâna stângă, am coborât uşor de pe podium şi, forţând capacul pianului cu mâna liberă, l-am închis scurt, cu pocnetul lui de grenadă: pianistul era în pianissimo, a leşinat pe loc, publicul a trăit un moment sublim, după care s-a pornit pe aclamaţii, elogiindu-mi decizia şi gestul. Neisprăvitei dumitale îi fac la fel, ai să vezi! Doamne fereşte! am strigat la o asemenea idee, pianista e soţia unui ştab, tipul e propus pentru ONU, la Tuşnad se joacă o carte mare, americanii au fost informaţi că staţiunea întrece în faimă Nissa... Nenoroceşti o iniţiativă pe ramură, trei destine!

Dar n-ai habar de ce sunt în stare! a exclamat dirijorul. Nu mă cunoşti... Şi-apoi reputaţia... Ţin pe degetul cel mic tot ce s-a scris de-a lungul secolelor... Lasă cele 20 de simfonii ale lui Haydn (bagatelă), cele 80 ale lui Beethoven (ceasornic), duzina de simfonii ale lui Berlioz (fantastice), dar notează că îţi pot executa într-un singur concert, pe dinafară, întreaga (monumentala) Baladă a lui Ciprian... Memoria mea de elefant e studiată în universităţile americane, dacă ţoapei dumitale îi iau *Burlesca*, trec eu şi la pian şi-ţi improvizez la fix ceva pe-o temă proprie...

Ca să-l abat de la gândul criminal, am început să-i povestesc cum am ajuns unul dintre cei mai mari impresari ai lumii, că nu numai el e buricul pământului: lucram ca spălător de angrenaje la un ceasornicar. Într-o zi, un client ne-a adus un patefon. Nu ştiu cum am dat cu pensula prin intestinele lui, că maşinăria a făcut ocluzie. Meşterul m-a pocnit după ceafă şi eu am fugit afară din prăvălie, era pe Gabroveni. Fiara nu m-a lăsat aşa, a aruncat după mine cu un vraf de plăci, punându-mi-le toate la socoteală. Cu lacrimile în ochi, am curăţat de pe trotuar cioburile cu Ion Luican, la care pe-atunci ţineam foarte mult, un domn m-a văzut, s-a apropiat de mine şi, mângâindu-mă pe păr, a zis că n-a mai întâlnit un altul ca mine. Să-l caut, a mai zis, şi mi-a întins o carte de

vizită. Se numea Cutava, îi cunoştea pe toţi muzicienii din Bucureşti şi nu s-a lăsat până ce n-a obţinut de la George Enescu o scrisoare de recomandare. Astea se întâmplau într-o vineri; luni eram impresar titular la Viena şi învârteam pe degete stelele Operei. Peste ani, l-am reîntâlnit la Paris pe acel Cutava şi, după ce ne-am îmbrăţişat, dânsul i s-a adresat lui Casals: felicită-mă, dragă Pablo, pentru ascuţimea vederii, mai-mai decât auzul meu... Acest distins domn, a continuat Cutava, era un tinerel pirpiriu, când l-am văzut îngenuncheat pe-un trotuar şi plângând rămăşiţele lui César Franck, adunându-le în şapca lui de băiat de prăvălie. Casals a lăcrimat, eu n-am avut tăria să mărturisesc adevărul, între timp aflasem cine era Franck, ba chiar îl plasasem, ca şi pe Luican, în numeroase concerte.

O oră, o oră şi jumătate cât am făcut până la casa rotarului, am mai vorbit despre Elvira Madigan (eu), despre rezistenţa corzilor de vioară la tras şi apăsat (el), despre diferenţa dintre tona de cafea la bursa de mărfuri şi gustul acesteia în ceaşca aburindă (eu), despre superioritatea injectorului asupra pompei la motoare (el), despre structurile antropologice ale imaginarului (eu), despre acustica Ateneului (el), despre plăcerile pe care ţi le oferă femeile (amândoi), despre intrările şi căderile ghilotinei în orchestra lui Cherubini (eu dar şi el)..., insistând asupra diverselor probleme, subliniind priorităţile, stabilind proporţiile juste, luând măsuri pentru ca în cel mai scurt timp... De un deosebit interes s-a bucurat relatarea dirijorului privind...

(Lasă-mă să povestesc eu întâmplarea, a intervenit el):

Odată, a început dirijorul, mare concert la Termele lui Caracalla cu una din cantatele lui Bach. Public minunat, entuziast, poate cam prea... La sfârşitul concertului, către miezul nopţii, aplauzele au culminat cu aprinderea torţelor – fiecare spectator, acolo câteva mii, îşi aprindea gazeta, programul de sală, unul şi-a aprins pălăria de pai. Cum orchestra cântase în mijlocul publicului, îmbrăţişată de spectatori, ne-am văzut deodată asediaţi de un cerc de foc, fără ieşire. Omagiu mişcător, dar focul înainta. Orchestra (conduceam atunci Philar-

monia) în panică şi derută, artiştii au sărit să salveze stativele, ştimele, cutiile instrumentelor (instrumentele le vârâseră sub fracuri), am văzut scene sublime... Din fragedă copilărie, a continuat dirijorul, mi-a fost groază de foc, ai cuvântul meu că am început să dârdâi paralel cu degustarea sublimului. Am renunţat să mă mai înclin înaintea ovaţiilor – de spaimă eu mă tot înclinam, publicul cu atât mai mult se îndârjea –, m-am aruncat în mulţime şi am încercat să trec prin desimea ei. Unul din celişti, o figură de aruncător de haltere, m-a înşfăcat de braţ şi mi-a strigat în urechi că sunt laş, că dirijorul trebuie să se comporte asemenea unui căpitan de vas, mai întâi să salvăm materialul şi femeile gravide, apoi cumpărăturile şi copiii, misiunea mea e să şi să, astea se-nvaţă odată cu do-re-mi, în cei şapte ani de-acasă... M-am simţit mic şi laş precum mă remarcase, conştiinţa m-a tras înapoi la altarul sacrificiului, curajul mi-a revenit. M-am descurcat greu din ţesătura corzilor şi arcuşurilor, a mâinilor care ţineau şi trăgeau, am urcat pe podium, m-am mai înclinat o dată, am cerut cu bagheta ridicată spre Domnul linişte şi pace, instrumentiştii s-au reaşezat la pupitrele lor ridicate în grabă, au găsit repede *Allegro assai* indicat de mine (trebuie să fi avut privire de asasin), l-am şi atacat. Muzica a izbucnit grandios, cât şapte incendii. Pe măsură ce tropoteam, îmi aminteam de-un film al lui Disney şi acum îl urmam notă cu notă – furtună sau incendiu e totuna. Ce incendiu, s-a amuzat un spectator italian, asta n-a fost decât înflăcărarea inimilor, să vezi când se produce Pavarotti, aplauzele sunt însoţite de bombe şi rafale de arme automate... Termele, mi-a explicat italianul, sunt înţesate pe dedesubt de-o reţea de conducte de pe vremea lui Nero, fiecare spectator stă pe-o gură de hidrant, serviciul *vigili del fuoco* e reprezentat la spectacole de câteva mii de oficianţi, unii pe estradă cu extinctoarele, alţii la galerie cu tunuri de apă, o mulţime printre instrumentişti, cu tulumbe în formă de trombon... Panica a fost luată de gazetari drept efect de regie, happening sau altă invenţie, şi formaţia – este părerea presei – a jucat formidabil... În stagiunea viitoare, mi-a propus impresarul italian, să facem

chiar *Furtuna* lui Disney, comand chiar mâine în America o maşină de produs uragane...

În urma noastră, dintr-o pădurice, zgomot de motor. Să nu ne strice tocmai acum frumuseţea de aduceri-aminte! am exclamat. Era o coloană de combine în rodaj. Filarmonica avea desigur o pană, mai întârzia. Nu-i nimic, a zis dirijorul, scot pianista şi *Burlesca* ei: neprezentare la prestaţie. Şi încă un amănunt (cum spun la radio după ce au anunţat un dezastru şi mai au de adăugat ceva): păstrez şi astăzi pardesiul de la Termele romane, cu pulpanele pârlite...

Arta are riscurile ei, am spus. Să ştii că aşa e, a spus el. S-a acreditat ideea..., am spus eu. Da, s-a acreditat şi implementat ideea, a spus el, după care dificultăţile ţin conştiinţa creatoare în nelinişte viu productivă. Un artist căruia nu i-a secerat tuberculoza întreaga familie, n-a fost torturat în beciuri şi reuniuni tovărăşeşti, n-a fost tăiat bucăţele de iubita suferind de generozitate cumulativă etc. nu izbuteşte să scrie nici o sonatină. Chiar, am zis eu: împotrivirile îi stimulează funcţiunile, căci buşiturile, torţele, cozile şi îmbrâncelile sunt pragul de care, împiedicându-se, inspiraţia trece glorioasă la treabă. Ba bine că nu, a zis dirijorul încântat, contrarietăţile, jena financiară, obida şi măsura mică a pantofului îl întorc pe artist cu faţa la parapetul realităţii şi-l învaţă să-şi plătească regulat cotizaţiile, datoriile faţă de popor, să nu lipsească de la şedinţe şi de la mesele oficiale unde să-şi dea întreg randamentul spectacular. Oricum, o realitate zidită înadins şi oricât, a adăugat el. Oricât, am aprobat eu cu însufleţire.

Casa galbenă a rotarului nu se arăta. Cineva ştia că meşterul plecase la Bucureşti şi se făcuse marinar. Să ne întoarcem, am spus, autobuzele trebuie să fi sosit, ne face albie de porci pianista... N-are decât, a râs dirijorul, am scos-o din program şi de acum înainte mă voi comporta cu ea ca un bărbat. (Am simţit că înnebunesc auzindu-l vorbind astfel, aşa că am sărit să restabilesc adevăratele raporturi dintre mine şi ea.) Am zis: Până aici, maestre, ca bărbat numai eu... această femeie mă

iubeşte sincer, de aceea am şi programat-o şi o voi mai programa... *Burlesca* lui Strauss ne leagă cu amintiri de neuitat...

Eram furios, auzul îmi slăbea, pentru că mi-era rău la stomac, din cauza emotivităţii am pierdut turnee şi afaceri fabuloase. L-am rugat pe dirijor să înceteze (continua să vorbească tot despre ea) şi să ne retragem într-o grădină. Ne-am întins în iarba adâncă, aromitoare, am ascultat mierla cântând Rondoul din Concertul pentru vioară de Beethoven, muzica ne-a îmbălsămat sufletele.

Privind cerul, mi-a vorbit despre câştigul lui net la concertele *Maggio musicale*, întrecut doar de acela de la concursul Vivaldi, unde a propus o altă citire a basului cifrat şi a încasat o sumă incredibilă, pentru că noi ascultăm altceva decât a gândit compozitorul, zicea, mereu rămâne un *ce* misterios *în*. Am intervenit: un amic al meu, am spus, a dezlegat problema. E matematician? m-a întrebat. Nu, e învăţător la Uioara, pe numele frumos de acum – Ocna Mureşului (ca să nu zici că românul nu-i născut poet!). Învăţătorul cântă la vioară şi se acompaniază apăsând pedala unei vârtelniţe în roata căreia a înfipt pene de lemn... Cântă şi din raţă...

Dirijorul nu mă mai auzea: adormise. Liniştea grădinii mi-a fulguit şi mie pleoapele. La început am văzut autobuzele albastre coborând într-o vale pe fundul căreia fierbeau noroaie roşietice, curând materia s-a liniştit şi s-a format acolo o scenă, pe care au şi luat loc instrumentiştii, la mijloc un container cu zeci de catarame, cu volan de maşină, pianista noastră (să-i zic aşa) întorcând magistral acel volan, schimbând nu doar muzica ci şi peisajul din spate, munţii şi marea, aducând o serenadă de Schubert pe-o farfurie şi cupola Domului din Florenţa pe targa Salvării, un şir de case galbene, un curcan alergând de la dirijor la partida violoncelelor, marea frescă a Ateneului, domnul Cutava arătând cu un băţ, pe metri pătraţi ai neamului, chipurile prietenilor noştri imortalizaţi de Costin Petrescu, autorul frescei.

Eu n-am visat nimic, mi-a spus dirijorul, trist că n-are ce-mi povesti. Ştiai că viaţa prea agitată, mereu apăsată de îndatoriri

şi răspunderi, sterilizează somnul şi duce, din lipsă de vise, la schizofrenie? Priveşte-i pe guvernanţi, pe responsabilii de soarta noroadelor. Sfârşesc să nu mai distingă între închipuiri şi realitate, au stări suprapuse, vreau să spun că îmi e şi cald şi frig, aş vrea să mănânc dar nu mi-e foame, m-aş urca pe podium şi-aş cânta Wagner, dar, întâlnindu-l pe ilustrul compozitor, l-aş sugruma cât ai zice peşte, mizerabilul... (După o pauză): pot afirma cu certitudine un singur fapt: înserează.

Eram întrutotul de părerea lui. Am spus: să închidem prăvălia şi s-o luăm voiniceşte spre gară. Avem la 20,30 un accelerat în Predeal.

Dar *Mercedesul*? am tresărit eu. Îl lăsăm între salcâmi, a zis dirijorul, s-o găsi un milostiv să-i desfacă portierele, farurile, capota şi ce o mai fi având pe dedesubt... Şi concertul? mi-am mai amintit. Concertul? a făcut ochii mari amicul. Eu zic să-l fluierăm împreună, tot e drumul cam lung şi plicticos...

Toate câte ni s-au întâmplat astăzi, am spus ieşind în poteca spre Diham, seamănă leit cu o povestire. Te rog insistent s-o scrii, m-a invitat prietenul. Cu grija de-a păstra intacte clişeele, confuziile, inexactităţile. Ca să te convingi că cititorului nici că-i pasă că Piatra Craiului se află la sud de Bucegi, că Iezerul n-are ce căuta în acest spaţiu geografic, că platoul n-are decât 352 de metri altitudine sau dacă *Escort* se lipeşte pe tăblăria unui *Mercedes* şi, mai ales, dacă tu eşti într-adevăr impresar iar eu cu-adevărat dirijor... E tocmai ce îţi spuneam în tren, la venire, am exclamat eu: cititorul crede înainte de-a cerceta şi, când în textul pe care îl are în faţă mişcă ceva şi se preface ceva, el ia mişcarea drept adevărată. Dar viaţa e aiurea, în păienjenişul de sub care o scoate numai experienţa unui lector şcolit. Lectura nu-i drog, jucărie anti-plictis, cum nu-i nici computerul. Aşa e, a spus prietenul şi a continuat: un pictor a surprins într-o pânză zborul agasant al unei muşte în jurul unui cap de om contrariat: traiectoria orbitală a lăsat dâre şi a devenit reţea. Orice povestire e o reţea, sigur că ne interesează păienjenişul, dar importantă e energia care l-a ţesut şi figura omului care descoperă că nevăzutul se poate vedea. Asupra

unui text (o singură frază sau un roman) trebuie să potriveşti o lupă, mai aproape, mai departe, mai aproape, până distingi în desiş, sub mişcarea ce fură vederea, rândurile suprapuse ale feluritelor semne şi înţelesuri.

Prietenul meu a zâmbit şi, oprindu-se o clipă: energia, sensul ei, într-o lume în care... pe care... cu care... căreia... Oricum, tu scrii povestirea! a zis el reluându-şi mersul. Oricum, am zis eu, şi am grăbit pasul, căci frigul ne pătrunsese în oase şi ne aflam încă departe de Predeal.

Am mai schimbat câteva gânduri, nu le mai reţin, în timp ce pe portativul Văii Râşnoavelor urçau, forţând motoarele, două autobuze albastre, cu farurile pâlpâind.

1988

ÎN AŞTEPTAREA TRENULUI FĂRĂ TRENĂ

Fusese o iarnă uşoară, cu zile când puteai ieşi în haină descheiată şi-n pantofi (cea urâcioasă, cu viscole, avea să vină anul următor), tu luaseşi cu brio toate examenele acelei sesiuni, cântaseşi în corul Universităţii întreaga creaţie a lui Sergiu Natra, eu căutasem săptămâni în şir o cameră mobilată, te cerusem părinţilor şi obţinusem încuviinţarea lor, mă înţelesesem cu decanul să-mi susţin examenele în toamnă, petrecusem mulţime de după-amieze în Biblioteca Academiei, pasionat de misterele limbii etrusce, acum ne aflam umăr lângă umăr şi fericiţi în sala mişcător pavoazată a sfatului popular al raionului 1 Mai şi ascultam cu emoţie şirul de articole ale regulamentului, citite de ofiţerul stării civile. Individul miop se cam poticnea, reţinut desigur de conştiinţa că el n-a urmat nicicând recomandările pe care le decortica şi de aceea a ajuns

unde şi cum a ajuns (aminteşte-ţi ce jalnic arăta cu cărarea lui pe mijlocul capului subţire ca lamele Astoria), aveai braţele încărcate de un maldăr de ferigi, florile nu înfloreau pe atunci, te-am simţit îngrijorată de cele ce vor urma, nu reuşisem să reţinem o masă la unul din restaurantele din centru, mătuşile mele încropiseră ceva dar nu ştiai ce, numărai din ochi persoanele cărora să le faci invitaţia şi te crispa sosirea altora, o bătrână în rochie neagră de dantelă te-a întrebat dacă nu l-ai văzut pe Iordănescu, încăperea era prea încălzită şi ai fi vrut să-ţi dezbraci lodenul; te admiram, aveai o statură de zeiţă, zâmbetul curat, mă felicitam pentru alegere, îmi plimbam privirea pe înţeleptele litere roşii ale peretelui din fund cu îndemnul învăţaţi de trei ori şi ştiinţa şi cartea sunt arme în mâna celor dîntr-a şaptea, retrăiam intens detaliile conversaţiei cu doamna dispusă să închirieze şi care ceruse un avans fabulos, deocamdată şi pentru mai mulţi ani nu aveam nici un leu venit, persoana era frumoasă şi distinsă, îmi vorbise de studiile ei la Paris şi Kiev, de răsunătoarele ei succese la bară (avocată în chestiuni de drept criminal), închiria pentru a nu se simţi stingheră în vila din cartierul Dorobanţilor, plecasem vrăjit de fineţea obiectelor răspândite galant peste tot, printre care un superb Luchian, mă întrebam de ce mai pretinde chirie, nici prin gând nu-mi trecea atunci că n-avea să se scurgă o săptămână şi fiinţa ei plină de farmec şi de energie va zăcea la picioarele mele, răpusă de disperatele mele şase gloanţe de pistol şi va urma tragedia ale cărei teribile consecinţe... dar să nu anticipez întâmplări pe care cititorul le va afla la timpul cuvenit.

Pentru că solemnitatea continua şi eu n-aveam de gând să reţin o iotă din discursul miopului, m-am întors spre tine şi ţi-am spus: *Aulesi Metelis Ve(lus) Vesial clensi cen fleres tece Sansl Tetine tuthines chisvlichs*... după care am aşteptat să-mi răspunzi ceva drăguţ, răsplată pentru memoria ce luptase al naibii să reţină inscripţia etruscă, tu însă mi-ai strâns mâna (tremurai puţin) şi mi-ai dat să înţeleg că îi deranjez pe maică-ta şi pe taică-tu, aflaţi mai în spate, nu se face să le diluăm

tocmai astăzi emoţiile, aşa că am repetat pentru mine textul şi traducerea lui, altceva mai bun ce să fac? Traducerea suna aşa: Dedic această statuie lui Aulus, fiul lui Velio Metello şi al Vesiei..., m-am gândit că la fel era scris în buletinul meu: şi *al Maria*, declinarea în acte publice fiind oprită. Puteai să-mi strecori lateral un surâs, n-ai binevoit şi, îţi spun drept, m-am simţit nedreptăţit, însă te-am iertat: o dată e ziua nunţii tale şi, cum sunt oarecum implicat şi eu în această afacere, treacă! Mai bine nu lăsam să treacă şi căsătoria se mai amâna, nu ne mutam la avocata cu casa burduf de obiecte rare, aş fi fost scutit de fuga, după crimă, la Căldăruşani, n-aş fi suferit ca un câine din cauza despărţirii, n-aş fi fost rănit la umăr în luptă cu potera...

Tocmai observam că prevederile opintite ale ofiţerului stării civile au totuşi un miez rezonabil, când a intervenit sfada precupeţelor din piaţa Amzei, poate florărese cu scaieţi perdăfiţi: m-am uitat la tocul ferestrei dând spre tarabe şi-am văzut că nu e bine închisă, încuietorile prăpădite, vai de spondiloza copistului nevoit să buchisească dedesubt; cu o şurubelniţă şi vreo trei holţşuruburi aş fi rezolvat problema, în spaţiul dintre instrucţiunile ofiţerului civil şi prezentarea felicitărilor, adică în răgazul în care ne pierdeam vremea în acea prăvălie tapisată în vişiniu, mâzgălită de marşul la patefon al misoghinului Mendelssohn-Bartholdy.

Cineva a întrebat de Iordănescu, înainte mi-a apărut aievea figura avocatei cu odaia de închiriat, poate pentru că şi ea avea o uşă de reparat, cea de la baie, trasă prea violent de mâna mea după ce ne-am iubit şi ea a pretins să anulez căsătoria, s-o amân, să nu mă prezint, să divorţez paralel, are relaţii şi obţinem chiar mâine paşapoarte pentru Italia, seara să aduc valiza, nu crede că voi dormi sub acel Luchian mai mult de-o noapte, să revadă Neapole şi eu să mor cât oi pofti la Termi, Volterra şi Tarquinia după etruscii care mă interesează, numai că părerea ei sinceră e că nu merită, preferabil e să rămânem la Lido îmbrăţişaţi pe plajă, bem ceva tare şi visăm cu ochii scăldaţi de albastrul cerului aceluia, uşa am lăsat-o nereparată, fiindcă maşina prietenei ei aştepta cam de mult şi trenul pleca

înainte de miezul nopţii. Abia când ne-am aflat pe micul traghetto străbătând drumul argintat spre Capri mi-am dat seama că propunerea ei e realizabilă şi că sunt autorul ieşirii din ţâţâni a uşii, violenţa mea n-are pic de stil, la înapoiere o înlocuim cu o perdeluţă, o vilă ca aceea din parcul Dorobanţilor e o podoabă şi cea mai mică neorânduială îi periclitează structura... Pentru a da curs bunelor mele intenţii, am cumpărat de la o bătrână îmbrăcată în rochie de dantelă neagră, pe o străduţă din Neapole, o trusă cu două duzini de şurubelniţe, una din unelte avea să-mi fie de folos atunci când, apăsând pe trăgaci, aveam să observ că pistolul e neîncărcat, ba aş spune că şurubelniţa e superioară, cum se va vedea mai departe.

Lucrurile s-au petrecut atât de rapid, că elementele şi timpii întregii aventuri se amestecă şi adesea se inversează, am nevoie de un bun răgaz spre a pune ordine în succesiunea faptelor, evenimentele s-au petrecut de parcă ar fi fost conduse de un strateg cu planul în faţă, mai bine nu povesteşti decât să dai lucrurile peste cap şi să începi cu sfârşitul. Rămăsesem la Florenţa fără un şfanţ, bogătaşa nu realiza dezastrul, cânta toată ziua arii din opere, mă copleşea cu drăgălelile ei, eu stăteam prăbuşit în fotoliul apartamentului şi trăgeam ţigară după ţigară, înspăimântat că iarăşi va bate în uşă proprietarul ca să-mi amintească cifra notei de plată, să-mi învedereze că pensiunea Versailles e casă onorabilă, să-mi confişte de pe noptieră cartelele de metraj şi încălţăminte cu care să se despăgubească...

Ai fost fericită când ceremonia didactică s-a încheiat şi tatăl tău ne-a anunţat că e o masă liberă la Capşa şi a reţinut-o, numai că trebuie să ne grăbim. Am izbucnit în istericale, strigând că n-am nici un chef să mă grăbesc, m-am grăbit de când mă ştiu, şi tot târzielnic, şi măcar în ziua căsătoriei mele să nu, parcă presimţind ce ne aşteaptă la Capşa, penibila istorie cu Păstorel şi cu doamna îmbrăcată în rochie de dantelă neagră, scandalul bătrânei la refuzul meu de-a o însoţi la hipodrom, la acel Iordănescu.

Te-am lăsat în seama mătuşilor Fiducia şi Berlina, m-am strecurat prin mulţimea rudelor şi prietenilor şi am ieşit. M-am azvârlit într-un taxi, am ocolit cartierul Dorobanţilor şi m-am dus glonte la cel care îi fusese avocatei amant, îşi bătuse joc de nobilele ei sentimente de-a lungul a opt ani încheiaţi şi-i stricase cariera paracriminală. Tocmai ieşea pe uşă îndemnând un puşti să aibă grijă de-o valiză împestriţată cu toate etichetele marilor hoteluri din Europa şi de un pântecos vas de teracotă, pentru grădină, i-am spus că vreau să lămuresc lucrurile, nu sunt un oarecare în ciuda faptului că port loden (el avea un pardesiu de gabardină, aparţinea protipendadei), ce a fost între voi aparţine trecutului, i-am spus, mă interesează exclusiv banii, sunt sincer şi direct şi dumneata trebuie să alegi acelaşi limbaj, alege-l! am spus. M-a luat cu vorbe blajine: că putem vorbi prieteneşte, pe îndelete, că nu e înarmat pentru o discuţie la înalt nivel, că el e cunoscut pentru seriozitatea în afaceri, că în sfârşit acum pleacă la Oradea, are acolo o expertiză, peste cinci zile se înapoiază şi mă invită la o cafeluţă, tot cuvinte de prisos, la uşa autobuzului Renault. L-am însoţit, am schimbat la Piaţa Scânteii cu noul troleibuz 82, ne-am urcat în primul avion, eu fără bilet, ceea ce mi-a adus neplăceri la perforatul controlorului şi m-a pus faţă de individ într-o situaţie de inferioritate. I-am spus, ca s-o ştie: comit un lucru de-o flagrantă impoliteţe, te însoţesc la Oradea în loc să fac onorurile casei la Capşa, în ziua nunţii mele, adevărul mi-e mai drag decât Plato dar banii trebuie înapoiaţi femeii cât nu e prea târziu: o somează şi pe dânsa o doamnă în vârstă care pleacă din ţară la soţul ei din Grecia, poate ai cunoscut familia Iordănescu... Cât despre acest ocol, sper să am avion de înapoiere încă după-amiază, măcar la tort şi cafele să fiu printre ai mei, m-am angajat înaintea miopului că voi fi soţul ideal, însă el, cu aroganţă de escroc versat: n-ai să fii, te dezamăgesc, avionul zboară la Berlin, n-ai avut ochi şi urechi pentru firma de pe parbrizul aeronavei şi pentru anunţul repetat în difuzoare, eşti un zăpăcit (termenul n-a fost acesta, ci unul cumplit, mă feresc să-l reproduc), ba mai mult, a mai adăugat

escrocul, avionul a fost deturnat şi se îndreaptă spre Antile, uită-te prin hubloul ăla şi-ai să vezi Marsilia... Şi ca să-mi dovedească pe loc cât de jos se află şi cu ce se ocupă, a scos din servieta pe care o ţinuse la piept pânza răsucită a tabloului lui Luchian. Aţi fost înţeleşi! am strigat, această capodoperă mi-a fost dăruită, se afla aseară în sacul meu de sport, tare aş vrea să ştiu (dacă nu fac o indiscreţie) unde se află la această oră complicea dumitale, nu cumva în Antile? Şi să te mai încrezi, am adăugat, în cuvintele unei avocate!

Masa de la Capşa fusese ocupată, chelnerul ne-a servit cu tot soiul de scuze – că nu se mai reţin mese, obiceiuri mic burgheze, încercaţi la Pescăruş, reveniţi mai târziu, renunţaţi, treceţi bănuţii dintr-un buzunar într-altul şi ziceţi că aţi fost. Socrul meu s-a enervat, a ridicat tonul, l-am văzut încremenind, şi-a pierdut şirul cuvintelor, şi am alergat după un taxi – sunt zile când ne dăm toată averea pe maşinile astea. Mi-a plăcut nespus că nu ţi-ai pierdut buna dispoziţie dintr-o pricină la urma urmei derizorie, te-am auzit făcând propunerea să mergem la mătuşile mele, au avut ele prevederea să înjghebeze o gustărică, erai nespus de voioasă şi decizia ta mi-a părut nu numai înţeleaptă dar şi o garanţie că ştii să ieşi din orice încurcătură, bine ar fi fost să te afli în locul meu la Florenţa, cu patronul pensiunii aşteptând să-i fie achitată nota. Am luat tramvaiul la Universitate şi ne-am regăsit, mai puţini decât urcaserăm în vagonul de clasa a doua (n-ai regretat pierderea unora pe drum, n-aveam unde-i aşeza), în Braziliei 14. Masa era pusă, gâsca la tavă aproape gata, tanti Fiducia a tras-o în baie, în oala minune, pe lampa cu gaz. Am petrecut până-n zori la patru, auzeam prima mierlă cântând în acel an, i-am condus pe ai tăi la o verişoară în Tunari, am rămas singuri pe străzi, fără adresă şi scop, ne-am putut săruta în voie sub castanii de pe Polonă, Radu Greceanu şi intrarea Orăşanu sau Orăştie.

Lupoaica din Dorobanţi nu era defel amestecată în afacerea cu tabloul, o învinuisem în chip nesăbuit, la mânie: mi-a explicat pe îndelete, cu cafeaua în faţă, m-a implorat ca altă dată să nu mă mai grăbesc a judeca oamenii, sunt alţii care o

fac excelent, câte a putut ea să vadă în procesele pe care le-a pierdut, nici etichete să nu pun, şi zicându-mi acestea, dulce şi ispititoare, m-a tras într-una din acele cabine cochete dar destul de şubrede care stricau fasonul plăjii. Mi-a plâns în braţe până după apusul soarelui, s-a jurat că ea a fost întotdeauna sinceră cu mine, renunţă pentru vecie la acel escroc şi la banii pe care el i-a păpat cu cine ştie ea, să nu mai privim înapoi şi nici lateral, mai bine înainte, iată, a zis arătând cu degetul spre culmile înzăpezite ale Alpilor, iată trenul de Domodosola urcă spre tunel, acum îi mai auzim gâfâitul la urcuş, curând nu-l vom mai auzi, aşa şi cu trecutul, cu zilele întunecate ale unui amor defunct; dar priveşte! trenul şi-a pierdut un vagon şi vagonul alunecă bezmetic pe linie, urmează o catastrofă...

Câţi ani au trecut de-atunci? Mirosul gras al gâştei arse în oala minune (minune!) încă mă urmăreşte, tanti Fiducia îşi mai frământă şi acum mâinile pentru netrebnica ei de lampă, chiar mâine să scoţi din chicinetă lodenele acelei zile, or mai fi? Până să ajungă în Braziliei 14, tatăl tău a fost purtat prin tot Bucureştiul, la înapoiere putea să descrie în amănunt Ferentarii modernizaţi, Pantelimonul nu încă, Giuleştii în pragul unei transhumanţe, făcuse prostia să-i spună şoferului că e din provincie şi şoferul profitase, lodenele miros a gâscă şi după treizeci şi cinci de ani, n-am mai intrat de atunci la Capşa, adio zilelor frumoase de odinioară, tabloul lui Luchian a fost recuperat de poliţia daneză, returnat sub pază proprietăresei, eu am dat buzna chiar a doua zi în vila din parcul Dorobanţilor şi l-am revendicat. E fals! a hohotit avocata, nu valorează nici cât benzina care l-a purtat peste mări şi ţări, îl comandasem unui student de la arte ca să-l ispitesc pe escroc, e o victimă a nepriceperii lui în amor şi estetică, dar vei fi despăgubit pentru ofensa fără voie, ia aceste brăţări de aur şi sărută-mă!

Copleşit de gestul ei, i-am cuprins talia şi, uitându-mă adânc în ochii albaştri, i-am mărturisit în lacrimi că intrasem pe uşă cu vânăt gând criminal, că port asupră-mi o armă pedepsitoare, ea a hohotit încă o dată, acum diferit de hohotul dinainte, şi m-a implorat teatral să nu mă însor, să mai amân. A fost rândul meu

să hohotesc, altfel decât la primirea brăţărilor, am anunţat-o fără menajamente că m-am căsătorit chiar în ajun, îţi jur că persoana este femeia visurilor mele, şi-a luat toate examenele şi a cântat Haendel la Huşi... Bravo! a exclamat avocata, şi în exclamaţia ei am detectat indigoul ironiei, eşti aşadar bărbat la casa ta, am aflat că ai aderat la liga monogamilor, află însă, domnule, că nu mai închiriez: nu pot să-i sufăr pe chiriaşi, sunt labili şi univoci, doctorul mi-a interzis contrarietăţile, sufăr de inimă, mi se recomandă o cură de aer marin pe coasta normandă şi plec chiar mâine, poate că... (aici, privire rugătoare şi umedă) poate că nu singură: mă vei însoţi, am nevoie de optimismul tău funciar şi de vorbele tale. Nu mă refuza. Mi-am făcut bagajul în acea seară, am ieşit împreună după târguieli, ea fericită de întorsătura lucrurilor, eu întrucâtva abătut pentru că întâlnisem pe Moşilor o bătrână doamnă în rochie de dantelă neagră, care a strigat văzându-mă: Iordănescule, strânge-mă, rupe-mă, iubeşte-mă! scăpasem de urmărirea ei dar era o presimţire a ceea ce se putea întâmpla, a ceea ce s-a şi întâmplat cu douăsprezece ore mai târziu: avionul în care ne aflam, eu şi frumoasa avocată, s-a prăbuşit în Pirineii maritimi, agenţiile de presă aveau să scrie că nu sunt supravieţuitori.

Unul din noi doi fantazează graţios, mi-ai spus la un moment dat, în orice caz nu eu; i-a dă-mi fruntea să-ţi iau temperatura! Vai, tu arzi! ai strigat şi te-ai şi repezit la telefon să-l suni pe doctorul Uscatu. Te-am auzit comunicându-i simptomele: ochi sclipitori, logoree, discontinuităţi în succesiunea faptelor, scurte accese de entuziasm şi lungi şi penibile căderi în apatie, da, da, da, sigur că da, înţeleg ce spuneţi dar... Vreţi să repetaţi întrebarea? Nu, sunt purtările lui de totdeauna, chiar şi febra... Îmi amintesc seara căsătoriei noastre, zilele acelea de acum treizeci şi cinci de ani... Mulţumesc, asemenea. Dar acum mai frecvent, plus delirul, inconfortul, printre altele se plânge că-l doare mâna dreaptă a statuii *L'Arringatore*, de la Muzeul arheologic din Florenţa, spune că pentru scoaterea personajului din apele (râpa, mâlul, prundişul) lacului Trasimeno s-au străduit mari savanţi şi macarale

şi nu crede că se va găsi un singur târnăcop pentru exhumarea lui după ce va fi devenit statuie; are dese ameţeli şi (aici vocea în scădere şi pâlnie pe receptor) uneori deraiază... Să repet? Deraiază, domnule doctor! De pildă, noi ne-am căsătorit la primăria raionului 1 Mai, ori el plasează Piaţa Amzei sub fereastra sfatului, policlinica noastră nu e îngrijorată, face rău că nu iese din casă mai niciodată, nu, nu, nici în Italia nici în Pirineii maritimi, el n-are o profesiune, e soţul meu şi scrie cărţi, ar fi util să-i citiţi una din ultimele, are pagini interesantissime despre etrusci. De ce vă miră? Domeniul e – cum se spune acum – foarte productiv. Într-una din proze sunt admirabil descrise pietrele tombale înfăţişându-i pe soţii de sub lespede şezând jumătate întinşi pe patul matrimonial, de fapt patul alăturat mesei, pentru că estrucii nu descoperiseră scaunul, sigur că a făcut observaţii ale monumentelor, s-a şi fotografiat cu defuncţii, în Umbria, Campania, Toscana... nu ştiu pe unde n-a umblat... Stă acasă cinci-şase zile şi călătoreşte opt-zece luni. Căsătoria şi călătoria sunt pentru el una: exerciţiu pentru despărţirea din urmă... Presupuneţi că aici ar fi buba? Să abandoneze Etruria? Oh, asta e cu neputinţă, domnule doctor, nici eu n-aş părăsi-o, fiindcă în seara nunţii noastre... Nu, nu e o fixaţie. Sau poate că e o fixaţie, dar ce importanţă ar putea avea dacă...? Adevărul e că face febră de când îl cunosc, numai într-o duminică din 1957 n-a făcut, şi-atunci am chemat Salvarea, se simţea distrus... Spuneţi! Notez: amital de trei ori pe zi, plimbări prin cartier, climat agreabil în familie, romane fără probleme, rudotel, soteu de morcovi... Fireşte, fără carne şi tutun. Conversaţii agreabile? Sunteţi foarte gentil. Ce-ar fi să prânziţi cu noi duminică? Ne-ar face imensă plăcere. Vă rezervăm unul din paturile noastre etrusce. Bucatele? Etrusce şi ele, se înţelege. Încă din seara nunţii noastre... Din gâştele Capitoliului, regretata tanti Fiducia preparase... Vă aşteptăm, domnule doctor, *clensi cen fleres tece Sansl Tetine...*

1989

CUM A CĂZUT PATUL ŞI ALTE ÎNTÂMPLĂRI LICENŢIOASE

Capitolul I, *în care cititorul face cunoştinţă cu Căpitanul, un etern îndrăgostit, cu iubita lui Colombina, şi asistă nemijlocit la deliciile unei nopţi de amor inubliabile. Întorsătura pe care o iau lucrurile în momentul declanşării seismului. Comparaţie între utilitatea patului şi avantajul de-a nu avea deasupra un acoperiş. Cum s-au salvat cei doi îndrăgostiţi din haosul unei discuţii ce îi putea conduce la pieire, precum şi alte aspecte ale dialogului inegal cu natura lipsită de elementară bunăcuviinţă.*

În timpul cinei în doi, în mica sufragerie de la parter, ea îi relata o scenă amuzantă petrecută cu două săptămâni în urmă: o întâlnise pe Brighitta, prietena ei, căreia îi împărtăşea de fiecare dată amănunte despre întâlnirile ei cu Căpitanul şi, o dată, aceea o întrebase: şi, desigur, v-aţi iubit îngereşte... Colombina, ca să-i dea o imagine întreagă despre proporţiile amorului consumat, îi răspunse radioasă, cam inexact în expresie, dar foarte concludent: ca iepele. Brighitta, fie din pricina uruitului unei maşini care tocmai trecea, fie din cauza aplecării sale pentru figurile de stil neobişnuite, auzise răspunsul destul de deformat şi, temându-se ca nu cumva în relaţiile lor să fi intervenit ceva neprevăzut, cu alte cuvinte iubirea să nu mai fie în regulă, ca până atunci, s-a mirat foarte: aţi făcut caiete? – aşa auzise şi nu-şi reţinuse mirarea ştiindu-l pe căpitan preocupat să înceapă, fără să le termine, tot felul de meşteşuguri.

Restabiliseră, hohotind de râs, sensul cuvintelor dar, la următoarea lor întâlnire, a Colombinei cu prietena ei Brighitta, care omologase termenul, din nou cu întrebarea: spune-mi, te-ai văzut cu Căpitanul?... Aţi mai făcut caiete? Colombina,

triumfătoare, i-a răspuns pe loc, conform codului: oho, nu caiete, ci registre!

E de închipuit cu ce satisfacţie a ascultat Căpitanul, în timp ce întingea o coajă de pâine în sosul unei tocane gătite de propriile-i mâini, această întâmplare servită ca un elogiu al meritelor lui, nu întotdeauna – meritele – la înălţime. A derulat în minte filmul celor petrecute cu două săptămâni în urmă, mai exact a întors filele mari ale registrului, şi s-a asigurat că Colombina nu exagerase, însă, ca să fie corect şi onest ca orice căpitan de onoare, a zis: nu-i mai puţin adevărat, dragă Colombina, că ai colaborat foarte sârguincios, cu vie imaginaţie şi dăruire, la confecţionarea acelor registre. Şi, galant şi tâmpit, ca orice căpitan trăit mult în atmosfera regimentelor: n-ai lucrat la normă, ca urmare ţi-am acordat jumătate din satisfacţia producţiei de cea mai bună calitate... Toată lumea (lumea? ce vorbă e asta? şi-a muşcat el limba) este mulţumită. Şi va mai fi, a adăugat ferm.

Gândul Căpitanului s-a împrejmuit imediat cu noi proiecte de bravură, s-a precipitat pe scări ţinându-şi iubita de încheietura mâinii, a dezbrăcat-o milităreşte, i-a cerut să... numai că picioarele lui n-au făcut nici un pas pe urmele gândului, tactica militară cere multă chibzuială în desfăşurarea materialului uman, în cazul în speţă e nevoie de un răgaz anume pentru cunoaşterea dispozitivului adversarului, pentru aprecierea forţelor de care dispune şi, nu în ultimul rând, pentru pătrunderea psihologiei lui. Colombina călătorise trei ore şi jumătate într-un tren mizerabil, între sacii burduşiţi cu pâine ai ţăranilor obosiţi de drumurile Bucureştiului, de la o prăvălie fără pâine la alta, cu pâine bună dar cu vânzătoare duşmănoasă, nu izbutise să cumpere nici măcar o chiflă, dacă se-aşeza la o coadă ar fi pierdut trei trenuri. Unul povestea în compartiment că face nuntă, speră să aibă aproape două sute de invitaţi, nu nădăjduieşte să scoată prea mult, abia pentru o Dacia, fiindcă vin mulţi din cei fără obraz, ştăbime ce se va răscumpăra mai târziu şi problematic, care cu un serviciu mai convenabil pentru fată, controloare de calitate la fabrica de

confecţii (nu strică trei-patru blugi suplimentari pe lună), care cu promisiunea de a-l selecţiona pe ginerică pentru Ştefan Gheorghiu, el e intelectual dar vitregiile vieţii l-au împiedicat să-şi procure o diplomă, băiatul e isteţ şi poate promova la partid sau în miliţie, s-aranjează, însă totuşi nu ştii cât rămâne în judeţ, dacă îl schimbă?...

Dar la serviciu cum mai merge? întreabă Căpitanul, care cunoaşte dinainte răspunsul (rău, cum să meargă? Vaca aia de contabilă şi-a arogat de la sine putere controlul condicii de la poartă), dacă i-a scăpat întrebarea, acum să nu asculte cu cel mai viu interes răspunsul? Nu e frumos, de bună seamă, Colombina îi va reproşa din nou, în pat, chiar în clipa în care vânturile umflă mai avântat pânzele corăbiei, că nu-l interesează suferinţele ei, numai la trupul înghesuit de sacii cu pâine îi e gândul (cât de dezonorant pentru un căpitan care...). Dar trupul tău e operă de artă, adică e tot ce eşti şi te exprimă în întregime, îi va răspunde Căpitanul închipuindu-şi că formulează o scuză şi, la urma urmei, convins că restabileşte un raport direct proporţional şi de complementaritate cu povestea dinainte privitoare la caiete, registre şi alte elemente de birou. Sufletul, suferinţele, ei da, vezi, tocmai ascultam la radio *Viaţă şi dragoste de femeie*, cu Kathleen Ferrier, virează rapid Căpitanul: e cutremurător cât de profunde sunt simţămintele unei femei (în gând: de fapt simţămintele lui Schumann, închipuite ca aparţinând iubitei, dar ştie dracu' ce gândea iubita, poate la scorpia de contabilă, pe vremea aceea contabilii abia apăruseră, e de presupus că profesiunea, intrată pe mâna femeilor, întoarce, ca şi oglinda, imaginea infidelă şi deformatoare asupra celei ce o mânuieşte...), cât de complexe labirinturile, multe şi încurcate, ale sufletului feminin... Colombina, e rândul ei, urcă câteva trepte ale scării, în ochii ei Căpitanul distinge contururile patului din chilia de la etaj, sclipetul tulburător al veiozei (se iubesc cu lumina aceea tainică), lui îi produc ameţeli expresia chipului ei concentrat la ceea ce simte, crisparea gurii frumoase (îţi iubesc, e adevărat, întreg trupul, Colombina, însă gura splendidă înainte de

orice altă bijuterie cu care te-a dăruit Dumnezeu!), acea cuti-şoară dintre sprâncene, plecările fără urmă ale profilului fin şi înapoierile lui neaşteptate... Dar dacă n-a urcat cele câteva trepte şi mie doar mi s-a năzărit? se înfrigurează Căpitanul. Purtăm măşti ca-n commedia dell'arte, fiecare îşi aşază pe chip mai multe, abia ai reţinut trăsăturile uneia (şi te pregăteşti să te comporţi după cum ea îţi pretinde), că te şi afli în faţa alteia, diversă, derutantă. Din cauza prezenţei mai multor martori, în societate, o nepotrivire de acest fel este şi se numeşte gafă; avem însă o mulţime de situaţii similare ce au numai doi protagonişti: lipsa unui martor (crezi, căpitane, că ar fi cu putinţă? ai grijă să n-o iei razna!) ne aruncă în închipuiri şi ne blochează... În societate, situaţia penibilă se rezolvă uşor, pleci cât se poate de repede de la locul faptei, îţi spui atât îmi pasă de opinia lumii, nu dai doi bani pe ea, traversezi strada şi în primul debit, odată cu cererea ziarului, cu revederea pe prima pagină a cuplului prezidenţial, ruşinea îţi trece, alţii fac gafe pentru o ţară întreagă şi nici că le pasă; dar într-o chestiune atât de delicată ca dragostea? Ei, aici ce faci? Pentru că, în dragoste, cu acest bagaj de vitejie, delicateţe şi curăţenie te prezinţi, un gest sucit, o învăluire prost executată, un atac pripit sau o manevră necavalerească (ia scrie *necavalerească* la maşină şi-ai să vezi cum pocnetul silabelor tropotă întocmai ca nobilul animal din care se trage termenul, încearcă şi-ai să auzi, căpitane!) te pierd neîntârziat. O crezi pregătită pentru dragoste, fremisezi anticipând dulcile, învăluitoarele ei mângâieri şi rafinamente, şi, dintr-o dată, ea care pianota pe clapele unei replici potrivite scârbei ăleia de contabilă (cu mine se pune ea? nu mă cunoşti, o învăţ eu minte), te anunţă că nu-i făcută doar din carne (pufoasă) şi oase (lungi, mlădioase, mai lungi şi mai mlădioase decât ale şarpelui), ci şi din puţin suflet, ca atare avansul tău e inoportun, de caporal din raniţa căruia lipseşte bastonul regulamentar de mareşal, într-un cuvânt că eşti un animal.

La carte, îşi aminteşte Căpitanul, stă totuşi scris negru pe alb că, din sutele de clipe ce alcătuiesc ansamblul unei bătălii

(gândeşte înalt, nobil, căpitane, caută referinţe în filosofia practică a renaşterii italiene, privitoare la lupta dintre amanţi!), abia de se-adună două trei – dintre cele mai scurte – destinate de soartă a fi favorabile. Ai acţionat în perimetrul clipei potrivite, ai izbândit; n-ai făcut decât să apreciezi şi să întorci pe toate feţele şansele, condiţiile date, cercetându-ţi până la oboseală poziţia şi capacitatea forţelor puse în dispozitiv, ai pierdut. Te poţi duce liniştit la culcare, lăsând vorbă aghiotantului pe care nu-l ai să te trezească la ora când, soarta bătăliei fiind uitată de armiile în marş spre alte obiective, vine timpul să-ţi strângi cortul şi s-o roieşti unde oi vedea cu ochii: ţi-ai pierdut nu numai gloria, ci şi statutul de combatant, de om – ergo: animalul de care vorbea Colombina...

Şi, cu toate acestea, animalul e o făptură, spune Căpitanul, e una dintre cele mai... Se pare că, înainte de a fi intrat în arsenalul unor pictori ca Vasari, Uccello sau Delacroix, privirea oamenilor nu izbutise să vadă în făptura calului decât un mijloc de. Îl considerau apt numai pentru. E adevărat că şi grecii, şi arabii, însă nu numai. În copilărie, primăria ridica gunoiul cu nişte căruţe înalte trase de cai normanzi, uriaşi, bietele animale nu mai aveau nimic din măreţia celor. Se zice, eu n-am văzut cu ochii mei, că aceste animale dorm de-a-n-picioarele şi se. Erectiv la muzică, consecvent şi la vremea somnului, vrei, calule, ovăz?

Semnul cel mai sigur că dorinţa e în declin, gândeşte Căpitanul – apariţia lui Moş Ene pe la gene. Colombina nu gândeşte nimic, ea continuă să povestească ce i s-a mai întâmplat Brighittei (face şi ea registre, cum nu!), e indignată cât de urât e Bucureştiul de când cu demolările, prăpăd! dar ea simte că bravul căpitan a obosit cât trebuie în lungile sale marşuri prin pustie, că scenariul partidei e gata de mult şi că ar fi momentul. Sunt ştiinţe ce nu se învaţă nicăieri – de pildă, ştiinţa cu mulţime de necunoscute a amorului – ştiinţificeşte n-ai nici o explicaţie pentru alegerea momentului, cum n-a fost nici în privinţa alegerii partenerului, aici, acum, mai stai, vino, de ce grăbeşti, nici aşa ca un. Ţine de puterea pământului din

tine să afli şi să foloseşti toate cunoştinţele (deprinderile? mijloacele? energiile? invenţiile? Vezi bine că n-au nume şi nu ştim de unde vin şi prin ce secret se pun în mişcare) şi să fii savant(ă) în afaceri d-astea, Căpitanul e un ignorant, victimă a sexului ales de genetică, umblă cu ştiinţa balisticei, de fapt cu abacul, în labirintul circuitelor integrate şi îşi gâdilă nervul orb al invenţiei ca să rezolve o chestiune de mărunte aranjamente între capitole vecine ale endocrinologiei. Mi-a fost foarte dor de tine, căpitane, spune Colombina, făcându-şi ochii linioare. Căpitanul uitase pur şi simplu acest semnal de luptă, el visase stindarde mândre în soare, mărşăluise de-i ieşiseră ochii, acum dormita ştiind că a înclinat de mult însemnele şi le-a încredinţat soldatului cu careta, din ariergardă. Numai că soldatul (de-această dată Căpitanul), tot soldat: pe cai, Colombina! a strigat.

Nu s-a smuls şi s-a ascuţit pana scriitorului în stare să însemne clipă cu clipă ce s-a petrecut din momentul în care, dezbrăcaţi de consideraţii şi prejudecăţi, Colombina şi Căpitanul au purces la oficierea sublimului act al unirii dragostei lor atât de îndelung amânate. Ca urmare, cititorul nu va afla nimic din marea dezlănţuire a furtunilor care stăteau încuiate cu şapte lacăte în inimile lor. Iubirile înălţătoare n-au parte de cronicari pe măsură. Impresiile disparate, senzaţiile etalate până la cele mai fine nuanţe nu pot fi descrise nici de un maestru, scrierea e o traducere şi versiunea rezultată – ştie şi un căpitan – o trădare. Te duci întins spre altar şi te pomeneşti înaintea tribunei Curţii marţiale.

Aşa cum într-o amuzantă povestire a nu ştiu cui, înspăimântătoarele flote ale Venezuelei şi Albaniei se căutau pe necuprinsele întinderi ale oceanelor lumii, cei doi îndragostiţi pluteau în neştire în vis şi legănare voluptoasă şi se căutau însetaţi, zărindu-se în lumina crepusculară a veiozei, pierzându-se în albastra noapte ce-i învăluia, adulmecându-se în răstimpuri, pierzându-se din nou, şi, pe măsură ce simţeau că sunt aproape unul de celălalt, că se îndepărtează iarăşi unul de celălalt, înflăcărarea inimilor sporea şi speranţa de-a se găsi

şi a se contopi, a se înăbuşi, a se suprima, a se reîntrupa, a înflori şi a se veşteji împreună, a se înnoda împreună, a se sfâşia unul pe celălalt, a se vindeca la dogoarea celuilalt, a se prăpădi pentru totdeauna, a învia din aceeaşi suflare a vieţii, a se rostogoli împreună, a se smulge şi a se topi împreună, a cădea împreună în hăuri fără de fund...

În toiul acelei grandioase, sfâşietoare năpustiri, Căpitanului i se păru că mândra lui corabie are un tangaj neobişnuit, mult prea măgulitor, pe care nu putea să-l atribuie lucrării sale, valurilor dragostei. Săi, Colombina! a strigat el, îndată ce şi-a dat seama că vila e zguduită de-un blestemat cutremur de pământ. Dă-mi mâna, iubito! şi, după ce i-a prins braţul, a tras-o milităreşte după el, prin trei uşi, oprindu-se în marginea nordică a terasei, acolo unde nu mai ameninţa nici un pericol – acoperişul departe, coşul din azbociment în capătul celălalt, balustrada în dreapta, solul la numai doi metri mai departe (un salt peste balustradă, în cazul în care s-ar fi prăbuşit şi planşeul de sub ei – dar încă nu sunase, ce Dumnezeu, sfârşitul lumii). Casa se ţine, iată, cu toate că zidurile lui Sivel crapă de la un anotimp la altul, gândea Căpitanul privind în noaptea înstelată coama acoperişului care tăia Lebăda, Acvila şi piciorul Lirei. Se clăteşte splendid Vega în frunzişul revărsat al salciei. În clipa asta, cugeta el, nu-mi mai pasă de moarte, ca la cutremurul trecut, fiindcă doar cu câteva minute mai înainte eram cufundat mai bine de jumătate în moarte, adânc a observat Wagner că dragostea şi moartea...

Capitolul 2, *oarecum inactual, reproduce spusele (asemănătoare strigătelor de luptă) ale Căpitanului, în timp ce pământul continua să se cutremure. Despre sentimentul de vinovăţie al eroului, care se întreabă dacă nu cumva impetuozitatea lui, transmisă patului, a fost cauza adâncă a seismului. Cercetarea, cu lanterna, a daunelor, apariţia în toiul nopţii a foamei, a dorinţei de a şti cum s-au salvat dintre ruine prietenii, împreună cu diverse consideraţiuni filosofice,*

care, sperăm, nu-l vor plictisi pe cititorul acestei zguduite povestiri.

Scena ce urmează (desigur nu şi cele dinainte) ar fi meritat să aibă un martor, unul înzestrat cu o memorie de elefant sau măcar cu un magnetofon portativ (de luat imagini nu putea fi vorba, noaptea fiind impenetrabilă, singurul capabil de-a mai distinge vagi contururi rămânând căpitanul). Să pornim de la cunoscut la necunoscut, ca-n filme, ca-n filmele de după apariţia sonorului, deoarece partea pianului (vals) era pe sfârşite şi scenele mute aşijderea.

Fi-ţi-ar al dracului de noroc, n-ai mai avea parte de ziua de mâine! blestema Căpitanul în cel mai sincer stil cazon, ţinându-se cu mâna dreaptă de balustrada ce încă mai sălta, cu stânga strângând-o pe Colombina pe după umăr. Ea tremura de frică, de răcoarea nopţii sfârşitului de august şi se ghemuia la pieptul lui. Gura ei frumoasă murmura ceva nedesluşit, Căpitanul avu impresia că ţine isonul blestemului început, dar prea era lipsită de ură, simţi că o iubeşte cu o dragoste de părinte, albă, proteguitoare. S-ar fi cuvenit să nu-şi ducă mai departe vehemenţa, dar el continua să-l blesteme pe tiranul mereu norocos, căruia Diavolul, frate-său, îi servea mereu, când părea că va cădea în fundul iadului, câte o nouă catastrofă, prilejuindu-i alte vizite prin luncile inundate de răzvrătirea Dunării şi Mureşului, prin cartierele devastate de cutremur, prin apartamentele nenorocoţilor cărora le-au fost despicate de cataclism zidurile, familiile. În '70, devenise limpede că eşti un farsor, ne minţiseşi cu aprigul tău discurs din balcon, te deziseseşi de lozincile cu care te înscăunaseşi, şi, pentru ca oamenii să nu se dumirească ce tip de canalie eşti, făceai risipă de cuvinte chinezeşti şi le presărai în capul nefericiţilor loviţi de năpastă; în '75, la următoarele inundaţii, lumea fiind acum lămurită cu cine are de-a face, cădelniţai prin lumea largă în numele fericirii şi bunăstării poporului, ridicându-te pe acoperişurile pescuite din mâluri, făcându-ţi din ele postamente pentru un viitor monument, despica-s-ar pământul sub paşii tăi

de împleticit, surpa-s-ar peste tine acoperişurile caselor boiereşti pe care le-ai trecut pe lista neagră, prăbuşi-s-ar avioanele cu care survolezi continentele împreună cu mitocanca şi cu suita, cu haita de haidamaci care... Ptiu! Încâlci-s-ar în capul tău puţinele firişoare de gândire, ca să nu mai recunoşti satul în care te-ai născut şi slugile care te-ar mai putea ajuta la ananghie, repara-s-ar opinteala vorbirii, ca să înţelegem ce-ţi umblă prin cap şi să întrezărim întinsa mocirlă din umbra vorbirii, vermina... Te-au ajutat, Satană, fraţii umblători pe sub pământ, în '77, să mai organizezi un cutremur, aveai nevoie de o nouă calamitate ca să te fuduleşti prin pieţe şi târguri, să mai ridici prin oraşele devastate câte un decor de operetă, să repeţi că asta e, intenţiile sunt bune, natura stă împotrivă: s-au epuizat resursele de lăcuste, de ciumă, le-am îmbunat şi le-am pus în slujba măreţelor noastre construcţii, ne aflăm în era forţelor cosmice, le vom domestici şi pe-acestea, am şi început să le domesticim... Bestie cu mască de vizionar, analfabet silabisind sub cupola Academiei, noi te luam drept cine te arătai (e cam nerod individul, spuneam, dar el ne vrea binele cu termen redus, treacă şi acest cincinal, greşelile şi neghiobiile le fac cei de sub el, proştii ăia isteţi nu-l informează, îi tund indicaţiile şi ne oferă smocul de păr destinat făraşului, e cam credul dom' Ţepeş ăsta, de s-ar găsi un om cumsecade să-l tragă de mânecă...), dar tu lucrai, mânca-te-ar corbii, cu o armată de laboranţi, le întorceai scribilor de zece ori ciornele discursurilor în care se mai strecurase şi câte o vorbă consolatoare, înlocuiai bomboana scăpată prin ţărână cu pastila de şoricioaică, n-ai fost în stare să dăruieşti supuşilor măcar o zi de bucurie, o primă care să nu fie o momeală, exclamai – la vederea din fuga maşinii a unei prăvălii împărţind nişte portocale – ce, gestionarul a-nnebunit, doar am decretat verbal să nu se mai dea nimic, ăsta se mai cramponează de obiceiurile de odinioară? Ia daţi-l în brânci cu şefii lui cu tot, unde le e nivelul politic? Aşa n-o să mai avansăm niciodată în rândul naţiunilor civilizate! Zicea, trecea, se mai închideau zece prăvălii de pe traseul nălucii, mai dispăreau din oraş câţiva

particulari, mai veneau în loc, înaintea magazinelor, câţiva supraveghetori... Vedea-l-aş la televizor între gazetari, legat la glezne, pe scăunaşul lui de cizmar, potrivind cuişoare într-o pingea, întrebat: drăgălaşule, ce ai urmărit de ne-ai înghesuit aşa? iar tu: eu am urmărit să conduc acest brav şi harnic popor pe culmile cele mai înalte ale... Stai uşor, băiete, iar o iei razna, să-l întrerupă un gazetar, iar te-mbeţi cu apă chioară, mai bine bate cuişorul ăla în pingea, să te vadă întreaga ţară dacă eşti în stare... Am ridicat clasa muncitoare la şi la, fără deosebire de rasă, naţionalitate şi şi şi... Uşurel, neisprăvitule, lasă gargara, bate, puişor, tălpiţa aia şi trage aţa ceruită prin pielicica găurită strâmb de sulă! Vezi că nu te pricepi? Păi atunci? Cizmarul să persevereze: cuişorul e bont, mai dădui şi gaură strâmbă, însă mi-am luat angajamentul solemn în faţa, am jurat să, ca şi Mircea cel Mare şi toţi ceilalţi, accept să bat cuie numai în faţa glorioasei clase muncitoare, şi a marii adunări naţionale, refuz să răspund la această înscenare, aici în studio e lovitură de stat, la care un gazetar să intervină: lovitură de ciocănel în cuişor subţirel... Uscaţi-s-ar mâna cu care semnai, pe-o jumătate de foaie, decretele cu articol unic!

Gata, gata, termină odată, pentru numele lui Dumnezeu! a strigat Colombina, şi, ca prin minune, tremurăturile pământului au încetat. Căpitanul, răcorit, s-a grăbit să afirme că, sigur, trebuia să înceteze, tensiunile – ale lui şi ale straturilor – s-au descărcat, eu am luptat cu Anticristul corp la corp, ca la Mărăşeşti, a spus el mândru şi viteaz, nu l-am lăsat o clipă să-şi desăvârşească opera destructivă, mânca-l-ar pământul! Şi a trecut îndată la savante consideraţiuni privitoare la poziţia faliilor, la fenomenul din largul Californiei...

Nu-şi putea închipui, bietul căpitan, că strigătul Colombinei nu era adresat cutremurului, acela n-avea urechi de auzit, ci lui. Ai fost de-o vulgaritate înspăimântătoare, a spus ea tremurând din toată fiinţa, eu îmi spuneam rugăciunea, cea pe care am murmurat-o şi-n timpul seismului trecut, tu băteai câmpii şi te făleai cu vitejia ta de prisos! N-am auzit decât în Colentina un limbaj atât de josnic! Să-ţi fie ruşine, căpitane,

pentru... Căpitanul a lăsat ochii în jos (prea fusese luat pe sus), s-a văzut gol puşcă în lumina dimineţii ce se apropia, a înregistrat că şi iubita e în costumul Evei, a făcut un efort de înţelegere a situaţiei lor şi şi-a explicat pe loc de ce continuau să se înghesuie unul într-altul – îngheţaseră sub roua dimineţii.

S-au întors în casă, s-au îmbrăcat în grabă, au dat câteva telefoane la Bucureşti, au băut o cafea fierbinte, au luat lanterna pentru a avea ceva în mână (lumina zilei o făcea de prisos), au cercetat toate încăperile, starea tuturor zidurilor. În lunga lor peregrinare prin odăi, Căpitanul era muncit de o îngrijorare căreia întârzia să-i dea formă: dacă, în timp ce îl blestema pe autorul cutremurului, cineva aflat prin preajmă, poate înarmat cu un magnetofon portativ, înregistrase...? Simţi că în stomac i-a intrat un proiectil de mare calibru, ceru să urce la cabinet, se asigură că Colombina s-a vârât sub pătură, şi alergă unde spusese. Dacă am avut nenorocul să fiu auzit, îşi spuse el, sunt un om pierdut.

Colombina nu adormise. Se ghemuise în pat, ostenită şi înfrigurată, îl simţi intrând tulburat lângă ea şi, cu ştiinţa unei femei îndrumate de acel simţ precis al situaţiilor critice care conduce la terapeutica cea mai adecvată, îl întări cu doar două cuvinte pe iubitul acum atât de abătut: unde rămăsesem?

Întrebare genială, trebuie să recunoaştem, care i-a aruncat într-un râs cu hohote, cu icnete şi tăvăliri ce puteau dărâma patul, acel pat din care fuseseră brutal alungaţi şi-n care se regăseau acum printr-o îmbrăţişare mai dulce decât altele (din nopţile când pământul nu se cutremura). Au reluat cu voioşie lucrarea pe care o începuseră.

(Detaliile acelei nemaipomenite dimineţi de dragoste, în capitolul următor.)

Capitolul 3. *Aici se petrec toate câte au fost anunţate. Căpitanul şi Colombina sa, în imposibilitate obiectivă, legică, de-a descrie ce li s-a întâmplat şi cât de mult s-au bucurat de ceea ce numim întâmplare, lasă pentru mai târziu povestirea faptelor, conştienţi că amintirea, departe de a sărăci im-*

presiile şi simţămintele, adaugă un ce poetic scenelor trăite împreună.

Îţi voi vorbi astăzi despre mediocritatea mea, a zis Căpitanul. Nu-i momentul, a zis Colombina, cu atât mai puţin cu cât te-ai dovedit curajos. În fond, a continuat ea, şi Pământul e laş şi mediocru de-a lungul unui şir de ani, dar şi când îşi dă drumul! Insist să-ţi desvăluiesc motivele, a zis Căpitanul. Nu insista, pe cititor nu motivele îl interesează acum, capitolul dinainte i-a promis să... El aşteaptă şi nu-i recomandabil să-l dezamăgim, a zis Colombina. El doreşte arzător să vadă cum cade patul.

Se aflau îmbrăţişaţi în patul despre care era vorba, rămânea să inventeze ceva care să-l prăbuşească de pe picioare. Căpitanului nu-i venea nici o idee. Dar cuvântul dat e cuvânt, un militar e un om de onoare, trebuie să-l respecte. Aşadar...

Păsărelele în rămurele... roşul violaceu al răsăritului... norii, ca părul tău revărsat pe albastrul feţei de pernă... de ce a rămas aprinsă veioza... mâna... tavanul desenat ca o pânză de păianjen... sânii învolburaţi ca norii... pielea netedă şi parfumată... dragostea ca o duşmănie convertită... profilul de regină... ca şi cum n-ar fi şi regine cârne sau cu nasul ca un plisc... aşa e mult mai bine... vreau să te privesc în timp ce... contrar părerii generale, femeia e cea care îşi îngenunchie mai greu luciditatea... însă gura... vino împrejur ca o iederă... cum se face că renunţăm atât de uşor... nu-i nici o ruşine să fim animale... ca animalele... indienii venerează vaca... saltă perna... întinde mâinile, te crucific... aşa... vino... sub tine... te îndepărtezi pe măsură ce te simt mai aproape... te văd limpede dar trăsăturile nu mai sunt ale tale... palmele... amândouă... parcă un tren nesfârşit... înaintând printre munţi. Alpii... cum cresc şi se umflă spinările lor... cădere în prăpăstii profunde, o sorbire a adâncurilor... eşti cea mai desăvârşită dintre... ca o alergare pe plajă... de-ai putea să înţelegi cât de frumoase sunt formele contopite în una singură... oglinda... nu, m-ar duce altundeva, aş face expertiză plastică... caii... mi-a plăcut întot-

deauna să întârzii... minunea necuprinsului tău... o rezistenţă care se vrea înfrântă... din nou Alpii înspumaţi de zăpezi calde... lacuri limpezi... cade perna... nu, cade patul... ca şi cum ne-am prăbuşi din cer... e ceva care seamănă cu durerea... durere ascuţită asemenea unei neteziri a nisipului, pe plajă... eşti sigur că picioarele... ale patului, desigur... se frânge la mijloc... poate cutremurul, n-am controlat... sunt dincolo de tine... pretindeai că numai trupul, jur că nu ştiu cât e şi unde se află... numai sărutul, ca un ac... ca un ac şi ţipătul, acolo... se poate spune că un sfârşit al sfârşiturilor... da, Wagner... citeşti ca pe-o partitură fiecare notă, înaintezi în acuarela unor nuanţe, Doamne!... ne-a părăsit perna, e pe covor... las-o... strânge-mă cât poţi... trup... palma, palmele... îţi redescopăr, ca-n vis, profilul... e ca o roştogolire pe loc... auzi liniştea bătută la maşina de scris... şi păsărelele în rămurişuri... mă doare, dar parcă e fiinţa alteia, durere risipită prin lumea largă... invers... dacă ţii atât de mult... cum... mi-a amorţit piciorul... *comme le Styx... pour t'embrasser neuf fois*[1]... verbe: a ostoi, a anula... triunghi pe-o farfurioară dintr-un tort cât pământul lui Ptolomeu... parte cuprinzând întregul... oboseală fundamentală... o femeie simte nevoia abia acum de mângâiere, de una stinsă... de aceea se spune – şi e fals că e învinsă... dar cel învins e el... s-a spulberat până la fărâmă, el ar trebui să fie consolat... nu se adună curând... acont la o moarte de care e sigur, îi simte colţii, secera sau coasa... bravura răsplătită cu cătuşele şi golul... destul, cititorul a juisat cât a dorit... auzi concertul încântător al păsăretului... până adineauri domnea o tăcere de... acum ne asurzeşte... doamna contesă de Salina îşi făcea mulţime de cruci înainte şi după, devoţiune şi sentimentul păcatului... a-ţi face cruce aflându-te cocoţată pe crucea care te-a sfinţit din tălpi până în creştetul capului... ţi-am spus că patului tău îi lipseşte un picior, acum cade... Cuprinde-mă strâns!

1 ... asemenea Styxului... pentru a te iubi de nouă ori...

În clipa următoare, patul schilod se prăbuşeşte şi Colombina îi propune căpitanului: acum putem vorbi în voie despre mediocritatea ta.

Capitolul 4, *în care nu se petrece nimic. Ar putea înfăţişa situaţia celor doi bieţi îndrăgostiţi după toate cele întâmplate: şi-au amintit că li se făcuse foame îndată după cutremur, acum visau să coboare în sufrageria de la parter, la masa unui mic şi cochet local italian, la chioşcul viu colorat al unei cofetării de pe faleză, unde să comande îngheţate şi cafele.*

Căpitanul mărturisi că n-are nimic de-ale gurii în casă, nici măcar o felie de pâine, în sat n-a mai sosit pâine de o săptămână, a vrut să meargă la Sinaia să cumpere, s-a temut că autobuzul de înapoiere nu va circula şi risca să nu fie la timp în gară, ca s-o aştepte. Are o idee: să împrumute de la o vecină patru ouă şi să-i toarne o omletă magnifică, aşa cum a mâncat în vremea războiului la popota ofiţerilor, goală sau cu câţiva biscuiţi, merge cum Colombina nu-şi închipuie. Cum între sediul dragostei şi cel al foamei – din încăperea craniului – e o distanţă foarte mică, sus-zisele fiind aproape gemene, Colombina făcu fulgerător compromisul şi spuse: fie, iubitule, şi cu biscuiţi.

Capitolul 5, *unde cititorul întâlneşte o mulţime de persoane necunoscute, care lasă să se înţeleagă că ştiu exact toate câte s-au petrecut cu Colombina şi Căpitanul, în noaptea de pomină a acelui sfârşit de august. Din relatările lor aluzive reiese că nimic din cele ce înfăptuiesc particularii nu scapă vigilenţei oficiale şi că informaţiile de această categorie cunosc un curs fără bariere până la primul (şi cel mai iubit) cetăţean al ţării, care le apreciază ca o contribuţie de preţ la îmbunătăţirea calităţii vieţii şi a balanţei dintre importul şi exportul statului, la realizarea unei compoziţii corespunzătoare a cadrelor în sânul partidului şi al sin-*

dicatelor. Estimaţii preliminare privind roadele politicii demografice până în anul 2010.

Căpitanul, care fusese comandantul pichetului de pompieri al Agerpresului, mai avea câţiva prieteni în agenţie şi-i plăcea, de câte ori revenea în Bucureşti, să treacă să-i vadă. Cu o săptămână înaintea cutremurului, îl vizitase la birou pe Pantalone Ionescu, de care se simţea mai legat decât de-un frate. Bine-ai venit, iubite prietene, l-a întâmpinat acesta pe lungul culoar al Casei Scânteii, am noutăţi ce te vor ului, ba ce zic, te vor cutremura. Intră în biroul meu, nu-i nimeni, secretara s-a învoit – au sosit chiloţi bulgăreşti la Romarta – duc filele astea la conducere şi mă întorc în zece minute. Ai căzut cum nu se poate mai bine; dacă mai întârziai, te sunam la telefon, îţi dădeam să înţelegi că purceaua e moartă... Căpitanul, luat astfel, l-a întrebat dacă nu cumva irlandezii au făcut-o din nou de oaie, Pantalone şi-a dus degetul arătător la buze şi a zis mucles, nu fi tâmpit: e vorba despre tine.

Îndată ce a fost liber, Pantalone, cu o voce scăzută: să profităm că şefimea e la o importantă, istorică plenară, a zis. Nu mă întreba de sănătate, nici eu nu te întreb. Pe scurt: ştii că buletinele roşii şi cele galbene sunt trimise foarte sus, că fiind de-o importanţă excepţională (însemnate pe copertă cu inscripţia strict secret), se difuzează prin curier special şi se înapoiază după două zile, încredinţate şi returnate sub semnătură. De două săptămâni, printre buletinele returnate s-au strecurat, din greşeală sau dintr-o intenţie căreia nu-i pot dezlega scopul, publicaţii similare ale direcţiei de contrainformaţii. Nu le-am ferfeniţit, cum e sarcina, în maşina de tăieţei, închipuindu-mi că vor fi cerute şi arse de editorii lor. Dar, pentru că nimeni nu le revendică şi, mai cu seamă, că mai toate sunt pline cu informaţii despre persoana ta, le-am păstrat, spre a şti şi tu ce se colportează despre tine şi cine sunt amicii care te lucrează.

A ridicat tăblia măsuţei dintre elegantele fotolii de la fereastră, a desprins de pe reversul ei un carton bine întins şi

a scos din ingenioasa ascunzătoare şase buletine albastre: bagă-le în poşeta aia de bareta căreia o să te spânzuri într-o zi, intră la toaletă şi studiază-le. Dar umblă cu ele cu maximă grijă. Ia mănuşile astea, hai, nu te mai holba aşa, nu-i recomandabil să-ţi imprimi amprentele... Valea! Mă găseşti aici exact peste o jumătate de oră. Pe alocuri, a mai adăugat Pantalone, numele reale sunt codificate, sper să te descurci...

Singurul locşor civilizat în toată agenţia aia e closetul, îi povestea acum Colombinei. Ce m-a mirat mai mult decât orice a fost că hârtia igienică era necocoloşită, din belşug. Şi o curăţenie de farmacie... Prin gemuleţul cabinetului zăream cerul limpede, simţeam cum se revarsă prin ferestruică aerul pur al parcului din apropiere... Lasă aceste detalii, l-a apostrofat Colombina, care murea de curiozitate. Nu mă întrerupe, te rog... i-a spus Căpitanul. Era o veche neînţelegere între ei: când unul vorbea şi celălalt intervenea cu un cuvânt din altă parte, lasă-mă să vorbesc! sau nu mă întrerupe! striga întreruptul. Spune-mi ce ai aflat din acele buletine, i-a ordonat Colombina.

Aaaa, ce scria în porcăriile alea? s-a deşteptat Căpitanul. Toate grozăviile pământului... Porcul declarase că adun foiţe de ţigară şi că... spargerea casei, acum doi ani, fusese o înscenare, se folosiseră de trei minori delincvenţi, ăia intraseră şi lăsaseră urme prea evidente, ca să înlesnească pătrunderea experţilor, camuflaj... te rog nu mă întrerupe... aşa se explică lipsa acelor foi din caietul... Cârtiţa (ăsta e Vasilică Dinu, ăl de se oferea să-mi procure ultimul Mircea Eliade) insinua că aş avea o tipografie... patul... unul din minori a stat tot timpul descinderii în pat, mi-a consumat creioanele colorate... au smuls trei pagini din caiet... tu ai, Colombina, cea mai frumoasă gură... iar în informarea lui Pisică, altă grozăvie: că aş avea puşcă... acum vorbesc eu, nu mă bruia... şi muniţie... ca să aibă model al scrisului, ştii că au înscenat un furt de la filiala de vânătoare de la... pretext să le ia tuturor din judeţ caligrafia, inginerilor probe de letraset... găseau inscripţii prin trenuri şi nu descopereau autorii... şi pe sacii de ciment... perna... mâna... nu ţi-a amorţit piciorul?... patul stă să cadă iarăşi, l-am bătut,

e slăbit... nu mă întrerupe... că aş avea planuri de guverne... liste... cabinete posibile, cu nume... ştii prea bine că mi-era frică şi de umbra mea... prudenţă... cum să mă ocup eu de... dar Pisică şi Corbu dădeau amănunte şi probe... desigur inventate, bazaconii... şi că mi-aş fi procurat cărămizi şi lemnărie prin... mai scria acolo... lasă-mă să vorbesc... că... era de fapt o caracterizare, o propunere... precum că, simpatizat de elementele reacţionare, sunt cunoscut, tocmai potrivit de-a servi ca exemplu celor ce mişcă... un accident de maşină cusut cu aţă albă... să înţeleagă şi proştii că nimic nu se iartă... sau o rangă în cap sau aruncarea, seara, de pe pod... şi rezoluţia ştii tu cui, precum că ar fi potrivit... ţineţi-l în evidenţă, vine momentul să-l radem, împuşcăm o sută de iepuri... semna un general... secretar... şi declaraţia unuia Veveriţă (o fi Poroineanu, avocatul), cu precizarea când au venit şi au plecat prietenii, încotro s-au prefăcut că se duc... lasă-mă să termin... zilele când ai fost aici (Blestemaţii! a exclamat Colombina), însă şi scuza miliţianului local că ei (noi) se iubesc, stau cu obloanele trase ca să nu-i vadă vecinii cum procedează... contribuie treptat la proiectul de sporire naturală a populaţiei..., dar şi securistul de la... cu convingerea lui că acolo (aici) se petrec lucruri cu mai multe semne de întrebare... le numea evenimente... întruniri publice pe terasă... Gâscă şi Privighetoare informând că e adevărat... şi o rezoluţie a unui superior.... lasă-mă să-ţi reproduc termenii din... să fie în continuare filat, telefonul... raport asupra cifrei notelor de plată la oficiu... hipotalamusul...

Nu înţeleg, a zis Colombina. Au o evidenţă a venirilor mele aici? Reiese din ce-ţi spusei, a zis căpitanul. Avem dosare atât (voluminoase) la judeţ, la Bucureşti, pe masa tuturor ştabilor... Aha, a făcut luminată Colombina, acum îmi explic de ce mă tot trăgea de limbă contabila aia pocită, că unde îmi petrec sfârşiturile de săptamână, la mare sau – aici cu înţeles – la munte? Acum vorbesc eu, nu mă mai întrerupe: că prea mă întorc voioasă din vichind (aşa pronunţă inculta!)... Dar Cârtiţa cine crezi că e! şi-a amintit Colombina. Capitanul a rămas un

minut pe gânduri (să răspundă, să nu răspundă? Dacă îl va învinui din nou că o întrerupe?), după care a pronunţat numele lui Craioveanu, marele amator de muzică, cel care le-a întrerupt într-o după-amiază dragostea abia începută. Nespălatul, licheaua, impotentul dracului! a izbucnit Colombina.

Au tăcut, pe gânduri amândoi, au ascultat cum bate într-o coajă o ciocănitoare, s-au întrebat ce bilă de oţel trebuie să-i fie creierul (Căpitanul), dacă nu cumva pasărea poartă sub târtiţă un mini-microfon (Colombina), el a întrebat-o dacă nu-i mai este foame, ea a răspuns: frumuşică. Şi toate aceste informaţii să fi ajuns şi pe biroul ăluia? s-au întrebat cei doi, n-are importanţă care din ei a fost primul. Am probe sigure, a zis Căpitanul. Dacă nu m-a suprimat până acum, a continuat el, e pentru că speră ca asalturile mele să-i optimizeze statisticile demografice... Nu fi porc! a sărit Colombina, puşcă-ţi pe limbă!

Ea a rămas pe terasă, la plajă, el a coborât să repare patul, de ale cărui picioare era mai îngrijorat decât de propria lui soartă.

Capitolul 6 şi ultimul, *în care cititorul va fi, desigur, de acord cu Căpitanul că o femeie e iubită cu atât mai mult cu cât, trecută prin bătăliile amorului, ea nu a învăţat să refuze aluzia, invitaţia, rugămintea sau ordinul bărbatului, atunci când sună – de nici nu se ştie unde – goarna asaltului. Despre alte multe chestiuni privitoare la rolul patului în viaţa de toate zilele.*

Le pretindem iubitelor noastre să ne dăruiască tocmai ceea ce ele au cu prisosinţă şi nu pregetă să ne ofere, gândea Căpitanul. Până ce învăţul e invitat să-şi mai pună pofta-n cui, continuă el cercetând cuiul cu care intenţiona să fixeze piciorul patului şubrezit de cutremure. Dintr-o neatenţie, din pricina oboselii, un refuz e interpretat ca o rupere a contractului amoros. Dereglare a codului, semnalul fuge în eter, întrevezi

sfârşitul. Raportul între ostoit şi neostoit. Vine timpul când ţi se face un fel de lene de-a mai porni la luptă, nu mai vezi înainte decât dezastrul de după: imaginea sfârşitului îţi ostoieşte pofta de-a începe.

Căpitanul tocmai potrivise piciorul fracturat, când a gândit că, de fapt, starea naturală a patului e cea de infirmitate, mai devreme sau mai târziu, patul tot se va prăbuşi. Îşi aduse aminte de spusele unui scriitor francez, după care bărbatul e asemenea unei pagode cu o singură coloană, din cele din vechea Indochină: dacă coloana se şubrezeşte, întreaga pagodă se duce dracului. Înţelept e să ne punem întotdeauna în situaţia constructorului care începe cioplirea şi alcătuirea pagodei, închipuindu-şi că timpul n-o va putrezi nicicând, acea stare a începutului trebuie consolidată şi împinsă. S-o păstrăm în noi ca o emblemă (chit că e mincinoasă), ca un sâmbure din care să răsară altă pădure. Vorbe. De parcă n-am colecţiona tot atât de sârguincios şi eşecurile, de la o vreme devenite scumpe pentru că sunt ale noastre. Ne mândrim cu performanţa de odinioară când am ridicat pagoda, acum simţim delicii noi la vederea prăbuşirii construcţiei: e un spectacol magnific, zice Căpitanul, dar nu merge mai departe: uite, cuiul a intrat bine, piciorul patului e ca înainte de cutremur, patul tânăr şi solid ca la început.

Ne ataşăm prea uşor de dezastre, de mizerii. Mă aşez la masă spre a-i scrie unui prieten şi mă descopăr prost şi gol: în loc să anticipez bucuria cu care prietenul îmi va parcurge rândurile, mă simt blocat de amintirea unor cuvinte ce mi-au sfâşiat carnea şi m-au îmbătrânit. Căpitanul trecu la reconstituirea acelor cuvinte: qwertzuiopă, asdfghjklşţ, yxcvbnm, —, â23456789î. Şi, mai departe: QWERTZUIOP, ASDFGHJKL... Embleme absurde ale timpului când, la somaţia Miliţiei, trebuia să bată la maşină claviatura lui de prezumtiv delincvent... Ştiinţa imbecilă că rândurile tale sunt înregistrate, controlate şi controlabile, vai de capul meu! strigă Căpitanul. Mă somau o dată, de două ori, în cele din urmă le

dădeam controlorilor amprentele. Şi-au pus muşiţa pe fiecare literă, pe fiecare gând, s-a spurcat inocenţa...

Radiera! a strigat Căpitanul şi Colombina, de pe terasă, a răspuns că nu înţelege ce nevoie are de-o radieră la repararea patului. Mai potrivită, a continuat pentru sine Căpitanul, ar fi o imagine frumoasă, nobilă, cu care să şteargă ce văzuse.

Era într-o duminică. Stăteau în şezlonguri, pe aceeaşi terasă, cerul era pur, grădina strălucea sub razele soarelui. Ascultau încântaţi recitalul de la Palat al Amaliei Rodriguez. Ritmurile acelea albastru-portocalii, melodiile rostogolindu-se ca valurile mării pe plaja fără de margini... Colombina s-a trezit din somnolenţa inexpresivă de până atunci, sângele i-a urcat în obraji, frumuseţea ei stinsă a înflorit dintr-o dată, s-a ridicat şi, cu degetele lungi, a început să păcăne ritmic – ritmul muzicii – imitând castagnetele, jocurile tavernelor, dansul barbar al fadoului mereu mai înnebunitor. S-a transformat toată într-o torţă a neastâmpărului şi dăruirii, adăugând încă o lumină luminii acelei dimineţi. Am numit acea transfigurare începutul începuturilor, iar acea zi Duminica portugheză.

Această povestire se încheie cu o morală: toate lucrurile mobilând acest univers – inclusiv patul – au rostul lor nedeclarat.

1991

CUPRINS

Tabel cronologic V

Poveste de iarnă 1
Somnul lui Marte 6
Oameni, întoarceţi-vă acasă! 12
Norul de argint 30
Cum l-am trădat pe Pascal 40
Furia lui Lyriplick 58
Imobilul de la nr. 40 64
Amintirea Teklei 77
Datorii reciproce 93
Călătorie în Baterya (note de drum) 98
Agentul de circulaţie (Cronică literară) 105
Concursul de frumuseţe 113
Mario şi dr. Leonard 126
Accidentul 133
Cum se poate face scandal într-un roman de succes . 143
Cercuri şi unde 151
Viteza maximă în oraş... 159
Invenţiuni pentru pian cu şapte clape 170
Casa 184
Str. Lt. Pârvan Popescu, fostă Fructelor 187
Păianjenul 205
Să (nu) ne lăsăm amăgiţi, Iordănescule! 219
Luceafărul de noapte 240
Coloană în marş forţat 244
Un obiect zburător cam saşiu 262
Cu trei bemoli la cheie 271
În aşteptarea trenului fără trenă 280
Cum a căzut patul şi alte întâmplări licenţioase 289

Tipărit la
Editura şi Atelierele Tipografice **METROPOL**

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026